

**UCHWAŁA NR XXI/269/2016
RADY MIEJSKIEJ W KOSZALINIE**

z dnia 24 maja 2016 r.

w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2016-2020”.

Na podstawie art. 17 ust.1 pkt 1, art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163, poz. 693, poz. 1045, poz. 1058, poz. 1240, poz. 1310, poz. 1359, poz. 1607, poz. 1616, poz. 1830 i poz. 1893; z 2016 r. poz. 195), art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 poz. 446), art. 92 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2015 poz. 1445 i poz. 1890) Rada Miejska w Koszalinie uchwała co następuje:

§ 1. Przyjmuje „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2016-2020”, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Zobowiązuje Prezydenta Miasta Koszalina do przedkładania corocznie Radzie Miejskiej w Koszalinie informacji z realizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2016-2020”.

§ 3. Traci moc uchwała Nr XXXVII/418/2009 Rady Miejskiej w Koszalinie z dnia 25 czerwca 2009 roku w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2009-2015”.

§ 4. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Koszalina.

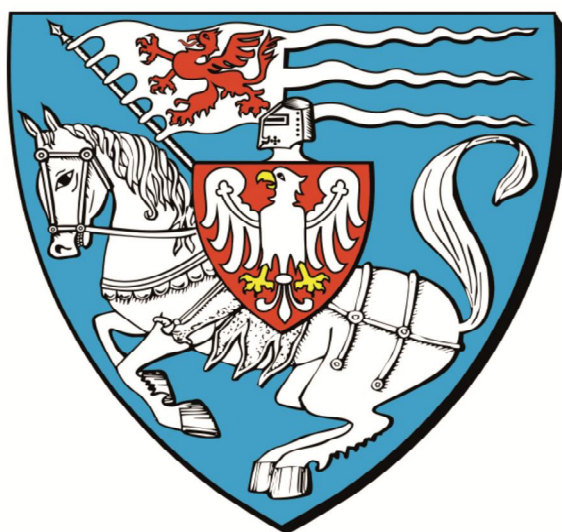
§ 5. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady
Miejskiej

Krystyna Kościńska

Załącznik
do Uchwały Nr XXI/269/2016
Rady Miejskiej w Koszalinie
z dnia 24 maja 2016r.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH MIASTA KOSZALIN
NA LATA 2016-2020**

Spis treści

I. Część wstępna	4
1. Wstęp	4
2. Procedura tworzenia Strategii	5
3. Uwarunkowania prawne tworzenia Strategii	7
4. Spójność z dokumentami strategicznymi	8
II. Diagnoza sfery społecznej Koszalina	9
1. Uwagi metodologiczne	9
2. Krótka charakterystyka miasta	11
3. Demografia	13
3.1. Liczba ludności. Przyrost naturalny	13
3.2. Ruch naturalny ludności. Struktura ludności wg wieku.....	15
4. Rynek pracy.....	19
4.1. Główne cechy rynku pracy w Koszalinie	19
4.2. Bezrobocie.....	22
5. Rodziny. Warunki bytowe rodzin i ich członków	33
5.1. Rodziny – charakterystyka demograficzna	33
5.2. Warunki bytowe rodzin i ich członków.....	36
6. Rodziny. Mieszkalnictwo i warunki mieszkaniowe	38
6.1. Mieszkalnictwo.....	38
6.2. Warunki mieszkaniowe.....	40
7. Infrastruktura społeczna i usługi społeczne	41
7.1. Ochrona zdrowia i sytuacja zdrowotna	41
7.2. Edukacja i szkolnictwo	45
7.3. Kultura.....	47
7.4. Turystyka.....	48
7.5. Sport.....	50
7.6. Organizacje pozarządowe	51
8. Ubóstwo.....	53
9. Osoby niepełnosprawne.....	56
10. Osoby starsze	61
11. Dysfunkcje życia rodzinnego i społecznego.....	63
11.1. Przemoc w rodzinie	63

11.2. Alkoholizm i narkomania	66
11.3. Niewydolność (bezzradność) opiekuńczo-wychowawcza.....	67
11.4. Bezdumność	68
12. Funkcjonowanie pomocy społecznej	69
12.1. Informacje wstępne.....	69
12.2. Zasoby finansowe	70
12.3. Zasoby kadrowe.....	72
12.4. Zasoby infrastrukturalne	74
13. Identyfikacja najważniejszych problemów społecznych na terenie miasta Koszalin na podstawie badań ankietowych.....	74
13.1. Wyniki badania opinii mieszkańców	74
13.2. Wyniki badania opinii przedstawicieli instytucji/organizacji sfery publicznej	78
13.3. Badanie opinii przedstawicieli szkół	80
14. Analiza SWOT	84
III. Główne założenia Strategii	88
1. Misja i cele Strategii.....	88
2. Źródła finansowania	108
IV. Realizacja Strategii.....	109
1. System wdrażania Strategii.....	109
2. Monitoring i ewaluacja Strategii	110
V. Spis rysunków i tabel	112
1. Spis rysunków	112
2. Spis tabel.....	114
VI. Załączniki	115
1. Załącznik nr 1. Wyniki badania opinii mieszkańców	115
2. Załącznik nr 2. Wyniki badania opinii przedstawicieli instytucji.....	129
3. Załącznik nr 3. Wyniki badania opinii przedstawicieli szkół	138

I. CZĘŚĆ WSTĘPNA

1. Wstęp

Aktualizacja „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2016-2020” jest dokumentem określającym najważniejsze kierunki interwencji w odniesieniu do problemów społecznych występujących na terenie Gminy Miasta Koszalin. Dokument wskazuje obszary problemowe oraz priorytetowe kierunki działań niezbędne do osiągnięcia przyjętych celów.

Obowiązująca dotąd „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin” została opracowana w 2009 roku, wyznaczając kierunki działań do końca 2015 roku. W aktualizacji Strategii na lata 2016-2020 zaprojektowano kontynuację podjętych przedsięwzięć do roku 2015 oraz zaktualizowano jej cele tak, aby odpowiadały bieżącym problemom mieszkańców Gminy Miasta Koszalin.

Planowanie strategiczne opiera się na myśleniu długofalowym, dążącym do realizacji określonego strategicznego celu działań – w obszarze rozwiązywania problemów społecznych jest to głównie integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, a w rezultacie zachowanie lub podniesienie spójności społecznej.

Według badań „zarządzanie i rozwój przy pomocy strategii jest skuteczną i wypróbowaną metodą zarówno w regionach, poszczególnych krajach i gminach. Wypróbowaną, czyli przyspieszającą osiągnięcie założonego celu lub celów”.¹

Skuteczna Strategia to taka, która jest konkretnym instrumentem kierunkowania i programowania działań społecznych. To zbiór reguł, które konsekwentnie stosowane umożliwiają efektywne działanie, przynosząc sukces podejmowanym przedsięwzięciom. Jest to szansa na skuteczne budowanie i wykorzystanie potencjału w sferze społecznej i instytucjonalnej na rzecz formowania porządku społecznego.

Aktualizacja Strategii pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej dzięki wskazaniu obszarów, które powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła zaangażować środowisko lokalne w budowę Strategii na najważniejszych etapach – począwszy od diagnozy, poprzez wybór kierunków priorytetowych, a skończywszy na wdrażaniu i realizacji Strategii.

Aktualizacja „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2016-2020” składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wstępnej, diagnostycznej i programowej.

Część wstępna zawiera elementarne zasady konstruowania Strategii, w tym opis procesu tworzenia dokumentu oraz podstawy prawne.

Część diagnostyczna zawiera charakterystykę miasta, informacje na temat sytuacji demograficzno-bytowej mieszkańców Koszalina oraz diagnozę problemów społecznych występujących w mieście. Diagnoza obejmuje następujące kwestie:

- Demografia;
- Rynek pracy;
- Warunki bytowe rodzin i ich członków;

1

- Mieszkalnictwo i warunki mieszkaniowe;
- Infrastruktura społeczna i usługi społeczne;
- Ubóstwo;
- Osoby niepełnosprawne;
- Osoby starsze;
- Dysfunkcje życia rodzinnego i społecznego;
- Funkcjonowanie pomocy społecznej;
- Identyfikacja najważniejszych problemów społecznych na terenie miasta Koszalin;
- Analiza SWOT.

Podstawą do stworzenia diagnozy sytuacji społecznej były materiały i analizy statystyczne gromadzone przez instytucje i organizacje pozarządowe działające na terenie miasta oraz wyniki badań własnych diagnozujących problemy społeczne występujące w mieście Koszalin. Badanie odbyło się w czerwcu 2015 roku metodą sondażu bezpośredniego, techniką ankiety bezpośredniej i internetowej. Badanie zostało przeprowadzone wśród mieszkańców Koszalina, osób reprezentujących lokalne instytucje i organizacje pozarządowe mające wpływ na lokalną politykę społeczną oraz wśród przedstawicieli szkół.

Najważniejsze kwestie społeczne zostały zdefiniowane także w oparciu o narzędzia analizy strategicznej, do których zalicza się identyfikacja mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT). Z opracowanej diagnozy wpływają obszary problemowe, na których powinna skupić się lokalna polityka społeczna.

W części programowej dokumentu zostały przedstawione najistotniejsze założenia polityki społecznej miasta na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań, przez co w logiczny sposób określają działania poszczególnych podmiotów. Część programowa określa sposób wdrażania Strategii oraz prowadzenia monitoringu i ewaluacji jej realizacji.

2. Procedura tworzenia Strategii

Obowiązek opracowania Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla gminy i powiatu nakłada ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej.² Ustawa określa najważniejsze elementy Strategii, nie wskazując szczegółowych zasad dotyczących sposobu opracowania dokumentu.

W procesie tworzenia aktualizacji Strategii wykorzystana została zasada partycypacji społecznej, co oznacza, że do prac nad Strategią włączono przedstawicieli społeczności lokalnej, reprezentujących podmioty mające wpływ na kreowanie lokalnej polityki społecznej. Było to konieczne, gdyż prawidłowo zbudowana Strategia powinna określać zasady i narzędzia współpracy licznych podmiotów na rzecz rozwiązywania problemów społecznych. Celem spełnienia zasady planowania strategicznego wykorzystano sprawdzoną w Polsce i krajach zachodniej Europy metodę, zwaną *collaborative planning*. Procedura ta polega na grupowym planowaniu i podejmowaniu decyzji przez przedstawicieli wszystkich zainteresowanych stron. W pracach nad Strategią uczestniczyli eksperci, specjaliści,

² Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, art. 16b, art. 17, art. 19 (Dz. U. 2015 poz. 163).

przedstawiciele m.in. środowisk oświaty, rynku pracy, kultury, ochrony zdrowia, policji, pomocy społecznej, przedstawiciele organizacji pozarządowych i samorządu lokalnego.

Prace nad dokumentem strategicznym były prowadzone na podstawie Zarządzenia Nr 63/216/2015 Prezydenta Miasta Koszalina z dnia 3 kwietnia 2015 roku (z późn. zm.) w sprawie powołania Zespołu ds. aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miasto Koszalin. Zespół pracował podczas posiedzeń roboczych, tworząc poszczególne części Strategii oraz opiniując prezentowany kształt niniejszego dokumentu.

Tabela 1. Skład Zespołu ds. aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miasto Koszalin na lata 2016-2020

Imię i nazwisko	Stanowisko/Instytucja
Przemysław Krzyżanowski – Przewodniczący Zespołu	Zastępca Prezydenta Miasta ds. Polityki Społecznej
Dorota Pawłowska – Z-ca Przewodniczącego	Dyrektor Wydziału Kultury i Spraw Społecznych UM w Koszalinie
Izabela Wilke	Radna Rady Miejskiej, Przewodnicząca Komisji Spraw Społecznych
Bogumiła Szczepanik	Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie
Sylwia Langner-Głuszek	Kierownik Działu Projektów Rozwojowych MOPS
Joanna Piotrkowska-Ciechomska	Pełnomocnik Prezydenta ds. Inwestorów Kluczowych i Zatrudnienia - UM w Koszalinie
Krzysztof Stobiecki	Dyrektor Wydziału Edukacji UM w Koszalinie
Patrycja Koziobrodzka	Podinspektor w Wydziale Edukacji UM w Koszalinie
Anna Ginda	Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych - UM w Koszalinie
Elżbieta Rudnicka	Inspektor w Biurze Pełnomocnika ds. Uzależnień – UM w Koszalinie
Dorota Gruszczyńska	Inspektor w Wydziale Kultury i Spraw Społecznych UM w Koszalinie
Ewa Kaczanowska	Zastępca Dyrektora Powiatowego Urzędu Pracy w Koszalinie
Maria Kosińska	Dyrektor Miejskiej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej
Krzysztof Rosiak	Komenda Miejska Policji w Koszalinie
Dariusz Magierek	Politechnika Koszalińska
Artur Pałgan	Starszy Inspektor w Straży Miejskiej w Koszalinie
Anna Sieńkowiec	Szpital Wojewódzki w Koszalinie
Jadwiga Krężlewicz	Specjalistyczny Zespół Gruźlicy i Chorób Płuc w Koszalinie
Anna Ciana	Zarząd Budynków Mieszkalnych w Koszalinie
Marta Grzegorzczak	Centrum Kultury 105
Adam Sadłyk	Prezes Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta Koło Koszalińskie
Paweł Marsicki	Caritas Diecezji Koszalińsko-Kołobrzesckiej
Monika Widocka	Pracownia Pozarządowa
Krzysztof Czubaj	Kurator zawodowy przy Sądzie Rejonowym w Koszalinie
Elżbieta Kopczyńska	Dyrektor Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w Koszalinie
Małgorzata Polańska	Zakład Ubezpieczeń Społecznych
Katarzyna Lewandowska	Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w Koszalinie
Piotr Jaśkiewicz	Prezes Fundacji Nauka dla Środowiska
Magdalena Bródka	Młodzieżowy Ośrodek Adaptacji Społecznej w Koszalinie

Zespół pracował nad dokumentem podczas spotkań roboczych w okresie marzec 2015 roku – kwiecień 2016 roku.

Podczas spotkań roboczych Zespół opracował plan Strategii oraz określił metody przygotowania materiału. W trakcie prac, Zespół akceptował również dane diagnostyczne oraz analizę SWOT. Wypracował misję, cel główny oraz podstawową siatkę celów strategicznych i operacyjnych, wskaźniki, źródła finansowania oraz system wdrażania, monitorowania i ewaluacji dokumentu.

3. Uwarunkowania prawne tworzenia Strategii

Zgodnie z art. 16b ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej - gmina i powiat opracowują „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych”, która składa się w szczególności z:

1. Diagnozy sytuacji społecznej;
2. Prognozy zmian w zakresie objętym Strategią;
3. Określenia: celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji Strategii oraz jej ram finansowych, wskaźników realizacji działań.

Jednocześnie, art. 17 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej wskazuje, że do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy: opracowanie i realizacja gminnej Strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Zgodnie z art. 110 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej za koordynację realizacji Strategii odpowiedzialny jest ośrodek pomocy społecznej.

Poza przytoczoną podstawą prawną odnoszącą się do opracowania i realizacji dokumentu, kwestie treści i realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2016-2020 znajdują odzwierciedlenie również w innych aktach normatywnych, tj.:

- ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. 2015 poz. 1286 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. 2016 poz. 446);
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. 2011 poz. 1375 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 2011 nr 127 poz. 721 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz. U. 2015 poz. 1445 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. 2014 poz. 150 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. 2013 poz. 966 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2016 poz. 239 z późn. zm.);

- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. 2011 nr 43 poz. 225 z późn. zm.);
- ustawa z 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. 2015 poz. 114 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. 2015 poz. 163 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2015 poz. 149 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. 2016 poz. 224 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2015 poz. 1390);
- ustawa z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. 2016 poz. 169 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2015 poz. 332 z późn. zm.).

Dotychczas w Gminie Mieście Koszalin obowiązywała „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miasta Koszalin na lata 2009-2015”, przyjęta Uchwałą Nr XXXVII/418/2009 Rady Miejskiej w Koszalinie z dnia 25 czerwca 2009 roku. Niniejszy dokument stanowi aktualizację dotychczas obowiązującej Strategii.

4. Spójność z dokumentami strategicznymi

Aktualizacja „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalina na lata 2016-2020” stanowi plan wykonawczy dla polityk formułowanych na poziomie gminnym, wojewódzkim, krajowym i wpisuje się w politykę spójności Unii Europejskiej (UE), która ma wspierać rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu. Jest to jeden z głównych priorytetów Strategii „Europa 2020”. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu skupia się na zwiększeniu aktywności zawodowej społeczeństw UE, podnoszeniu kwalifikacji obywateli oraz walce z ubóstwem.

Na poziomie gminnym, opracowany dokument jest zgodny ze „Strategią Rozwoju Koszalina”. Na poziomie regionalnym najważniejszymi dokumentami, z którymi zgodna jest „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalina na lata 2016-2020” są: „Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020” oraz „Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020” (RPO WZ). Programowa zgodność z RPO WZ stwarza szansę na uruchomienie montażu finansowego dla realizacji projektów, które stanowią rozwinięcie zadań wskazanych w Strategii.

Przyjęte w Strategii cele są spójne z dokumentami wyższego szczebla i przyczynią się do osiągnięcia celów wymienionych w tych dokumentach.

II. DIAGNOZA SFERY SPOŁECZNEJ KOSZALINA

1. Uwagi metodologiczne

W procesie tworzenia strategii rozwiązywania problemów społecznych etap diagnozy stanowi etap najważniejszy, będący podstawą dla dalszego jej projektowania, pozwalający na wytyczenie celów strategicznych i operacyjnych oraz nadanie im odpowiedniej hierarchii.

Diagnoza społeczna w szerokim pojęciu to badanie stanu społeczeństwa i procesów w nim zachodzących³. W ujęciu nieco węższym (bardziej praktycznym) to rozpoznanie zjawisk określanych jako problemy społeczne, czyli stanów wywołujących niepokój i żądanie zmian⁴. Natomiast w ujęciu nieco pośrednim, łączącym oba zaprezentowane wyżej podejścia, diagnoza stanowi obiektywne, krytyczne i zdystansowane spojrzenie na społeczność lokalną⁵. To ostatnie z ujęć istoty diagnozy społecznej wzięto za podstawę opracowania niniejszego materiału diagnostycznego.

Jego głównym celem było dostarczenie wiedzy na temat społeczności lokalnej w wybranych najważniejszych aspektach, a w szczególności na temat przestrzeni, w której jej członkowie żyją, pracują i realizują swoje życiowe aspiracje. Założonym efektem końcowym tak sformułowanego celu było dostarczenie twórcom aktualizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2016-2020” materiału będącego krytyczną analizą obecnej sytuacji społecznej miasta, odpowiadającego na pytanie „jak jest” i „skąd o tym wiemy”⁶. Niniejsza diagnoza ma zatem stanowić środek (instrument) do przedstawienia rekomendacji na rzecz poprawy niekorzystnej sytuacji w określonych fragmentach sfery społecznej, czyli sformułowania stwierdzeń „jak być powinno”⁷.

Osiągnięcie celu postawionego niniejszej diagnozie wymagało zastosowania różnorodnych metod i technik badawczych, zgodnie z zasadą triangulacji rozumianej jako⁸:

- triangulacja metodologiczna, czyli zwielokrotnienie metod i technik badawczych, polegająca na kontrolowaniu spójności wniosków formułowanych przy wykorzystaniu różnych metod gromadzenia danych;
- triangulacja źródeł informacji polegająca na zwielokrotnieniu źródeł informacji w ramach tej samej metody ich gromadzenia;
- triangulacja analityczna polegająca na zwiększeniu liczby osób analizujących wnioski z badań;
- triangulacja teoretyczna czyli zwielokrotnienie perspektyw (teorii) badawczych służących interpretacji danych.

Powyższe podejście pozwoliło na analizę różnorodnych aspektów badanego zjawiska. W kontekście diagnozy społecznej oznaczało to możliwość uzyskania odpowiedzi dotyczących społecznych uwarunkowań (z oceną ich znaczenia i siły oddziaływania) wpływających na warunki i jakość życia mieszkańców Koszalina, oraz ich sytuacji bytowej i materialnej.

Powyższe założenia, będące podstawą części diagnostycznej „Strategii” zrealizowane zostały za pomocą następujących technik (metod) badawczych:

- analizy danych wtórnych w postaci ogólnodostępnych opracowań statystycznych;
- analizy źródeł zastanych w postaci sprawozdań, raportów wytworzonych przez samorządowe podmioty lokalnej polityki społecznej;

³ B. Szatur-Jaworska, Diagnoza społeczna, [w:] B. Rysz-Kowalczyk (red.), Leksykon Polityki Społecznej, Warszawa 2001, s. 34.

⁴ R. Szarfenberg, Problemy społeczne, [w:] B. Rysz-Kowalczyk, op. cit., s. 160.

⁵ Podręcznik. Jak poprawnie sporządzić gminną, powiatową strategię rozwiązywania problemów społecznych oraz jak ja skutecznie realizować? Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland” 2010, s. 34.

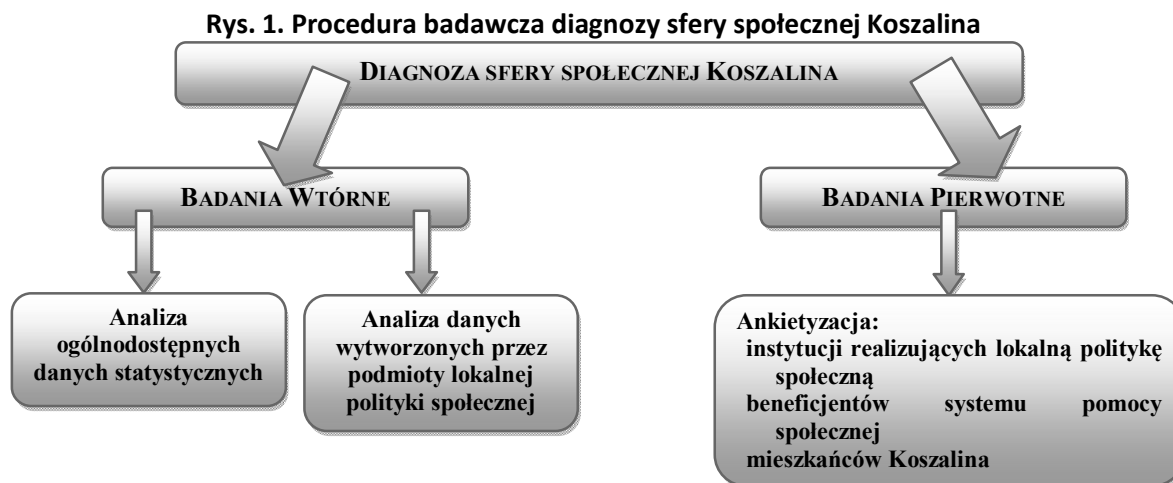
⁶ Tamże.

⁷ I. Rybka, D. Tarkowska, Wytyczne do tworzenia samorządowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, [w:] M. Grewiński, A. Karwacki (red.), Strategie w polityce społecznej, Warszawa 2010, s. 2010.

⁸ M. Jasiński, M. Kowalski, Fałszywa sprzeczność: metodologia jakościowa czy ilościowa? (w:) Ewaluacja ex-post. Teoria i praktyka badawcza, pod red. A. Haber, PARP, Warszawa 2007, s. 101.

- analizy danych pierwotnych uzyskanych w procesie ankietyzacji przedstawicieli instytucji odpowiedzialnych za realizację lokalnej polityki społecznej, ich beneficjentów oraz mieszkańców Koszalina.

Procedura badawcza przeprowadzona została zgodnie z poniższym schematem.

Źródło: Opracowanie własne.

W przeprowadzonych badaniach wtórnych wykorzystano przede wszystkim następujące źródła danych:

- akty prawne regulujące funkcjonowanie krajowej i lokalnej polityki społecznej;
- roczniki i opracowania statystyczne GUS;
- roczniki i opracowania statystyczne Urzędu Statystycznego w Szczecinie;
- dane gromadzone w bazie danych GUS p.n. Bank Danych Lokalnych;
- dane i informacje zawarte w programach, raportach, opracowaniach i sprawozdaniach następujących podmiotów lokalnej polityki społecznej w Koszalinie: Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Powiatowego Urzędu Pracy, Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Miejskiej Komendy Policji, Biura Pełnomocnika ds. Uzależnień; Wydziału Edukacji Urzędu Miejskiego;
- dokumenty strategiczne władz samorządowych, m.in. „Strategia Rozwoju Koszalina”, „Strategie rozwiązywania problemów społecznych miasta Koszalina” za przeszłe okresy.

Istotnym uzupełnieniem informacji zabranych w procesie badań wtórnych, jak wskazano wyżej, było uzyskanie danych w wyniku badań pierwotnych. Podstawową metodą, którą posłużono się w celu zebrania danych pierwotnych był sondaż diagnostyczny, a techniką ankieta bezpośrednia (PAPI) i internetowa (CAWI). Badanie ankietowe diagnozujące problemy społeczne w mieście Koszalin odbyło się w czerwcu 2015 roku. Przeprowadzono je w trzech grupach docelowych:

- mieszkańcy Koszalina;
- osoby reprezentujące lokalne instytucje i organizacje mające wpływ na lokalną politykę społeczną;
- przedstawiciele szkół (pedagodzy).

Zebrany, surowy materiał statystyczny, w pierwszej kolejności poddano porządkowaniu i grupowaniu, a następnie analizie i opracowaniu w formie wykresów i tabel. Te ostatnie, wraz z opisem i głównymi wnioskami stały się integralnym elementem niniejszej diagnozy.

2. Krótka charakterystyka miasta⁹

Koszalin, miasto na prawach powiatu, posiadające status samodzielnego powiatu grodzkiego, położone jest na terenie województwa zachodniopomorskiego u wybrzeża Morza Bałtyckiego, w północnozachodniej części Polski. Miasto zlokalizowane jest na Pobrzeżu Koszalińskim, w dorzeczu rzeki Dzierżęcinki oraz nad Jeziorem Lubiatowskim i Jeziorem Jamno. Bezpośrednio graniczy ono z sześcioma gminami powiatu koszalińskiego tj.: Mielnem, Sianowem, Będzinem, Biesiekierzem, Świeszynem oraz Manowem. Swoim obszarem zajmuje powierzchnię ponad 98,3 km², co stanowi ok. 0,43% powierzchni województwa zachodniopomorskiego. Łączna długość granic administracyjnych Koszalina wynosi 73 km.

Miasto stanowi drugi, co do wielkości w województwie, ośrodek administracyjno-gospodarczy oraz kulturalno-wypoczynkowy. Oprócz instytucji lokalnych skupia także główne urzędy i instytucje o znaczeniu regionalnym, między innymi: Sąd Rejonowy, Sąd Okręgowy, Urzędy Skarbowe, Wydział Zamiejscowy Urzędu Marszałkowskiego, Delegatura Urzędu Wojewódzkiego, Urząd Celny oraz siedzibę Zachodniopomorskiego Zarządu Dróg Wojewódzkich.

Na obszarze Koszalina występuje zróżnicowana, bardzo bogata struktura terenów zielonych w skład, których wchodzi lasy państwowe i prywatne oraz zieleń miejska, na którą składają się między innymi: las komunalny, zieleń przyuliczna oraz tereny 7 parków miejskich (w tym 5 wpisanych do rejestru zabytków), skwerów i zieleńców (w tym 2 wpisanych do rejestru zabytków). Tereny zielone stanowią 38,32% powierzchni miasta, przy czym przeważającą ich część stanowią grunty leśne okalające miasto.

W Koszalinie, według ewidencji statystycznej REGON, w 2014 roku zarejestrowanych było 18 266 podmiotów gospodarczych, z czego 97% gospodarczych należało do sektora prywatnego (w sektorze usług działało aż 81,6% podmiotów, przemysłe i budownictwie 17,8%, w sektorze rolniczym jedynie 0,6%).

Jeśli chodzi o strukturę podmiotów według kryterium wielkości, tj. ilości zatrudnianych osób, to dominują w niej podmioty najmniejsze, zatrudniające od 0 do 9 pracowników. W roku 2014 stanowiły one 96,9% wszystkich firm działających na terenie miasta.

Koszalin to jedno z najbardziej przedsiębiorczych miast w Polsce, o czym świadczą wskaźniki aktywności gospodarczej. Zobrazowane je w poniższej tabeli.

Tabela 2. Poziom przedsiębiorczości mieszkańców Koszalina w 2014 roku na tle wybranych jednostek

	podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności	podmioty na 1000 mieszkańców w wieku	osoby fizyczne prowadzące dział. gosp. na 1000
--	--	--	--------------------------------------	--

⁹ Opracowano na podstawie: Strategia Rozwoju Koszalina, Urząd Miejskie w Koszalinie, Koszalin 2013, s. 7. Najnowsze dane: GUS, Bank Danych Lokalnych, stat.gov.pl/bdl/ (dostęp: 24.11.2015).

			produkcyjnym	ludności
Koszalin	1682	120	271,3	124
Polska	1071	93	170,0	77
Zachodniopomorskie	1279	111	200,4	94
Słupsk	1410	89	225,5	97

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, stat.gov.pl/bdl/ (dostęp: 24.11.215)

Wpływ na rozwój przedsiębiorczości w mieście mają licznie działające instytucje, otoczenie biznesu oraz podmioty komercyjne świadczące usługi na rzecz innych podmiotów w zakresie wspomagania realizacji podstawowych funkcji gospodarczych (m.in. usługi administracyjne, finansowe, prawne, itd.). Kolejnym czynnikiem jest również coraz popularniejsze przechodzenie pracowników na tzw. samozatrudnienie, co należy jednak podkreślić, często wymuszane przez pracodawców.

W opracowanym przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową raporcie „Atrakcyjność Inwestycyjna Województw i Podregionów Polski 2011” dokonano syntetycznej oceny atrakcyjności inwestycyjnej województw i podregionów Polski w trzech kategoriach: działalności przemysłowej, działalności usługowej oraz działalności zaawansowanej technologicznie. Według pierwszego kryterium – działalności przemysłowej – atrakcyjność podregionu koszalińskiego określona została niestety jako „niska” (2009 „niska”, 2010 „niska”); wg działalności usługowej jako „przeciętna” (2009 „przeciętna”, a w 2010 jako „niska”); natomiast atrakcyjność inwestycyjna wg kryterium działalności zaawansowanej technologicznie w przytoczonym raporcie oceniona została jako „wysoka” (2009 „wysoka”, 2010 „przeciętna”).

Koszalin stwarza coraz większe możliwości inwestycyjne przedsiębiorczości wyznaczając w planach zagospodarowania przestrzennego atrakcyjne lokalizacyjnie tereny przeznaczone pod zabudowę usługową, produkcyjno-usługową, produkcyjną, składy i magazyny, itd. Tereny inwestycyjne są lub będą zabezpieczone (trwają lub są w planach realizacji przyłączenia) w niezbędne uzbrojenie pozwalające rozpocząć działalność gospodarczą. Do najważniejszych z nich zalicza się: tereny Podstrefy „Koszalin” SSSE, tereny produkcyjne i usługowe położone pomiędzy torami kolejowymi relacji Koszalin-Szczecin a torami kolejowymi relacji Koszalin - Kołobrzeg przeznaczone pod obiekty produkcyjne, składy i magazyny oraz zabudowę usługową a także tereny zabudowy produkcyjno-usługowej, produkcyjnej, składów i magazynów położone między linią kolejową Szczecin-Gdańsk, ul. Morską, lasem i granicą miasta.

3. Demografia

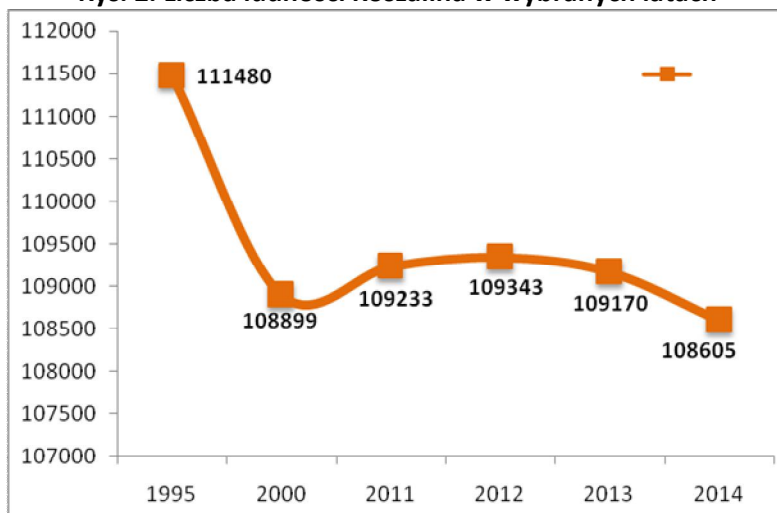
Przebieg procesów demograficznych stanowi jeden z istotniejszych elementów kształtujących nie tylko aktualną sytuację społeczną, ale przede wszystkim rzutujących na jej stan w niedalekiej i dalszej przyszłości. Obecnie demografia determinuje wybór kierunków i celów, środków i narzędzi większości działań związanych z polityką społeczną. Dotyczy to polityki rodzinnej, polityki rynku pracy, polityki mieszkaniowej, polityki senioralnej czy polityki socjalnej.

3.1. Liczba ludności. Przyrost naturalny

W roku 2014 Koszalin zamieszkiwało 108505 mieszkańców, w tym 57254 kobiet stanowiąc tym samym 52,8% populacji miasta¹⁰.

Liczba ludności od roku 2012 spada, choć tempo tego spadku nie jest duże. Spadek ten był wyższy niż w kraju i województwie zachodniopomorskim, natomiast wyraźnie niższy, niż w Słupsku.

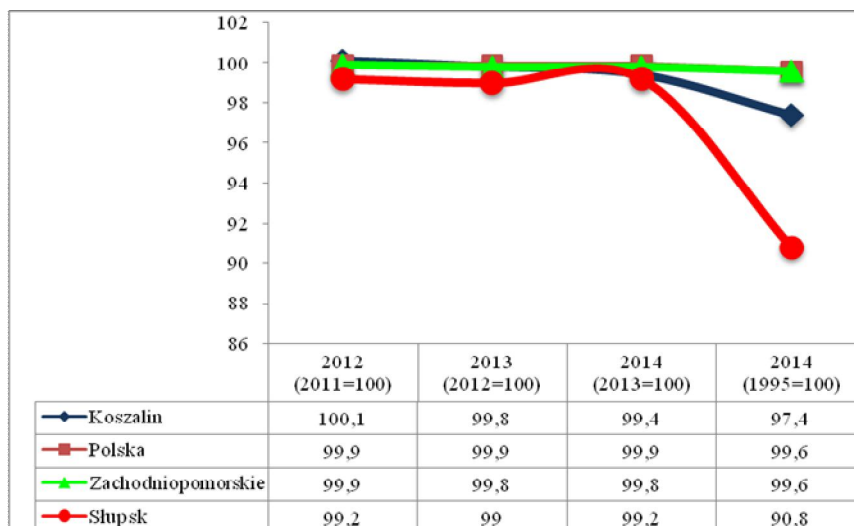
Rys. 2. Liczba ludności Koszalina w wybranych latach

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 25.08.2015).

Rys. 3. Dynamika wzrostu/spadku liczby ludności w Koszalinie w wybranych latach na tle wybranych jednostek terytorialnych

¹⁰ GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp: 04.11.2015).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 25.08.2015).

Trendy zobrazowane na powyższych rysunkach znajdują swoje odzwierciedlenie w poziomie przyrostu naturalnego w Koszalinie, który w roku 2014 wyniósł (-)0,4 (Polska – 0,0; zachodniopomorskie – (-)0,4, Słupsk – (-)2,7.

Według prognoz GUS trend spadkowy liczby ludności będzie się utrzymywać w następnych dekadach, zarówno w Koszalinie, jak i w jednostkach terytorialnych przyjętych do porównania.

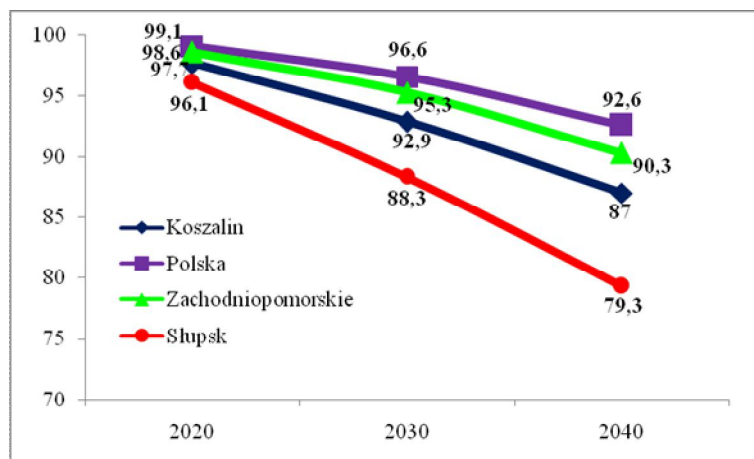
Tabela 3. Liczba ludności wg prognoz GUS

	2014	prognoza 2020	prognoza 2030	prognoza 2040
Koszalin	108605	106180	100897	94496
Polska	38478602	38137804	37185073	35668232
Zachodniopomorskie	1715431	1692472	1634836	1548897
Słupsk	93206	89551	82342	73881

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 25.08.2015).

Według prognoz GUS liczba ludności Koszalina w roku 2040 spadnie w stosunku do roku 2014 o 13 punktów procentowych. Jednocześnie między latami 2030 a 2040 tempo tego spadku będzie najwyższe (w roku 2020 i 2030 spadek liczby ludności w stosunku do roku 2014 wyniesie odpowiednio: 3,9 i 7,1 punktów procentowych). Prognozy wskazują również, iż ubytek ludności Koszalina będzie znacznie wyższy niż w kraju oraz województwie, natomiast w stosunku do Słupska tempo spadku będzie niższe.

Rys. 4. Dynamika spadku/wzrostu liczby ludności w roku 2020, 2030 i 2040 na podstawie prognoz GUS (2014=100)

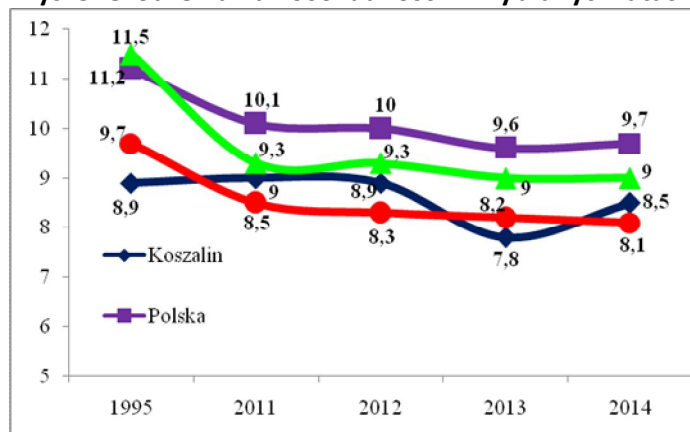

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 25.08.2015).

3.2. Ruch naturalny ludności. Struktura ludności wg wieku

Obecny oraz prognozowany ubytek liczby ludności związany jest przede wszystkim z niskim poziomem dzietności kobiet (w roku 2013 dzietność kobiet w Koszalinie wyniosła 1,001, co było jednym z dwóch najniższych wyników notowanych w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców¹¹). Co prawda w roku następnym współczynnik ten minimalnie się poprawił osiągając poziom 1,097, jednak nadal pozostał jednym z najniższych wśród miast liczących powyżej 100 tys. mieszkańców i znacznie niższym od zanotowanego w Polsce wynoszącego 1,290¹²), i związanym z tym niskim poziomem urodzeń, który utrzymuje się w Koszalinie, podobnie jak ma to miejsce w całym kraju, od początku transformacji ustrojowej.

Rys. 5. Urodzenia na 1000 ludności w wybranych latach

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 25.08.2015).

Skrajnie niskie współczynniki dzietności oraz mała liczba urodzeń to efekt zmniejszonej płodności kobiet¹³ i zmiany jej wzorca¹⁴. W roku 2014 w Koszalinie płodność

¹¹ Zob. Rocznik Demograficzny 2014, GUS, Warszawa 2015, s. 336.

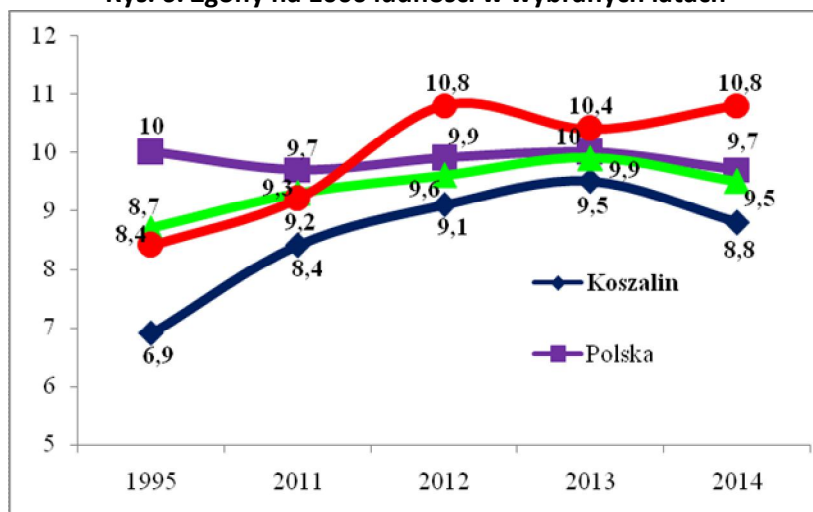
¹² Zob. Rocznik Demograficzny 2015, GUS, Warszawa 2015, s. 297, 298

¹³ Płodność oznacza natężenie urodzeń w badanej populacji kobiet będących w wieku rozrodczym, czyli od 15 do 49 wieku życia. Jego miernikiem jest współczynnik płodności, który określa średnią liczbę dzieci żywo urodzonych w ciągu badanego okresu, przypadającą na 1000 kobiet w wieku rozrodczym. Zob. E. Z. Zdrojewski, Demografia dla ekonomistów, Politechnika Koszalińska, Koszalin 2004, s. 169.

ogólna kobiet wyniosła 36,1 przy poziomie 40,4 zanotowanym w Polsce w tym samym roku. Dla zobrazowania skali zmian, wystarczy wspomnieć, że w roku 1980 w Polsce płodność kobiet wyniosła 76¹⁵. Obniżonym wskaźnikom płodności ogólnej towarzyszy jednocześnie przesuwanie się najwyższego natężenia urodzeń do coraz starszych roczników matek. W Koszalinie w roku 2014 najwyższy poziom płodności zanotowany został wśród kobiet w wieku 25-29 (79,2 urodzeń na 1000 kobiet w tym samym wieku) oraz 30-34 lata (65,3). Natomiast w grupie wiekowej 20-24 lata płodność wyniosła jedynie 34,8. W roku 1999 proporcje te przedstawiały się następująco: 20-24 lata – 68,3; 25-29 lat – 76,8; 30-34 lata 39,6. Natomiast w roku 1980 w Polsce płodność kobiet w wieku 20-24 lata wyniosła 180, w grupie 25-29 lat 136, natomiast w wieku 30-34 lata 69¹⁶.

Radykalnym zmianom w sferze płodności (jedynie w kierunku jej zmniejszania) towarzyszą niewielkie zmiany w liczbie zgonów, której wahania nie mają jednak decydującego wpływu na zmiany w liczbie ludności i jej strukturę wg wieku.

Rys. 6. Zgony na 1000 ludności w wybranych latach

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 25.08.2015).

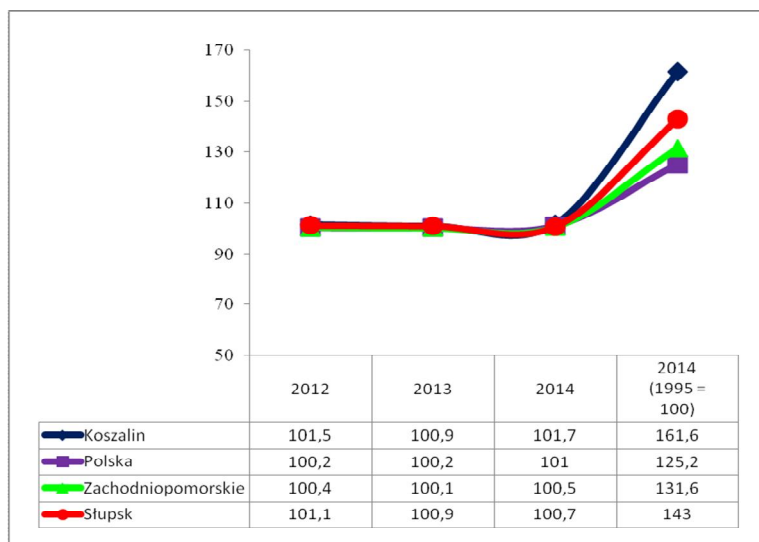
Niski poziom urodzeń oraz towarzyszący mu niski poziom zgonów (należy tu podkreślić, iż we wszystkich latach wybranych do analizy w Koszalinie poziom zgonów na 1000 ludności był najniższy spośród jednostek terytorialnych przyjętych do porównań) skutkuje procesem starzenia się ludności. Znajduje to odzwierciedlenie m.in. w rosnącym tempie wzrostu liczby ludności powyżej 70 i 85 roku życia.

Rys. 7. Dynamika wzrostu liczby ludności powyżej 70 roku życia

¹⁴ Wzorzec płodności to rozkład cząstkowych (rocznych lub grupowych) współczynników płodności względem wieku rozrodczego kobiety. Tamże.

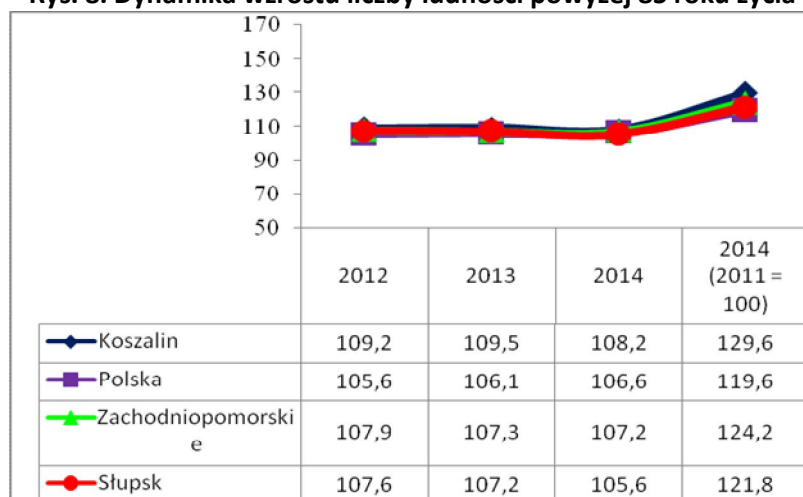
¹⁵ Rocznik Demograficzny 2015, GUS, Warszawa 2015, s. 298; Rocznik Demograficzny 2000, GUS, Warszawa 2000, s. 245.

¹⁶ Tamże.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 25.08.2015).

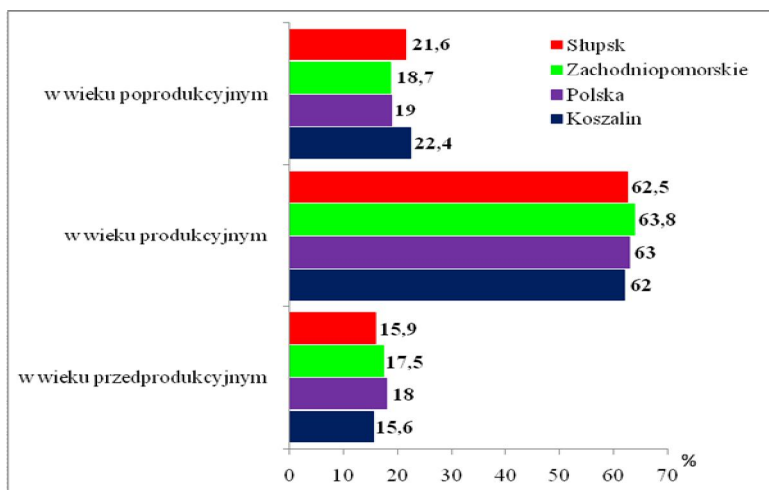
Rys. 8. Dynamika wzrostu liczby ludności powyżej 85 roku życia

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 25.08.2015).

Przedstawione powyżej procesy demograficzne zachodzące na terenie Koszalina skutkują m.in. ukształtowaniem się niekorzystnej struktury ludności wg wieku, która charakteryzuje się zmniejszającymi się udziałami ludności w wieku przed i produkcyjnym oraz rosnącym udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności. I choć należy zauważyć, iż problem ten dotyczy całego kraju, to jednocześnie podkreślenia wymaga fakt, iż Koszalin jest tym miejscem, w którym proporcje te są najbardziej niekorzystne.

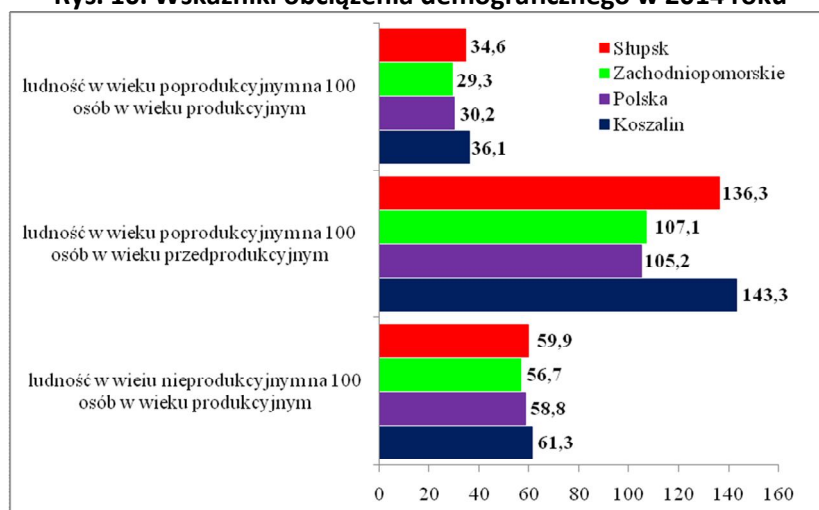
Rys. 9. Struktura ludności wg wieku w roku 2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 25.08.2015).

Kolejnym miernikiem stopnia zaawansowania starzenia się ludności są tzw. wskaźniki obciążenia demograficznego; im są one wyższe, tym bardziej regresywna piramida wieku i starsza populacja. W Koszalinie wskaźniki te w odniesieniu do kraju, województwa oraz Słupska osiągają wyraźnie najwyższy poziom.

Rys. 10. Wskaźniki obciążenia demograficznego w 2014 roku

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 25.08.2015).

Dane z powyższego rysunku wskazują na szczególnie wysoki poziom wskaźnika obciążenia ludności w wieku przedprodukcyjnym ludnością w wieku poprodukcyjnym. W Koszalinie, osiągając poziom aż 146, jest on znacznie wyższy od poziomów zanotowanych w Polsce (105,2) i pozostałych jednostkach przyjętych do porównań (zachodniopomorskie: 107,1, Słupsk: 136,3). Świadczy to o ukształtowaniu się bardzo niekorzystnej struktury ludności wg wieku w mieście, co niestety również oznacza, iż w następnych dekadach proces starzenia się populacji miasta będzie się pogłębiał.

Powyższa analiza demograficznej sytuacji miasta winna być uzupełniona informacjami dotyczącymi procesów migracji. Między innymi ze względu na fakt, iż problem migracji

młodych Polaków za granicę w poszukiwaniu pracy stał się jednym z najczęściej poruszanych w przestrzeni publicznej problemów społecznych kraju¹⁷.

Według Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w roku 2011 8,5 tys. Koszalinian przebywało czasowo za granicą. W tym samym roku na 1000 mieszkańców Koszalina za granicą przebywało 77,8 osób. Był to wysoki wskaźnik, zważywszy na fakt, że dla województwa wyniósł on 62 osoby, natomiast dla Szczecina 58 osób¹⁸.

4. Rynek pracy

4.1. Główne cechy rynku pracy w Koszalinie

Jednym z istotnych problemów polskiego rynku pracy jest niska aktywność zawodowa ludności – bierność zawodowa to nie tylko sytuacja degradująca życie jednostek (ubóstwo, brak poczucia bycia potrzebnym, zaburzenia rytmu dnia, wykluczenie z życia społeczno-kulturalnego), ale również problem społeczno-ekonomiczny związany między innymi z obciążeniami budżetu państwa i jednostek samorządowych z tytułu transferów socjalnych oraz deficytem zakładu ubezpieczeń społecznych, który wzrastać będzie wraz ze starzeniem się populacji; problem ten dotyczy również Koszalina.

Tabela 4. Aktywność ekonomiczna ludności w 2011 roku

	Współczynnik aktywności zawodowej		Wskaźnik zatrudnienia	
	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety
Koszalin	54,6	48,4	48,2	42,8
Polska	55,1	48,0	48,5	42,0
Zachodniopomorskie	53,5	46,3	45,5	39,5
Słupsk	55,3	48,9	48,1	42,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: GUS, NSP 2011 – Aktywność ekonomiczna Ludności, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp: 26.08.2015)

Ogólnym niskim wskaźnikom aktywności zawodowej i zatrudnienia towarzyszy jeszcze niższy poziom tychże wśród kobiet. W Koszalinie, jak i w jednostkach terytorialnych przyjętych do porównania biernych zawodowo pozostaje ponad 50% kobiet w wieku aktywności zawodowej. Należy jednak przy tym podkreślić, iż w Koszalinie aktywność zawodowa oraz wskaźnik zatrudnienia ogółem, jak i wśród kobiet osiągnęły w roku 2011 relatywnie (w stosunku do tej notowanej w Polsce, województwie i Słupsku) wysoki poziom.

Populacja aktywnych zawodowo składa się z dwóch grup: pracujących i tych, którzy poszukują zatrudnienia. W roku 2013 w Koszalinie pierwsza grupa mieszkańców liczyła 31612 osób (w tym 16865 kobiet, co stanowiło 53,3%). Dane te koniecznie należy jednak uzupełnić o osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, ponieważ statystyki obejmują jedynie pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób. W Koszalinie w roku 2013 osób takich było 13655. Przyjmując z dużym prawdopodobieństwem, iż wśród tych ostatnich dominowały podmioty nikogo nie zatrudniające – koszalińską populację osób pracujących oszacować można na 45267 osób.

¹⁷ W latach 2010-2013 z Polski za granicę wyjechało na pobyt nie krótszy niż 12 miesięcy ponad milion 35 tysięcy osób. Zob. Rocznik Demograficzny 2015, GUS, Warszawa 2015, s. 462.

¹⁸ Migracje zagraniczne i wewnętrzne ludności województwa zachodniopomorskiego. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2014, s. 94, 97.

Tabela 5. Pracujący w Koszalinie wg sekcji w latach 2011-2013

	2011	2012	2013
Przemysł i budownictwo*	Ogółem		
	9786	9359	9693
	Kobiety		
	2745	2733	2877
Handel i naprawa**	Ogółem		
	9000	8668	8642
	Kobiety		
	4689	4602	4643
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa***	Ogółem		
	1373	1177	1290
	Kobiety		
	979	878	945
Pozostałe usługi****	Ogółem		
	12023	11719	11987
	Kobiety		
	8197	8129	8400

* Kategoria „przemysł i budownictwo” obejmuje: górnictwo i wydobywanie, przetwórstwo przemysłowe, wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę, dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja, budownictwo

** Kategoria „handel i naprawa” obejmuje: handel, naprawę pojazdów samochodowych, transport i gospodarkę magazynową, zakwaterowanie i gastronomię, informację i komunikację

*** oraz obsługa rynku nieruchomości

**** Kategoria pozostałe usługi obejmuje: działalność profesjonalną, naukową i techniczną, administrowanie i działalność wspierającą, administrację publiczną i obronę narodową, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, edukację, opiekę zdrowotną i pomoc społeczną, działalność związaną z kulturą i rozrywką oraz pozostałą działalność.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp: 05.11.2015).

Spojrzenie na strukturę pracujących wg sekcji oraz płci pozwala określić profil gospodarczy Koszalina, w którym dominują miejsca pracy w sektorze usług, a wśród nich w szeroko rozumianym sektorze publicznym. Natomiast brak dobrze rozwiniętego sektora przemysłowo-produkcyjnego przekłada się na mniejszą liczbę miejsc pracy w tym obszarze. Doszukując się przyczyn takiego ukształtowania charakteru gospodarczego miasta należy zwrócić uwagę na jego położenie geograficzne, które w sposób istotny determinuje główne kierunki jego rozwoju ekonomicznego (turystyka, usługi z nią związane, handel itp.).

Taki profil rynku pracy generuje zarówno zalety, jak i wady. Wśród zalet należy przede wszystkim zwrócić uwagę na to, iż:

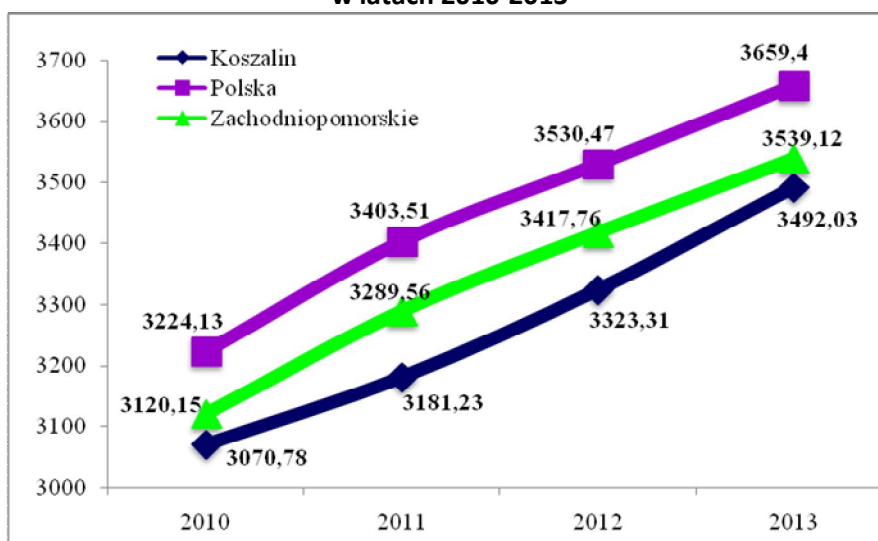
- przedsiębiorstwa usługowe, które w swojej dominującej liczbie są małymi (i bardzo małymi) rodzinnymi firmami, w sposób elastyczny reagują na zmiany koniunktury gospodarczej, zarówno pod względem profilu działalności, jak i wielkości zatrudnienia;
- sektor usługowy generuje dużą liczbę miejsc pracy dla kobiet, co poprawia ich, zazwyczaj trudniejszą niż mężczyzn, pozycję na rynku pracy (o czym niżej);
- prosta działalność usługowa czy obsługa ruchu turystycznego pozwala na „zagospodarowanie” zasobów pracy o niskich kwalifikacjach;
- miejsca pracy w sektorze publicznym (administracja, edukacja itp.), które w Koszalinie są dość liczne, to etaty charakteryzujące się pewnością zatrudnienia, gwarancją stałego wynagrodzenia oraz szeroką ochroną przepisów kodeksu pracy.

Natomiast do wad tak ukształtowanej struktury sektorowej koszalińskiego rynku pracy zaliczyć należy przede wszystkim:

- duże zakłady przemysłowe, oprócz oferowania licznych miejsc pracy generują również, poprzez system kooperacji i podwykonawstwa, nowe miejsca zatrudnienia w swoim otoczeniu – Koszalin, na którego terenie takich zakładów jest niewiele, pozbawiony jest takich możliwości;
- sektor usługowy, szczególnie branże związane z handlem, obsługą ruchu turystycznego tworzą, choć liczne, to nisko płatne miejsca pracy o niskiej „jakości”; są to miejsca pracy objęte słabą ochroną kodeksową (tzw. umowy śmieciowe), w których pracownik pozbawiony jest bezpieczeństwa zatrudnienia i silnej pozycji negocjacyjnej wobec pracodawcy;
- duża część miejsc pracy to miejsca pracy sezonowej, przy obsłudze ruchu turystycznego;
- liczna populacja bardzo małych przedsiębiorstw działających w szeroko rozumianym sektorze usługowym często część swojej działalności przenosi do „szarej” strefy, uszczuplając tym samym wpływy do budżetu, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz pozbawiając swoich pracowników jakiegokolwiek ochrony.

Jedną z najistotniejszych cech każdego rynku pracy są warunki płacowe będące efektem swobodnego i wzajemnego oddziaływania podaży i popytu na pracę. Syntetycznym miernikiem tych warunków jest wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto.

Rys. 11. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Koszalinie na tle Polski i województwa w latach 2010-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Województwo Zachodniopomorskie. Podregiony. Powiaty. Gminy 2011, 2012, 2013, 2014, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2011, 2012, 2013, 2014, s. 138, 138, 139, 144; Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2012, 2014, GUS, Warszawa 2011, 2014, s. 256, 269.

Koszaliński rynek pracy w okresie lat 2010-2013 oferował pracownikom nieco gorsze warunki płacowe niż rynek ogólnopolski i zachodniopomorski. Jednakże między tym ostatnim a rynkiem koszalińskim dystans był bardzo niewielki, szczególnie w roku 2010 i 2013 (w roku 2010 różnica między przeciętnym wynagrodzeniem w zachodniopomorskim a Koszalinie wyniosła 50 zł, a w roku 2013 47 zł). Nieco większe różnice w poziomie wynagrodzeń zarysowały się między Koszalinem a Polską. W roku 2011 i 2012 były one najwyższe i wyniosły ponad 200 zł (szczególnie w roku 2012, kiedy to różnica między koszalińskim

a ogólnopolskim przeciętnym wynagrodzeniem wyniosła aż ponad 270 zł), natomiast w roku 2013 dystans ten był najmniejszy z analizowanych lat, bo wyniósł 153 zł. Ta ostatnia informacja świadczy korzystnie o rozwoju sytuacji na koszalińskim rynku pracy, w szczególności z punktu widzenia pracowników.

4.2. Bezrobocie

Zjawisko bezrobocia, choć traktowane jest w gospodarce rynkowej jako naturalne i w pełni nieusuwalne, w polityce społecznej, jako jedna z istotniejszych kwestii społecznych, stanowi ważny podmiot jej analizy i oddziaływań.

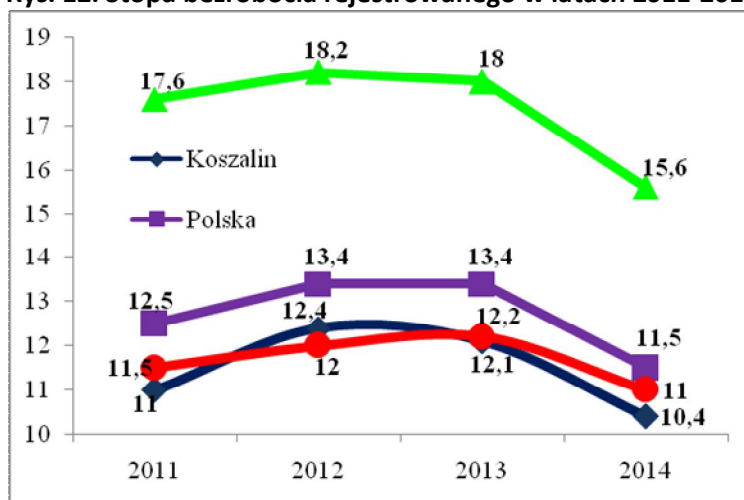
Ożywienie gospodarcze, jakie notuje się w Polsce od roku 2013, przyczyniło się do spadku liczby bezrobotnych i stopy bezrobocia w roku 2014, zarówno w wymiarze krajowym, jak i regionalnym.

Tabela 6. Bezrobotni zarejestrowani w latach 2011-2014

	Bezrobotni zarejestrowani ogółem			
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	5510	6037	5928	5053
Polska	1982676	2136815	2157883	1825180
Zachodniopomorskie	108904	112521	111063	94465
Słupsk	4692	4878	4776	4276
	Bezrobotne kobiety zarejestrowane ogółem			
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	2811	2909	2835	2392
Polska	1060204	1099456	1099456	939648
Zachodniopomorskie	58572	58809	57820	49795
Słupsk	2513	2509	2433	2127
	Udział bezrobotnych kobiet w ogólnej liczbie zarejestrowanych			
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	51,0	48,2	47,8	47,3
Polska	53,5	51,4	50,9	51,5
Zachodniopomorskie	53,8	52,3	52,1	52,7
Słupsk	53,5	51,4	51,0	49,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 25.08.2015).

Rys. 12. Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2011-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 25.08.2015).

W roku 2014 stopa bezrobocia w Koszalinie zanotowała najniższy poziom w porównaniu do jednostek przyjętych do analizy. Co istotne, po pierwsze, szczególnie wyraźnie poziom bezrobocia notowany w Koszalinie wyróżniał się in plus na tle tego notowanego w województwie zachodniopomorskim (10,4% w stosunku do 15,6%), po drugie sytuacja ta nosi znamiona trwałej, ponieważ dotyczy ona wszystkich analizowanych lat.

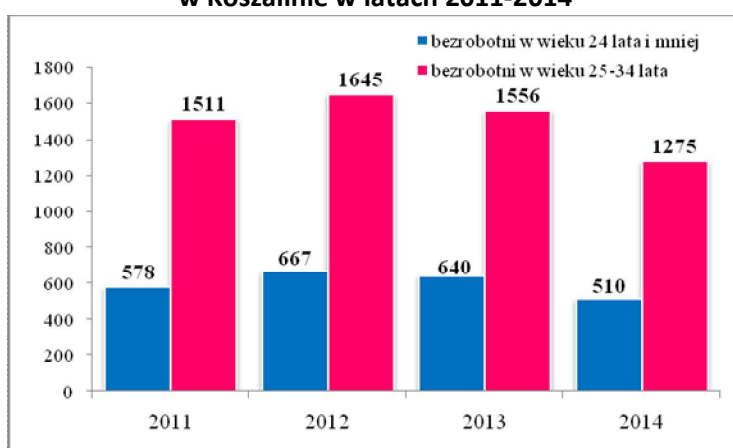
Od początku transformacji w analizach polskiego rynku pracy można spotkać twierdzenie, iż bezrobocie w Polsce posiada pewne specyficzne cechy, które pozostają poza wpływem takich czynników jak wzrost lub spowolnienie gospodarcze, moment cyklu gospodarczego, w którym znajduje się gospodarka globalna, czy też określona polityka rynku pracy realizowana przez państwo; wśród cech tych wymienia się najczęściej¹⁹:

- niski poziom korelacji między wzrostem gospodarczym a spadkiem bezrobocia (zjawisko to określa się terminem bezzatrudnieniowy wzrost gospodarczy);
- strukturalny charakter bezrobocia, związany z trwałym niedopasowaniem popytu na pracę do jej podaży, a przez to niepodatny na klasyczne instrumenty rynku pracy;
- wysokie bezrobocie wśród ludzi młodych, szczególnie tych dopiero wkraczających na rynek pracy;
- silne regionalne zróżnicowanie poziomu bezrobocia;
- wyższy poziom bezrobocia wśród kobiet, bez względu na ich wiek i wykształcenie;
- wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie pozostających bez pracy.

Powyżej wymienione tendencje na polskim rynku pracy były w szczególności zauważalne w okresie transformacji systemowej – czyli intensywnych procesów restrukturyzacyjnych, zmian na rynku usług edukacyjnych oraz nakładających się na to przemian demograficznych, których doświadczało polskie społeczeństwo.

W tym kontekście warto się przyjrzeć, po pierwsze, które z tych tendencji są nadal aktualne oraz po drugie, czy nie pojawiły się kolejne, wyznaczające nowe wyzwania dla polityki rynku pracy.

Rys. 13. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w wieku 24 lat i mniej oraz 25-34 lata w Koszalinie w latach 2011-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 25.08.2015).

¹⁹ Zob. m.in. M. Baron-Wiaterek, Instytucjonalno-prawne aspekty rynku pracy i promocji zatrudnienia, Instytut Polityki Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2008, 43; H. Mortimer-Szymczak, Rynek pracy i bezrobocie w okresie transformacji systemowej, [w:] M. Klamut, Polityka ekonomiczna. Współczesne wyzwania, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, 146-151.

W Koszalinie, w latach 2011-2014 liczba zarejestrowanych bezrobotnych w najmłodszym wieku (czyli poniżej 24 roku życia) ulegała dość sporym wahaniom: w roku 2012 ich liczba zwiększyła się w stosunku do roku 2011 aż o 15 punktów procentowych, w roku następnym nastąpił ich nieznaczny spadek (o 4,1 punktów procentowych), natomiast w roku 2014 spadek ten był już o wiele wyraźniejszy, ponieważ wyniósł w stosunku do roku 2013 aż 20 punktów procentowych. Należy przy tym dodać, iż w roku 2014 liczba osób pozostających bez pracy w wieku 24 lata i mniej była najniższa w przeciągu analizowanego okresu.

Podobne tendencje można zaobserwować również wśród bezrobotnych z kategorii wiekowej 25-34 lata. Tutaj również rok 2012 był jedynym, w którym ich liczba uległa zwiększeniu w stosunku do roku poprzedniego (wzrost ten wyniósł niemal 9 punktów procentowych), natomiast w następnych latach (2013 i 2014) liczba zarejestrowanych w tej grupie wiekowej malała, by w roku 2014 osiągnąć swoje minimum w przeciągu analizowanego okresu.

Tabela 7. Udział bezrobotnych w wieku 24 lat i mniej oraz 25-34 lata w ogólnej liczbie zarejestrowanych w latach 2011-2014 (w %)

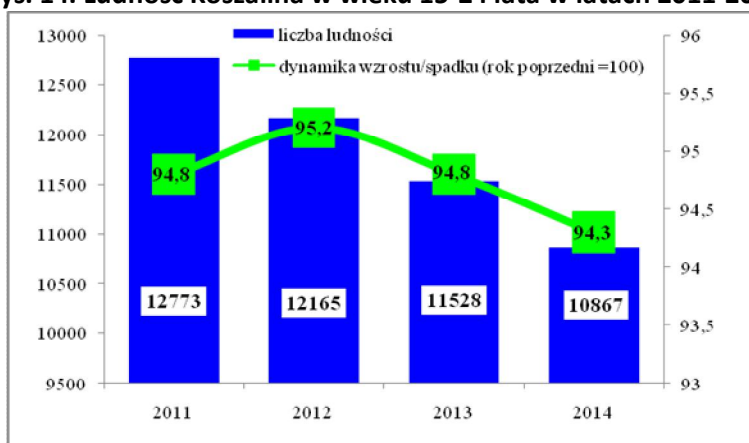
	24 lata i mniej			
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	10,5	11	10,8	10,1
Polska	21,0	19,9	18,6	16,5
Zachodniopomorskie	17,7	16,9	15,7	14,6
Słupsk	14,8	14,5	12,9	12,1
	25-34 lata			
Koszalin	27,4	27,2	26,2	25,2
Polska	29,3	29,4	28,4	28,0
Zachodniopomorskie	28,0	27,8	27,0	26,3
Słupsk	30,1	29,1	28,0	27,6
Udział bezrobotnych kobiet w wieku 24 i lata i mniej w ogólnej liczbie zarejestrowanych w tym samym wieku				
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	57,2	51,1	48,4	51,3
Polska	55,5	52,3	51,9	52,8
Zachodniopomorskie	57,1	54,4	54,3	56,2
Słupsk	57,6	52,5	55,5	52,1
Udział bezrobotnych kobiet w wieku 25-34 w ogólnej liczbie zarejestrowanych w tym samym wieku				
Koszalin	59,4	55,1	56,6	55,8
Polska	59,8	57,8	57,3	58,8
Zachodniopomorskie	61,0	60,1	59,6	61,2
Słupsk	57,9	57,7	58,5	57,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 25.08.2015).

Jak już wspomniano wcześniej, wysokie bezrobocie wśród ludzi młodych stanowiło jeden z poważniejszych problemów polskiego rynku pracy w okresie transformacji systemowej. Tendencję tę pogłębił jeszcze kryzys światowy z 2007 roku, który m.in. doprowadził do masowego bezrobocia wśród ludzi młodych w całej Europie. Jak wskazują dane z powyższej tabeli, wciąż wśród zarejestrowanych dużą grupę stanowią ludzie najmłodsi, dopiero rozpoczynający swoje życie zawodowe. Jednocześnie należy zauważyć, iż począwszy od roku 2011 (kiedy to w Polsce osoby w wieku 24 lata i mniej stanowiły aż 20% wszystkich zarejestrowanych, w województwie niemal 18% a w Słupsku niewiele mniej niż 15%), w następnych latach przyjętych do analizy udziały tej grupy wiekowej konsekwentnie malały, by w roku 2014 stanowić: w Polsce 16,5% ogółu zarejestrowanych,

w zachodniopomorskim 14,6% a w Słupsku 12,1%. Z kolei w Koszalinie, co ciekawe, przez cały analizowany okres udziały osób najmłodszych wśród zarejestrowanych bezrobotnych były wyraźnie najniższe w porównaniu do pozostałych jednostek terytorialnych – w latach 2011-2014 nie przekroczyły one 11%. Doszukując się przyczyn tej sytuacji (zarówno zmniejszającej się liczby osób w najmłodszym wieku w populacji pozostających bez pracy, jak i wyjątkowo ich małej liczby na terenie Koszalina), należy przypuszczać, iż jest to wynik w równym stopniu zarówno ożywienia gospodarczego w 2014 roku²⁰ i będącego jego rezultatem wzrostu liczby miejsc pracy, jak również przedłużania bezpłatnej edukacji przez ludzi młodych, co pozwala im na późniejsze rozpoczęcie życia zawodowego. Jeśli zaś chodzi o przypadek Koszalina, za dodatkową (i równie ważną co pozostałe) przyczynę uznać należy proces zmniejszania się populacji ludzi młodych na terenie miasta, związaną głównie z ich wyjazdami na studia, czy też emigracją za pracą. O trafności tych przypuszczeń świadczą dane dotyczące zmian liczebności populacji mieszkańców miasta w wieku 15-24 lata.

Rys. 14. Ludność Koszalina w wieku 15-24 lata w latach 2011-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 25.08.2015).

Kolejną grupą bezrobotnych, których pozostawanie bez pracy jest szczególnie niekorzystne, nie tylko dla nich samych, ale również dla życia ekonomicznego i społecznego, są ludzie wciąż młodzi, lecz już w pełni dojrzały i z pewnym doświadczeniem zawodowym (stąd potencjalnie najcenniejsi dla rynku pracy) o ustabilizowanym życiu rodzinnym i rosnących aspiracjach. Grupa wiekowa 25-34, bo o niej tu mowa, to również ludzie niezwykle cenni z „demograficznego” punktu widzenia: to wśród nich zapadają lub realizują się decyzje matrymonialne i prokreacyjne (dotyczące urodzenia pierwszego lub kolejnego dziecka). Brak zatrudnienia i wiążąca się z tym niepewność w sposób oczywisty przyczynia się do opóźnienia lub wręcz rezygnacji z tych decyzji.

Na przestrzeni lat 2011-2014 udziały osób bezrobotnych w wieku 25-34 lata w ogólnej liczbie pozostających bez pracy utrzymywały się na wysokim poziomie we wszystkich jednostkach terytorialnych przyjętych do analizy (w Polsce nie spadły one poniżej 28%, w Zachodniopomorskim wahały się od 28 do niewiele ponad 26%, a w Słupsku od 30 do niemal 28%). W przypadku Koszalina, podobnie jak miało to miejsce w stosunku do bezrobotnych w wieku 24 lata i mniej, również udziały pozostających bez pracy w wieku

²⁰ Wzrost gospodarczy w roku 2014 osiągnął w Polsce poziom 3,4%. Zob. GUS, Roczne wskaźniki makroekonomiczne, rachunki narodowe, <http://stat.gov.pl> (dostęp 01.09.2015).

25-34 lata w ogólnej liczbie zarejestrowanych były wyraźnie niższe od tych notowanych w pozostałych analizowanych jednostkach.

Wśród populacji bezrobotnych w najmłodszym wieku większość stanowią kobiety. Dotyczy to każdego roku przyjętego do analizy oraz wszystkich analizowanych jednostek terytorialnych, także Koszalina.

W roku 2014 wśród bezrobotnych mieszkańców Koszalina w wieku do 24 lat 51,3% stanowiły kobiety, a w grupie wiekowej 25-34 lata odsetek ten wyniósł 55,8%. Co ważne, na przestrzeni analizowanych lat odsetki te nie tylko uległy zwiększeniu (w obu grupach wiekowych), ale również udziały kobiet w obu populacjach były najmniejsze spośród analizowanych obszarów. Może to oznaczać, iż koszaliński rynek pracy to miejsce relatywnie przyjaźniejsze dla kobiet niż rynki na obszarach przyjętych do analizy.

Niejako na drugim biegunie rynku pracy funkcjonują osoby o największym doświadczeniu zawodowym, które w najbliższych latach rynek ten będą opuszczać, czyli osoby powyżej 50 roku życia. Ich trudności ze znalezieniem zatrudnienia mają zgoła inne podłoże niż trudności ludzi młodych (obawy pracodawców przed brakiem elastyczności, chęci uczenia się i podnoszenia kwalifikacji, przed oczekiwaniami płacowymi itp.) i często są znaczenie dotkliwsze.

Tabela 8. Skala bezrobocia ludzi w wieku 55 lat i więcej w Koszalinie w latach 2011-2014 na tle wybranych obszarów

	2011	2012	2013	2014
Koszalin	Ogółem			
	1095	1277	1376	1229
	Udział (w %) w ogólnej liczbie bezrobotnych			
	19,9	21,16	23,22	24,33
	Kobiety			
	380	443	482	416
	% udział w ogólnej liczbie bezrobotnych kobiet			
	13,52	15,23	17,0	17,4
Polska	Ogółem			
	225995	266664	304905	292078
	Udział (w %) w ogólnej liczbie bezrobotnych			
	11,4	12,5	14,1	16,0
	Kobiety			
	73684	87046	102712	100172
	Udział (w %) w ogólnej liczbie bezrobotnych kobiet			
	6,9	7,9	9,35	10,7
Zachodniopomorskie	Ogółem			
	15312	17380	19479	18180
	Udział (w %) w ogólnej liczbie bezrobotnych			
	14,1	15,4	17,5	19,2
	Kobiety			
	5119	5781	6691	6313
	Udział (w %) w ogólnej liczbie bezrobotnych kobiet			
	8,7	9,8	11,6	12,7
Ślupsk	Ogółem			
	664	768	870	820
	Udział (w %) w ogólnej liczbie bezrobotnych			
	14,7	15,7	18,2	19,2
	Kobiety			
	217	244	290	273
	Udział (w %) w ogólnej liczbie bezrobotnych kobiet			
	8,6	9,7	11,9	12,8

Źródło: Obliczenia i opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp: 21.10.2015)

Analizując dane zawarte w powyższej tabeli, należy zwrócić przede wszystkim uwagę, iż w Koszalinie przez cały analizowany okres osoby poszukujące pracy w wieku 55 lat i więcej stanowiły, po pierwsze, wyraźnie najwyższy odsetek ogólnej liczby bezrobotnych w odniesieniu do obszarów przyjętych do porównań, po drugie zaś, byli oni licznějšíą grupą poszukującą pracy niż osoby najmłodsze. Przyczyn tego należy upatrywać zarówno w procesach szybszego, niż gdzie indziej, starzenia się populacji Koszalina, jak i profilu gospodarczym miasta, nastawionym na rozwój usług, dającym pracę przede wszystkim ludziom młodym.

Zjawisko bezrobocia nie jest zjawiskiem jednorodnym: różne są jego przyczyny i źródła, różne formy i rodzaje oraz skutki, tak dla gospodarki jak i życia społecznego. Jednym z kryterium klasyfikacji rodzajów bezrobocia jest okres, przez który osoba bezrobotna pozostaje bez zatrudnienia. I tak, bezrobocie krótkookresowe, trwające poniżej 3 miesięcy lub od 3 do 6 miesięcy, uważane jest, co oczywiste, za najmniej dewastujące psychikę i życie osób nim dotkniętych, a z punktu widzenia ekonomicznego jest ono naturalnym zjawiskiem występującym w każdej gospodarce²¹.

Tabela 9. Udziały osób pozostających bez pracy 3 m-ce i mniej oraz 3-6 miesięcy w ogólnej liczbie zarejestrowanych w latach 2011-2014

	3 miesiące i mniej			
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	26,3	28,3	27,0	27,6
Polska	30,0	29,3	26,0	27,6
Zachodniopomorskie	30,1	31,4	29,7	31,7
Słupsk	25,9	31,6	24,8	27,2
	3-6 miesięcy			
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	16,9	16,9	16,1	15,3
Polska	17,5	17,2	17,0	14,7
Zachodniopomorskie	17,4	16,9	16,9	15,5
Słupsk	17,0	17,5	17,4	16,2
	0-6 miesięcy			
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	43,2	44,8	43,1	42,9
Polska	46,5	46,5	42,8	42,4
Zachodniopomorskie	47,5	48,4	46,6	47,2
Słupsk	42,9	49,3	42,2	43,4
	Udział kobiet wśród bezrobotnych przez 3 miesiące i mniej			
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	48,5	43,4	45,4	44,4
Polska	46,0	44,4	45,1	45,7
Zachodniopomorskie	46,9	46,9	48,0	48,6
Słupsk	47,8	45,3	43,3	43,8
	Udział kobiet wśród bezrobotnych przez 3-6 miesięcy			
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	52,4	49,0	47,5	50,5
Polska	54,7	51,8	52,0	52,8
Zachodniopomorskie	54,0	52,4	52,5	53,7

²¹ Bezrobocie frykcyjne to bezrobocie, którego przejawem jest jednoczesne występowanie bezrobocia i wolnych miejsc pracy, co wynika z fluktuacji siły roboczej, mobilności pracowników spowodowanej m.in. powrotem na rynek pracy po przerwie (urodzenie dziecka, zmiana zawodu, powrót z zagranicy, przeprowadzka do innego miejsca zamieszkania) czy poszukiwaniem lepszych warunków pracy. Zob. J. Gogolewska, Regulowanie rynku pracy, [w:] B. Winiarski (red.), Polityka gospodarcza, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006, s. 405.

Słupsk	52,9	52,8	53,1	50,5
	Udział kobiet wśród bezrobotnych od 0 do 6 miesięcy			
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	50,0	45,5	46,2	46,6
Polska	49,3	47,1	47,7	48,1
Zachodniopomorskie	44,0	49,0	49,7	50,2
Słupsk	49,8	48,0	47,4	46,3

Źródło: Obliczenia i opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 25.08.2015).

Analizując dane z powyższej tabeli należy zwrócić uwagę na kilka, następujących kwestii:

- w latach 2011-2014 udziały osób będących bezrobotnymi najkrócej (3 miesiące i mniej) w ogólnej liczbie zarejestrowanych we wszystkich jednostkach przyjętych do analizy utrzymywały się na relatywnie wysokim poziomie, co stanowi pozytywny trend w rozwoju polskiego rynku pracy i świadczy o poprawie jego kondycji, również w przekroju terytorialnym;
- w roku 2014 udziały osób pozostających bez pracy 3 miesiące i mniej na obszarach przyjętych do analizy były do siebie bardzo zbliżone, z tym że najlepsza sytuacja pod tym względem ukształtowała się na terenie województwa zachodniopomorskiego, gdzie wśród osób zarejestrowanych osoby o najkrótszym „stażu” pozostawania bez pracy stanowiły ponad 31%. Drugie w kolejności, z identycznymi udziałami wynoszącymi 27,6% uplasowały się Koszalin i Polska, natomiast najniższy odsetek krótkotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie zarejestrowanych zanotowany został w Słupsku (27,2%);
- koncentrując się na Koszalinie, należy zauważyć, iż w latach 2011-2012 udziały osób pozostających bez pracy krócej niż trzy miesiące w ogólnej liczbie zarejestrowanych należały do najniższych wśród jednostek terytorialnych przyjętych do analizy (w roku 2011 jedynie w Słupsku sytuacja pod tym względem była mniej korzystna, natomiast w roku następnym to w Koszalinie osób o najkrótszym stażu pozostawania bez pracy było relatywnie najmniej). W latach następnych, czyli w roku 2013 i 2014, Koszalin w tej kategorii uplasował się już na wyższej pozycji, bezpośrednio po województwie zachodniopomorskim. Może to świadczyć zarówno o rosnącej efektywności działania publicznych służb zatrudnienia, jak i zwiększających się możliwościach znalezienia pracy w Koszalinie.

Potwierdzeniem poprawiającej się sytuacji na polskim rynku pracy (której beneficjentem jest również jego koszaliński „fragment”) są informacje dotyczące odsetka osób pozostających bez pracy do pół roku, czyli wciąż mieszczących się w kategorii bezrobotnych krótkotrwale (bezrobocia frykcyjnego). W roku 2014 na obszarach przyjętych do analizy bezrobotni ci stanowili ponad 40% ogólnej liczby zarejestrowanych. Należy jednak przy tym zauważyć, iż w Koszalinie odsetek ten, wynoszący 42,9%, był jednym z najniższych (niższy wynik, na poziomie 42,4% uzyskała jedynie Polska). Lepsze wyniki uzyskały: miasto Słupsk (43,4%) i województwo zachodniopomorskie (aż 47,2%).

Analiza populacji krótkotrwale bezrobotnych wg kryterium płci potwierdza, iż kobiety są tą grupą, której sytuacja na rynku pracy jest trudniejsza od sytuacji mężczyzn. Na przestrzeni całego analizowanego okresu oraz na terenie wszystkich obszarów przyjętych do analizy, wśród bezrobotnych krócej niż 3 miesiące stanowiły i stanowią one mniejszość. Jednocześnie należy również zauważyć, iż w porównaniu do roku 2011, w roku 2014 udziały te uległy niestety obniżeniu (wyjątkiem jest tu województwo zachodniopomorskie,

na terenie którego odsetek kobiet wśród krótkotrwale bezrobotnych zwiększył się z 46,9% w roku 2011 do 48,6% w roku 2014). W Koszalinie spadek odsetka kobiet wśród bezrobotnych pozostających bez pracy najkrócej wyniósł w roku 2014 (odnoszony do roku 2011) 4,1 punktów procentowych i niestety, był najwyższy spośród analizowanych jednostek terytorialnych.

Swoistym przeciwieństwem bezrobocia frykcyjnego (krótkotrwałego), zarówno pod względem przyczyn jak i skutków społecznych i ekonomicznych, jest bezrobocie strukturalne, które jednocześnie przybiera najczęściej formę bezrobocia długotrwałego²². Różnorodne negatywne skutki społeczne, takie jak dotkliwie obniżenie poziomu życia, ograniczenie uczestnictwa w życiu społecznym, obniżenie prestiżu i pozycji społecznej, osamotnienie, izolacja czy zakłócenia w życiu rodzinnym nasilają się wraz z wydłużaniem się czasu pozostawania bez zatrudnienia²³. Jednocześnie im okres ten jest dłuższy, tym trudniej o ponowne zaistnienie na rynku pracy i znalezienie zatrudnienia. Jeśli zaś okres długotrwałego bezrobocia (trwające dłużej niż rok) przechodzi w bezrobocie chroniczne (czyli przekraczające okres 24 miesięcy) według większości teoretyków rynku pracy powrót do aktywności zawodowej staje się w zasadzie niemożliwy. Stąd wysoki poziom bezrobocia długotrwałego uważany jest nie tylko za symptom złej sytuacji na rynku pracy, nie tylko jako zjawisko w bardzo negatywny sposób wpływające na gospodarkę, ale przede wszystkim za typ bezrobocia najbardziej dewastujący życie rodzinne i społeczne.

Tabela 10. Udziały osób pozostających bez pracy od 1 do 2 lat oraz powyżej 24 miesięcy w ogólnej liczbie zarejestrowanych w latach 2011-2014

	od 1 do 2 lat			
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	20,3	17,5	18,2	16,6
Polska	19,2	17,6	18,4	17,9
Zachodniopomorskie	20,1	17,6	17,6	17,0
Słupsk	20,0	15,1	19,3	16,9
	powyżej 24 miesięcy			
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	15,6	18,5	20,9	22,8
Polska	15,3	17,8	19,9	23,7
Zachodniopomorskie	13,1	16,1	17,7	20,0
Słupsk	17,6	18,0	18,9	22,7
	powyżej 1 roku			
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	35,9	36,0	37,7	34,2
Polska	34,6	35,4	38,3	41,6
Zachodniopomorskie	33,1	33,7	35,3	37,1
Słupsk	37,6	33,1	37,5	39,6
	Udział kobiet wśród bezrobotnych przez okres od 1 do 2 lat			
	2011	2012	2013	2014

²² Bezrobocie strukturalne to bezrobocie wynikające z długotrwałego lub trwałego niedopasowania struktury popytu na pracę do struktury podaży pracy. Niedopasowanie to stanowi wynik procesów restrukturyzacyjnych

w gospodarce, postępu technicznego, powstawania nowych branż i upadku przestarzałych. Procesy te generują z jednej strony masowe bezrobocie osób, których branże, gałęzie, zakłady uległy likwidacji, z drugiej wolne miejsca pracy osób o wysokich, specyficznych kwalifikacjach, których z kolei często brakuje ze względu na nieefektywny i nieelastyczny system edukacji. Zob. m.in. T. Włudyka, Polityka gospodarcza (red.), Oficyna Wydawnicza Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, s. 170.

²³ M. Szyłko-Skoczny, Problemy społeczne w sferze pracy, G. Firlit-Fesnak, M. Szyłko-Skoczny (red.), Polityka społeczna, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2013, s. 225.

Koszalin	54,3	52,4	48,1	47,5
Polska	57,2	55,2	51,8	52,7
Zachodniopomorskie	57,1	55,7	53,4	54,0
Słupsk	57,7	56,4	52,6	51,0
	powyżej 24 miesięcy			
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	49,1	50,8	52,5	50,2
Polska	59,5	59,7	58,6	57,3
Zachodniopomorskie	59,6	60,3	59,8	59,3
Słupsk	56,6	58,9	57,7	57,1
	Powyżej 1 roku			
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	52,0	51,6	50,5	49,1
Polska	58,2	57,5	55,3	55,3
Zachodniopomorskie	58,1	57,9	56,6	56,8
Słupsk	57,2	57,8	55,1	54,5

Źródło: Obliczenia i opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 25.08.2015).

Jak wynika z danych zaprezentowanych w powyższej tabeli, bezrobocie długotrwałe i chroniczne wciąż pozostaje istotnym problemem polskiego rynku pracy, życia gospodarczego i społecznego. W roku 2014 udział bezrobotnych powyżej 1 roku w ogólnej liczbie zarejestrowanych stanowił w Polsce powyżej 40%, z czego ponad połowę stanowili pozostający bez pracy ponad 24 miesiące. Na pozostałych obszarach przyjętych do analizy sytuacja przedstawiała się podobnie: odsetek osób długotrwałe bezrobotnych w ogólnej liczbie zarejestrowanych w zachodniopomorskim wyniósł 37,1% dla województwa zachodniopomorskiego i 39,6% dla Słupska. I w tym wypadku większą część tej liczby stanowiły osoby poszukujące pracy ponad 2 lata. W Koszalinie, niestety, proporcje te były jeszcze bardziej niekorzystne: osoby chronicznie bezrobotne (czyli pozostające bez zatrudnienia ponad 24 miesiące) stanowiły wśród pozostających bez pracy ponad rok 57,8%. Jednocześnie trzeba zwrócić uwagę na fakt, iż na przestrzeni lat przyjętych do analizy populacja osób będących bezrobotnymi najdłużej znacznie się powiększyła – na wszystkich analizowanych obszarach. W Koszalinie w roku 2011 stanowili oni 15,6% wszystkich zarejestrowanych, natomiast trzy lata później już 22,8%. Wzrost ten był dodatkowo jednym z najwyższych wśród analizowanych jednostek terytorialnych.

Przyglądając się populacji długotrwałe bezrobotnych wg kryterium płci zauważalną prawidłowością są wyższe udziały kobiet w tej grupie od udziałów mężczyzn. Dane te to kolejne potwierdzenie trudniejszej od mężczyzn sytuacji kobiet na polskim rynku pracy. Co pozytywne, aktualnie z tej tendencji po raz kolejny wyłamuje się Koszalin: w roku 2014 wśród bezrobotnych pozostających bez pracy od 1 do 2 lat kobiety stanowiły 47,5% a wśród bezrobotnych powyżej 24 miesięcy 50,2%.

Podsumowując informacje dotyczące bezrobocia długotrwałego należy podkreślić, iż pozostaje ono na wysokim poziomie, co jest jedną z najistotniejszych wad polskiego rynku pracy. Koszalin, niestety, wpisuje się w sposób negatywny do tej tendencji. Osoby chronicznie bezrobotne stanowią, po pierwsze liczną grupę wśród osób zarejestrowanych w koszalińskim urzędzie pracy, po drugie ich liczba niestety wzrasta. Oznacza to w praktyce wzrastającą liczbę osób, których nie tylko sytuacja bytowa, rodzinna czy społeczna jest niezwykle trudna, ale również którzy najprawdopodobniej na trwale przejdą w bierność zawodową, uszczuplając tym samym koszalińskie zasoby pracy.

Jednym z pozytywnych efektów transformacji systemowej jest obserwowany w Polsce tzw. boom edukacyjny, czyli skokowy wzrost liczby osób podejmujących

(i kończących) wyższe studia. Wśród najczęściej wymienianych przyczyn tego zjawiska jest fakt, iż posiadanie wyższego wykształcenia do niedawna stanowiło niemal gwarancję szybkiego podjęcia zatrudnienia.

Tabela 11. Struktura bezrobotnych wg poziomu wykształcenia w latach 2011-2014

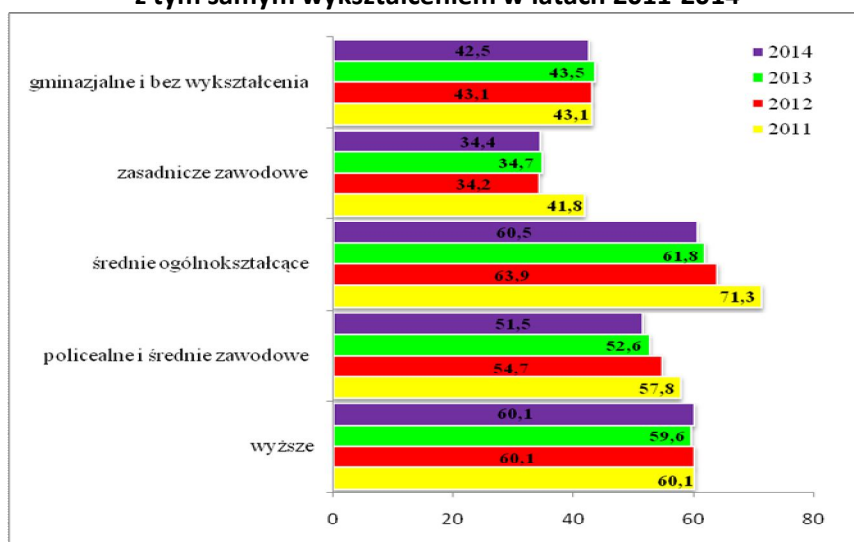
Udział osób z wykształceniem wyższym w ogólnej liczbie zarejestrowanych				
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	14,1	14,4	15,0	15,3
Polska	11,4	11,7	12,0	12,3
Zachodniopomorskie	8,9	9,4	9,5	10,2
Słupsk	14,5	14,5	14,0	13,9
Udział osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym w ogólnej liczbie zarejestrowanych				
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	21,0	20,16	21,1	20,4
Polska	22,2	22,1	22,1	22,0
Zachodniopomorskie	18,5	18,5	18,6	18,4
Słupsk	19,9	19,5	20,6	20,6
Udział osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym w ogólnej liczbie zarejestrowanych				
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	11,2	10,9	11,3	11,5
Polska	10,8	10,6	10,6	10,5
Zachodniopomorskie	10,6	10,4	10,7	10,9
Słupsk	13,0	12,2	12,4	12,3
Udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym w ogólnej liczbie zarejestrowanych				
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	22,8	22,7	23,1	22,0
Polska	28,0	28,3	28,1	27,6
Zachodniopomorskie	27,4	27,6	27,4	27,2
Słupsk	25,0	24,5	24,2	23,5
Udział osób z wykształceniem gimnazjalnym i bez wykształcenia w ogólnej liczbie zarejestrowanych				
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	31,0	31,3	31,1	30,8
Polska	27,5	27,3	27,3	27,5
Zachodniopomorskie	34,5	34,0	33,8	33,3
Słupsk	27,5	29,2	28,8	28,5

Źródło: Obliczenia i opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 25.08.2015).

Jak wynika z zaprezentowanych danych w tabeli, legitymowanie się dyplomem wyższej uczelni nadal zwiększa prawdopodobieństwo szybszego znalezienia zatrudnienia, o czym m.in. świadczą niskie udziały takich osób w ogólnej liczbie zarejestrowanych. Co prawda jeszcze niższy odsetek wśród bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem ogólnokształcącym (i to jest pewna zmiana w stosunku do lat wcześniejszych), ale można przypuszczać, iż jest to wynik w ogóle malejącej liczby osób właśnie z takim wykształceniem w całej populacji dorosłych. Niezmiennie natomiast najwyższe odsetki wśród bezrobotnych stanowią osoby bez wykształcenia oraz z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Skupiając swoją uwagę na Koszalinie należy zwrócić uwagę na kwestie, które odróżniają strukturę bezrobotnych wg wykształcenia od struktur na pozostałych obszarach. Po pierwsze, w roku 2014 odsetek osób z najwyższym wykształceniem wśród zarejestrowanych był najwyższy spośród analizowanych jednostek terytorialnych i wyniósł ponad 15%. Taka sama sytuacja miała miejsce również w roku 2013. Po drugie, w porównaniu do innych jednostek terytorialnych przyjętych do analizy, osoby

z wykształceniem zasadniczym zawodowym w roku 2014 zanotowały najniższe udziały w ogólnej liczbie bezrobotnych. Stanowili oni 22% koszalińskiej populacji osób poszukujących zatrudnienia. A zatem jednym z wniosków wyciągniętych z tych informacji może być fakt, iż koszaliński rynek pracy (w porównaniu do ogólnopolskiego) jest bliski nasyceniu pracownikami z wyższym wykształceniem, natomiast wciąż ma miejsca pracy dla osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Rys. 15. Udziały bezrobotnych kobiet wg wykształcenia w ogólnej liczbie zarejestrowanych z tym samym wykształceniem w latach 2011-2014

Źródło: Obliczenia i opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 25.08.2015).

Przyglądając się z kolei udziałom bezrobotnych mieszkanek Koszalina wśród bezrobotnych w poszczególnych kategoriach wykształcenia należy zauważyć, iż wyraźnie dominują one przede wszystkim wśród zarejestrowanych z wykształceniem wyższym oraz średnim ogólnokształcącym. W roku 2014 kobiety stanowiły nieco ponad 60% pozostających bez pracy z wykształceniem wyższym i aż 70% z wykształceniem średnim ogólnokształcącym. Wynikać to może z dwóch przesłanek: po pierwsze znaczną większość populacji o tych poziomach wykształcenia stanowią kobiety, po drugie koszaliński rynek pracy zgłasza większy popyt na mężczyzn o tym poziomie wykształcenia niż na kobiety z tym samym wykształceniem.

Podsumowując informacje dotyczące zjawiska bezrobocia, należy podkreślić, że:

- na przestrzeni lat 2011-2014 liczba osób bezrobotnych konsekwentnie maleje. W roku 2014 stopa bezrobocia w mieście osiągnęła poziom 10,4% i była, po pierwsze najniższą na przestrzeni badanego okresu, a po drugie najniższą spośród obszarów przyjętych do analizy;
- kolejnym pozytywnym trendem są rosnące udziały osób bezrobotnych najkrócej, czyli pozostających bez pracy 3 miesiące i mniej, oraz od 3 do 6 miesięcy w ogólnej liczbie zarejestrowanych;
- niestety, koszaliński rynek pracy wciąż generuje bezrobocie strukturalne, które ma również postać bezrobocia długotrwałego i chronicznego. Świadczą o tym wysokie udziały osób pozostających bez pracy powyżej roku w ogólnej liczbie zarejestrowanych;

- kolejnym problemem pozostaje również bezrobocie wśród ludzi dopiero wkraczających na rynek pracy, czyli osób w wieku 24 lata i mniej, a także osób w wieku największej mobilności i aktywności zawodowej, czyli w wieku 25-34 lata. Udziały tych osób wśród zarejestrowanych utrzymują się na relatywnie wysokim poziomie;
- wykształcenie jest nadal istotną determinantą wyznaczającą pozycję potencjalnego pracownika na koszalińskim rynku pracy. Wśród osób bezrobotnych najwyższe udziały niezmiennie notuje się wśród osób z najniższym poziomem wykształcenia (gimnazjalnym oraz zasadniczym zawodowym), natomiast osoby z wykształceniem wyższym stanowią wciąż najmniej liczną grupę wśród zarejestrowanych. Należy jednak podkreślić, iż udziały osób najwyżej wykształconych wśród osób pozostających bez zatrudnienia konsekwentnie rosną;
- koszaliński rynek pracy stanowi miejsce, na którym kobiety mają trudniejsze warunki funkcjonowania niż mężczyźni (co zgodne jest z ogólnokrajową tendencją). Świadczą o tym wyższe niż mężczyzn udziały kobiet wśród chronicznie bezrobotnych, bezrobotnych w najmłodszym wieku, oraz wśród bezrobotnych legitymujących się najwyższym wykształceniem.

5. Rodziny. Warunki bytowe rodzin i ich członków

5.1. Rodziny – charakterystyka demograficzna

Według Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2011 roku w Koszalinie zamieszkiwało 32356 rodzin²⁴. W stosunku do roku 2002 (który był również rokiem spisowym) ich liczba zwiększyła się o 1783²⁵. Porównanie ich profilu demograficznego z profilem z roku 2002 zobrazuje przemiany, jakim poddany został wzorzec życia rodzinnego w Koszalinie.

Tabela 12. Rodziny wg typów zamieszkujące Koszalin wg wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2011 i 2002 roku

2011								
Rodziny	Małżeństwa			Partnerzy			Matki z dziećmi	Ojcowie z dziećmi
	ogółem	z dziećmi	bez dzieci	ogółem	z dziećmi	bez dzieci		
32356	22145	12746	9399	2092	1194	898	7055	1065
Struktura								
100	68,4	39,4	29,0	6,5	3,7	2,8	21,8	3,3
-	100	57,6	42,4	100	57,1	42,9	-	-
2002								
Rodziny	Małżeństwa			Partnerzy			Matki z dziećmi	Ojcowie z dziećmi
	ogółem	z dziećmi	bez dzieci	ogółem	z dziećmi	bez dzieci		
30573	22585	14763	7822	1128	635	493	6100	760
Struktura								
100	73,9	48,3	25,6	3,7	2,1	1,6	19,9	2,5

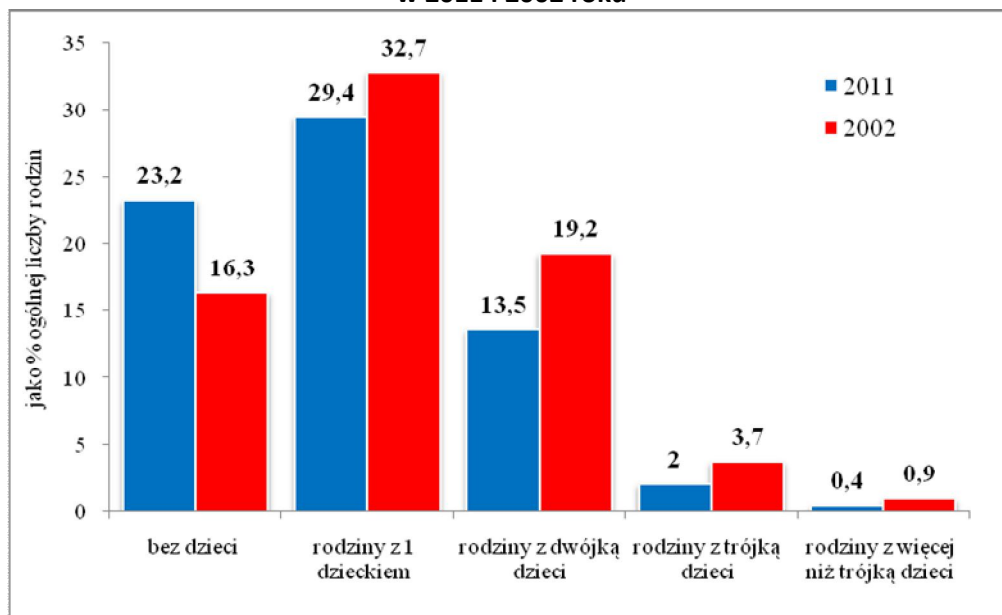
²⁴ Gospodarstwa domowe i rodziny w województwie zachodniopomorskim. Charakterystyka demograficzna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2014, s. 55;

²⁵ Gospodarstwa domowe i rodziny. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2003, s. 88.

-	100	65,4	34,6	100	56,3	43,7	-	-
---	-----	------	------	-----	------	------	---	---

Źródło: Opracowanie i obliczenia własne na podstawie: Gospodarstwa domowe i rodziny w województwie zachodniopomorskim. Charakterystyka demograficzna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2014, s. 55 oraz Gospodarstwa domowe i rodziny. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2003, s. 88.

Rys. 16. Struktura rodzin zamieszkujących Koszalin wg liczby posiadanych dzieci* w 2011 i 2002 roku

Źródło: Obliczenia i opracowanie własne na podstawie: Gospodarstwa domowe i rodziny w województwie zachodniopomorskim. Charakterystyka demograficzna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2014, s. 56 oraz Gospodarstwa domowe i rodziny. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2003, s. 106-107.

Analiza struktury rodzin wg typów dla roku 2011 i 2002 obrazuje skalę i kierunek przemian, jakim podlegają wzorce życia rodzinnego w mieście. Są one zgodne z tendencjami ogólnokrajowymi²⁶, a scharakteryzować je można następująco:

* dzieci do lat 24 pozostające na utrzymaniu.

²⁶ Z punktu widzenia cech społeczno-demograficznych przekształcenia wzorca życia rodzinnego w Polsce prowadzą do tego, iż obecnie polska rodzina: 1) to rodzina mała, dwupokoleniowa; 2) poprzez oddzielenie funkcji prokreacyjnej od funkcji seksualnej to rodzina planowana, a nie biologicznie zdeterminowana; 3) to rodzina w coraz większym stopniu egalitarna a w mniejszym patriarchalna – głównie za sprawą ekonomicznego niezależnienia się kobiety od mężczyzny; partnerskie stosunki dotyczą również stosunku rodziców do dzieci; zmniejsza się w niej zatem zakres władzy męża i ojca; 4) to rodzina, w której stopniowo i (powoli) zanika zróżnicowanie zadań członków rodziny ze względu na płeć; 5) to rodzina podporządkowana wartościom humanistycznym, czyli zdeterminowana przede wszystkim na kształtowanie osobowości i zaspokajanie psychologicznych potrzeb jednostki; 6) to rodzina „zamknięta”, czyli w sposób świadomy wyizolowana z lokalnych, czy sąsiedzkich społeczności, dzięki czemu mniej podporządkowana społecznej kontroli. Zob. K. Czekał, K. Górlach, M. Leśniak, Labirynty współczesnego społeczeństwa. Kluczowe problemy w kształceniu pracowników socjalnych, Katowice 1998, s. 220-222; A. Kłosowska, Kultura masowa. Krytyka i obrona, Warszawa 1980, s. 135-136; H. Bednarski, Przemiany struktury i funkcji rodzin polskich w XX i XXI wieku, „Mazowieckie Studia Humanistyczne” 2008, nr 1-2, s. 198-199; U. Kosowska, Rodzina w okresie transformacji. Uwarunkowania, kierunki i konsekwencje przemian modelu rodziny w Polsce, [w:] J. Knopek, M. Sikora-Gaca, D. Magierek (red.), Polska w Europie 1989-2014. 25 lat po przemianach. Niektóre płaszczyzny przeobrażeń społeczno-kulturowych, Politechnika Koszalińska, Koszalin 2014, s. 157.

- maleje dominacja małżeństwa jako formy związku. W roku 2002 małżeństwa stanowiły niemal 74% wszystkich rodzin zamieszkujących Koszalin. Dziewięć lat później odsetek ten obniżył się do 68%;
- spadkowi atrakcyjności małżeństwa towarzyszy wyraźny wzrost akceptacji dla związków partnerskich jako jednej z form zakładania rodziny. W roku 2002 związki partnerskie stanowiły niespełna 4% wszystkich rodzin, w roku 2011 natomiast odsetek ten niemal się podwoił osiągając poziom 6,5%;
- w czasie okresu „międzypisowego” (czyli od 2002 do 2011 roku) wzrosła również liczba samotnych matek i samotnych ojców, zarówno w liczbach bezwzględnych, jak i jako udziały w ogólnej liczbie rodzin. O ile jednak samotni ojcowie z dziećmi stanowili w analizowanych latach niewielki odsetek wśród koszalińskich rodzin (2,5% w roku 2002 i 3,3% w roku 2011), o tyle liczba kobiet samotnie wychowujących dzieci była liczbą znaczącą, co również przełożyło się na ich wysokie udziały wśród różnych form życia rodzinnego. I tak w roku 2002 odsetek ten wyniósł 19,9% a w roku 2011 niemal 22%;
- posiadanie dziecka (dzieci), jak się okazuje, przestało być głównym motywem decyzji o założeniu rodziny. Świadczą o tym wysokie (i rosnące) udziały zarówno bezdzietnych małżeństw, jak i bezdzietnych związków partnerskich w strukturze koszalińskich rodzin. W roku 2002 ta forma życia rodzinnego stanowiła 27,2% a w roku 2011 już niemal 32%. Liczby te wskazują również, iż rośnie w Koszalinie liczba związków w „starszym” wieku, w których dzieci osiągnęły już pełnoletniość oraz niezależność finansową;
- zgodnie z trendami ogólnokrajowymi (i szerzej – ogólnoeuropejskimi) wśród koszalińskich rodzin dominuje model rodziny potocznie nazywany 2+1, czyli rodzice plus jedno dziecko. W roku 2002 rodziny takie stanowiły niemal 32% wszystkich rodzin, a w roku 2011 29,4%. Niewielki spadek tego odsetka w roku 2011 w stosunku do roku 2002 nie oznacza jednak jednoczesnego wzrostu liczby rodzin z większą liczbą dzieci, ale niestety, wzrost liczby związków bezdzietnych;
- potwierdzeniem tego ostatniego jest radykalny spadek liczby rodzin z dwójką i więcej dzieci. W roku 2002 rodziny 2+2 stanowiły 19,2% natomiast w roku 2011 już tylko 13,5%. I spadek ten był najwyższy spośród wszystkich zaprezentowanych powyżej porównań. Ponadto rodziny 2+3 i więcej stanowiły jedynie w roku 2002 4,6% a w roku 2011 jeszcze mniej, bo 2,4% wszystkich rodzin zamieszkujących Koszalin.

Obserwowane i zaprezentowane powyżej zmiany w strukturze koszalińskich rodzin stanowią efekt przemian w zachowaniach matrymonialnych i prokreacyjnych mieszkańców Koszalina. Zmiany te to przede wszystkim:

- spadek skłonności do zawierania małżeństw. W roku 2014 w Koszalinie zawartych zostało 518 związków małżeńskich. W stosunku do roku 2011 (w którym zawarto 568 małżeństw) ich liczba obniżyła się o 9 punktów procentowych. Jednocześnie należy zaznaczyć, iż w latach 2012-2014 liczba zawartych związków małżeńskich nie przekroczyła wartości z roku 2011. Tendencje te przekładają się na wartość wskaźnika małżeństw na 1000 ludności: w Koszalinie, w roku 2014 wyniósł on 4,7 (w roku 2011 – 5,2) i był niższy zarówno od tego notowanego w Polsce (4,9) jak i województwie zachodniopomorskim (4,8);
- spadek wartości trwałości małżeństwa przekładający się na wzrost liczby rozwodów. W latach 2011-2014 Koszalin notował, w porównaniu do wartości ogólnopolskich

i notowanych w województwie, najwyższe wartości wskaźnika liczby rozwodów na 1000 ludności. I tak, w roku 2011 wyniósł on dla Koszalina 2,3, dla Polski 1,7 a dla województwa 2,0. W roku następnym: dla Koszalina 2,1, w Polsce 1,7, w województwie 1,9. W roku 2013 odpowiednio: 2,3, 1,7, 1,9, a w roku 2014: 2,3, 1,7 i 2,0;

- spadek płodności kobiet będący głównie efektem odraczania decyzji o urodzeniu pierwszego dziecka, co w danych demograficznych znajduje odzwierciedlenie w rosnącym wieku kobiet rodzących pierwsze dziecko.

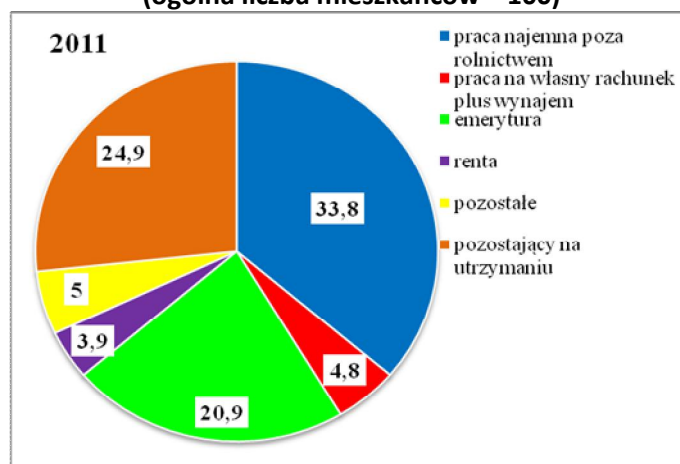
5.2. Warunki bytowe rodzin i ich członków

Rozpatrując warunki bytowe mieszkańców Koszalina warto poddać analizie ich źródła utrzymania. Dochody z pracy będą w tym kontekście tym rodzajem źródła, które stanowi najlepsze (bo stałe i relatywnie pewne) zabezpieczenie bytu i odpowiednich warunków życia.

W roku 2011 z pracy utrzymywało się 42606²⁷ mieszkańców Koszalina, czyli 44,3% osób w wieku aktywności zawodowej oraz 39% ogólnej liczby populacji miasta. Zestawiając te informacje z danymi z roku 2002, w którym z pracy utrzymywało się 37183²⁸ osoby, co stanowiło jedynie 34,2% mieszkańców miasta, należy zwrócić uwagę na znaczny wzrost liczby osób utrzymujących się z pracy, co z punktu widzenia oceny warunków bytowych i jakości życia Koszalinian stanowi bardzo pozytywną zmianę w tej sferze. Ponadto należy podkreślić, iż w roku 2011 udział ten był w Koszalinie wyższy od tego notowanego w województwie, gdzie z pracy utrzymywało się 37,3% populacji.

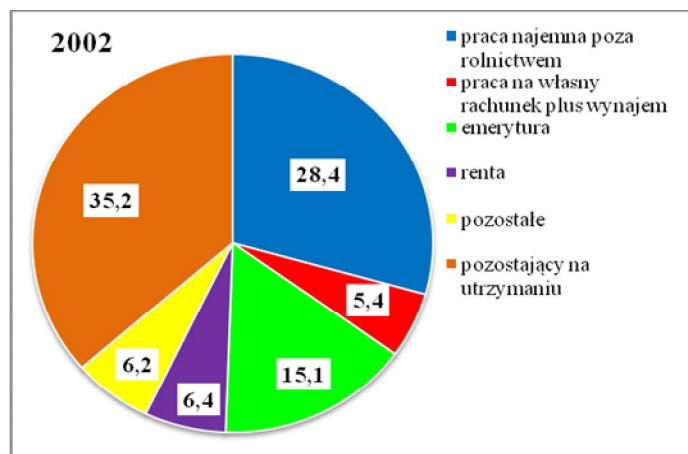
Wśród pracujących Koszalinian w roku 2011 83,9% stanowili pracownicy najemni. Z tej liczby 91,5% stanowiły osoby zatrudnione na pełny etat. Natomiast samozatrudnieni, czyli pracujący na własny rachunek stanowili 15,3% wszystkich pracujących, z czego 28% było również pracodawcami, czyli dawało również pracę innym.

Rys. 17. Struktura ludności Koszalina wg głównego źródła utrzymania w 2011 i 2002 roku (ogólna liczba mieszkańców = 100)

²⁷ Aktywność ekonomiczna ludności w województwie zachodniopomorskim. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2013, s. 69.

²⁸ GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl> (dostęp: 21.10.2015)

Źródło: Obliczenia i opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp: 21.10.2015)

Odnosząc dane z roku 2011 do roku 2002 zobrazowane na powyższym rys. należy zwrócić uwagę na następujące kwestie:

- jak już wspomniano wcześniej, w stosunku do roku 2002, w roku 2011 zwiększyła się liczba mieszkańców, których głównym źródłem utrzymania była praca najemna. Wzrost ten wyniósł 5,4 punktów procentowych;
- jednocześnie dość wyraźnie wzrosła liczba osób utrzymujących się z emerytury – z 15,1% w roku 2002 do 20,9% w roku 2011. Potwierdza to, po pierwsze, wcześniejsze spostrzeżenia na temat szybkiego starzenia się ludności Koszalina, po drugie, wskazuje na wzrost liczebności populacji potencjalnie narażonej na obniżenie warunków bytowych i poziomu życia;
- w roku 2011 bardzo znacznie (o ponad 10 punktów procentowych) zmniejszyła się liczba osób pozostających na utrzymaniu. W roku 2002, stanowiąc 35,2% wszystkich mieszkańców Koszalina, była ona większa niż populacja osób utrzymujących się z pracy najemnej, natomiast 9 lat później jej udział w populacji ogółem wyniósł 24,9%. Stan ten może mieć dwa, odmienne źródła: pierwsze, to zmniejszająca się liczba dzieci w populacji Koszalina, druga natomiast to poprawa sytuacji na koszalińskim rynku pracy i będący tego konsekwencją wzrost liczby pracujących.

Uzupełnieniem analizy sytuacji bytowej mieszkańców Koszalina będzie wskazanie na źródła utrzymania tworzonych przez nich gospodarstw domowych.

W roku 2011 w Koszalinie funkcjonowało 45643 gospodarstw domowych (i była to liczba większa w stosunku do roku 2002 o 1516 gospodarstw). Z pracy zarobkowej utrzymywało się 53,3% z nich. W stosunku do roku 2002 (kiedy z pracy zarobkowej utrzymywało się 51,8%) relacja ta poprawiła się o 1,5 punktu procentowego. Niezarobkowe źródło utrzymania w roku 2011 posiadało 16924 gospodarstw domowych, co stanowiło 37% ogólnej ich liczby. W roku 2002 udział ten był wyższy i wyniósł 39,8%. Kolejną kategorią są gospodarstwa domowe pozostające na utrzymaniu innych gospodarstw. I tutaj, w roku 2011, nastąpił drastyczny spadek ich liczby w stosunku do roku 2002. O ile bowiem w roku 2002 na terenie Koszalina liczba gospodarstw domowych będących na utrzymaniu wyniosła 3073, co stanowiło 7% ogólnej ich liczby, o tyle w roku 2011 gospodarstw takich było jedynie 203, co przełożyło się na ich 0,4% udział w ogólnej liczbie gospodarstw domowych

funkcjonujących w mieście²⁹. Stanowi to kolejny symptom poprawiającej się sytuacji bytowej mieszkańców Koszalina.

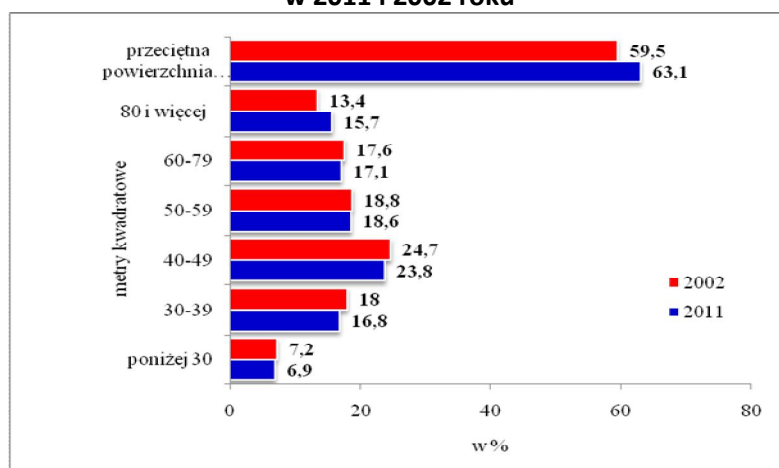
6. Mieszkalnictwo i warunki mieszkaniowe

Dostęp do samodzielnego mieszkania (bez względu na jego formę własności) i możliwość mieszkania w nim na jasnych, godziwych finansowo, relatywnie stałych i pewnych pod względem prawnym warunkach stanowi nie tylko element katalogu praw socjalnych, ale również jeden z głównych wyznaczników godziwych warunków bytowych oraz wyznaczników jakości życia ludności. Dostęp lub jego brak stanowi również jedną z determinant podjęcia decyzji o założeniu (powiększeniu) rodziny lub jej odroczeniu przez młodych ludzi, co z kolei ma fundamentalny wpływ na potencjał rozwojowy społeczeństwa.

6.1. Mieszkalnictwo

W roku 2011 na terenie Koszalina usytuowanych było 42669 mieszkań, z czego 42265, czyli 99% z nich było zamieszkałych. W stosunku do roku 2002, liczba mieszkań ogółem zwiększyła się o 4,4 tys., a zamieszkałych o 5,1 tys. Wzrost ten jest o tyle istotny (i pozytywny), iż jednocześnie poprawie uległa relacja mieszkań zamieszkałych do mieszkań ogółem: 99% w roku 2011 do 97% w roku 2002.

Rys. 18. Struktura mieszkań zamieszkałych w Koszalinie według powierzchni użytkowej w 2011 i 2002 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Mieszkania. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2013, s. 60.

W strukturze koszalińskich mieszkań, zarówno w roku 2002, jak i 2011 dominowały lokale średniej wielkości, o powierzchni od 40 do 60 m². Stanowiły one łącznie ponad 42% koszalińskich użytkowanych zasobów mieszkaniowych. Dopatrując się zmian, jakie zaszły w strukturze mieszkań wg powierzchni w roku 2011 w stosunku do roku 2002, oprócz konstatacji, iż są one do siebie bardzo zbliżone, należy zauważyć, iż nieznacznie zmniejszył się udział mieszkań najmniejszych, zajmujących mniej niż 30m², natomiast zwiększyła się liczba

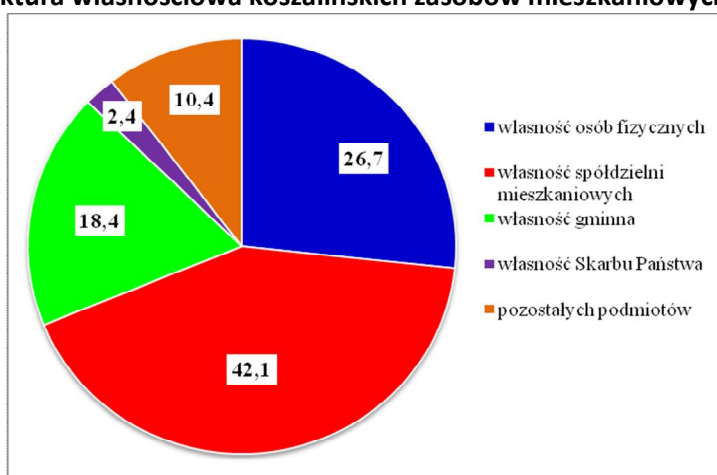
²⁹ Dane w akapicie: Ludność i gospodarstwa domowe w województwie zachodniopomorskim. Stan i struktura społeczno-ekonomiczna, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2014, s. 94.

mieszkań największych, mierzących powyżej 80 m². Jednocześnie zwiększyła się również przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania z 59,5 m² w roku 2002 do 63,1 m².

Z punktu widzenia aktualnej jak i przyszłej jakości zasobów mieszkaniowych istotny jest wiek lokali. Niestety, w koszalińskich zasobach dominują budynki dość wiekowe, wybudowane wiele dekad temu.

Największy udział w mieszkaniach ogółem w roku 2011 osiągnęły mieszkania wybudowane w latach 1945-1970, stanowiąc 20,4% wszystkich koszalińskich zasobów. Drugi w kolejności, największy odsetek (20,5%) ogólnej liczby lokali uzyskały mieszkania nieco nowsze, bo wybudowane w latach 1979-1988. Z kolei mieszkania wybudowane od rozpoczęcia transformacji systemowej do chwili obecnej, czyli te najmłodsze, stanowiły w Koszalinie 22%. Natomiast mieszkania najstarsze, czyli wybudowane przed 1945 rokiem, stanowiły niewielki odsetek koszalińskich zasobów wynoszący 13,5%³⁰.

Rys. 19. Struktura własnościowa koszalińskich zasobów mieszkaniowych w 2011 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Raport z wyników w województwie zachodniopomorskim. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2012, s. 152.

Większość koszalińskich mieszkań w roku 2011 nie było własnością osób ją zamieszkujących. Największym ich właścicielem były wciąż spółdzielnie mieszkaniowe (42% wszystkich lokali), w których zasobach pozostawało 30,1% mieszkań własnościowych oraz 12,0% mieszkań lokatorskich. Właścicielem dość wysokiego odsetka koszalińskich mieszkań, bo 18,4% pozostawała również gmina. Natomiast Koszalinianie byli właścicielami 26,7% ogólnej liczby lokali mieszkalnych.

Dla porównania w województwie mieszkania będące własnością spółdzielni mieszkaniowych stanowiły w roku 2011 26,9%, z czego jedynie 8,2% były to mieszkania lokatorskie a pozostałe 18,7% miały status mieszkań własnościowych. Gminy były właścicielami 13,2% lokali, natomiast własnością mieszkańców było 43,5% wojewódzkich zasobów mieszkaniowych³¹.

³⁰ Raport z wyników w województwie zachodniopomorskim. Narodowy Spis Powszechnych Ludności i Mieszkań 2011, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2012, s. 153.

³¹ Tamże.

6.2. Warunki mieszkaniowe

Poziom warunków mieszkaniowych determinowany jest przez kilka czynników. Podstawowe z nich to wyposażenie mieszkań w podstawowe instalacje (ciepła woda, centralne ogrzewanie, węzeł sanitarny) oraz stopień ich zagęszczenia.

Oceniając warunki mieszkaniowe w Koszalinie na podstawie pierwszego z wymienionych czynników, należy podkreślić, iż są one na relatywnie wysokim poziomie. W roku 2011³²:

- 99% mieszkań wyposażonych było w wodociąg sieciowy (95,1% mieszkań w województwie);
- 98,8% mieszkań wyposażonych było w splukiwany ustęp (96,9% mieszkań w województwie);
- 97,9% mieszkań wyposażonych było w łazienkę (94,8% mieszkań w województwie);
- 96,2% mieszkań wyposażonych było w bieżącą ciepłą wodę (89,6% mieszkań w województwie);
- 92,9% mieszkań wyposażonych było w centralne ogrzewanie (84,9% mieszkań w województwie).

Podobnie wysoko można ocenić warunki mieszkaniowe wg kryterium powierzchni i przypadających na nią mieszkańców. Świadczą o tym informacje zawarte w poniższej tabeli.

Tabela 13. Podstawowe wskaźniki warunków mieszkaniowych w Koszalinie i województwie zachodniopomorskim w roku 2002 i 2011

	Przeciętna liczba			Przeciętna powierzchnia użytkowa w m ² na 1 osobę
	izb w mieszkaniu	osób w 1 mieszkaniu	osób na 1 izbę	
Koszalin				
2002	3,55	2,85	0,85	20,9
2011	3,65	2,57	0,70	24,6
Województwo zachodniopomorskie				
2002	3,70	3,17	0,86	20,5
2011	3,83	2,93	0,76	23,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Mieszkania w województwie zachodniopomorskim. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2013, s. 49,52.

W roku 2011 wszystkie zobrazowane wskaźniki warunków mieszkaniowych w Koszalinie zestawione w tabeli uległy, w stosunku do roku 2002, poprawie. Szczególnie wyraźnie powiększyła się przeciętna powierzchnia mieszkania przypadająca na 1 osobę – wzrost ten wyniósł niemal 4 m². Ponadto Koszalin wyraźnie poprawił w tym obszarze swoją pozycję w stosunku do wartości ogólnowojevodzkich wyprzedzając zachodniopomorskie w poziomie większości przyjętych do analizy wskaźników.

Dane statystyczne mówiące o dobrej sytuacji mieszkaniowej w Koszalinie nie ujmują jednak potrzeb mieszkaniowych tych mieszkańców miasta, którzy własnego lokum nie posiadają, i ze względu na swoją sytuację materialną, nie są w stanie zdobyć go na własność. Najczęściej dla takich osób jedynym sposobem na poprawę swojej sytuacji mieszkaniowej jest ubieganie się o mieszkanie w zasobach komunalnych a tych w Koszalinie brakuje.

³² Mieszkania w województwie zachodniopomorskim. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2013, s. 63, 64.

Tabela 14. Zasoby mieszkań komunalnych w Koszalinie w latach 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
Liczba mieszkań komunalnych	5510	5555	5550	5532
w tym mieszkania socjalne	580	617	668	695
Liczba wniosków na mieszkania komunalne	807	919	1119	1131
Liczba oczekujących na mieszkania socjalne	345	379	506	417
Liczba przyznanych mieszkań komunalnych	67	107	40	173
Liczba przyznanych mieszkań socjalnych	96	114	20	149

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ocena zasobów pomocy społecznej dla miasta Koszalin za 2013 i 2014 rok, Koszalin 2014, 2015, s. 4-5.

Jak wynika z danych zawartych w powyższej tabeli, potrzeby mieszkaniowe mieszkańców Koszalina znacznie przekraczają możliwości ich zaspokojenia przez gminę. Świadczą o tym liczby oczekujących na lokale socjalne i komunalne, co szczególnie drastycznie uwidacznia się w proporcjach między poziomem wniosków o mieszkanie socjalne i komunalne a liczbą przyznanych mieszkań socjalnych i komunalnych.

Ponadto warunki mieszkaniowe pogarsza lokalizacja koszalińskich zasobów gminnych, szczególnie mieszkań socjalnych. Są one grupowane w całych blokach i osiedlach (m.in. na ulicy Lechickiej, Wł. Broniewskiego, Bohaterów Warszawy, czy ul. Przemysłowej), co przyczynia się do tworzenia swoistych skupisk osób wykluczonych, w których drastycznie rośnie ryzyko dziedziczenia wszelkich złych wzorców zachowań, a to z kolei powoduje także degradację zasobów mieszkaniowych miasta.

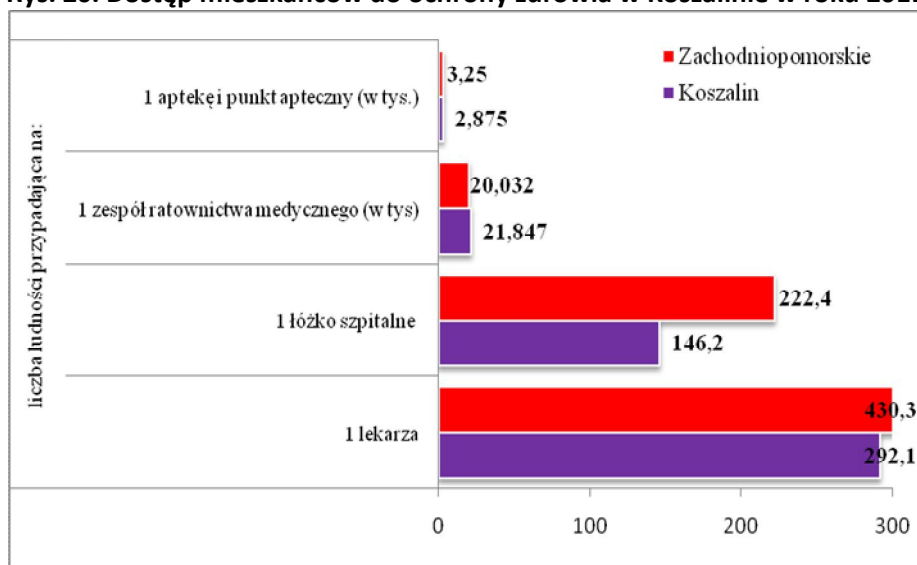
7. Infrastruktura społeczna i usługi społeczne

7.1. Ochrona zdrowia i sytuacja zdrowotna

Na terenie miasta funkcjonują publiczne i niepubliczne ośrodki zdrowia (przychodnie) w ramach sprawowania podstawowej opieki zdrowotnej i ambulatoryjnej opieki specjalistycznej a także indywidualne praktyki lekarskie, pielęgniarskie i rehabilitacyjne finansowane z Narodowego Funduszu Zdrowia. W Koszalinie dostępna jest również opieka szpitalna realizowana przede wszystkim przez Szpital Wojewódzki im. M. Kopernika oraz Specjalistyczny Zespół Gruźlicy i Choroby Płuc (w ramach których funkcjonują niezbędne dla ochrony i poprawy zdrowia oddziały specjalistyczne). W ramach środków publicznych działa też szeroko rozwinięta opieka onkologiczna i hospicyjna. Powyższe świadczenia uzupełnione są przez placówki niepubliczne (prywatne), oferujące usługi z zakresu m.in. chirurgii, ginekologii, urologii czy ortopedii³³. Należy również wspomnieć o nowo otwartym szpitalu psychiatrycznym świadczącym szeroki wachlarz specjalistycznych usług z szeroko rozumianej dziedziny zdrowia psychicznego.

³³ Wykaz szpitali z Koszalina posiadających kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia, www.koszalin.pl/ (dostęp: 01.10.2015).

Rys. 20. Dostęp mieszkańców do ochrony zdrowia w Koszalinie w roku 2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Warunki życia ludności w województwie zachodniopomorskim w latach 2009-2011, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2013, s. 99.

Biorąc pod uwagę podstawowe wskaźniki dostępności szeroko rozumianej infrastruktury ochrony zdrowia dla mieszkańców, należy zauważyć, iż była ona w większości przypadków wyższa niż ta notowana w województwie. Jedynie dostępność ratownictwa medycznego, mierzona liczbą ludności przypadającą na 1 zespół, w Koszalinie była gorsza niż ta zanotowana w województwie.

Przy ocenie systemu ochrony zdrowia zasadne jest skonfrontowanie informacji o dostępności podstawowej infrastruktury ochrony zdrowia z danymi opisującymi stan zdrowia mieszkańców, najlepiej porównując je w czasie oraz w układzie przestrzennym.

Tabela 15. Zgony mieszkańców Koszalina – podstawowe wskaźniki w latach 2011-2014

	Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych			
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	9,1	4,1	3,5	3,2
Polska	4,7	4,6	4,6	4,2
Zachodniopomorskie	6,1	5,2	5,0	5,3
	zgony osób poniżej 65 roku życia na 1000 ludności w tej grupie wiekowej			
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	2,9	3,3	3,1	3,0
Polska	3,4	3,4	3,3	3,2
Zachodniopomorskie	3,7	3,7	3,7	3,4
	Zgony ogółem na 1000 urodzeń żywych			
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	93,7	102,7	121,8	104,5
Polska	96,7	99,6	104,8	100,3
Zachodniopomorskie	100,9	103,3	110,1	104,8
	Zgony ogółem na 10 tys. ludności			
	2011	2012	2013	2014
Koszalin	84,7	91,2	95,5	96,0
Polska	97,4	99,8	100,6	97,8
Zachodniopomorskie	93,7	95,8	98,8	99,0

Źródło: Obliczenia i opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp: 01.10.2015).

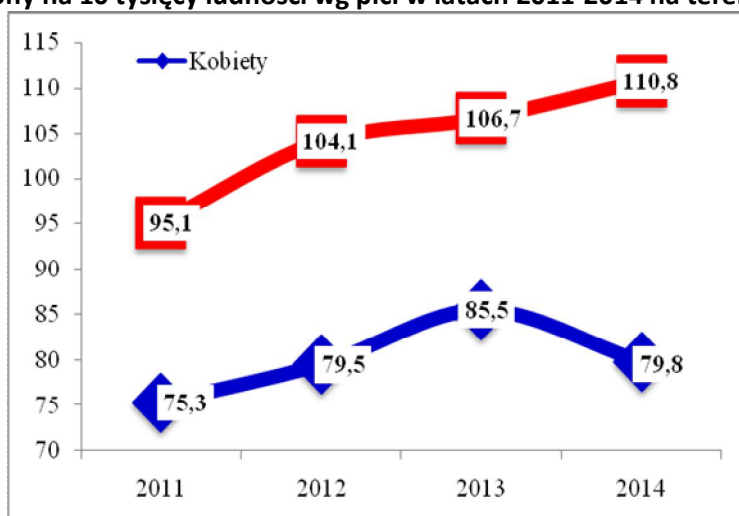
Przyglądając się danym z powyższej tabeli należy zwrócić uwagę przede wszystkim na bardzo wyraźne obniżenie się umieralności niemowląt w Koszalinie, mierzonej liczbą zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych. W roku 2011 wskaźnik ten wyniósł bardzo wysoki poziom 9,1, zważywszy na fakt, iż w tym samym roku w Polsce osiągnął on wartość jedynie 4,7 a na terenie województwa 6,1. Trzy lata później, czyli w roku 2014 ten sam wskaźnik dla Koszalina wyniósł już jedynie 3,2 i był niższy zarówno od tego notowanego w Polsce (4,2), jak i dla województwa (5,3). Tak wyraźny spadek liczby zgonów niemowląt jest nie tylko, co oczywiste, niezwykle pozytywnym zjawiskiem świadczącym o poprawie stanu zdrowia danej populacji, ale również świadczy o rozwoju społeczno-gospodarczym miasta, ponieważ liczba zgonów niemowląt przypadająca na 1000 urodzeń stanowi jeden z powszechnie stosowanych mierników poziomu rozwoju i jakości życia.

Kolejny wskaźnik przyjęty do analizy stanu zdrowia mieszkańców Koszalina dotyczy poziomu umieralności ludzi relatywnie młodych, bo poniżej 65 roku życia. Przez cały okres 2011-2014 wskaźnik ten (liczba zgonów osób poniżej 65 roku życia na 1000 ludności w tym samym wieku) w Koszalinie utrzymywał się na niskim poziomie wynoszącym od 2,9 w roku 2011 do maksymalnie 3,3 w roku 2012. W roku 2014 wyniósł on natomiast 3,0. Co istotne, w analizowanych latach był on każdego roku niższy od tych notowanych w Polsce i województwie.

Relatywnie pozytywny obraz stanu zdrowia mieszkańców Koszalina burzą nieco informacje dotyczące liczby zgonów na 10 tys. ludności. Mimo, iż w roku 2014, osiągając poziom 96, była ona niższa od wartości ogólnopolskiej i wojewódzkiej, to niepokoi jej wysoka dynamika wzrostu w stosunku do roku 2011. Jest to jeden z kolejnych symptomów starzenia się koszalińskiego społeczeństwa i wzrostu udziału ludzi starszych w ogólnej liczbie mieszkańców i stanowi sygnał przyszłych problemów i wyzwań stojących przed koszalińską ochroną zdrowia.

Jednym z tych wyzwań będzie niewątpliwie zróżnicowanie usług medycznych, a przede wszystkim profilaktyki zdrowotnej wg kryterium płci w świetle znacznych dysproporcji między umieralnością kobiet i mężczyzn.

Rys. 21. Zgony na 10 tysięcy ludności wg płci w latach 2011-2014 na terenie Koszalina

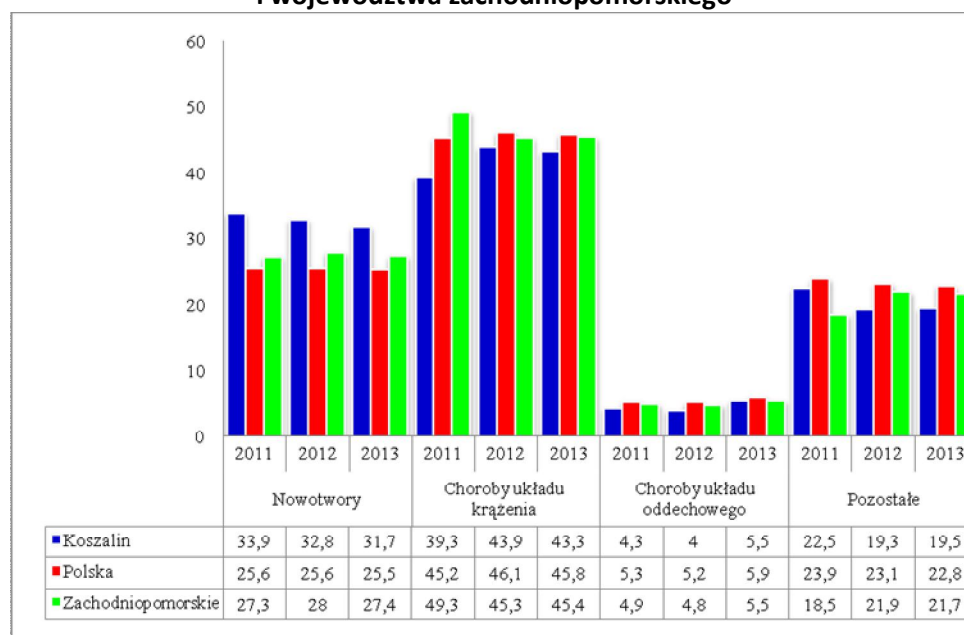

Źródło: Obliczenia i opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp: 01.10.2015).

Zjawisko nadumieralności mężczyzn w Polsce obserwowane jest od wielu lat. Nie ominęło ono również społeczeństwa koszalińskiego, o czym świadczą dane zobrazowane na rysunku nr 21. Co istotne dysproporcje te z roku na rok pogłębiały się znacznie, by w roku 2014 osiągnąć swoje maksimum. O ile bowiem wśród koszalińskich kobiet liczba zgonów na 10 tys. ludności wyniosła 79,8 (i w stosunku do roku 2011 wzrosła bardzo nieznacznie), o tyle wśród mężczyzn osiągnęła ona poziom aż 110,8 (wyraźnie najwyższy nie tylko z analizowanych lat, ale również spośród obszarów wybranych do porównań – dla Polski wartość ta wyniosła 105,1 a dla województwa 103,1³⁴).

Wśród wielu przyczyn zgonów mieszkańców Koszalina od lat dominują te same schorzenia wpisując się również w tendencje krajowe.

Rys. 22. Struktura przyczyn zgonów w Koszalinie w latach 2011-2013 na tle Polski i województwa zachodniopomorskiego

Źródło: Obliczenia i opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl> (dostęp 01.10.2015).

W Koszalinie, podobnie jak miało to miejsce w Polsce i województwie zachodniopomorskim, największe śmiertelne żniwo zbierają od lat choroby układu krążenia oraz nowotwory. Te pierwsze w roku 2013 były przyczyną 43,3% wszystkich zgonów odnotowanych w Koszalinie, natomiast drugie w kolejności nowotwory były odpowiedzialne za niemal 32% zgonów mieszkańców miasta. Pewnym odstępstwem (o negatywnym wydźwięku) od ogólnopolskiej i ogólnowojevodzkiej tendencji jest fakt, iż jedynie w Koszalinie udział chorób o podłożu onkologicznym w zgonach ogółem przekraczał przez cały analizowany okres 30%. Biorąc pod uwagę fakt, iż uleczalność lub zaleczalność tych schorzeń w głównej mierze uzależniona jest od ich jak najwcześniejszego wykrycia, zdiagnozowania i zastosowania terapii, należy więc skupić działania na profilaktyce oraz zwiększeniu dostępności do diagnostyki i terapii w tym obszarze.

³⁴

GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 01.10.2015).

7.2. Edukacja i szkolnictwo

Na terenie Koszalina funkcjonuje sieć placówek oświatowych wszystkich stopni nauczania oferujących kompleksowy system usług edukacyjnych.

Rozpoczynając ich charakterystykę należy uwzględnić w pierwszej kolejności opiekę (edukację) żłobkową. W roku 2014 na terenie Koszalina działało 12 żłobków (łącznie z klubami dziecięcymi oraz oddziałami żłobkowymi w przedszkolach), które oferowały 777 miejsc dla dzieci³⁵. Biorąc pod uwagę, że w tym samym roku w Koszalinie mieszkało 2896 dzieci w wieku do lat 3, to okazuje się, iż jest to liczba niewspółmiernie niska do potrzeb. Potwierdzeniem tego jest fakt, iż jedynie 24,7% dzieci w roku 2014 zostało objętych opieką żłobkową, a 251 dzieciom w tym samym roku nie przyznano miejsca w placówce. Należy jednak przy tym zaznaczyć, iż w latach poprzednich sytuacja w tym segmencie edukacji była jeszcze trudniejsza. W roku 2011 na terenie miasta działały jedynie 3 żłobki oferujące 449 miejsc, natomiast dzieci, którym ich odmówiono było w tym samym roku 371. Jednocześnie opieką żłobkową objętych zostało jedynie 14,4% dzieci. W roku następnym, czyli 2012 liczba żłobków wzrosła do 8 a liczba miejsc do 633, co przełożyło się na 17,4% udział dzieci objętych opieką żłobkową w ogólnej liczbie dzieci w wieku do lat 3. W tym samym roku miejsca w żłobku odmówiono 252 dzieciom. W roku następnym, czyli 2013 na terenie miasta funkcjonowało 12 placówek z łączną liczbą miejsc wynosząca 723. W efekcie 22,6% dzieci w wieku do lat 3 objętych zostało opieką żłobkową, a 256 dzieciom odmówiono miejsca w placówce³⁶.

O wiele lepsza sytuacja w mieście zanotowana została w odniesieniu do edukacji przedszkolnej. W latach 2011-2014 nie odmówiono miejsca w przedszkolu żadnemu dziecku, zapewniając tym samym miejsce każdemu z koszalińskich dzieci w wieku 3-6 lat. W roku 2014 na terenie Koszalina funkcjonowały 43 przedszkola oferujące aż 3611 miejsc dla dzieci. W latach poprzednich działało odpowiednio: w roku 2011 36 przedszkoli, w roku 2012 – 37 przedszkoli a w roku 2013 – 39 placówek³⁷.

Kolejnymi etapami edukacji są edukacja podstawowa i gimnazjalna. Na terenie Koszalina w roku szkolnym 2013/2014 funkcjonowało 18 szkół podstawowych podzielonych na 263 oddziały, w których naukę pobierało 5457 dzieci (w tym 940 w klasach pierwszych). Średnia liczebność klasy w koszalińskich „podstawówkach” wyniosła ok. 21 dzieci. Pośród szkół podstawowych funkcjonowała szkoła artystyczna (muzyczna) oraz sportowa. W tej pierwszej naukę pobierało 275 dzieci w 13 oddziałach (średnia liczebność klasy wyniosła 21 dzieci), natomiast w szkole sportowej uczyło się 346 dzieci w 15 oddziałach (średnia liczebność klasy w tej szkole wyniosła 23 dzieci). Z kolei edukację gimnazjalną na terenie miasta realizowało 14 placówek w 136 oddziałach, do których uczęszczało 3016 uczniów, z czego naukę w klasach pierwszych rozpoczęło 1003 uczniów (średnia liczebność klasy wyniosła 22 uczniów)³⁸.

³⁵ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla miasta Koszalina za 2014 rok, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koszalinie, Koszalin 2015, s. 5.

³⁶ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla miasta Koszalina za 2011 rok, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koszalinie, Koszalin 2014, s. 5 oraz GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (01.10.2015).

³⁷ Tamże.

³⁸ Edukacja i wychowanie w województwie zachodniopomorskim w latach szkolnych 2011/2012-2013/2014, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2015, s. 79, 89.

Poziom ponadgimnazjalny w Koszalinie realizują natomiast³⁹:

- 7 liceów ogólnokształcących, w których naukę pobiera 2597 uczniów w 90 oddziałach (liczba uczniów przypadająca na klasę wynosi 29 osób);
- 2 licea profilowane z dwoma oddziałami, w których uczy się 42 uczniów;
- 10 techników z 82 oddziałami, w których naukę pobiera 1983 uczniów (liczba uczniów przypadająca na jedną klasę wynosi 24);
- 7 zasadniczych szkół zawodowych z 33 oddziałami, do których uczęszcza 711 uczniów (średnia liczebność klasy liczy 21 uczniów).

Koszaliński system edukacji domyka 17 szkół policealnych z 55 oddziałami, w których naukę pobiera 14512 uczniów (przeciętna liczebność klasy wynosi 26 uczniów).

Na terenie Koszalina funkcjonuje również szkolnictwo wyższe, w którego ramach największą placówką jest Politechnika Koszalińska. Oferuje ona kandydatom szeroki wachlarz kierunków, nie tylko z zakresu nauk ścisłych, ale również ekonomicznych, społecznych czy artystycznych. W roku akademickim 2013/2014 na uczelni studiowało 8626 studentów, w tym 1862 na I roku.

Ofertę edukacyjną Koszalina na poziomie wyższym wzbogacają ponadto:

- Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, kształcąca na poziomie licencjackim na kierunkach Ratownictwo Medyczne, Fizjoterapia, Wychowanie fizyczne, Pedagogika i Pielęgniarstwo⁴⁰;
- Koszalińska Wyższa Szkoła Nauk Humanistycznych oferująca studia I i II stopnia na kierunku Pedagogika oraz I stopnia na kierunku Administracja⁴¹.

Dobrze rozwinięta sieć szkół wszystkich szczebli edukacji oraz funkcjonujące na terenie miasta szkolnictwo wyższe owocuje wysokim poziomem wykształcenia mieszkańców miasta, o czym świadczą dane Narodowych Spisów Powszechnych z lat 1998, 2002 i 2011.

Tabela 16. Odsetek ludności z wyższym oraz średnim (i policealnym) wykształceniem w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej w wybranych latach

	1998	2002	2011*
	z wykształceniem wyższym		
Koszalin	12,9	17,2	23,8
Polska	6,5	10,2	17,0
Zachodniopomorskie	6,7	10,4	16,6
	ze średnim i policealnym		
Koszalin	35,3	40,7	36,6
Polska	24,7	32,7	31,5
Zachodniopomorskie	25,8	32,8	31,3

* W ogólnej liczbie ludności w wieku 13 lat i więcej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, stat.gov.pl/bdl/ (dostęp: 24.11.2015).

Dane zobrazowane w powyższej tabeli potwierdzają informacje o wysokim poziomie oferty edukacyjnej Koszalina. We wszystkich latach „spisowych” mieszkańcy miasta wyraźnie górowali poziomem wykształcenia nad mieszkańcami województwa zachodniopomorskiego

³⁹ Tamże, s. 79, 89, 96, 106, 107, 128.

⁴⁰ <http://www.pwsz-koszalin.pl/uczelnia.html/> (dostęp: 24.11.2015).

⁴¹ <http://kwsnh.pl/> (dostęp: 24.11.2015).

oraz Polski, o czym świadczą wyraźnie najwyższe udziały Koszalinian z najwyższym wykształceniem (wyższym oraz średnim i policealnym) w ogólnej liczbie ludności.

7.3. Kultura

Jedną z istotnych funkcji przestrzeni miejskiej w kontekście życia społecznego jest zapewnienie mieszkańcom możliwości spędzania wolnego czasu, m.in. poprzez uczestnictwo w kulturze oraz aktywność fizyczną.

Jednocześnie należy podkreślić, iż obecnie poziom rozwoju sfery kulturalnej oraz stopień uczestnictwa społeczeństwa w życiu kulturalnym, stanowi jeden z podstawowych mierników jakości i poziomu życia społeczno-gospodarczego kraju.

W Koszalinie funkcjonuje szereg instytucji kultury oferujących swoim mieszkańcom bogatą i zróżnicowaną ofertę w obszarze tzw. kultury wysokiej jak i imprez dla bardziej masowego widza. Wśród tych najważniejszych wymienić należy⁴²:

- Centrum Kultury 105 w Koszalinie, posiadające w swojej strukturze budynek główny z salą widowiskową, Bałtycką Galerią Sztuki, kino Kryterium, zadaszony w całości amfiteatr oraz zabytkowy Domek Kata z małą sceną teatralną i muzyczną;
- Bałtycki Teatr Dramatyczny im. Juliusza Słowackiego, oferujący na trzech scenach (dużej, małej i „na zapleczu”) bogaty repertuar, od dramatu, przez komedię po spektakle dla dzieci;
- Koszalińską Bibliotekę Publiczną im. Joachima Lelewela, która w swojej głównej siedzibie oraz 10 filiach oferuje m.in.: księgozbiór naukowy, popularnonaukowy, dydaktyczny, literaturę piękną, czasopisma bieżące i archiwalne, dokumenty z życia społecznego Koszalina i regionu, "książki mówione", kasety magnetofonowe do nauki języków obcych, kasety wideo, płyty, zbiory multimedialne, wypożyczenia międzybiblioteczne, projekcje filmowe odbywające się w sali konferencyjno-kinowej;
- Filharmonię Koszalińską im. Stanisława Moniuszki, usytuowaną w nowej, pięknie położonej i nowoczesnej architektonicznie siedzibie, oferującą bogaty repertuar muzyczny;
- Muzeum w Koszalinie usytuowane w centrum miasta w zabytkowym, odremontowanym budynku, na którego terenie usytuowany został również skansen kultury jamneńskiej. Muzeum oferuje zwiedzającym zbiory archeologiczne - głównie zabytki z terenu Pomorza, od neolitu po średniowiecze, historyczne - dokumentujące dzieje Koszalina i okolic od czasów najdawniejszych po współczesność, numizmaty, medale, zbiór ekslibrisów polskich i obcych, meble, wyroby rzemiosła artystycznego, sztuki - malarstwo dawne i współczesne, etnograficzne - zabytki rzemiosła, kultury i sztuki ludowej Pomorza.

Wymienione powyżej instytucje, oprócz swojej podstawowej działalności, pełnią również rolę regionalnych animatorów życia kulturalnego, będąc organizatorami szeregu imprez, również tych cyklicznych. Z tych ostatnich, do najważniejszych należą⁴³:

- Festiwal Filmowy „Młodzi i Film”;
- Europejski Festiwal Filmowy „Integracja Ty i Ja”;
- Noc Muzeów;
- Dni Koszalina;
- Jarmark Jamneński;
- Międzynarodowy Festiwal Organowy;

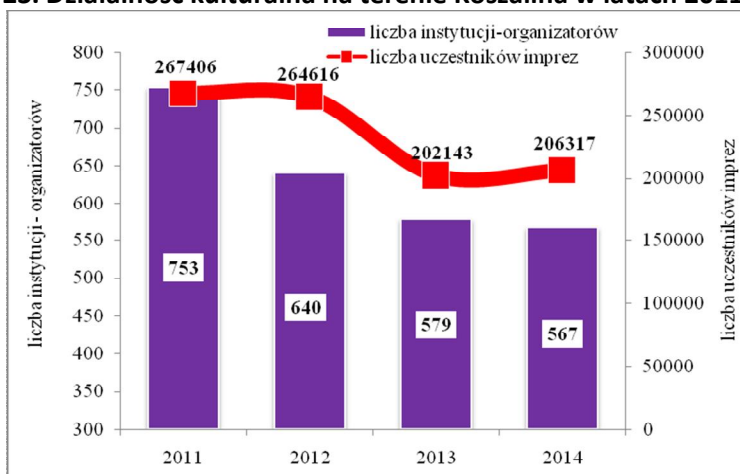
⁴² <http://www.koszalin.pl/pl/page/instytucje-kultury/> (dostęp: 24.11.2015).

⁴³ <http://www.koszalin.pl/pl/calendar-node-field-date/yearlist/> (dostęp: 24.11.2014).

- Hanza Jazz Festiwal;
- Festiwal Rockowy Generacja.

Życie kulturalne miasta wzbogacają również przedsięwzięcia organizowane przez podmioty komercyjne, takie jak prywatne galerie sztuki, kluby, kina czy spółdzielnie mieszkaniowe.

Rys. 23. Działalność kulturalna na terenie Koszalina w latach 2011-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, stat.gov.pl/bdl/ (dostęp: 24.11.2015).

Jak wynika z informacji zawartych na powyższym rys., w latach 2011-2014 zmniejszyła się nie tylko liczba instytucji angażujących się w szeroko rozumiane życie kulturalne miasta, ale, co jeszcze istotniejsze, zmniejszyła się również liczba osób w nim uczestniczących. Trend ten należy ocenić jednoznacznie negatywnie, zarówno z punktu widzenia budowy kapitału społecznego i integracji mieszkańców Koszalina, jak i kreowania pozytywnego wizerunku miasta w jego najbliższym i dalszym otoczeniu.

7.4. Turystyka

Koszalin znajduje się w krainie przyrodniczo-leśnej i jest prawdziwą „oazą” przyrodniczo-krajobrazową, a to dzięki ogromnej powierzchni obszarów zajętych przez zieleń oraz wyróżniającą się ciekawą i bogatą szatą roślinną. Na obszarze Koszalina przeważa krajobraz rolniczy, urozmaicony lasami mieszanymi. Miasto zaliczane jest do najbardziej zielonych i czystych ekologicznie miast Polski. Ponad 40% ogólnej powierzchni miasta zajmują zieleńce i parki oraz lasy mieszane. Koszalin obejmuje ponad 98 km² malowniczego terenu z 4 parkami w samym sercu miasta oraz z wznoszącą się na wysokość 137 m n.p.m. prastarą Górą Chełmską, pokrytą z dwóch stron gęstym lasem. Miasto nasycone zielenią, w którym istnieje wiele zielonych skwerów, na wschodzie kończy się wyżej wymienionym lasem Góry Chełmskiej, stanowiącym przyrodniczy obszar rekreacyjno-wypoczynkowy z wieloma alejkami spacerowymi, ścieżką edukacyjno-przyrodniczą, parkiem linowym i wieżą widokową (wysokość 31,5 m.), z której rozciąga się wspaniała panorama Koszalina i okolic, aż po Morze Bałtyckie. Częściowo w granicach miasta leży rezerwat ornitologiczny „Jezioro Lubiatowskie”, obejmujące swym zasięgiem 300 ha wód i 70 ha bagien. Miasto okalają również rezerваты: „Jezioro Parnowskie” i „Bielica” a od północy miasta brzegi Jeziora Jamno (9 pod względem wielkości jezioro w Polsce)⁴⁴.

⁴⁴ Serwis Internetowy Urzędu Miejskiego w Koszalinie, <http://www.koszalin.pl/pl/> (dostęp 16.03.2016)

Koszalin i okolice to region sprzyjające turystyce pieszej i rowerowej. Do najbardziej znanych szlaków pieszych należy zaliczyć: Szlak im. Józefa Chrzęszczyńskiego (czerwony) - dł. 25 km: Góra Chełmska - Maszkowo - Lubiatowo -Rosnowo – Kurozwęcz, Szlak „Porwanego Księcia” (niebieski) - dł. 12 km: Koszalin - Sianów - Góra Chełmska, Szlak Nadmorski (czerwony) dł. 39 km: Pleśna - Gąski Latarnia -Sarbinowo - Chłopy - Mielno - Unieście - Łazy – Dąbki, Szlak „Kamieni Granicznych” (zielony) dł. 12 km: Lubiatowo - jez. Policko – Bonin, Szlak Doliny Radwi im.Tadeusza Brzezińskiego (zielony) dł. 35 km: Mostowo - Cybulino - Wietrzno-Polanów (Święta Góra), Szlak „Pętla Tatrzańska” (żółty) - dł. 15 km: Góra Chełmska - do szosy Koszalin - Polanów - Góra Chełmska.

Turystyka rowerowa to przede wszystkim następujące szlaki: Szlak łącznikowy (zielony) - dł. 13 km: Koszalin ul. BOWiD – Stare Bielice – Cieszyn – Chłopy – Parnowo – Popowo – Wierzchomino, Szlak Gotów (zielony) – dł. 20 km: Lubiatowo – Wyszebórz – Wyszewo – Mostowo – Rezerwat „Kamienne Kręgi”, Szlak Nadmorski (czerwony) dł. 45 km: Pleśna - Gąski Latarnia -Sarbinowo – Chłopy – Mielno – Strzeżenice – Dobiesławiec – Mścice – Jamno – Łabusz – Osieki – Rzepkowo – Iwięcino – Bielkowo, Szlak „Trasa Słoneczna” (czerwony) dł. 52 km: Manowo – Niedalino – Zacisze – Manowo, Szlak Pałaców (niebieski) dł. 75 km: Mostowo – Rosnowo – Niedalino – Strzekęcino – Golica – Bardzolino – Nosowo – Parsowo – Warnino – Wierzchomino – Dobrzyca – Borkowice – Śmiechów – Gąski Latarnia⁴⁵.

Do głównych atutów Koszalina należy zaliczyć walory krajoznawcze o charakterze antropogenicznym. Są to przede wszystkim wydarzenia kulturalne (Festiwal Kabaretu, Międzynarodowy Festiwal Organowy, Jarmark Jamneński, Festiwal Chórów Polonijnych, Koszaliński Festiwal Debiutów Filmowych „Młodzi i Film”), a także dwa obiekty o wysokim kunście artystycznym i technicznym, tj. amfiteatr i katedra gotycka⁴⁶.

Na terenie Koszalina znajduje się 15 turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania, w tym 6 hoteli, 1 motel, 3 inne obiekty hotelowe, 1 szkolne schronisko młodzieżowe, 1 ośrodek wczasowy oraz 3 obiekty niesklasyfikowane. Poniżej zamieszczono zestawienie podstawowych wskaźników przedstawiających wykorzystanie potencjału koszalińskiej bazy noclegowej na tle wybranych jednostek terytorialnych⁴⁷.

Tabela 17. Podstawowe wskaźniki opisujące bazę noclegową Koszalina na tle innych jednostek terytorialnych

	miejsca noclegowe na 1000 ludności				udzielane noclegi na 1000 ludności				korzystający z noclegów na 1000 ludności			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
POLSKA	6,55	6,85	7,12	7,60	757,48	801,65	850,18	926,34	401,95	417,57	444,54	484,
ZACHODNIOPOMORSKIE	10,08	12,22	12,72	13,33	1336,35	1720,70	1945,56	2067,08	488,26	572,96	622,26	664,
Powiat m.Koszalin	4,30	4,76	4,79	5,03	484,34	518,57	584,44	529,60	329,49	360,26	359,50	352,
Powiat m.Słupsk	4,72	5,24	5,84	6,22	408,87	472,19	448,80	522,55	256,67	290,42	288,99	362,

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 16.03.2016).

Powyższe dane wskazują, iż w 2014 roku w Koszalinie pomimo wzrostu liczby miejsc noclegowych przypadających na 1000 ludności o blisko 17% w stosunku do 2011 roku

⁴⁵ Oddział Koszaliński Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, <http://koszalin.pttk.pl/> (dostęp 16.03.2016)

⁴⁶ Program Rozwoju Turystyki Dla Miasta Koszalina na lata 2013-2016, Koszalin 2013

⁴⁷ GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 16.03.2016).

to wskaźnik ten jest niższy zarówno w odniesieniu do Słupska jak i do województwa zachodniopomorskiego oraz Polski. Świadczyć może to o ciągłym nienasyceńiu tego sektora działalności gospodarczej w Koszalinie oraz może stanowić jeden z kierunków rozwoju turystycznego miasta.

7.5. Sport

Położenie geograficzne Koszalina w regionie środkowego Pomorza stwarza dogodne warunki do uprawiania sportu i rekreacji. Pas nadmorski środkowego wybrzeża Bałtyku ma zdecydowanie walory zdrowotne i wypoczynkowe. W obrębie miasta znajduje się wzniesienie morenowe z Górą Chełmską, która stanowi doskonałe miejsce do uprawiania sportu, rekreacji i wypoczynku. U podnóża góry zlokalizowany jest teren rekreacyjny, w obrębie którego znajduje się koszaliński Park Wodny, następnie dalej w pobliżu kompleks sportowy „Gwardia” ze stadionem, boiskami piłkarskimi, halą sportową, halą sportów walki, hotelem, kawiarnią, dalej ciąg parkowo–rekreacyjny prowadzący do kompleksu sportowo - rekreacyjnego „Bałtyk”. Jezioro Jamno, na obrzeżach miasta, to odpowiednie miejsce do uprawiania żeglarstwa i innych sportów wodnych oraz rekreacji.

Proces budowania potencjału sportowego a później wyników sportowych rozpoczyna się od szerokiego szkolenia sportowego dzieci i młodzieży. Odbywa się to w klubach i związkach sportowych. Ma ono zróżnicowany charakter w zależności od poziomu i kwalifikacji szkoleniowców, a także możliwości finansowych klubów i posiadanej bazy⁴⁸.

Tabela 18. Liczba klubów sportowych wraz liczbą osób ćwiczących w klubach w Koszalinie na tle innych jednostek terytorialnych

	kluby			ćwiczący ogółem		
	2010	2012	2014	2010	2012	2014
POLSKA	13278	14307	14009	860954	906940	919256
ZACHODNIOPOMORSKIE	701	709	714	46835	44164	45431
Powiat m.Koszalin	34	37	43	2859	2803	3371
Powiat m.Słupsk	31	36	26	2398	2118	1829

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (dostęp 16.03.2016).

Przedstawione dane ukazują pozytywny wizerunek Koszalina jako miasta, w którym poziom rozwoju działalności klubów sportowych jak i liczebność osób w nich ćwiczących w latach 2010-2014 jest znacząco wyższa niż dla województwa oraz kraju. Liczba klubów sportowych działających w Koszalinie w 2014 roku wzrosła o ponad 26% w stosunku do 2010 rok (Słupsk spadek o 16%, województwo zachodniopomorskie wzrost o 2%, Polska wzrost o 5%), natomiast liczba osób ćwiczących w koszalińskich klubach sportowych w 2014 roku wzrosła o 18% (Słupsk spadek o 24%, województwo zachodniopomorskie spadek o 3%, Polska wzrost o 7%).

Koszalin to miasto, w którym wypracowano dobrze funkcjonujący mechanizm przekazywania realizacji zadań publicznych z zakresu wspierania i upowszechniania kultury fizycznej lokalnym instytucjom i organizacjom pozarządowym. Tylko w 2015 roku

⁴⁸ Serwis Internetowy Urzędu Miejskiego w Koszalinie, <http://www.koszalin.pl/pl/> (dostęp 16.03.2016)

na realizację wyżej wymienionych zadań miasto przekazało 41 organizacjom dotację w kwocie wynoszącej blisko 4,5 mln złotych⁴⁹.

7.6. Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe to wszystkie podmioty, które nie są organami lub jednostkami podległymi administracji publicznej (rządowej i samorządowej) oraz, których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku. Organizacje pozarządowe bywają nazywane trzecim sektorem, obok sektora publicznego (władz, administracji publicznej) i rynkowego (przedsiębiorców). Organizacje pozarządowe – w odróżnieniu od organów publicznych a podobnie jak przedsiębiorcy – są prywatne i powstają z inicjatywy ich założycieli (prywatnych osób), ale – w odróżnieniu od przedsiębiorstw a podobnie jak władze publiczne – działają w interesie publicznym, a nie prywatnym⁵⁰. W polskim prawie definicję ustawową organizacji pozarządowej zawiera art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zgodnie z którym organizacjami pozarządowymi są, nie będące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, i niedziałające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia.

W Koszalinie działa blisko 300 organizacji pozarządowych. Ponad 90% koszalińskich organizacji ma formę stowarzyszeń, 6% to fundacje a 3% organizacje kościelne. Organizacje działają w różnorodnych branżach: 23% z nich zajmuje się sportem, turystyką, rekreacją i hobby, 21% usługami społecznymi i pomocą społeczną, 18% kulturą i sztuką, 13% edukacją i wychowaniem, 11% rozwojem lokalnym a 4% ochroną zdrowia. Pozostałe 10% działa w innych obszarach niż wyżej wymienione. Około 50 koszalińskich organizacji posiada status Organizacji Pożytku Publicznego. Sektor pozarządowy w Koszalinie zatrudnia ponad 1,1 tysiąca osób. W 2013 roku pozyskał na swoje działania (ze źródeł innych niż Urząd Miejski w Koszalinie) blisko 70 mln złotych. Działalność ok. 70 koszalińskich organizacji koncentruje się w sferze społecznej. Spośród nich największą grupę stanowią te zajmujące się wsparciem osób niepełnosprawnych i chorych (18%), działalnością charytatywną na rzecz potrzebujących (17%), pomocą społeczną (12%) oraz promocją i ochroną zdrowia (9%). W dalszej kolejności (po 4,5%) znajdują się organizacje: przeciwdziałające uzależnieniom, działające na rzecz rodziny i praw dziecka, zajmujące się ratownictwem i ochroną ludności, związane z systemem oświaty, działające na rzecz wspólnot lokalnych. Dla dwóch koszalińskich organizacji głównym celem działalności jest wsparcie osób starszych.

Wybrane obiekty prowadzone przez koszalińskie organizacje pozarządowe:

dom samotnej matki, sztaby ratownictwa medycznego, środowiskowe domy pomocy, szkoły społeczne, stołówki dla ubogich, świetlice środowiskowe i ogniska wychowawcze, hospicjum, poradnia rehabilitacji wad słuchu, świetlice dla seniorów, noclegownia dla bezdomnych, mieszkanie dla samotnych matek, kluby wolontariuszy, siłownia dla osób niepełnosprawnych, pracownie terapeutyczne (w tym pracownie rehabilitacji i socjoterapii), punkty doradcze i wsparcia: np. diabetologiczny, dla osób niewidomych, stomijny, dla osób chorujących psychicznie, centrum kryzysowe dla kobiet i kobiet z dziećmi.

⁴⁹ Serwis Internetowy Urzędu Miejskiego w Koszalinie, <http://www.koszalin.pl/pl/> (dostęp 16.03.2016)

⁵⁰ <http://poradnik.ngo.pl/co-to-sa-organizacje-pozarządowe>

Przykładowe regularne działania organizacji pozarządowych z branży społecznej w Koszalinie: grupa wsparcia dla osób współzależnionych, zajęcia psychoedukacyjne, ratownictwo ludności, przeciwdziałanie wykluczeniu, kampanie społeczne, całodobowe schronienie bezdomnym, leczenie i rehabilitacja, aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych, aktywizacja osób starszych, dofinansowywanie leków i leczenia, stała opieka pedagogiczna, dystrybucja żywności dla osób potrzebujących, szkolenia pierwszej pomocy, organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży (w tym półkolonie), pomoc ofiarom przemocy w rodzinie, konferencje tematyczne, szkolenie specjalistów branżowych i inne.

Problemy organizacji pozarządowych z branży społecznej:

Ok. 67% organizacji z branży społecznej wskazuje, że ma problemy finansowe (dane za 2014 rok). Jest to bardzo nasilona bariera funkcjonowania koszalińskich organizacji wspierających sferę społeczną. Organizacje wskazują także na problemy z zaangażowaniem odpowiedniej liczby wolontariuszy i aktywnych członków (12% organizacji) oraz problemy lokalowe (9%).

Finanse:

76% organizacji pozarządowych z branży społecznej posiada własny lokal, w którym może przyjąć interesariuszy z zewnątrz.

Budżet organizacji pozarządowych z branży społecznej (za rok 2013):

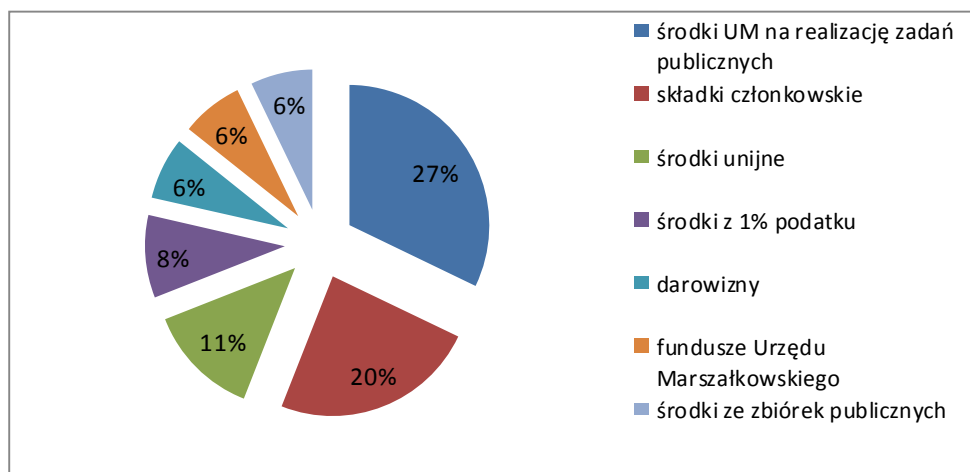
poniżej 1.000zł - 6%, 1.001-10.000zł - 14%, 10.001-30.000zł – 20%, 30.000-100.000zł – 15%
100.001-500.000zł – 20%, pow. 500.000zł - 22%, brak odpowiedzi – 3%

Środki finansowe pozyskane od Urzędu Miejskiego w Koszalinie stanowią średnio niecałe 17% rocznego budżetu organizacji pozarządowych z branży społecznej (dane za 2013rok).

Główne źródła finansowania działań organizacji pozarządowych z branży społecznej (w 2013 roku):

Dla 27% organizacji głównym źródłem finansowania były środki otrzymane na realizację zadań publicznych od Urzędu Miejskiego w Koszalinie. Dla blisko 20% były to składki członkowskie. Dla kolejnych: środki unijne (11%), środki pozyskane z 1% podatku (8%). Kolejne (po 6%): darowizny od instytucji i firm, fundusze z Urzędu Marszałkowskiego, środki pozyskane podczas zbiórek publicznych.

Rys. 24. Główne źródła finansowania organizacji pozarządowych z branży społecznej w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji zebranych przez Pracownię Pozarządową w ramach badań powszechnych koszalińskich organizacji pozarządowych.

Wg deklaracji organizacji pozarządowych z branży społecznej w 2013 roku łącznie pozyskały one ze źródeł zewnętrznych (spoza Urzędu Miejskiego w Koszalinie) kwotę 24.716.557zł na swoje działania statutowe.

Potrzeby zgłaszane przez organizacje pozarządowe z branży społecznej dotyczące współpracy z Urzędem Miejskim w Koszalinie:

powołanie pełnomocnika ds. organizacji pozarządowych, częstszy kontakt zainicjowany przez Urząd (maile, przesyłanie informacji, spotkania), równe traktowanie organizacji⁵¹.

W latach 2014-2015 w Koszalinie zrealizowano projekt „Koszalin – miasto na model. Program współpracy samorządu i organizacji pozarządowych”. W ramach niego wprowadzono nowe lokalne rozwiązania formalne dotyczące współpracy miasta z organizacjami, wzmocniono kompetencje przedstawicieli sfery pozarządowej i samorządowej, realizowano działania upowszechniające, wiedzę o organizacjach a także przeprowadzono powszechne badanie organizacji i badanie współpracy na linii miasto-organizacje.

8. Ubóstwo

Pojęcie ubóstwa nie zostało dotychczas jednoznacznie zdefiniowane, zarówno na potrzeby teorii takich nauk jak polityka społeczna czy socjologia, jak i praktyki zapobiegania temu zjawisku. Bieda, niedostatek, krytyczna sytuacja życiowa, upośledzenie społeczne, deprywacja społeczna⁵² to określenia, których zamiennie używa się z terminem „ubóstwo”, i które przyczyniają się jedynie do niejednoznaczności tego pojęcia.

Najczęściej ubóstwo identyfikuje się z faktem niezaspokojenia określonych potrzeb na pożądanym poziomie, lub z sytuacją, w której jednostka nie jest w stanie zrealizować swych

⁵¹ Informacje zebrane w ramach badań powszechnych koszalińskich organizacji pozarządowych realizowanych przez Pracownię Pozarządową

⁵² W. Kopaliński, Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych, Wiedza Powszechna, Warszawa 1994, s. 117.

celów życiowych. Ubóstwo zachodzi zatem, kiedy spełniony jest choć jeden z poniższych warunków⁵³:

- 1) brak lub niedostateczna ilość i jakość środków zaspokajania potrzeb;
- 2) brak lub istotne ograniczenie zdolności/umiejętności/możliwości legalnego i szybkiego zdobycia odpowiednich środków;
- 3) brak lub istotne ograniczenie zdolności/umiejętności/możliwości zaspokajania potrzeb posiadanymi środkami;
- 4) brak woli niezaspokojenia potrzeb bądź zaspokojenia ich na niskim poziomie.

Ubóstwo to kategoria stopniowalna a dla poszczególnych jego stopni używa się m.in. takich pojęć, jak nędza, bieda, niedostatek⁵⁴. Dla potrzeb statystycznych w celu możliwości określenia skali ubóstwa oraz porównywalności danych, zarówno w czasie jak i przestrzeni wyznacza się określone granice ubóstwa – w wymiarze jakościowym i ilościowym.

W Polsce na powyższe potrzeby operuje się następującymi określeniami⁵⁵:

- granica ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji)⁵⁶ – obliczane jest przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (IPiSS). Uwzględnia ono jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia;
- ustawowa granica ubóstwa (próg interwencji socjalnej)⁵⁷, określona jako kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej;
- relatywna granica ubóstwa⁵⁸, określona jako 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych (obliczonych na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych).

W roku 2014 w Polsce poniżej minimum egzystencji funkcjonowało 7,4% populacji, ubóstwo ustawowe dotknęło 12,2% mieszkańców Polski a w ubóstwie relatywnym żyło aż 16,2% Polaków⁵⁹.

Ocena ubóstwa w skali lokalnej nastrocza wiele trudności z powodu braku danych statystycznych. Informacje o liczbie osób dotkniętych ubóstwem, ich profilu społeczno-demograficznym i sytuacji rodzinnej gromadzone przez Główny Urząd Statystyczny dotyczą w głównej mierze skali ogólnopolskiej, a tylko niektóre z nich odnoszone są do województw. Stąd najbardziej wiarygodne informacje nt. skali niedostatku w mniejszych jednostkach terytorialnych (takich jak powiaty, czy gminy) dostarczają instytucje powołane

⁵³ Zob. R. Szarfenberg, Ubóstwo, [w:] B. Rysz-Kowalczyk (red.), Leksykon polityki społecznej, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2001, s. 221-222.

⁵⁴ Tamże.

⁵⁵ Aneks tabelaryczny do opracowania sygnałnego Ubóstwo ekonomiczne w Polsce w 2014, GUS, Warszawa 2015, s. 1.

⁵⁶ W roku 2014 granica ubóstwa skrajnego dla jednoosobowego gospodarstwa domowego wyniosła 540 zł. Zob. Tamże, s. 2.

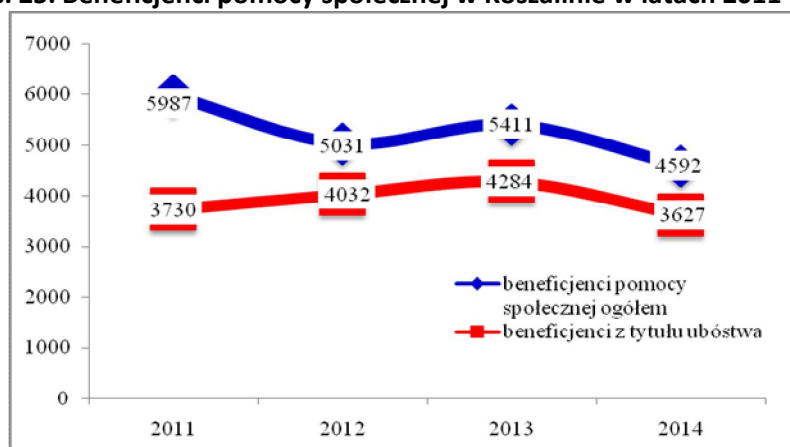
⁵⁷ Ustawowe granice ubóstwa wyniosły: w roku 2011 i 2012 miesięczny dochód 477 zł dla osoby prowadzącej samotnie gospodarstwo domowe oraz 351 zł na osobę w rodzinie, w roku 2013 i 2014 542 zł i 456 zł.

⁵⁸ W 2014 roku relatywna granica ubóstwa wyniosła 704 zł miesięcznego dochodu na osobę w jednoosobowym gospodarstwie domowym. Zob. Aneks tabelaryczny ..., op. cit., s. 2.

⁵⁹ Ubóstwo ekonomiczne w Polsce w 2014 roku. Opracowanie sygnałne, GUS, Warszawa 2015, s. 1.

do świadczenia pomocy z tytułu tego zjawiska, czyli Miejskie (Gminne) Ośrodki Pomocy Społecznej.

Rys. 25. Beneficjenci pomocy społecznej w Koszalinie w latach 2011-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej za 2013 i 2014 rok, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koszalinie, Koszalin 2014 i 2015, s. 43 i 42; Ocena zasobów pomocy społecznej dla miasta Koszalin za 2013 i 2014 rok, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koszalinie, Koszalin 2013 i 2014, s. 8 i 7.

Jak wynika z danych na powyższym rysunku na przestrzeni lat 2011-2014 liczba osób korzystających z systemu pomocy społecznej ulegała pewnym wahaniom, by w ostatnim roku analizy dość znacznie się obniżyć. W porównaniu do roku 2011, w roku 2014 liczba klientów koszalińskiej pomocy społecznej spadła, co jest bardzo pozytywne, o 1395 osób. Podobna sytuacja miała miejsce w odniesieniu do skali pomocy z tytułu ubóstwa. Lata 2012 i 2013 były okresem wzrostu liczby osób korzystających z pomocy (w stosunku do roku 2011), natomiast w roku 2014 ich liczba obniżyła się do poziomu najniższego dla analizowanych lat.

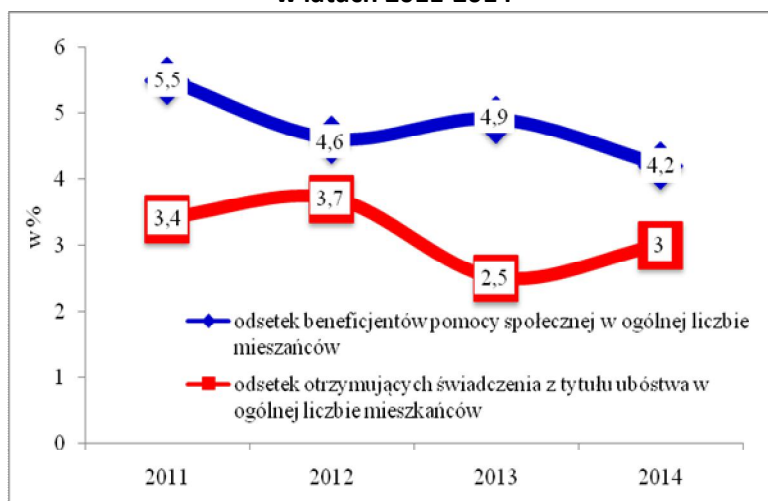
Jeśli chodzi o proporcje między ogólną liczbą beneficjentów koszalińskiej pomocy społecznej a tymi, którzy uzyskali pomoc z tytułu ubóstwa (w rozumieniu ustawowym), to w roku 2011 osoby takie stanowiły 62,3% korzystających z pomocy, w roku następnym ich udział wzrósł do 80%, a w latach 2013 i 2014 spadł bardzo nieznacznie i utrzymał się na poziomie 79%.

Ubóstwo (bieda, niedostatek) tym bardziej dewastuje życie osobiste, rodzinne, społeczne jednostki, im ma bardziej długotrwały charakter. Oprócz oczywistych konsekwencji przedłużającej się trudnej sytuacji bytowej (takich jak drastyczne obniżenie jakości życia we wszystkich, nie tylko materialnej, sferach) należy również pamiętać o takich zjawiskach jak uzależnienie od pomocy społecznej, dziedziczenie biedy czy wyuczona bezradność. Są one osobnym problemem (kwestią) społecznym równie istotnym, co problem ubóstwa. Niestety, w Koszalinie problem ten niewątpliwie występuje, skoro w latach 2011-2014 wśród beneficjentów systemu pomocy społecznej osoby długotrwale korzystające z pomocy stanowiły: w roku 2011 – 43,4%, w roku następnym już 54,6%, w roku 2013 niemal tyle samo, bo 54,4% a w roku 2014 najwięcej, bo aż 64%⁶⁰.

Pewnym (niedoskonałym) miernikiem poziomu ubóstwa w danym społeczeństwie jest udział osób korzystających ze wsparcia systemu pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców. Relacje te dla Koszalin obrazuje poniższy rysunek.

⁶⁰ Ocena zasobów ..., op. cit., s. 6.

Rys. 26. Udziały osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców Koszalina w latach 2011-2014

Źródło: Obliczenia i opracowanie własne na podstawie: Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej za 2013 i 2014 rok, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koszalinie, Koszalin 2014 i 2015, s. 43 i 42; Ocena zasobów pomocy społecznej dla miasta Koszalina za 2013 i 2014 rok, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koszalinie, Koszalin 2013 i 2014, s. 8 i 7.

Odnosząc dane zobrazowane na powyższym rysunku z informacjami na temat odsetka osób żyjących poniżej ustawowej granicy ubóstwa w Polsce i w województwie zachodniopomorskim należy zauważyć, iż w Koszalinie skala ubóstwa jest znacznie mniejsza, zarówno w odniesieniu do Polski jak i województwa zachodniopomorskiego. Jednakże trzeba podkreślić, iż dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie mogą być niepełne z oczywistego powodu: nie wszyscy mieszkańcy miasta borykający się z trudną sytuacją bytową trafią do instytucji udzielającej pomocy. Ponadto, oprócz kwalifikacji przyczyny udzielonego wsparcia do kategorii „ubóstwo” nie uwzględnia innych, których źródłem może być niedostatek.

W roku 2014 świadczenia pieniężne, oprócz z tytułu ubóstwa, wypłacone zostały również m.in.⁶¹:

- z tytułu bezrobocia - 1488 osobom;
- z tytułu długotrwałej choroby – 111 osobom;
- z tytułu niepełnosprawności – 127 osobom.

Bezrobocie, niepełnosprawność czy długotrwała choroba to również potencjalne determinanty czy przyczyny ubóstwa – wymykające się jednak prostym klasyfikacjom, a tym samym statystykom opisującym to zjawisko.

Biorąc to pod uwagę należy jednak zaznaczyć, iż przyjmując nawet za pewnik, iż dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie nie oddają pełnej skali problemu ubóstwa w mieście, to sytuację w tym obszarze (biorąc pod uwagę statystyki ogólnopolskie i wojewódzkie) należy ocenić jako relatywnie dobrą, szczególnie, iż zaznaczają się tu tendencje spadkowe – zarówno w odniesieniu do liczby mieszkańców korzystających z pomocy społecznej bez względu na powód i formę przyznanej pomocy, jak i tych, którzy dostali wsparcie z tytułu ubóstwa.

⁶¹ Ocena zasobów pomocy społecznej dla miasta Koszalina za 2014 rok, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koszalinie, Koszalin, s. 9-10.

9. Osoby niepełnosprawne

Według ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Obecnie niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier fizycznych, społecznych i ekonomicznych, jakie jednostka napotykała w środowisku lokalnym.

W Koszalinie w roku 2011 mieszkało 13580 osób niepełnosprawnych, w tym 7413 kobiet, stanowiąc tym samym 54,6% tej populacji. W stosunku do roku 2002 liczba osób niepełnosprawnych zwiększyła się aż o 1234 osoby. Populację niepełnosprawnych powiększyły przede wszystkim kobiety – zwiększając swoją liczebność w stosunku do roku 2002 aż o 1141. Wzrost liczby osób niepełnosprawnych w liczbach bezwzględnych przełożył się również na wzrost ich udziału w ogólnej liczbie mieszkańców Koszalina. W roku 2002 osoby niepełnosprawne stanowiły 11,4% populacji miasta, natomiast w roku 2011 już ponad 12%⁶².

Brak jest możliwości dokładnego określenia corocznej liczby osób niepełnosprawnych mieszkających w Koszalinie (szczegółowe dane pokazują tylko Spisy Powszechne), ponieważ informacje o osobach niepełnosprawnych są rozproszone w różnych instytucjach (jednocześnie mogą się ze sobą wzajemnie pokrywać). Orzecznictwo w naszym kraju realizowane jest w ramach trzech systemów, tj.:

- a) orzecznictwa w powiatowych zespołach ds. orzekania o niepełnosprawności, które określają stopień naruszenia sprawności organizmu orzekanego (stopień znaczny, umiarkowany, lekki),
- b) orzecznika ZUS, określającego zdolność do pracy orzekanego (całkowita niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji, całkowita niezdolność do pracy, częściowa niezdolność do pracy),
- c) orzecznictwa branżowego (Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, gdzie określa się całkowitą niezdolność do samodzielnej egzystencji lub niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym) orzecznictwa resortowego (wojskowe, policyjne o zaliczeniu do I, II, III grupy inwalidów – uwaga! – zgodnie z ustawą o rehabilitacji(...) tylko orzeczenia wydane do końca 1997 roku można przełożyć na stopień niepełnosprawności).

W efekcie o niepełnosprawności orzeka się w niezależnych od siebie instytucjach, które nie współpracują ze sobą z uwagi na brak rozwiązań systemowych, stąd trudności z pozyskaniem danych. Szczegółowych danych dotyczących rodzaju niepełnosprawności części niepełnosprawnych mieszkańców Koszalina powyżej 16 roku życia dostarczają dane z Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności przy ul. Podgórznej 16 w Koszalinie przedstawione poniżej.

Tabela 19. Wydane orzeczenia dla osób powyżej 16 roku życia przez Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Koszalinie w latach 2011 - 2014

Wyszczególnienie	2011	strukt.	2012	Dyn.	2013	Dyn.	2014	Dyn.
Lekki stopień	591	37,0%	562	95,1	609	108,4	533	87,5

⁶² Ludność i gospodarstwa domowe w województwie zachodniopomorskim. Stan i struktura społeczno-ekonomiczna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2014, s. 96.

niepełnosprawności								
Umiarkowany stopień niepełnosprawności	547	34,3%	608	111,2	621	102,1	682	109,8
Znaczny stopień niepełnosprawności	459	28,7%	468	102	430	91,9	428	99,5
Razem	1597	100,0%	1638	102,6	1660	101,3	1643	99

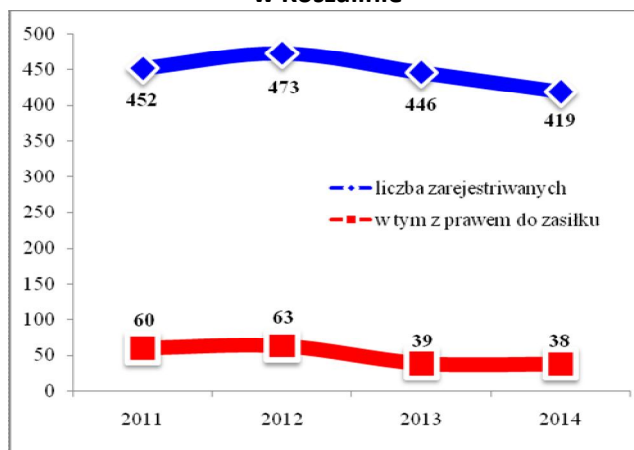
Źródło: Informacje uzyskane od Pełnomocnika ds. Osób Niepełnosprawnych w Urzędzie Miasta Koszalina.

W latach 2011-2014 ilość wydanych orzeczeń utrzymywała się na zbliżonym poziomie. W 2014 roku widać wyraźny spadek orzekania lekkiego stopnia niepełnosprawności (32,4% wydanych orzeczeń) na rzecz umiarkowanego stopnia niepełnosprawności (41,5% wydanych orzeczeń). Niepokojący jest natomiast wysoki odsetek orzekania znacznego stopnia niepełnosprawności w ogólnej liczbie orzeczeń.

Znaczna większość koszalińskich osób niepełnosprawnych to osoby niestety bierne zawodowo – w roku 2002⁶³ stanowili oni ponad 78% osób z orzeczoną niepełnosprawnością.

Bierność zawodowa osób niepełnosprawnych często stanowi wynik ich bardzo trudnej sytuacji na rynku pracy. W roku 2002 stopa bezrobocia wśród koszalińskich osób niepełnosprawnych (liczona jako udział zarejestrowanych osób niepełnosprawnych bezrobotnych w ogólnej liczbie osób niepełnosprawnych aktywnych zawodowo) wyniosła aż 32%⁶⁴. Długotrwałe trudności osób dotkniętych niepełnosprawnością w znalezieniu zatrudnienia stają się impulsem poszukiwania alternatywnych źródeł utrzymania, takich jak renta, czy świadczenia z pomocy społecznej. Jednocześnie, osoby te, zniechęcone długotrwałym poszukiwaniem pracy, opuszczają populację aktywnych zawodowo przechodząc w zawodową bierność.

Rys. 27. Liczba zarejestrowanych niepełnosprawnych bezrobotnych w latach 2011-2014 w Koszalinie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Sprawozdania z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Koszalinie za rok 2014 i 2012, Koszalin 2015 i 2013, s. 17 i 15.

⁶³ Brak nowszych danych o aktywności ekonomicznej osób niepełnosprawnych. Zob. Osoby niepełnosprawne oraz ich gospodarstwa domowe 2002. Część I: osoby niepełnosprawne, GUS, Warszawa 2003, s. 79.

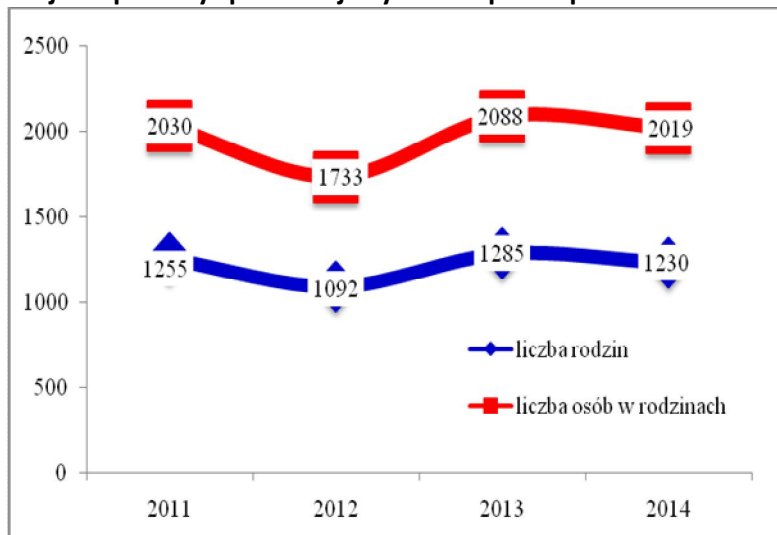
⁶⁴ Tamże, s. 79.

Jak wskazują dane zawarte na rys. 27, w latach 2011-2014 można zaobserwować dwie, przeciwstawne tendencje. Pierwsza, ta pozytywna, to niewątpliwie spadek liczby osób niepełnosprawnych bezrobotnych, który w roku 2014 w porównaniu do roku 2011 wyniósł ponad 7 punktów procentowych. Druga z tendencji to niestety o wiele szybszy, niż liczby bezrobotnych, spadek osób niepełnosprawnych uprawnionych do zasiłku dla bezrobotnych. O ile bowiem w roku 2011 do pobierania zasiłku uprawnionych było ponad 13% zarejestrowanych niepełnosprawnych, o tyle w roku 2014 udział ten drastycznie się zmniejszył i wyniósł jedynie 9%. To każe przypuszczać, iż znacząca większość osób niepełnosprawnych poszukujących pracy to osoby długotrwale bezrobotne nie znajdujące zatrudnienia, które, po pierwsze pozbawione są stałego źródła utrzymania, a po drugie, z dużym prawdopodobieństwem przejdą w bierność zawodową.

Przyczyn powyższej sytuacji należy doszukiwać się m.in. w specyfice koszalińskiego rynku pracy (o której była mowa wyżej). W roku 2014 wśród ofert pracy zgłoszonych przez koszalińskich pracodawców, oferty dla osób niepełnosprawnych stanowiły jedynie 1,6%. Dla porównania, w Polsce udział ten wyniósł niemal 8% a w województwie zachodniopomorskim niemal 4%. Jeszcze niekorzystniej wypada Koszalin, gdy zestawimy liczbę ofert pracy przypadających na 1000 osób niepełnosprawnych bezrobotnych. Otóż w roku 2014 w Koszalinie wskaźnik ten wyniósł jedynie 7, natomiast w Polsce aż 28 (!) a w województwie zachodniopomorskim 17⁶⁵.

Bierność zawodowa ogranicza w dużym stopniu osoby niepełnosprawne w osiągnięciu samodzielności finansowej i wiążącej się z nią niezależności życiowej. Stąd osoby niepełnosprawne stanowią istotną grupę beneficjentów pomocy społecznej.

Rys. 28. Beneficjenci pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w latach 2011-2014

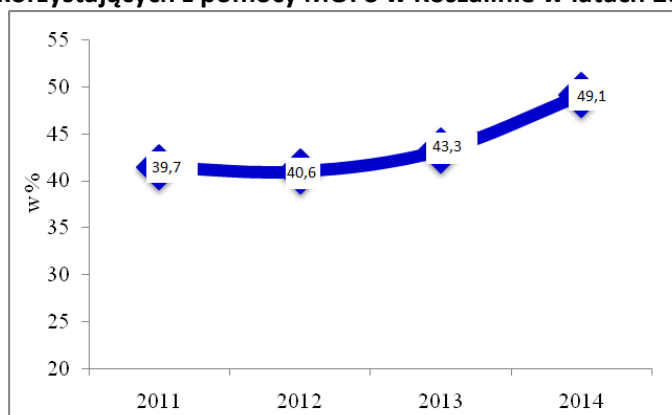

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ocena zasobów pomocy społecznej dla miasta Koszalina za 2013 i 2014 rok, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koszalinie, Koszalin 2013 i 2014, s. 8 i 7.

Odnośząc rok 2014 do roku 2011 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności obniżyła się, choć skala tego spadku była bardzo niewielka, bo wyniosła jedynie 25 rodzin. Wraz ze spadkiem rodzin korzystających z pomocy z tytułu niepełnosprawności, obniżyła się również liczba osób objętych wsparciem z tego powodu.

⁶⁵ GUS, Bank Danych Lokalnych, stat.gov.pl/bdl/ (dostęp: 24.11.2015).

Rys. 29. Udział rodzin objętych wsparciem z powodu niepełnosprawności w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy MOPS w Koszalinie w latach 2011-2014

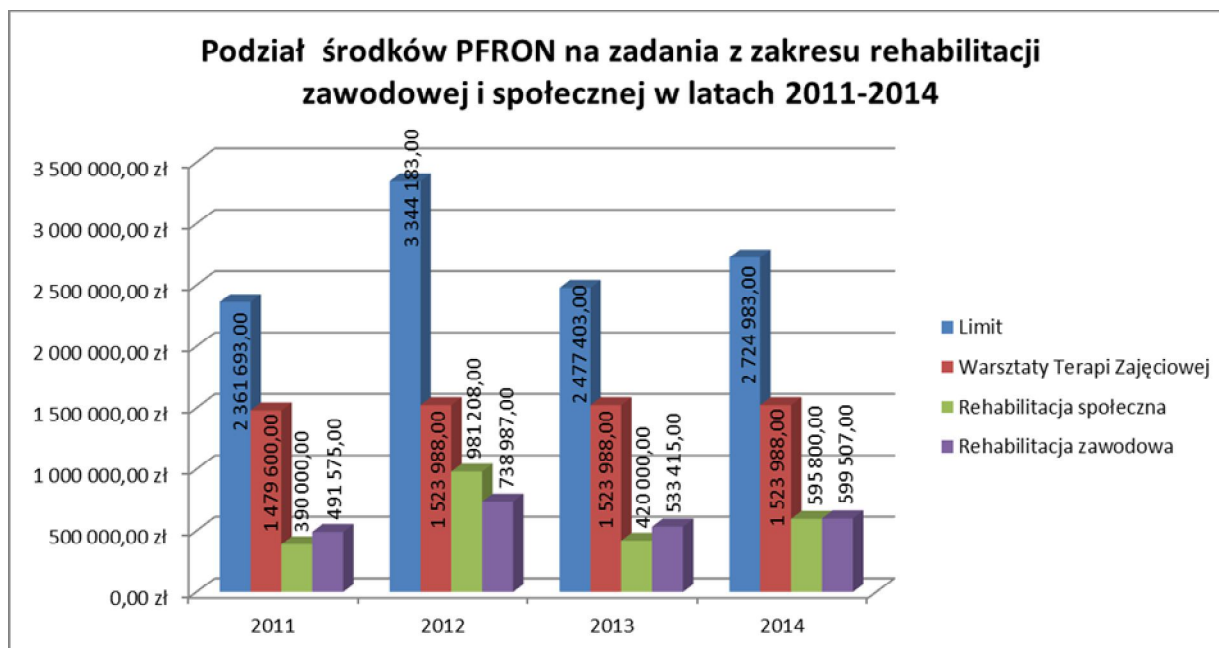
Źródło: Obliczenia i opracowanie własne na podstawie: Ocena zasobów pomocy społecznej dla miasta Koszalin za 2013 i 2014 rok, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koszalinie, Koszalin 2013 i 2014, s. 8 i 7.

Niestety, w strukturze rodzin będących klientami pomocy społecznej bardzo duże udziały uzyskują rodziny dotknięte problemem niepełnosprawności. W latach 2011-2014 przekraczały one niezmiennie 40% i, co istotne, charakteryzowały się tendencją wzrostową. W roku 2014 rodziny te stanowiły już niemal 50% wszystkich rodzin korzystających z usług Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie.

Gmina Miasto Koszalin, na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, zwanej dalej ustawą o rehabilitacji, każdego roku otrzymuje środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) na działania w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

Rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie osobie niepełnosprawnej uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego przez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy, natomiast rehabilitacja społeczna umożliwianie osobom niepełnosprawnym uczestnictwo w życiu społecznym.

Rys. 30. Podział środków PFRON na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej w latach 2011-2014

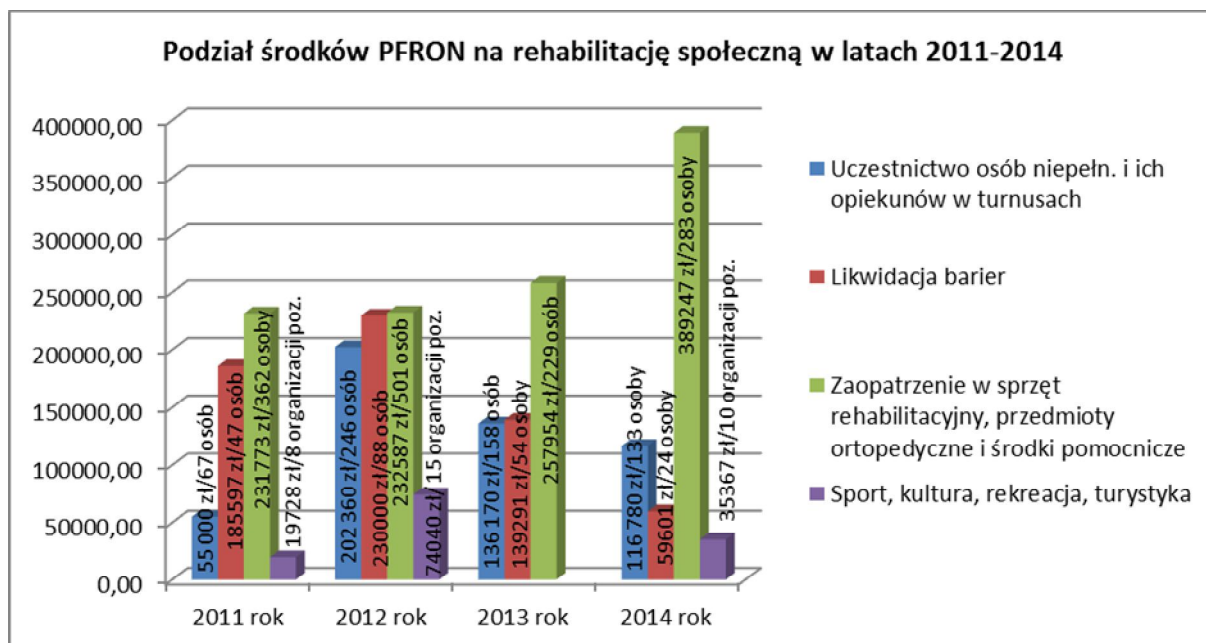
Źródło: Informacje uzyskane od Pełnomocnika ds. Osób Niepełnosprawnych w Urzędzie Miasta Koszalina.

Limit w każdym roku dla wszystkich powiatów wyliczany jest algorytmem i miasto nie ma wpływu na jego wysokość, dlatego też nigdy nie są zaspakajane wszystkie potrzeby osób niepełnosprawnych i pracodawców w zakresie zadań realizowanych z ustawy o rehabilitacji (...). W limicie ok. 60% (z wyjątkiem 2012 roku) stanowią środki na działalność Warsztatów Terapii Zajęciowej. Ze środków na rehabilitację zawodową refundowane są pracodawcom koszty wyposażenia stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych. Zatrudnienie na zrefundowanym stanowisku trwa 3 lata. W poszczególnych latach utworzono z limitu 66 stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych. Pracodawcy wykazują duże zainteresowanie tworzeniem nowych stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych, jednakże barierą w ich tworzeniu są ograniczone środki PFRON na to zadanie.

Ograniczony limit środków PFRON na rehabilitację społeczną (z wyjątkiem 2012 roku) powoduje, że corocznie realizowane są tylko 3 i/lub 4 zadania:

- Uczestnictwo osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach;
- Likwidacja barier;
- Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, na które wydatkowane są w 90-95% środki rehabilitacji społecznej;
- Sport, kultura, rekreacja, turystyka.

Rys. 31. Podział środków PFRON na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej w latach 2011-2014

Źródło: Informacje uzyskane od Pełnomocnika ds. Osób Niepełnosprawnych w Urzędzie Miasta Koszalina.

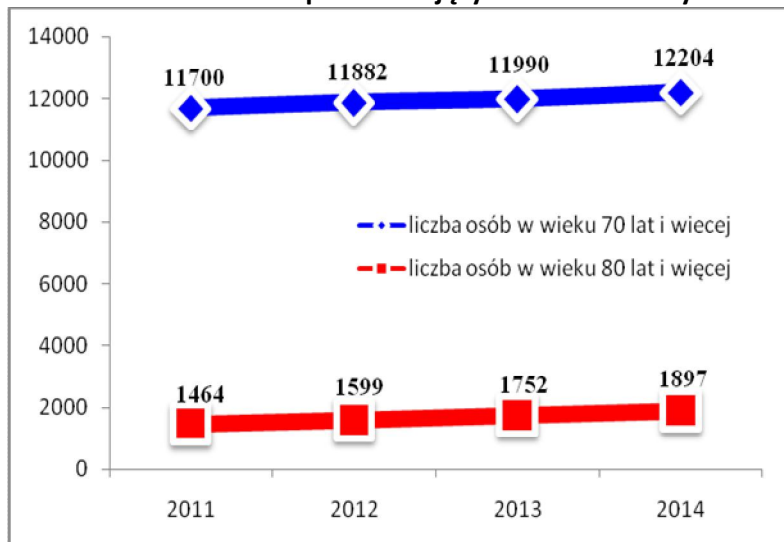
Wydatkowanie środków rehabilitacji społecznej wydatnie pokazuje, że najwięcej potrzeb jest w zaopatrzeniu osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze. Każdego roku zwiększa się kwota wydatkowanych środków w tym zadaniu. W 2014 roku wydatkowano o 50% więcej środków w tym zadaniu (niż w roku poprzednim), a i tak nie udało się zrealizować wszystkich wniosków z powodu braku środków. Większych nakładów wymaga likwidacja barier (technicznych, architektonicznych), oraz uczestnictwo osób niepełnosprawnych w turnusach. Realizacja zadania sport, kultura, rekreacja, turystyka w szerszym zakresie powodowałaby lepszą integrację osób niepełnosprawnych i stowarzyszeń oraz osiągałaby lepszy skutek w zakresie rehabilitacji społecznej. Na przestrzeni lat 2011-2014 na zadanie sport, kultura, rekreacja, turystyka wydatkowano 129.135 zł i było ono realizowane przez 33 organizacje pozarządowe.

10. Osoby starsze

Starzenie się populacji Polski stanowi jedną z istotniejszych i najczęściej podnoszonych w dyskursie publicznym kwestii społecznych. Wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności niesie za sobą szereg konsekwencji o charakterze ekonomicznym i społecznym. Wśród tych pierwszych wystarczy wspomnieć o rosnącym obciążeniu budżetu państwa związanym z powiększającym się deficytem w systemie ubezpieczeń społecznych, rosnących wydatkach na służbę zdrowia, czy ryzyku niedoboru rąk do pracy w niedalekiej przyszłości. Z ekonomicznymi konsekwencjami procesu starzenia się społeczeństw ściśle wiążą się zmiany w sferze społecznej dostosowujące ją do nowych stosunków i relacji społecznych z nim związanych. Wśród nich należy wymienić zmiany w organizacji i strukturze systemu ochrony zdrowia, infrastrukturze społecznej obejmującej domy opieki, transport czy gospodarkę mieszkaniową. A to z kolei wiąże się z przewartościowaniem celów, kierunków i instrumentów prowadzonej polityki społecznej.

Jak wynika z charakterystyki demograficznej, Koszalin to miasto, w którym proces starzenia się populacji charakteryzuje się wysoką dynamiką. Świadczą o tym rosnące liczby osób w wieku senioralnym, czyli przekraczających 70 i 85 rok życia.

Rys. 32. Liczba mieszkańców Koszalina przekraczających 70 i 85 roku życia w latach 2011-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: GUS, Bank Danych Lokalnych, stat.gov.pl/bdl/ (dostęp: 24.11.2015).

Wśród najstarszych mieszkańców Koszalina większość stanowią kobiety. W roku 2014 wśród osób w wieku powyżej 70 roku życia stanowiły one aż 63,6%. Proporcje między płciami są jeszcze bardziej zachwiane wśród osób, które skończyły 85 lat. Aż 71% z nich to kobiety.

Wraz z rosnącą w Koszalinie populacją osób starszych rośnie również popyt na usługi społeczne związane z pomocą, zarówno tą obejmującą codzienne, proste czynności, jak i obejmującą specjalistyczne usługi opiekuńcze, także całodobowe⁶⁶.

Jak już wspomniano, w Koszalinie popyt na tego typu usługi wzrasta. W roku 2011 usługami opiekuńczymi realizowanymi przez koszaliński MOPS objętych zostało 220 podopiecznych, w roku następnym 228, a w roku 2014 – 234 osoby. Dla porównania: w roku 2007 osób korzystających z usług opiekuńczych było w Koszalinie jedynie 134.

Osoby starsze to również znacząca grupa beneficjentów pomocy społecznej korzystających z innych, niż usługi opiekuńcze, świadczeń. Osoby w wieku poprodukcyjnym (kobiety powyżej 60 roku życia, mężczyźni w wieku ponad 65 lat) stanowiły⁶⁷:

- w roku 2012 12% ogółu świadczeniobiorców; z czego niemal 80% stanowiły kobiety;
- w roku 2013 niemal tyle samo, bo 11,9%; w grupie tej 76,7% stanowiły kobiety;
- w roku 2014 już ponad 15%, z czego kobiety stanowiły 73,8%.

⁶⁶ Usługi opiekuńcze obejmują: czynności gospodarcze (m.in. zakup artykułów spożywczych, utrzymanie czystości w domu podopiecznego, pranie odzieży itp.), czynności pielęgnacyjne poprzez karmienie, mycie, ubieranie itp., oraz zapewnienie, w miarę możliwości kontaktów z otoczeniem, a także pomoc w rozwiązywaniu problemów zdrowotnych (kontakty ze służbą zdrowia), rodzinnych i codziennym załatwianiu spraw. Zob. Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie za 2014 rok, op. cit., s. 13.

⁶⁷ Ocena zasobów pomocy społecznej dla miasta Koszalina za 2014 rok, op. cit., s. 6.

Istotną pozycją w systemie świadczeń pomocy społecznej są świadczenia pielęgnacyjne udzielane osobom, które ukończyły 75 rok życia. W Koszalinie z tej formy pomocy skorzystało w latach 2011-2014 odpowiednio: 924, 833, 764 i 680 osób⁶⁸.

Ponadto system wsparcia koszalińskich seniorów (w ramach działalności MOPS w Koszalinie) w roku 2014⁶⁹:

- przeprowadził 129 tzw. „interwencyjnych wejść w środowisko”;
- dla 11 osób świadczył całodobowe usługi opiekuńcze i bytowe w ramach działalności Rodzinnego Domu Pomocy „Ostoja”;
- udzielił pomocy 34 osobom w formie dziennego pobytu w Ośrodku Wsparcia „Złoty Wiek”;
- umieścił 49 osób wymagających całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności w domach pomocy społecznej (łącznie przebywało w nich 173 osoby).

11. Dysfunkcje życia rodzinnego i społecznego

Rodzina jako najmniejsza, podstawowa i pierwotna, a zarazem niezwykle specyficzna grupa społeczna, pełni szereg funkcji, z których wiele bezpośrednio ma związek z funkcjonowaniem całych społeczeństw. To rodzina stanowi pierwsze środowisko, w którym kształtowane są, rozwijane i przekazywane podstawowe dla danego obszaru kulturowo-cywilizacyjnego wartości i wzorce zachowań⁷⁰. Rodzina to również pierwsze środowisko edukacyjne, nie tylko wyposażające w wiedzę, ale również w niezbędne do funkcjonowania jednostki kompetencje społeczne.

Między innymi z powyższych powodów każde zaburzenie w funkcjonowaniu rodziny ma ogromny wpływ nie tylko na ich członków, ale również w sposób bezpośredni oddziałuje na życie społeczne, którego są częścią. Dlatego też wszelkie nieprawidłowości, patologie życia rodzinnego i społecznego należy rozpatrywać łącznie, wiedząc iż przeszkody w prawidłowym funkcjonowaniu rodziny, na zasadzie sprzężenia zwrotnego, oddziałują na przebieg życia społecznego, które z kolei, kształtuje warunki dla życia rodzinnego.

11.1. Przemoc w rodzinie

Przemoc w rodzinie, według definicji przyjętej przez Radę Europy, to każde działanie jednego z członków rodziny lub zaniechanie, które zagraża życiu, cielesnej i psychicznej integralności lub wolności innego członka tej samej rodziny bądź poważnie szkodzi rozwojowi jego osobowości⁷¹.

Podobną do wyżej przedstawionej, definicję przemocy w rodzinie przyjęło polskie prawodawstwo. Według obowiązującej ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, przemocą domową jest jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa, lub dobra osobiste członków rodziny,

⁶⁸ Tamże.

⁶⁹ Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie za 2014 rok, op. cit., s. 14-15, 18-19.

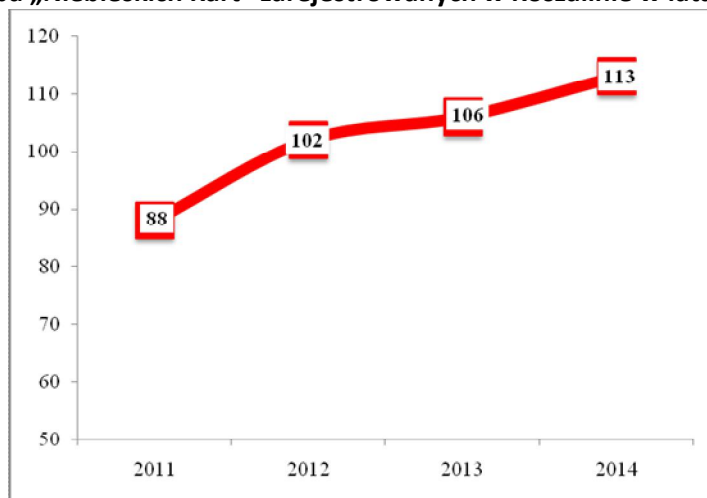
⁷⁰ Zob. m.in. F. Adamski, Socjologia małżeństwa i rodziny, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1980, s. 20; L. Albański (red.), Profilaktyka i wspomaganie pedagogiczne rodziny (wybrane zagadnienia), Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Jeleniej Górze, Jelenia Góra 2001, s. 12.

⁷¹ J. Formański, Psychologia środowiskowa, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2004, s. 15.

w szczególności narażające je na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą⁷².

W Polsce na mocy wspomnianej ustawy działania przeciwdziałające zjawisku przemocy domowej rozpoczynają się z chwilą wszczęcia procedury tzw. „Niebieskiej Karty”, do której, oprócz Policji i lokalnych ośrodków pomocy społecznej, upoważnione są m.in. również instytucje z sektora ochrony zdrowia czy oświaty. A zatem na podstawie liczby założonych „Niebieskich Kart” można również oszacować liczbę ujawnionych przypadków przemocy w rodzinie.

Rys. 33. Liczba „Niebieskich Kart” zarejestrowanych w Koszalinie w latach 2011-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie za 2013 i 2014 rok, Koszalin 2014, 2015, s. 50, 49.

Jak wynika z powyższych danych, w latach 2011-2014 liczba ujawnionych przypadków przemocy w rodzinie w Koszalinie wzrosła z 88 w roku 2011 do 113 w roku 2014 (wzrost o ponad 30 punktów procentowych). Wzrost ten, oprócz przypuszczalnego zwiększenia liczby przypadków zachowań przemocowych w rodzinach, należy przede wszystkim tłumaczyć wzrostem ujawnień takich zachowań. W wyniku nowelizacji ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie⁷³, rozszerzono krąg instytucji wszczynających procedurę „Niebieskiej Karty” m.in. na instytucje oświaty czy ochrony zdrowia. To z kolei dało potencjalnym ofiarom większe pole wyboru placówek, do których mogą one zgłosić się o pomoc, a samym placówkom możliwość lepszej koordynacji działań i przepływu informacji. Jednakże należy podkreślić, iż to wciąż Policja jest tym organem, który procedurę „Niebieskiej Karty” wszczyna najczęściej.

Tabela 20. Instytucje wszczynające procedurę „Niebieskiej Karty” w Koszalinie w latach 2011-2014

⁷² Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Dz. U. 2015, poz. 1390 (tekst jednolity), art. 2.

⁷³ Dz. U. 2015, poz. 1390 z późn. zm.

Instytucje	Liczba „Niebieskich Kart”				
	2011	2012	2013	2014	
Policja	39	21	63	76	
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	46	64	29	23	
Oświata	2	12	10	8	
MKRPA	1	5	3	0	
Służba Ochrony Zdrowia	-	-	1	6	
Łącznie:	88	102	106	113	
Kto został wskazany w NK jako osoba doznająca przemocy:	Kobiety	58	76	89	84
	Mężczyźni	3	14	8	9
	Dzieci (jeśli NK była na kilkoro dzieci to w tej statystyce liczono jako 1)	14	12	9	20

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie za 2013 i 2014 rok, Koszalin 2014, 2015, s. 50, 49 oraz informacji od Zespołu ds. Koordynacji Działań w Zakresie Przeciwdziałania Przemocy.

Ujawnione przypadki (poprzez procedurę „Niebieskiej Karty”) przemocy w rodzinie nie oznaczają jednak faktycznej ich liczby. Jak można przypuszczać, jest ona wielokrotnie od nich wyższa. Dla przykładu w roku 2014 Policja przeprowadziła w Koszalinie 3106 interwencji domowych, z których jedynie 76 objęto procedurą „Niebieskiej Karty”⁷⁴. Pewnym uzupełnieniem informacji nt. zjawiska przemocy domowej są dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, który zobowiązany jest do świadczenia pomocy środowiskom dotkniętym tym problemem.

Tabela 21. Liczba beneficjentów pomocy MOPS w Koszalinie z tytułu przemocy w rodzinie

	2011	2012	2013	2014
Liczba rodzin	88	102	106	105
Liczba osób	114	133	139	123
Liczba osób w rodzinach	236	315	320	334
Liczba sprawców przemocy	96	56	118	117

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ocena zasobów pomocy społecznej miasta Koszalin za 2013 rok, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koszalinie, Koszalin 2014, s. 7 oraz informacji od Zespołu ds. Koordynacji Działań w Zakresie Przeciwdziałania Przemocy.

Powyższe dane stanowią potwierdzenie, iż przemoc domowa dotyka nie tylko ofiar i sprawców, ale swoim destrukcyjnym działaniem obejmuje wszystkich członków rodzin i najbliższe im środowiska. Należy przy tym zwrócić uwagę, iż blisko 90% osób doznających przemocy w rodzinie to kobiety a ok. 90% sprawców przemocy to mężczyźni, co znajduje odzwierciedlenie w planowanych działaniach.

11.2. Alkoholizm i narkomania

⁷⁴ Sprawozdanie z „Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011-2015” za 2014 rok, Koszalin 2015, s. 16.

Problem przemocy w rodzinie często łączy się z kwestią alkoholizmu lub/i uzależnień od innych środków psychoaktywnych. W roku 2014 z ujawnionych przez Policję 144 przypadków przemocy w rodzinie (liczba ta, jak można zauważyć, nie równa się liczbie założonych „Niebieskich Kart” w tym samym roku) 40% jej sprawców było pod wpływem alkoholu. I choć przemoc domowa ma inne źródła niż alkohol, to bardzo często bywa katalizatorem zachowań agresywnych.

A zatem alkoholizm i pozostałe uzależnienia od substancji psychoaktywnych stanowią problem nie tylko osób nimi dotkniętych, ale mają również destrukcyjny wpływ na członków ich rodzin i środowiska w których funkcjonują, a także na życie społeczno-ekonomiczne.

Mimo, iż polską specyfiką jest społeczna akceptacja dla ludzi pijących, to choroba alkoholowa jest chorobą wstydliwą, a przyznanie się do niej i podjęcie leczenia stanowi zazwyczaj końcowy akt w zmaganiach z uzależnieniem. Stąd bardzo trudno oszacować rzeczywistą skalę tego problemu.

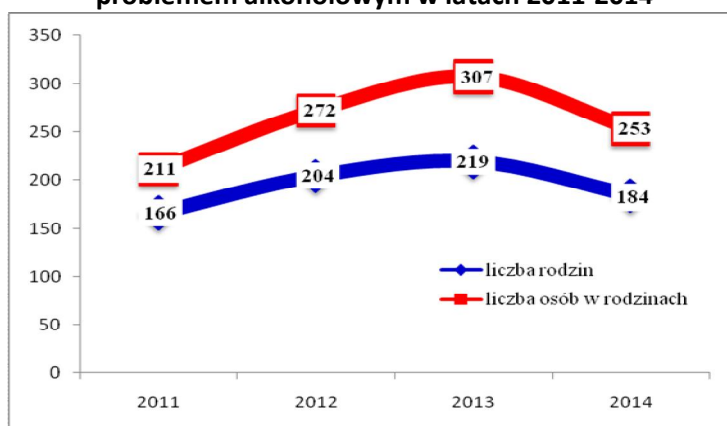
Między innymi z szacunków Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, iż⁷⁵:

- uzależnieniem od alkoholu dotkniętych jest około 2% populacji Polski. Dla miasta 100-tysięcznego (jakim jest Koszalin) daje to liczbę ok. 2000 osób;
- ok. 4% populacji stanowią dorośli żyjący w otoczeniu osoby uzależnionej od alkoholu; dla miasta 100-tysięcznego daje to liczbę ok. 4000 osób;
- ok. 4% dzieci wychowuje się w rodzinach dotkniętych problemem alkoholowym, co dla 100-tysięcznego miasta daje liczbę ok. 4000.

W Koszalinie, w roku 2014, specjalistycznym wsparciem objętych zostało 2564 osoby uzależnione i współuzależnione od alkoholu⁷⁶, co, jak widać, okazuje się zgodne z szacunkami Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Jednym ze źródeł, oprócz zaprezentowanego powyżej, danych na temat rozmiarów zjawiska alkoholizmu są informacje gromadzone przez Miejskie (Gminne) Ośrodki Pomocy Społecznej. Dla Koszalina dane takie zaprezentowano na poniższym rysunku.

Rys. 34. Wsparcie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie dla rodzin dotkniętych problemem alkoholowym w latach 2011-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ocena zasobów pomocy społecznej miasta Koszalina za 2013 i 2014 rok, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koszalinie, Koszalin 2013, 2014, s. 7.

⁷⁵ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalina na lata 2009-2015, Koszalin 2009, s. 73.

⁷⁶ Informacja z Realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalina na lata 2009-2015 (za 2014 rok), Biuro Pełnomocnika ds. Uzależnień, Urząd Miejski Miasta Koszalina, Koszalin 2015.

Kolejnym zbiorem danych, który choćby w sposób orientacyjny może przybliżyć obraz skali problemu w mieście, dysponuje Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

W roku 2014 Komisja⁷⁷:

- przyjęła wnioski o objęcie leczeniem odwykowym 125 osób;
- dla 230 osób przeprowadziła programy obejmujące: terapię uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu, DDA, wczesnej interwencji dla osób bezdomnych oraz dla pacjentów podwójnie zdiagnozowanych;
- dla 123 osób zorganizowała warsztaty terapeutyczne dla osób uzależnionych, współuzależnionych z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym.

Kolejnym problemem, którego skalę trudno oszacować, jest problem narkomanii, którego waga jest jednak niezwykle istotna. Wynika to m.in. z faktu, iż dotyczy on najczęściej ludzi młodych a jego siła niszcząca bywa wielokrotnie większa od alkoholizmu.

Według danych Koszalińskiego Towarzystwa Zapobiegania Narkomanii w roku 2014⁷⁸:

- 1394 osoby zgłosiły się po pomoc, z czego 917 stanowiły osoby współuzależnione; 540 osób zgłosiło się po raz pierwszy;
- 250 osób w wieku 14-21 lat używających narkotyków w sposób okazjonalny lub szkodliwy zostało zgłoszonych przez sąd i policję do programu terapeutycznego;
- 480 osób skorzystało z interwencji kryzysowej prowadzonej przez Fundację „Jezus Christ Security”, z czego 240 osoby w wieku do 18 roku życia;
- 209 osób powyżej 11 roku życia objętych zostało zajęciami psychokorekcyjnymi skierowanymi do dzieci i młodzieży używających, nadużywających i zagrożonych uzależnieniem od środków psychoaktywnych oraz ich rodzin.

Z kolei koszaliński MOPS wsparciem z tytułu problemu narkomanii objął w latach 2011-2014 odpowiednio: 12, 11, 17 i 13 rodzin⁷⁹.

Biorąc pod uwagę powyższe dane oraz przyjmując, iż szereg przypadków nadużywania substancji psychoaktywnych pozostaje nieujawnionych, należy stwierdzić iż kwestia narkomanii stanowi znaczący problem społeczny w mieście.

11.3. Niewydolność (bezradność) opiekuńczo-wychowawcza

Wszelkie dysfunkcje, jakie pojawiają się w rodzinie, w pierwszej kolejności i w największym stopniu dotyczą dzieci w niej się wychowujących. Każdą z nich, w momencie gdy dotyczy ona rodziny z dzieckiem (z dziećmi), można potencjalnie uznać za źródło problemów wychowawczych (i idących w ślad za nimi problemów edukacyjnych), które z kolei często przeradzają się w bezradność opiekuńczo-wychowawczą.

Drastyczną konsekwencją niewydolności rodziny w sprawowaniu jej podstawowych funkcji jest m.in. odebranie jej dziecka i umieszczenie go w innym, bardziej odpowiednim dla jego rozwoju środowisku. Obecnie rolę takiego środowiska odgrywają rodziny zastępcze (spokrewnione, zawodowe, niezawodowe lub rodzinne domy dziecka).

⁷⁷ Sprawozdanie Prezydenta Miasta Koszalina z realizacji zadań „Miejskiego Programu Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych” za 2014 rok, Koszalin 2015, s. 22-23.

⁷⁸ Sprawozdanie Prezydenta Miasta Koszalina z realizacji zadań „Miejskiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2014” za 2014 rok, Koszalin 2015, s. 3-6.

⁷⁹ Ocena zasobów pomocy społecznej miasta Koszalina za 2013 i 2014 rok, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koszalinie, Koszalin 2013, 2014, s. 7.

Tabela 22. Liczba dzieci przebywających poza rodzinami biologicznymi w Koszalinie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
W rodzinach spokrewnionych z dzieckiem	Liczba dzieci		
	137	126	128
	Liczba rodzin		
	108	92	95
w rodzinach zastępczych niezawodowych	Liczba dzieci		
	74	48	53
	Liczba rodzin		
	49	36	38
w rodzinach zastępczych zawodowych	Liczba dzieci		
	35	27	28
	Liczba rodzin		
	7	8	8
w rodzinnych domach dziecka	Liczba dzieci		
	39	37	45
	Liczba rodzin		
	4	4	5
Razem	Liczba dzieci		
	285	238	254

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ocena zasobów pomocy społecznej miasta Koszalin za 2013 i 2014 rok, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koszalinie, Koszalin 2013, 2014, s. 10, 11.

Analizując dane zawarte w powyższej tabeli należy zwrócić przede wszystkim uwagę na znaczny spadek ilości dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w 2013 roku, w stosunku do 2012 roku. Największy spadek liczby dzieci odnotowuje się w niezawodowych rodzinach zastępczych. Jednocześnie spadek ten wpłynął na ogólną liczbę rodzin zastępczych niezawodowych w analizowanym okresie. Ponadto porównując lata 2013 i 2014 wynika, iż ilość rodzin zastępczych i dzieci w nich umieszczonych, była na podobnym poziomie.

Jak już wspomniano wcześniej, oddzielenie dziecka od biologicznej rodziny stanowi najdrastyczniejszy krok w zapobieganiu negatywnym skutkom niewydolności opiekuńczo-wychowawczej środowiska rodzinnego. Standardem natomiast w takich sytuacjach powinna być praca z rodziną biologiczną w celu przywrócenia jej podstawowych umiejętności w wypełnianiu swoich funkcji. Kontrakt socjalny oraz instytucja asystenta rodziny to nowe instrumenty, w które została wyposażona pomoc społeczna w celu podniesienia skuteczności takiej pracy. Koszaliński MOPS również z tych instrumentów korzysta.

W roku 2014 kontraktem socjalnym z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych objęte zostały 62 osoby (w roku 2011 jedynie 4) natomiast z pomocy asystenta rodziny skorzystało w tym samym roku 38 rodzin (w roku 2011 rodzin takich było 24). Tak więc w porównaniu do roku 2011 (kiedy to instytucja asystenta rodziny została dopiero wprowadzona) można zaobserwować radykalny wzrost wykorzystania przez pracowników koszalińskiej pomocy społecznej wspomnianych instrumentów. A o ich skuteczności może świadczyć zmniejszenie się liczby dzieci (o czym była już mowa wyżej) objętych pieczą zastępczą.

11.4. Bezdomność

Bezdomność to kolejny problem, który trudno zakwalifikować jednoznacznie do jednej ze sfer: rodzinnej lub społecznej, ponieważ wśród przyczyn jego powstania bardzo często dominującymi są właśnie dysfunkcje życia rodzinnego, takie jak alkohol, narkomania ubóstwo, czy przemoc w rodzinie. Jest to również następna z kwestii społecznych, której skalę niezwykle trudno oszacować, zważywszy na fakt, iż po pierwsze, licznymi są przypadki

bezdomności niejako z wyboru, kiedy to osoby nią dotknięte nie oczekują żadnej formy pomocy, po drugie, osoby bezdomne charakteryzują się ruchliwością przestrzenną i brakiem meldunku.

Jedną z form szacowania tego zjawiska jest coroczna akcja liczenia osób bezdomnych pn. „Akcja Zima” realizowana przez Policję, Straż Miejską, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. W roku 2014 w jej ramach „odszukano” i przeprowadzono rozmowy z 155 osobami bezdomnymi. Z tej liczby 13 przewieziono do schroniska (noclegowni) a 84 osób do Ośrodka Terapii i Opieki Nad Osobami Nietrzeźwymi⁸⁰.

Kolejną porcję informacji nt. skali zjawiska bezdomności w Koszalinie dostarczają dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie. I tak w roku 2014⁸¹:

- pracą socjalną Ośrodka objętych zostało 573 osoby bezdomne (w 2011 roku 388 osób);
- 263 osoby skierowano do schroniska (w 2011 roku 226 osób);
- 438 osobom przyznano pomoc z tytułu bezdomności (rok wcześniej osób takich było 675).

Jedną z przyczyn bezdomności jest bez wątpienia ubóstwo, które w skrajnych przypadkach prowadzi do utraty miejsca zamieszkania.

W Koszalinie w roku 2014 orzeczonych zostało 90 eksmisji bez prawa do lokalu socjalnego (wzrost w stosunku do roku 2013 o 18) oraz 301 eksmisji z prawem do takiego lokalu (wzrost w stosunku do roku 2011o 39). Ponadto na koniec IV kwartału 2014 roku w Koszalinie liczba lokali zadłużonych powyżej wartości 12-miesięcznego czynszu wyniosła 1159 (wzrost w stosunku do 2011 roku aż o 675). Wszystkie osoby zamieszkujące w tych lokalach stanowią populację zagrożoną bezdomnością.

12. Funkcjonowanie pomocy społecznej

Istotnym elementem sfery społecznej każdej jednostki terytorialnej jest niewątpliwie funkcjonujący na jej terytorium systemu pomocy społecznej. Choć jego zadania i kompetencje regulowane są przepisami prawa na poziomie ogólnokrajowym, na co poszczególne jednostki nie mają wpływu, to działalność jego pozostałych komponentów w dużej mierze determinowana jest polityką władz samorządowych oraz samych jego pracowników. Stąd sprawność działania, profesjonalizm i zaangażowanie zatrudnionych w pomocy społecznej osób, wizerunek tej instytucji oraz jakość realizowanych przez nią programów będzie znacząco warunkować kształtowanie się przestrzeni społecznej, a w efekcie wpływać na jakość życia członków danej społeczności.

12.1. Informacje wstępne

Według ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej⁸² pomoc społeczna stanowi instytucję polityki społecznej państwa, której celem działania jest umożliwienie osobom i rodzinom przewyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne zasoby, uprawnienia i możliwości.

⁸⁰ Sprawozdanie z realizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2009-2015” za 2014 rok, Koszalin 2015, s. 52.

⁸¹ Tamże.

⁸² Dz. U. 215, poz. 163, tekst jednolity (dalej ustawa).

Główny cel realizowany jest przede wszystkim przez świadczenie pomocy z tytułu⁸³:

- ubóstwa, sieroctwa i bezdomności;
- bezrobocia, niepełnosprawności i długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- przemocy w rodzinie;
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi;
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, a także bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy;
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizmu lub narkomanii;
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Powyższy katalog kwestii objętych działaniem systemu nie jest oczywiście zamknięty i obejmuje szereg innych spraw związanych ze sferą funkcjonowania jednostki i rodziny w społeczeństwie.

Na terenie Koszalina za realizację wspomnianych zadań odpowiedzialny jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, będący jednostką budżetową powołaną do realizacji zadań własnych gminy i powiatu oraz zadań zleconych miastu przez administrację rządową⁸⁴.

Oprócz zadań przewidzianych ustawą o pomocy społecznej Ośrodek zobowiązany jest również do realizacji zadań przewidzianych w innych aktach prawnych, m.in. w ustawach: o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych czy przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie⁸⁵.

Z punktu widzenia organizacyjnego, zadania realizowane przez koszaliński system pomocy społecznej podzielić można na te znajdujące się w katalogu zadań własnych gminy, na zlecone gminie oraz należące do zadań własnych powiatu.

Wśród tych pierwszych wymienić należy przede wszystkim wypłaty zasiłków stałych, okresowych i celowych, dodatków mieszkaniowych oraz realizację szeregu świadczeń niepieniężnych, w postaci m.in. dożywiania, usług opiekuńczych (w tym całodobowych), sprawiania pogrzebów, pomocy osobom starszym i bezdomnym⁸⁶.

Z kolei wśród zadań zleconych gminie pomoc społeczna realizuje i zapewnia m.in. specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, świadczenia rodzinne i alimentacyjne oraz pomoc cudzoziemcom⁸⁷.

Koszaliński MOPS, jak już zaznaczono, realizuje również zadania własne powiatu. Należą do nich m.in.: organizacja pieczy zastępczej, rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych czy też prowadzenie poradnictwa specjalistycznego⁸⁸.

12.2. Zasoby finansowe

⁸³ Art. 7 ustawy.

⁸⁴ Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie za 2014 rok, op. cit., s. 4.

⁸⁵ Tamże.

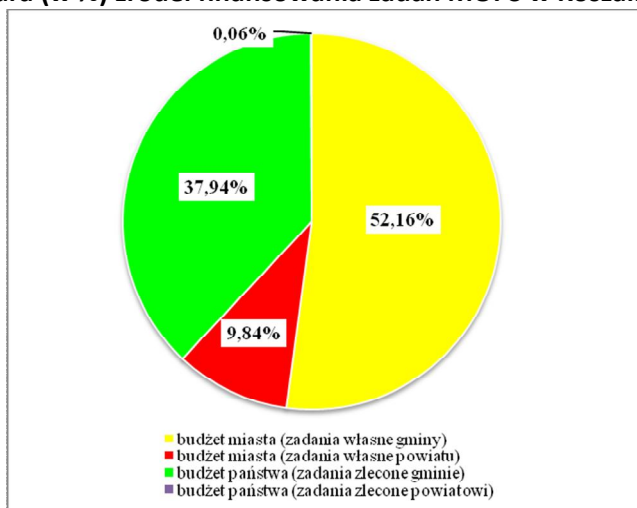
⁸⁶ Zob. Art. 17 ustawy.

⁸⁷ Tamże, art. 18.

⁸⁸ Tamże, art. 19.

W roku 2014 koszaliński Ośrodek Pomocy Społecznej na realizację powierzonych mu zadań z budżetu miasta (na zadania własne gminy i powiatu) oraz z budżetu państwa (na zadania zlecone gminy i powiatu) wydatkował 53 510,7 tys. zł (w tym 896 tys. zł na realizację projektów z EFS). W stosunku do roku 2013 kwota ta była wyższa o 300 tys. zł. Strukturę źródeł środków będących w dyspozycji Ośrodka przedstawiono na poniższym rysunku.

Rys. 35. Struktura (w %) źródeł finansowania zadań MOPS w Koszalinie w 2014 roku

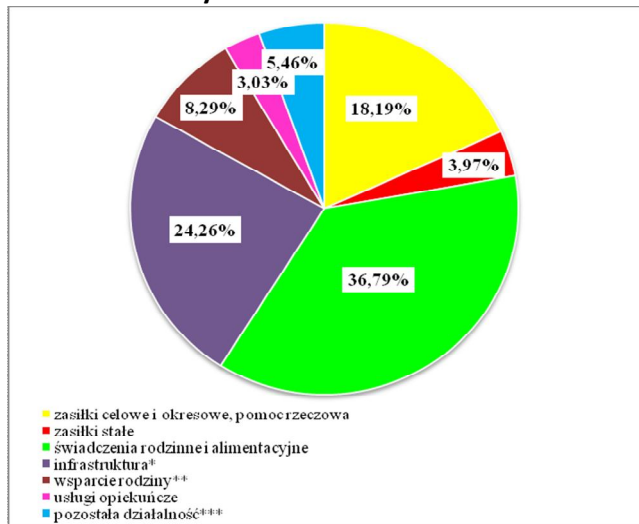

Źródło: Obliczenia i opracowanie własne na podstawie: Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie za rok 2014, Koszalin 2015, s. 8.

Zaprezentowane kwoty i źródła ich pochodzenia nie były jednak jedynymi, jakie posiadał do dyspozycji koszaliński system pomocy społecznej w roku 2014. Należy tu wspomnieć o kwocie ponad 2 milionów zł, jakie Ośrodkowi przekazane zostały (wraz z zadaniami) przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, oraz o 186,9 tysiąca złotych przekazanych na finansowanie zadań z Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych⁸⁹. Kierunki wydatkowania środków będących w dyspozycji MOPS w Koszalinie w roku 2014 przedstawia poniższy rysunek.

⁸⁹ Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie za 2014 rok, op. cit., s. 8.

Rys. 36. Struktura wydatków MOPS w Koszalinie w roku 2014

* placówki opiekuńczo-wychowawcze, domy pomocy społecznej, ośrodki wsparcia, ośrodek pomocy społecznej

** rodziny zastępcze, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, asystenci rodziny i rodziny wspierające, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

*** m.in. składki na ubezpieczenia społeczne, specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione, ośrodki interwencji kryzysowej, pomoc dla cudzoziemców, Klub Integracji Społecznej

Źródło: Opracowanie i obliczenia własne na podstawie: Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie za rok 2014, Koszalin 2015, s. 8-9; Ocena zasobów pomocy społecznej dla miasta Koszalin za 2014 rok, Koszalin 2015, s. 23-24.

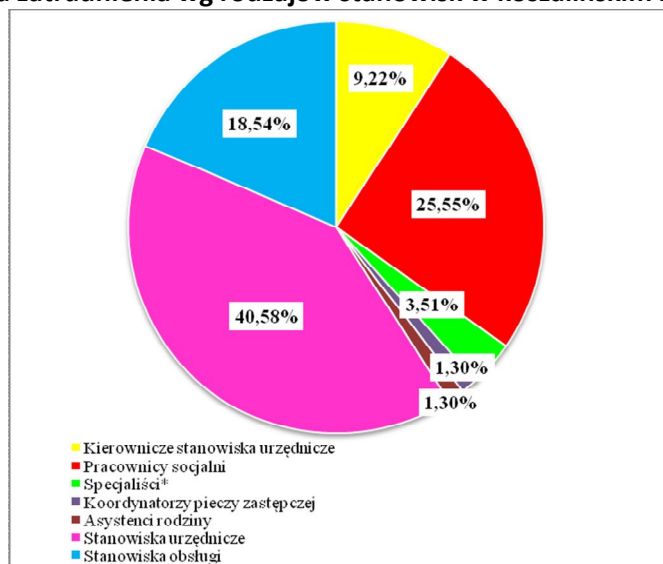
W strukturze wydatków MOPS w Koszalinie dominują świadczenia pieniężne i rzeczowe udzielane osobom i rodzinom będącym w trudnej sytuacji materialno-życiowej, stanowiąc niemal 60% wszystkich rozchodów. Znaczną pozycję w wydatkach (ponad 24%) zajmuje również utrzymanie infrastruktury wspomagającej działalność koszalińskiej pomocy społecznej, czyli ośrodków wsparcia czy domu pomocy społecznej.

12.3. Zasoby kadrowe

Zawód pracownika socjalnego należy niewątpliwie do jednych z trudniejszych zawodów zaufania publicznego. Jego wykonywanie łączy się często z frustracją wynikającą z braku wymiernych efektów podejmowanych działań, silnym obciążeniem psychicznym związanym z przebywaniem w środowiskach dotkniętych szeregiem dysfunkcji, trudnych, często niechętnie nastawionych do oferujących pomoc. W dużej mierze również to od osobistego zaangażowania pracowników, ich ponadprzeciętnej aktywności w pracy z beneficjentami zależy końcowy, zakładany efekt funkcjonowania systemu: zmniejszenie obszaru wykluczenia społecznego, powrót jednostek do pełnego uczestnictwa w życiu społeczno-ekonomicznym a rodzinom przywrócenie umiejętności wypełniania ich podstawowych funkcji.

W roku 2014 w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Koszalinie zatrudnionych było 227 pracowników. Strukturę zatrudnienia wg zajmowanych stanowisk przedstawia poniższy rysunek.

Rys. 37. Struktura zatrudnienia wg rodzajów stanowisk w koszalińskim MOPS w roku 2014

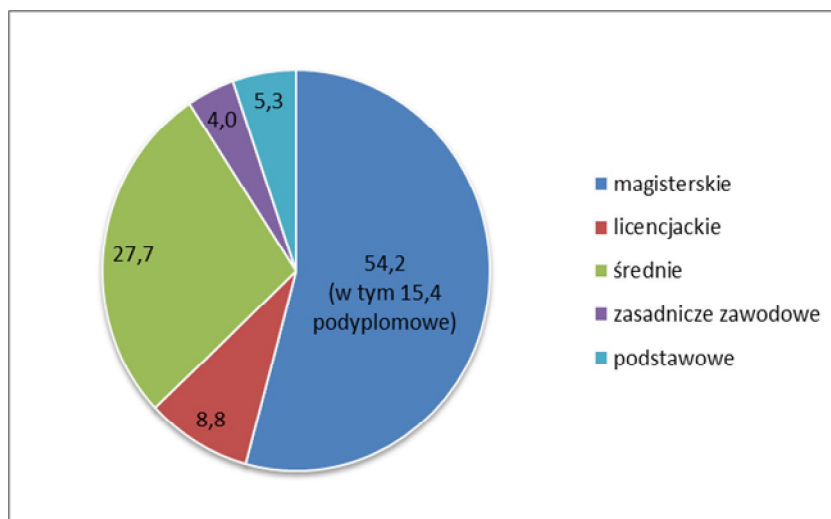

* psycholog, pedagog, konsultant, instruktor ds. kulturalno-oświatowych

Źródło: Opracowanie i obliczenia własne na podstawie: Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie za rok 2014, Koszalin 2015, s. 6.

Struktura zatrudnienia przedstawiona na powyższym rysunku stanowi swoiste potwierdzenie pewnych słabości tkwiących w polskim systemie pomocy społecznej. Procedury związane z wypłatami świadczeń, weryfikacja dokumentów i zaświadczeń do nich uprawniających, w końcu ich kontrola i sprawozdawczość wymaga dużego wysiłku biurokratycznego, a ten z kolei określonej liczby etatów na stanowiskach administracyjnych (urzędniczych). Stąd też pracownicy szeroko rozumianej administracji (i obsługi), również w koszalińskim MOPS, stanowią większość. Proporcje te stają się jeszcze mniej korzystne, gdy zestawimy liczbę obsługiwanych przez Ośrodek klientów z liczbą pracowników socjalnych. Okazuje się bowiem, iż na jednego pracownika socjalnego przypada 66 osób lub 36 rodzin.

Rys. 38. Struktura zatrudnienia (w%) w koszalińskim MOPS wg wykształcenia w 2014 roku

Źródło: Obliczenia i opracowanie własne na podstawie: Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie za rok 2014, Koszalin 2015, s. 8.

Dane zaprezentowane na powyższym rysunku potwierdzają wysokie kompetencje i wykształcenie pracowników koszalińskiej pomocy społecznej. Wśród zatrudnionych wyższe wykształcenie w roku 2014 posiadało niemal 80%, z czego aż 15% legitymowało się najwyższym poziomem wykształcenia, czyli wykształceniem podyplomowym.

Należy również wspomnieć, iż MOPS w Koszalinie zatrudniał 10 wolontariuszy oraz 7 pracowników w ramach zatrudnienia subsydiowanego.

12.4. Zasoby infrastrukturalne

W celu prawidłowego wypełniania nałożonych zadań, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koszalinie posiada w swojej strukturze, lub wykorzystuje na mocy porozumień, następujące instytucje (zasoby infrastrukturalne): środowiskowe domy pomocy, placówki służące ludziom bezdomnym (ogrzewalnia, noclegownia, schronisko), dom pomocy społecznej, mieszkanie chronione, ośrodek interwencji kryzysowej, placówki opiekuńczo-wychowawcze (w tym placówki typu rodzinnego) oraz Dzienny Dom Pomocy „Złoty Wiek”, Dzienny Dom „Senior Wigor – Pogodna Jesień”.

13. Identyfikacja najważniejszych problemów społecznych na terenie miasta Koszalin na podstawie badań ankietowych

13.1. Wyniki badania opinii mieszkańców

Minimalną próbę badawczą na potrzeby zdiagnozowania opinii mieszkańców miasta oszacowano na poziomie 400 respondentów. Kwestionariusz papierowy (PAPI) rozdawany był wśród odwiedzających instytucje Koszalina związane z pomocą społeczną. Ankietę internetową (CAWI) umieszczono na stronie miejskiej www.obywatelski.koszalin.pl. Łącznie zebrano 478 kwestionariuszy, po ich weryfikacji poddano analizie 475. Pełne wyniki badań opinii mieszkańców zawarto w załączniku nr 1 do Strategii.

Ocena warunków życia w Koszalinie

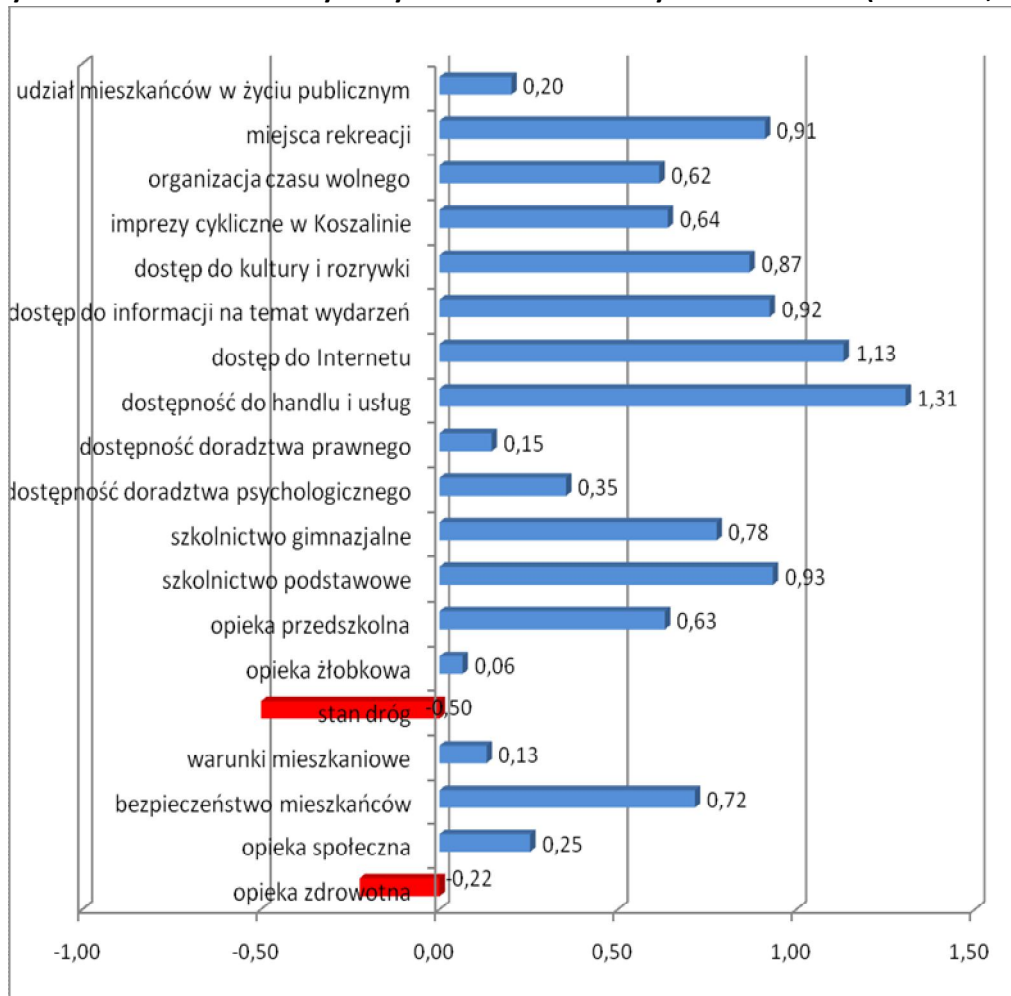
Poddając pod ocenę warunki życia w Koszalinie zastosowano średnią ważoną. Ocena każdego czynnika zawiera się w przedziale <-2; +2>, gdzie wartość -2 odzwierciedla możliwą

do uzyskania najniższą negatywną ocenę czynnika, zaś wartość +2, możliwą najwyższą ocenę pozytywną.

Żaden z poddanych pod ocenę czynników nie uzyskał wartości skrajnej, a najwyższa pozytywna uzyskana nota to 1,31 dla „dostępność handlu i usług”. Na drugim miejscu plasuje się „dostępność do internetu” z oceną 1,13, a następnie „szkolnictwo podstawowe” – 0,93, „dostęp do informacji na temat wydarzeń w Koszalinie” – 0,92 i „miejsca rekreacji (place zabaw, szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, boiska sportowe)” – 0,91.

Najgorzej oceniono czynnik, którego charakter nie wchodzi w zakres interwencji instytucji społecznych – „stan dróg”. Ocenę ujemną uzyskała również „opieka zdrowotna” – -0,22. Nieprzychylna jest też opinia (ale już nieznacznie dodatnia) na temat opieki żłobkowej, warunków mieszkaniowych, dostępności doradztwa prawnego i pomocy społecznej. Szczegółowe zestawienie ocen prezentuje rys. 39.

Rys. 39. Średnia ważona uzyskanych ocen warunków życia w Koszalinie (skala <-2; 2>)

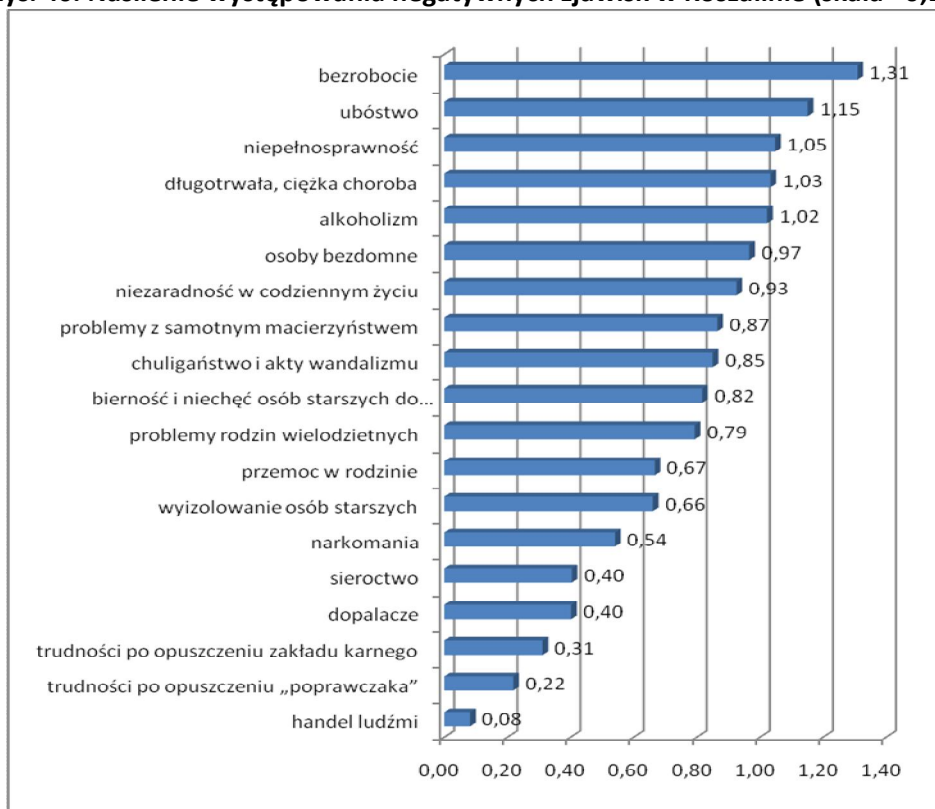

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Nasilenie występowania negatywnych zjawisk w Koszalinie

Oceny negatywnych zjawisk w Koszalinie dokonano stosując 3-stopniową skalę zawierającą się w przedziale <0;2>, gdzie 0 oznacza brak zjawiska, natomiast 2, najwyższe, możliwe jego nasilenie. Wśród najistotniejszych problemów, z jakimi boryka się Koszalin wymieniono przede wszystkim poziom bezrobocia – 1,31, następnie ubóstwo – 1,15, niepełnosprawność – 1,05, długotrwałą, ciężką chorobę – 1,03 i alkoholizm – 1,02. Pozostałe zjawiska uzyskały noty poniżej wartości 1,00. Za najrzadziej występujące badani uznali handel ludźmi – 0,08, problemy po opuszczeniu poprawczaka – 0,22 i problemy po opuszczeniu zakładu karnego – 0,31. Stosunkowo niski jest też wskaźnik dla dopalaczy i sieroctwa, po 0,40 (rys. 40).

Rys. 40. Nasilenie występowania negatywnych zjawisk w Koszalinie (skala <0;1>)

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Działania konieczne dla rozwiązania najważniejszych problemów społecznych w Koszalinie

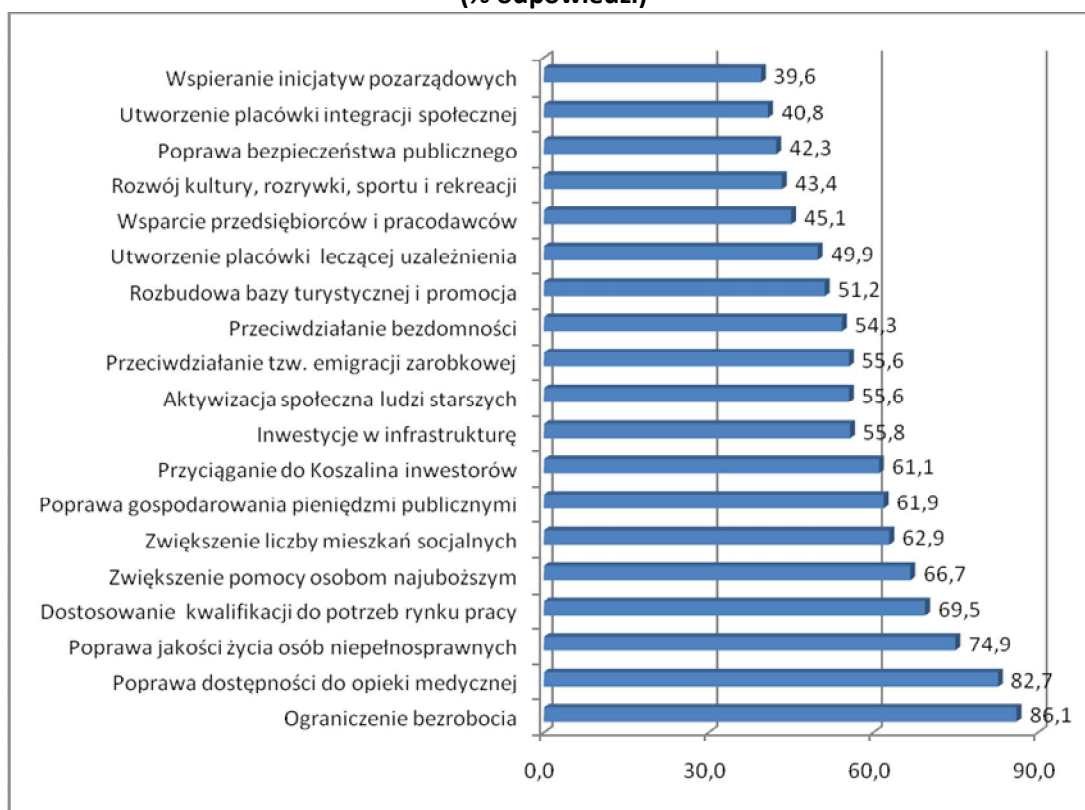
Problemy, które zdaniem badanych koniecznie wymagają podjęcia działań to przede wszystkim ograniczenie bezrobocia i poprawa rynku pracy (czynnik ten wskazało 86,1%

respondentów), a następnie poprawa dostępności do opieki medycznej (82,7%), poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych (74,9%) i kolejny postulat związany z ograniczeniem bezrobocia – pomoc absolwentom oraz osobom poszukującym pracy w dostosowaniu ich kwalifikacji do potrzeb rynku pracy (69,5%).

Wśród koniecznych inicjatyw, które zdaniem badanych powinny zostać podjęte przez miasto, ale nie znalazły się w wykazie, wymieniano:

- całodobowa placówka opiekuńczo – wychowawcza;
- rozwój pieczy zastępczej;
- objęcie opieką dzieci niepełnosprawne ruchowo i intelektualnie (szkolnictwo, świetlica, kolonie, półkolonie, place zabaw, ścieżki zdrowia);
- pomoc dla osób uzależnionych od hazardu;
- wspieranie inicjatyw grup mieszkańców;
- dotowanie biura porad prawnych;
- działania pomagające wyjść z bezdomności;
- aktywizacja społeczna;
- poprawa dostępności żłobków i przedszkoli.

Rys. 41. Działania konieczne dla rozwiązania problemów społecznych w Koszalinie (% odpowiedzi)

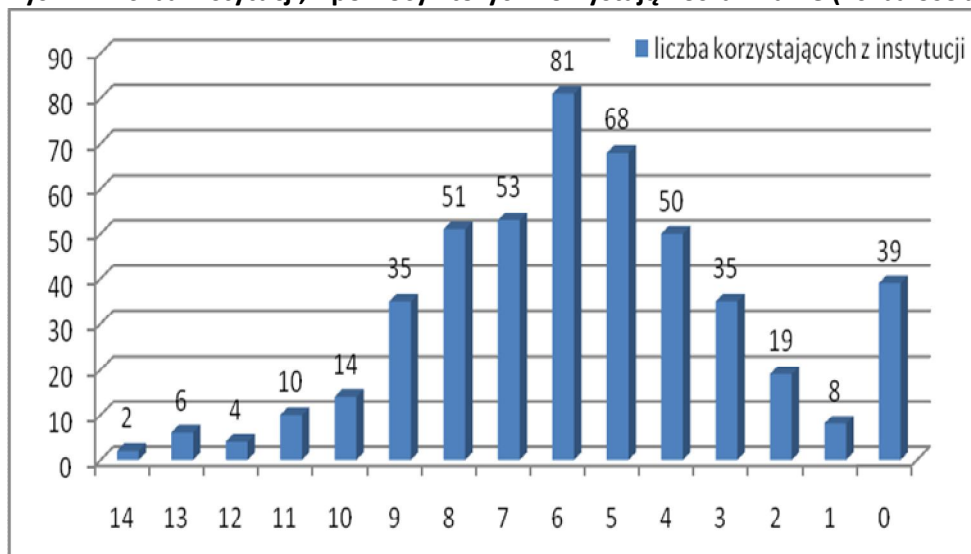

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Korzystanie przez mieszkańców Koszalina z instytucji związanych z pomocą społeczną

8% badanych nie korzysta z pomocy żadnej z wymienionych w kwestionariuszu instytucji. Pozostałe osoby korzystały z pomocy przynajmniej jednej z nich, przy czym największa liczba osób, 17% respondentów, to interesariusze 6-ciu instytucji. Szczegółowy rozkład osób korzystających z określonej liczby instytucji przedstawia rys. 42.

Rys. 42. Liczba instytucji, z pomocy których korzystają Koszalinianie (liczba osób)

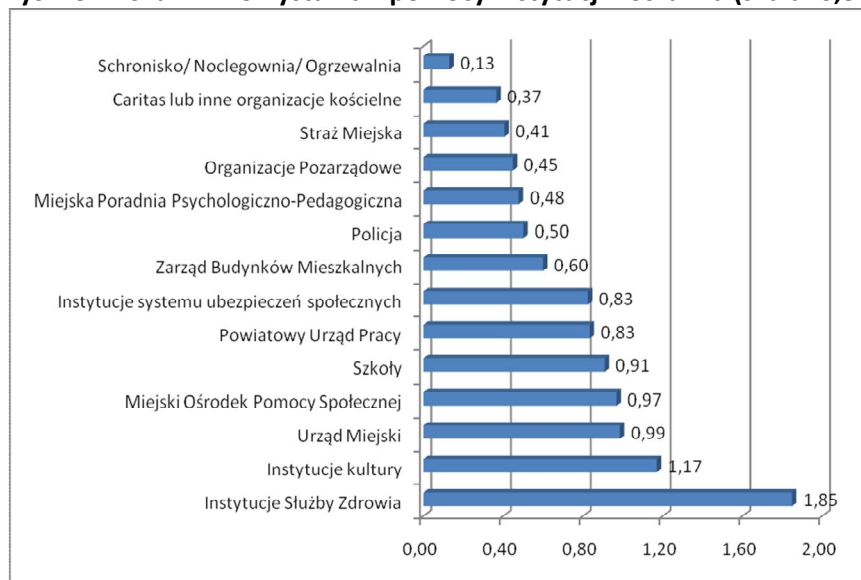

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Oceny nasilenia korzystania z pomocy instytucji Koszalina dokonano stosując 4-stopniową skalę zawierającą się w przedziale <0;3>, gdzie 0 oznacza nie korzystanie z pomocy danej instytucji, natomiast 3, regularne i częste korzystanie z takiej pomocy.

Najwyższy, odbiegający poziomem od pozostałych, wskaźnik odwiedzin uzyskały instytucje służby zdrowia – 1,85. Na kolejnych pozycjach skali uplasowały się: instytucje kultury, Urząd Miejski, MOPS i szkoły. Najmniej liczna grupa koszalinian korzysta z pomocy schroniska dla bezdomnych/ noclegowni/ ogrzewalni – 13,7% oraz Caritas lub innych organizacji kościelnych – 28,4%.

Rys. 43. Wskaźnik korzystania z pomocy instytucji Koszalina (skala<0;3>)

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

13.2. Wyniki badania opinii przedstawicieli instytucji/organizacji sfery społecznej

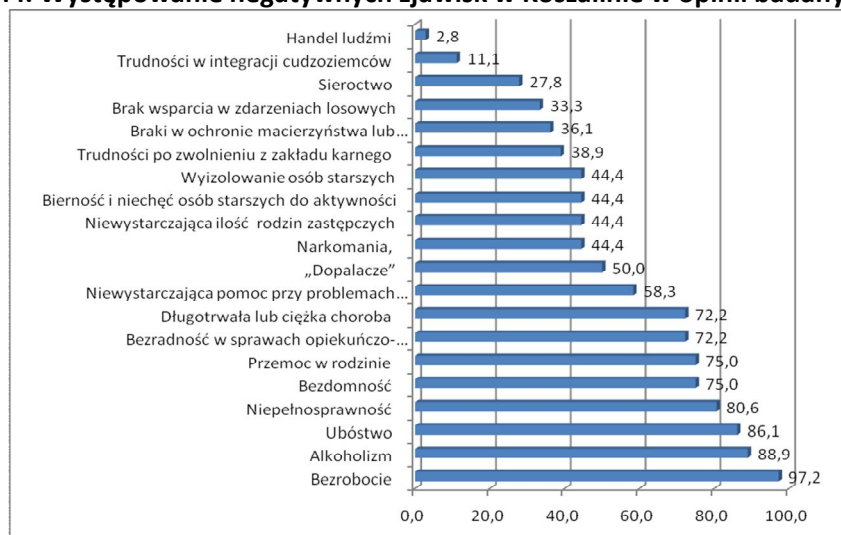
Do udziału w badaniu opinii przedstawicieli instytucji/organizacji mających wpływ na politykę społeczną Koszalina zaproszono wszystkie instytucje i organizacje w mieście, które zostały zdiagnozowane (przez MOPS Koszalin), jako związane ze świadczeniem pomocy

mieszkańcom. Dane pozyskano rozprawdzając kwestionariusz ankiety drogą mailową (CAPI) oraz tradycyjnie (PAPI). Na zaproszenie odpowiedziało 21 podmiotów, łącznie zebrano i poddano ocenie 36 kwestionariuszy. Pełne wyniki badań opinii przedstawiciele instytucji/organizacji sfery społecznej zawarto w załączniku nr 2 do Strategii.

Obserwowane w Koszalinie problemy społeczne

Zdecydowanie największy problem Koszalina, który dostrzegają niemal wszyscy przedstawiciele instytucji/organizacji (35 osób), to bezrobocie. Inne, również bardzo rozpowszechnione problemy to alkoholizm, ubóstwo i niepełnosprawność. Znaczna większość, bo $\frac{3}{4}$ i więcej badanych obserwuje też przemoc w rodzinie, bezdomność, długotrwałą lub ciężką chorobę oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Z uwagi na znikomą ilość opinii można mówić o braku w mieście problemu handlu ludźmi oraz trudności w integracji cudzoziemców. Należy jednak zauważyć, że żadne z wymienionych negatywnych zjawisk nie zostało pominięte przez badanych. Wymienili oni ponadto dwa własne przykłady – brak mieszkań oraz brak placówek dla niepełnosprawnych dzieci i młodzieży na okres wakacji, ferii, oraz brak propozycji sposobów spędzania przez nich czasu wolnego.

Rys. 44. Występowanie negatywnych zjawisk w Koszalinie w opinii badanych (%)

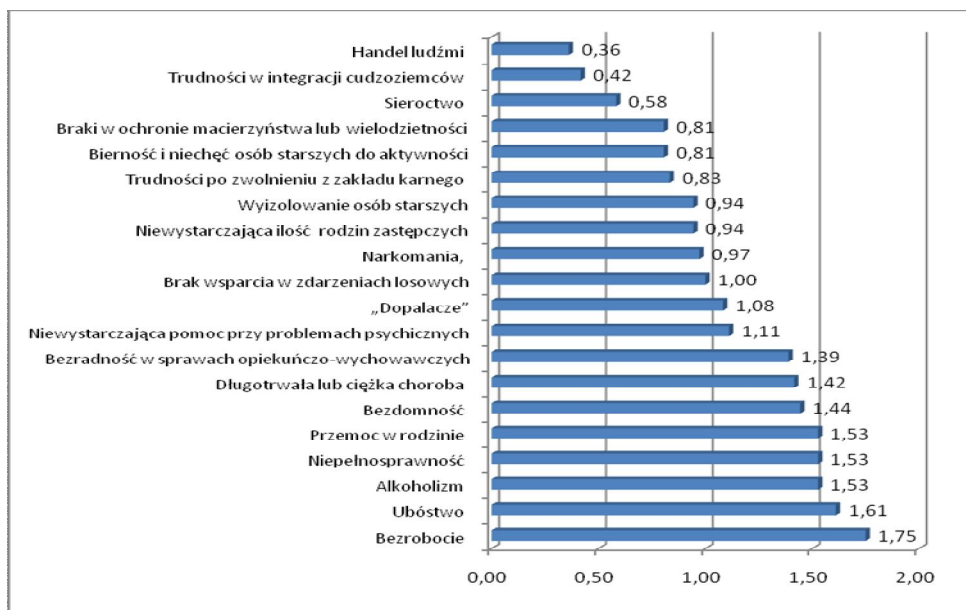

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Waga problemów społecznych w Koszalinie

Ocena wagi rozwiązania problemów społecznych w Koszalinie zawiera się w przedziale $\langle 0;2 \rangle$, gdzie 0 oznacza brak konieczności rozwiązania danego problemu, a 2 najpilniejszy do rozwiązania problem. Pierwsze miejsce z bardzo wysoką lokatą – 1,75, zajęło bezrobocie, na drugim znalazło się ubóstwo – 1,61, a na trzecim alkoholizm i niepełnosprawność z notą 1,53. Tak, jak najrzadziej dostrzegane, tak i najmniej istotne do rozwiązania są problemy związane z handlem ludźmi i integracją cudzoziemców (rys. 45).

Rys. 45. Ważność rozwiązania obserwowanych w Koszalinie problemów

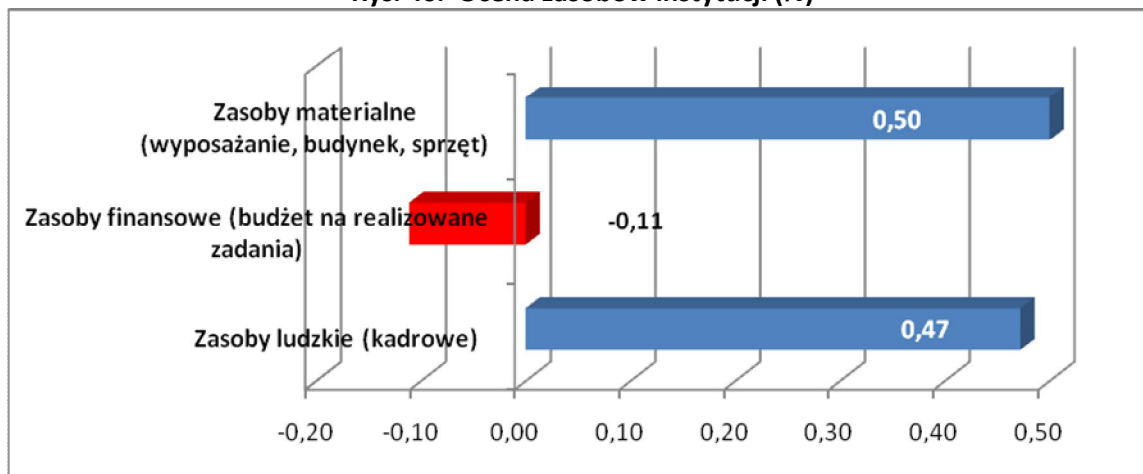

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Zasoby instytucji/organizacji sfery społecznej Koszalina

Ocena zasobów instytucji/organizacji sfery społecznej w Koszalinie zawiera się w przedziale $\langle -1; 2 \rangle$, gdzie -1 oznacza zasoby niewystarczające, 0 – dostateczne, 1 dobre, a 2 bardzo dobre. Ponad połowa badanych stosunkowo dobrze ocenia zasoby ludzkie i (nieco lepiej) materialne instytucji/organizacji, w której pracuje. Najslabiej wypadła ocena zasobów finansowych, 44% uważa je za niewystarczające, co daje temu zasobowi ujemną notę (rys. 46).

Rys. 46. Ocena zasobów instytucji (%)

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Udział instytucji/organizacji w celu rozwiązywania problemów społecznych w realizacji zadań dodatkowych, poza podstawowymi (obligatoryjnymi)

21 badanych osób stwierdziło, że ich instytucja/organizacja, w celu rozwiązywania problemów społecznych realizuje działania dodatkowe. Wśród osób, które przyznały, że tak nie jest, 10 widzi potrzebę realizacji tego typu zadań w reprezentowanych przez siebie instytucjach/organizacjach. Powinny to być ich zdaniem:

- programy z zewnętrznych źródeł finansowych – 7 opinii;
- projekty lokalne – 5;
- działania partnerskie – 5;
- współpraca w zespołach – 3.

13.3. Badanie opinii przedstawicieli szkół

Do udziału w badaniu opinii przedstawicieli koszalińskich szkół (pedagogów szkolnych) zaproszono wszystkie szkoły w mieście. Dane pozyskano rozprawdzając kwestionariusz ankiety drogą mailową (CAPI) oraz tradycyjnie (PAPI). Na zaproszenie odpowiedziało 31 szkół. Pełne wyniki badań opinii przedstawicieli szkół zawarto w załączniku nr 3 do Strategii.

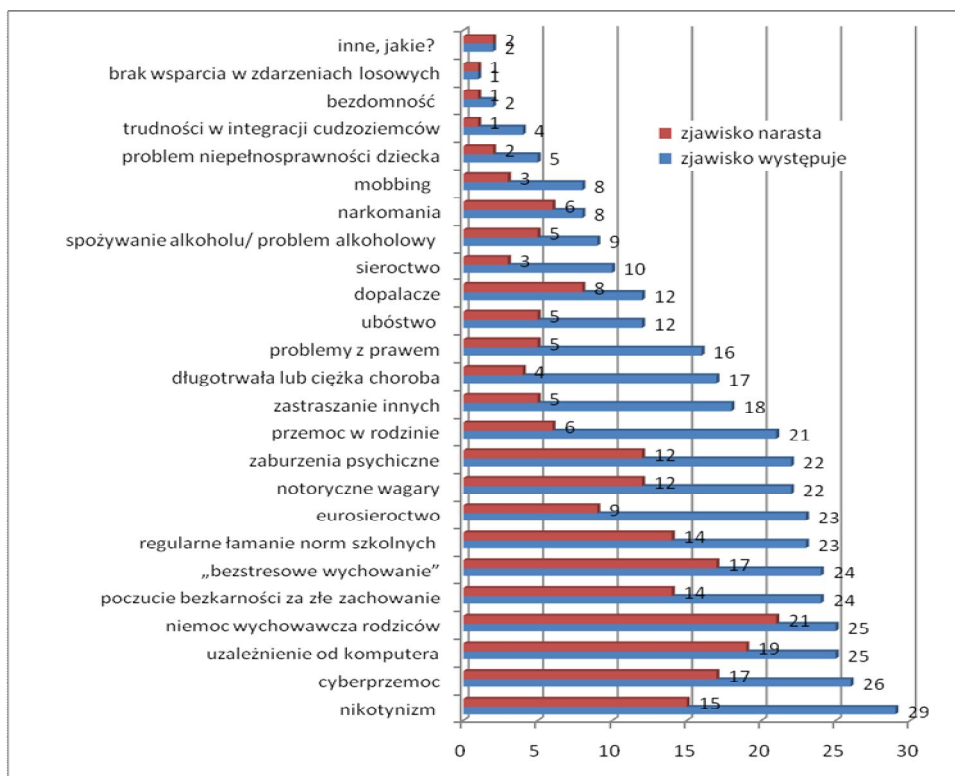
Problemy społeczne występujące w szkołach

Analiza obserwowanych w szkołach problemów pozwala stwierdzić, że zdecydowanie najczęstszy problem tam występujący to nikotynizm, którego nie zgłosiły jedynie dwie szkoły podstawowe. Na drugim miejscu ze wskazaniem w 27 szkołach znalazła się cyberprzemoc, a w 25-ciu uzależnienie od komputera i niemoc wychowawcza rodziców wobec dzieci stwarzających problemy. Najbardziej zauważalne są zjawiska:

- nierozstrzygnięta kwestia niepełnosprawności dziecka;
- trudności w integracji cudzoziemców;
- bezdomność;
- brak wsparcia w zdarzeniach losowych.

Analizując opinie pedagogów na temat tego, czy wskazane przez nich problemy narastają w ostatnich latach stwierdzono, że zjawiska występujące najczęściej, najsilniej też zdaniem pedagogów, narastają. Największa liczba pedagogów obserwuje narastanie zjawiska niemocy wychowawczej rodziców wobec dzieci stwarzających problemy. Drugie miejsce uzyskało uzależnienie od komputera, a następnie cyberprzemoc i brak wyniesionych z domu, wyuczonych zachowań społecznych (rys. 47).

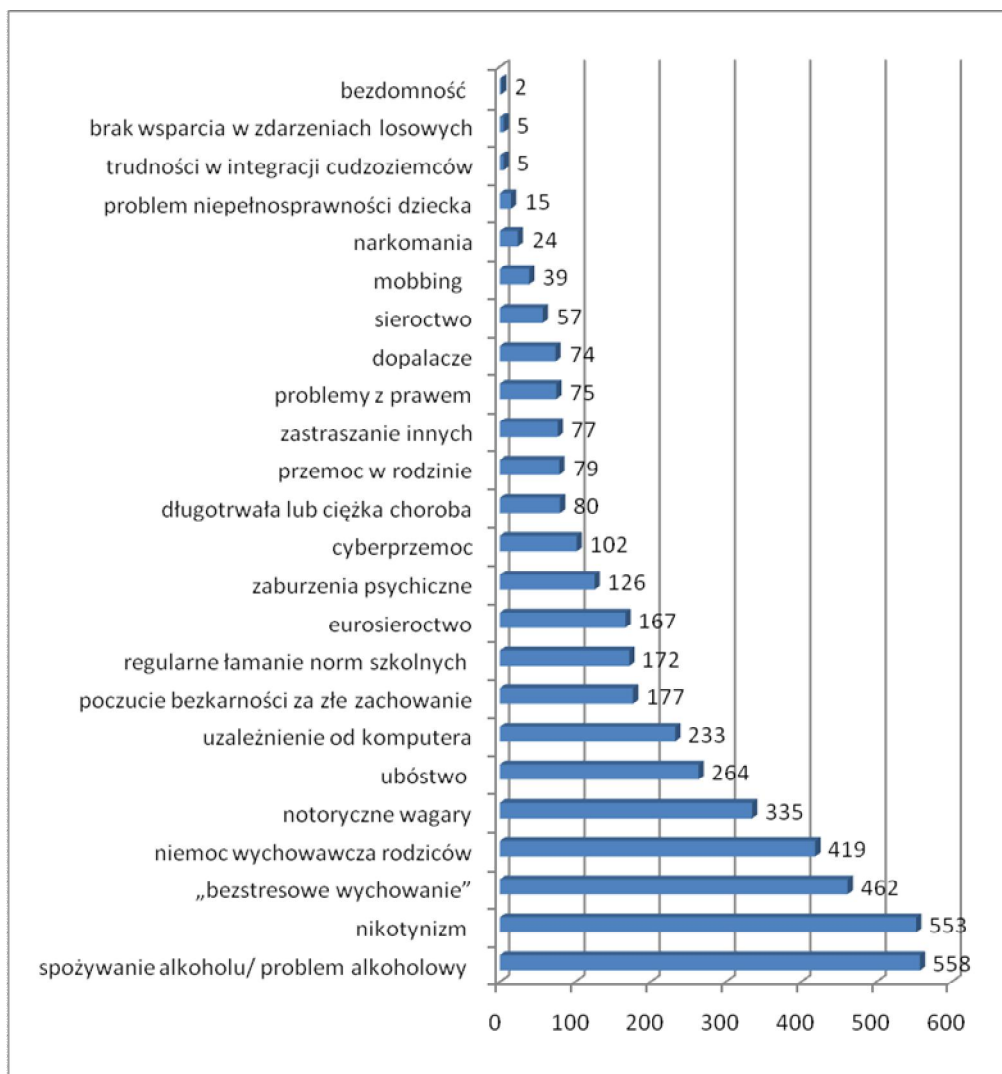
Rys. 47. Negatywne zjawiska w koszalińskich szkołach (liczba szkół)

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Osobny problem poddany badaniu stanowi liczba zanotowanych w szkołach negatywnych zjawisk (rys. 49). Lista największej ilości problemów kształtuje się nieco inaczej, niż lista szkół obserwujących podane problemy. Zdecydowanie najwięcej wskazań zanotowano dla problemu spożywanie alkoholu/ problem alkoholowy – 558. Niewiele mniej – 553, dla nikotyzmu. Kolejne miejsca to brak wyniesionych z domu, wyuczonych zachowań społecznych (tzw. „beztresowe wychowanie”) – 462 i niemoc wychowawcza rodziców – 419. Spójna z poprzednim wykazem jest lista negatywnych zjawisk zamykających tabelę. Pojedyncze zjawiska zaobserwowano dla bezdomności (2), trudności w integracji cudzoziemców (5) i braku wsparcia w zdarzeniach losowych (5).

Rys. 48. Łączna liczba zgłoszonych przypadków

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

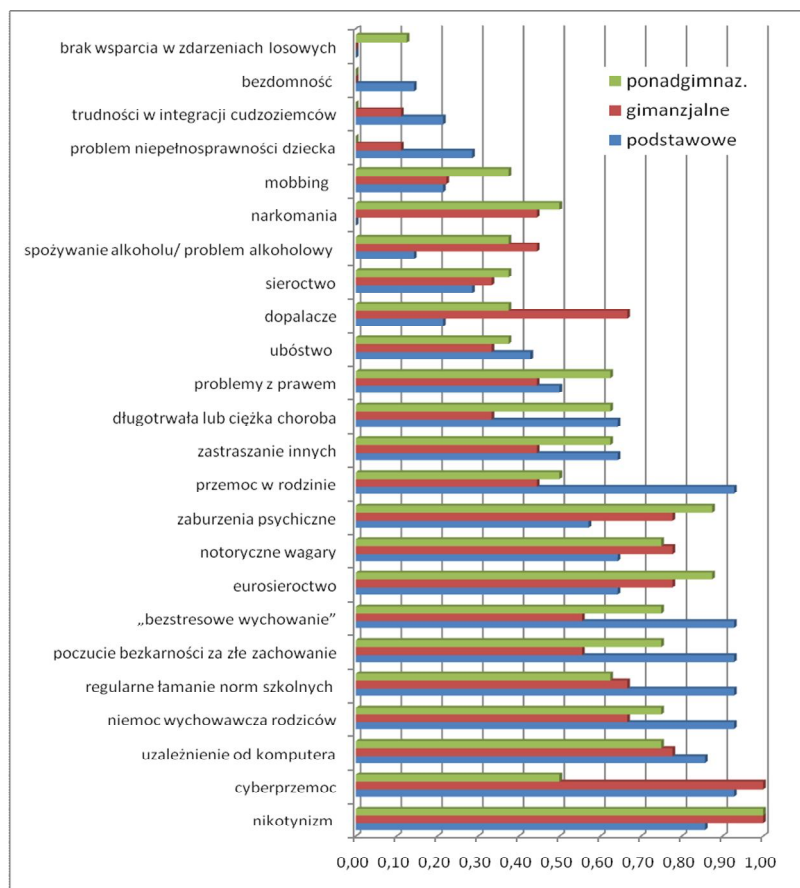
Analizując występowanie zjawisk na poszczególnych szczeblach nauczania, stwierdzono, że powszechne problemy w szkołach podstawowych, odbiegające poziomem nasilenia od pozostałych szczebli to przede wszystkim:

- niemoc wychowawcza rodziców wobec dzieci stwarzających problemy;
- regularne łamanie norm szkolnych;
- poczucie bezkarności za złe zachowanie;
- brak wyniesionych z domu, wyuczonych zachowań społecznych (tzw. „beztresowe wychowanie”);
- przemoc w rodzinie.

Szkoły gimnazjalne borykają się głównie z cyberprzemocą i nikotynizmem, ale też (odbiegając poziomem od pozostałych szczebli) z notorycznymi wagarami i dopalaczami.

W szkołach ponadgimnazjalnych również dominuje nikotynizm i cyberprzemoc, ale też silniej, niż na innych szczeblach, eurosieroctwo, zaburzenia psychiczne i problemy z prawem (rys. 49).

Rys. 49. Występowanie negatywnych zjawisk z uwzględnieniem poziomu nauczania

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Sprawy o wgląd w sytuację rodziny kierowane do sądu przez szkoły

Blisko połowa szkół kieruje do sądu, zdaniem pedagogów, większą w porównaniu do lat ubiegłych, liczbę spraw o wgląd w sytuację rodziny, jednak również spora ich liczba (39%) stwierdza, że tak nie jest. Najgorsza sytuacja panuje w tym względzie w szkołach podstawowych – 8 na 14 szkół obserwuje wzrost liczby spraw. Najlepiej jest w szkołach ponadgimnazjalnych. Tylko 2 na 8 szkół przyznają, że liczba spraw wzrosła (tabela 20).

Tabela 23. Sprawy o wgląd w sytuację rodziny zgłaszane przez szkoły do sądu (%)

czy liczba spraw wzrosła?	szkoły ogółem		rodzaj szkoły		
	liczba	%	podstawowe	gimnazjalne	ponadgimnazjalne
tak	14	45,2	8	4	2
nie	12	38,7	3	4	5
trudno powiedzieć	5	16,1	3	1	1
	31	100,0	14	9	8

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Inne problemy w szkołach

Poza zaproponowanymi w badaniu problemami, pedagodzy ze szkół podstawowych, wskazywali na rosnący problem pozostawiania dzieci bez odpowiedniej do ich wieku opieki. W szkole ponadgimnazjalnej zwrócono uwagę na fakt, iż zwiększa się liczba osób, które przed ukończeniem szkoły opuszczają dom rodzinny. Problemem jest także przedwczesna ciąża i macierzyństwo. Poruszono również problem apatii młodzieży, niechęć do działania i angażowania się, ubogi zakres zainteresowań. Na wszystkich szczeblach edukacji skarżono się na rosnące nadużywanie przez uczniów telefonów komórkowych, zbyt łatwą dostępność do internetu, nieumiejętność życia bez multimedii oraz zmiany w zachowaniu polegające na przenoszeniu kontaktów rówieśniczych i swojej aktywności ze świata realnego do sieci.

14. Analiza SWOT

Identyfikacji słabych i mocnych stron sfery społecznej w Koszalinie dokonano na podstawie przeprowadzonej analizy i oceny danych zastanych, jak i wyników przeprowadzonych badań ankietowanych, których adresatami byli przedstawiciele instytucji realizujących zadania z zakresu pomocy społecznej oraz w szerszym ujęciu, polityki społecznej na szczeblu lokalnym, ich klienci oraz pracownicy koszalińskiej edukacji.

Słabe i mocne strony, których źródłem jest wewnętrzna sytuacja miasta, przypisano poszczególnym składowym sfery społecznej, zgodnie z systematyką przeprowadzonej analizy, natomiast szanse i zagrożenia generowane przez otoczenie potraktowano w sposób łączny, sądząc iż są one podobne dla każdej z dziedzin życia społecznego Koszalina.

Każdemu z czynników (zarówno mocnym i słabym stronom, jak i szansom i zagrożeniom) nadano odpowiednią rangę (wagę) w skali od 1 (ranga najniższa – czynnik o najmniejszym znaczeniu) do 5 (ranga najwyższa – czynnik o największym stopniu istotności). Dla słabych stron i zagrożeń odpowiednie rangi opatrzone znakiem (-).

Tabela 24. Analiza SWOT sfery społecznej Koszalina

Mocne strony	Słabe strony
DEMOGRAFIA	
<ul style="list-style-type: none"> – liczebna populacja osób w wieku aktywności zawodowej – [3] – relatywnie niski poziom zgonów (w tym niemowląt) – [1] 	<ul style="list-style-type: none"> – ujemny przyrost naturalny – [3] – ujemne saldo migracji – [1] – relatywnie wysoka liczba rozwodów – [1] – malejąca skłonność do zawierania małżeństw – [1] – odraczanie decyzji o urodzeniu pierwszego dziecka – [5] – wysokie tempo starzenia się populacji Koszalina – [5] – bardzo niski wskaźnik dzietności – [5] – bardzo niekorzystne kształtowanie się wskaźników obciążenia demograficznego – [4] – niewystarczający poziom aktywizacji osób starszych 55+ - [3]
RAZEM: 4	RAZEM: (-) 28
RYNEK PRACY	
<ul style="list-style-type: none"> – spadek stopy bezrobocia w mieście – [5] – wysoki udział bezrobocia frykcyjnego (krótkotrwałego) – [5] – obniżające się dysproporcje między liczbą bezrobotnych kobiet i mężczyzn – [2] – relatywnie niski poziom bezrobocia wśród młodych – [4] 	<ul style="list-style-type: none"> – niski poziom wskaźników aktywności zawodowej i zatrudnienia, w szczególności wśród kobiet – [3] – wysoki udział osób w wieku najwyższej aktywności zawodowej – w wieku 24-34 lata wśród bezrobotnych – [3] – trudniejsza niż mężczyzn sytuacja kobiet na rynku pracy – [2]

<ul style="list-style-type: none"> – brak problemu bezrobocia wśród absolwentów – [4] 	<ul style="list-style-type: none"> – wysoki poziom bezrobocia długotrwałego, w szczególności chronicznego, trwającego ponad 2 lata – [5] – wysoki udział osób bez kwalifikacji wśród osób bezrobotnych – [4] – brak miejsc pracy dla osób o najniższych kwalifikacjach – [4] – wysokie bezrobocie wśród osób w wieku 55 lat i więcej – [5]
RAZEM: 20	RAZEM: (-) 26
RODZINY. SYTUACJA BYTOWA	
<ul style="list-style-type: none"> – spadek liczby osób i gospodarstw domowych będących na utrzymaniu – [4] – rosnąca liczba osób i gospodarstw domowych utrzymujących się z pracy – [4] 	<ul style="list-style-type: none"> – rosnąca populacja samotnych matek w strukturze koszalińskich rodzin – [3] – rosnąca populacja bezdzietnych małżeństw i związków partnerskich w strukturze koszalińskich rodzin – [1] – w dalszym ciągu relatywnie niski udział w strukturze ludności osób utrzymujących się z pracy – [4] – wysoka dynamika wzrostu i duża liczba osób utrzymujących się z emerytury – [2] – narastający problem bezradności opiekuńczo-wychowawczej – [5]
RAZEM: 8	RAZEM: (-) 15
MIESZKALNICTWO. SYTUACJA MIESZKANIOWA	
<ul style="list-style-type: none"> – relatywnie wysoki standard koszalińskich mieszkań – [4] – rosnąca powierzchnia użytkowa koszalińskich mieszkań – zarówno w liczbach bezwzględnych, jak i przypadająca na jednego mieszkańca – [4] – stosunkowo wysoki udział własności gminnej w strukturze własnościowej koszalińskich zasobów mieszkaniowych – [3] 	<ul style="list-style-type: none"> – niekorzystna struktura własnościowa koszalińskich zasobów – relatywnie niewielki odsetek Koszalinian jest właścicielami lokum, w którym zamieszkuje – [2] – wysoki wiek zasobów mieszkaniowych Koszalina – [2] – niewystarczająca liczba mieszkań socjalnych w zasobach mieszkaniowych – [5] – tworzenie skupisk (osiedli bloków socjalnych) ludzi wykluczonych – [5] – wzrost liczby mieszkań zadłużonych – [5]
RAZEM: 11	RAZEM: (-) 19
OCHRONA ZDROWIA	
<ul style="list-style-type: none"> – rozbudowana sieć placówek podstawowej opieki zdrowotnej – [3] – korzystny wskaźnik liczby ludności przypadających na 1 lekarza – [3] – wysoka dynamika spadku umieralności niemowląt – [1] – korzystny wskaźnik liczby aptek przypadających na jednego mieszkańca – [1] – uruchomienie szpitala psychiatrycznego – [5] – uruchomienie Domu Pomocy Społecznej – [5] – różnorodna oferta pomocy dla osób uzależnionych – [4] 	<ul style="list-style-type: none"> – rosnąca dynamika liczby zgonów wśród osób poniżej 65 roku życia – [4] – rosnąca liczba zgonów na 10 tys. ludności – [3] – wysoka nadumieralność mężczyzn – [3] – wysoka umieralność na choroby onkologiczne i choroby układu krążenia – [4] – słaba dostępność specjalistycznych usług medycznych, w tym rehabilitacyjnych – [5] – rosnąca liczba noworodków na patologii ciąży – [2] – brak miejsc opieki dla osób starszych – [5] – brak lekarzy specjalistów z zakresu geriatry – [5] – długi okres oczekiwania na specjalistyczną opiekę długoterminową – [4] – niska świadomość społeczną postępowania z osobami chorymi i starszymi – [3] – brak psychologów specjalistów w zakresie motywowania do leczenia osób uzależnionych – [3] – rosnąca liczba osób z problemami psychicznymi – [5]
RAZEM: 22	RAZEM: (-) 46

EDUKACJA I SZKOLNICTWO	
<ul style="list-style-type: none"> – dostępność do edukacji przedszkolnej – [5] – rozbudowana sieć szkolna wszystkich szczebli edukacji – [5] – mała liczba uczniów w oddziałach szkolnych – [4] – szeroka oferta dydaktyczna szkół wyższych w regionie (Politechnika Koszalińska, Wyższa Szkoła Zawodowa, GWSH, KWSNH) – [3] 	<ul style="list-style-type: none"> – utrudniony dostęp do opieki żłobkowej – zbyt mała liczba placówek – [5]
RAZEM: 17	RAZEM: (-) 5
UBÓSTWO	
<ul style="list-style-type: none"> – spadająca liczba – klientów koszalińskiej pomocy społecznej – [5] – spadająca liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa – [5] 	<ul style="list-style-type: none"> – znaczący odsetek populacji mieszkańców Koszalina dotkniętych problemem niedostatku – [5] – wysokie udziały korzystających ze świadczeń z tytułu ubóstwa w ogólnej liczbie klientów pomocy społecznej – [3] – wysokie udziały osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej, w tym z tytułu ubóstwa – [5] – problem bezdomności – [2] – alkoholizm i towarzysząca mu niechęć do poddawania się leczeniu – [4] – zjawisko biedy i wyuczony bezradności – [5]
RAZEM: 10	RAZEM: (-) 24
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	
<ul style="list-style-type: none"> – malejący udział rodzin oraz osób korzystających ze świadczeń opieki zdrowotnej z tytułu niepełnosprawności wśród beneficjentów pomocy społecznej ogółem – [5] – poprawa dostosowania infrastruktury miejskiej do potrzeb niepełnosprawnych – [3] 	<ul style="list-style-type: none"> – bardzo wysokie udziały osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie mieszkańców – [5] – duża liczba nowych orzeczeń o niepełnosprawności – [4] – bierność zawodowa osób niepełnosprawnych – [5] – ubóstwo osób niepełnosprawnych – [4] – wysoki odsetek kobiet wśród osób niepełnosprawnych – [2] – niewystarczająca oferta programów aktywizacji osób niepełnosprawnych – [4] – brak monitoringu i danych dotyczących niepełnosprawności w mieście – [5]
RAZEM: 8	RAZEM: (-) 29
POMOC SPOŁECZNA	
<ul style="list-style-type: none"> – wykwalifikowana i doświadczona kadra – [5] – rosnące środki finansowe na pomoc społeczną, w tym ze środków UE – [5] – doświadczenie we współpracy z organizacjami pozarządowymi – [3] – kompetencje, doświadczenie i zaplecze infrastrukturalne organizacji pozarządowych – [3] 	<ul style="list-style-type: none"> – brak odpowiedniej infrastruktury (w tym m.in. mieszkania wspierane, treningowe, hostel itp.) – [4] – niedostateczne wykorzystanie możliwości sektora ekonomii społecznej – [5] – brak umiejętności podejmowania działań w obszarze ekonomii społecznej – [5] – brak koordynacji działań organizacji pozarządowych w sferze społecznej – [3] – niewystarczająca efektywność konsultacji społecznych Gminy Miasta Koszalin z organizacjami z branży społecznej – [3]
RAZEM: 16	RAZEM: (-) 20
RAZEM MOCNE STRONY: 116	RAZEM SŁABE STRONY : (-)212

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - poprawiająca się sytuacja gospodarcza kraju (wzrost gospodarczy) przekładający się na wzrost środków budżetowych – [5] - rosnąca świadomość decydentów na szczeblu centralnym co do konieczności prowadzenia zrównoważonej polityki społecznej i prorodzinnej i jej pozytywnego wpływu na rozwój gospodarczy – [3] - nowa perspektywa finansowa w Unii Europejskiej – [5] - rosnące nakłady na programy w obszarze ekonomii społecznej – [4] - zwrot (na szczeblu europejskim, krajowym, samorządowym) ku aktywnej polityce społecznej włączającej w działania organizacje pozarządowe, stowarzyszenia i fundacje – [4] - wsparcie Unii Europejskiej ukierunkowane na grupę wiekową 55+ - [5] - rozwijająca się polityka senioralna – [5] - znaczna liczba organizacji sektora NGO – [3] - aktywność społeczna osób niepełnosprawnych – [3] 	<ul style="list-style-type: none"> - zmiany głównych kierunków polityki społecznej, w szczególności w polityce rodzinnej, polityce rynku pracy, związane ze zmianami na polskiej scenie politycznej – [4] - ryzyko niepełnego wykorzystania środków europejskich na politykę społeczną związane z brakiem środków na wkład własny oraz skomplikowanie wniosków aplikacyjnych – [3] - niebezpieczeństwo niewłaściwego zdiagnozowania występowania i skali negatywnych zjawisk z uwagi na zróżnicowane i rozproszone źródła informacji oraz niepełne dane, uniemożliwiające ich porównanie – [4] - trwałe uzależnienie najuboższych od systemu pomocy społecznej – [5]
RAZEM SZANSE: 37	RAZEM ZAGROŻENIA: (-) 16

III. Główne założenia Strategii

1. Misja i cele Strategii

MISJA:

KOSZALIN MIASTEM STWARZAJĄCYM SZANSE ROZWOJU MIESZKAŃCOM ORAZ PRZECIWDZIAŁAJĄCYM WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU

Analizując część diagnostyczną aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalina wyodrębniono 8 najważniejszych obszarów problemowych, z których wyłoniono cele strategiczne oraz cele operacyjne.

Tabela 25. Założenia strategiczne – cele strategii

Obszary wymagające wsparcia	Cele strategiczne	Cele operacyjne
<p style="text-align: center;">SYTUACJA BYTOWA MIESZKAŃCÓW (w tym opieka żłobkowa, piecza zastępcza, sytuacja mieszkaniowa)</p>	<p style="text-align: center;">WSPARCIE RODZIN ORAZ OSÓB Z GRUP EKONOMICZNIE I SOCJALNIE NAJSŁABSZYCH</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Minimalizowanie skutków ubóstwa i podejmowanie działań pomocowych wobec osób nim dotkniętych 2. Rozbudowa zintegrowanego systemu przeciwdziałania bezdomności 3. Zapewnienie możliwie pełnego dostępu do świadczeń wspierających rodzinę 4. Wzmacnianie pozytywnego wizerunku rodziny z dzieckiem 5. Tworzenie optymalnych warunków rozwoju kompetencji rodzicielskich i zaspokajania potrzeb dziecka pozbawionego opieki rodziców 6. Kompleksowe wspieranie dzieci i rodzin celem odbudowy więzi wewnątrzrodzinnych i przywrócenia właściwego funkcjonowania w społeczeństwie

<p>BEZPIECZEŃSTWO (w tym przeciwdziałanie przemocy)</p>	<p>ZWIĘKSZENIE POCZUCIA BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przeciwdziałanie patologiom społecznym 2. Podniesienie skuteczności działania i współdziałania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo 3. Rozbudowa systemu monitoringu w przestrzeni publicznej 4. Realizacja działań edukacyjnych, profilaktycznych i prewencyjnych
<p>STARZEJĄCE SIĘ SPOŁECZEŃSTWO</p>	<p>ZWIĘKSZENIE AKTYWNOŚCI I INTEGRACJA SPOŁECZNA SENIORÓW</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przeciwdziałanie izolacji i wykluczeniu społecznemu seniorów 2. Poszerzenie i poprawa świadczonych usług dla osób starszych
<p>NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ</p>	<p>POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie świadomości społecznej na temat osób niepełnosprawnych 2. Tworzenie dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej możliwości kształcenia na równi z pełnosprawnymi rówieśnikami na wszystkich poziomach nauczania 3. Aktywizacja społeczno-zawodowa osób niepełnosprawnych 4. Tworzenie przestrzeni bez barier i dostosowanie technologiczne transportu miejskiego do potrzeb osób niepełnosprawnych
<p>ZDROWIE (w tym zdrowie psychiczne, uzależnienia, profilaktyka)</p>	<p>PROFILAKTYKA PROZDROWOTNA I ZWIĘKSZENIE DOSTĘPU DO SPECJALISTYCZNEJ OPIEKI MEDYCZNEJ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poszerzenie i poprawa świadczonych usług opieki medycznej, w tym w szczególności dla osób starszych, niepełnosprawnych, uzależnionych, będących w kryzysie psychicznym 2. Profilaktyka zdrowia i promocja zdrowego stylu życia 3. Zapobieganie powstawaniu nowych problemów w obszarze uzależnień

<p>RYNEK PRACY</p>	<p>PROMOCJA ZATRUDNIENIA, REINTEGRACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW KOSZALINA</p>	<p>1. Budowa systemu wsparcia oraz rozwijanie form pomocy na rzecz osób bezrobotnych 2. Wspieranie lokalnego rynku pracy</p>
<p>ORGANIZACJE POZARZĄDOWE I WOLONTARIAT</p>	<p>TWORZENIE DOGODNYCH WARUNKÓW DO ROZWOJU DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH I ROZWOJU WOLONTARIATU</p>	<p>1. Zwiększanie aktywności społecznej obywateli poprzez inicjowanie wolontariatu na terenie miasta 2. Zwiększenie współpracy samorządu oraz organizacji pozarządowych z branży społecznej 3. Zwiększenie współpracy branżowej i międzybranżowej pomiędzy organizacjami pozarządowymi 4. Zwiększenie poziomu profesjonalizacji i promocji organizacji pozarządowych z branży społecznej</p>
<p>EDUKACJA, KULTURA, REKREACJA, SPORT</p>	<p>WZROST DOSTĘPNOŚCI I JAKOŚCI EDUKACJI, KULTURY, REKREACJI, SPORTU I TURYSTYKI</p>	<p>1. Wspieranie działań mających na celu utrzymanie wysokiej jakości edukacji 2. Zwiększenie dostępności do edukacji 3. Zwiększenie dostępności do kultury, rekreacji, sportu i turystyki</p>

Tabela 26. Cele strategiczne, operacyjne, działania i wskaźniki realizacji

Nr	Cel strategiczny/cel operacyjny/działania	Wskaźniki realizacji celów operacyjnych (instytucje odpowiedzialne)
		Rok bazowy: 2015
1.	CEL STRATEGICZNY 1. WSPARCIE RODZIN ORAZ OSÓB Z GRUP EKONOMICZNIE I SOCJALNIE NAJSŁABSZYCH	
1.1.	Cel operacyjny 1. Minimalizowanie skutków ubóstwa i podejmowanie działań pomocowych wobec osób nim dotkniętych	
	DZIAŁANIA	
1	Wsparcie materialne i niematerialne osób z grup ekonomicznie i socjalnie najslabszych	- Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa (MOPS) - Liczba osób korzystających z posiłku, kąpieli, pralni (Caritas, TPBA)
2	Doskonalenie w metodyce i technikach pracy socjalnej i poradnictwie specjalistycznym	- Liczba osób, którym zakupiono leki (Caritas, TPBA) - Liczba pracowników podnoszących swoje umiejętności/kwalifikacje (MOPS)
3	Wykorzystanie instrumentów aktywnej integracji, w tym indywidualnych programów wsparcia i kontraktowania pomocy	- Liczba zawartych Kontraktów Socjalnych/Indywidualnych Programów Usamodzielnienia/Programów Integracji Społecznej i Zawodowej Osób Niepełnosprawnych/Indywidualnych Programów Wychodzenia z Bezdomności /Programów Zatrudnienia Socjalnego itp. (MOPS)
4	Rozwój animacji społeczności lokalnych i współpracy z organizacjami pozarządowymi	- Liczba podjętych inicjatyw/imprez/wydarzeń/eventów itp. (MOPS) - Liczba spotkań ze specjalistami - psycholog, terapeuta ds. uzależnień, pielęgniarka (Caritas) - Prowadzenie Domu Samotnej Matki, Centrum Kryzysowego dla Kobiet i Kobiet z dziećmi (Caritas)
1.2.	Cel operacyjny 2. Rozbudowa zintegrowanego systemu przeciwdziałania bezdomności	
	DZIAŁANIA	
1	Systematyczny monitoring problemu bezdomności	- Liczba osób bezdomnych objętych pomocą społeczną, w tym liczba osób w schroniskach, liczba osób w miejscach niemieszkalnych (MOPS)
2	Rozwój asystentury i streetworkingu	- Liczba osób objętych asystenturą/streetworkingiem (MOPS, NGO) - Liczba projektów socjalnych w ramach działań integracyjnych (MOPS, NGO)
3	Realizacja projektów socjalnych w ramach działań integracyjnych	- Liczba interwencji w środowisku osób bezdomnych (Straż Miejska) - Liczba monitoringów miejsc niemieszkalnych w okresie zimy (Straż Miejska, MOPS)
4	Standaryzacja usług pomocy osobom bezdomnym	- Liczba osób objętych Indywidualnym Programem Wychodzenia z Bezdomności (MOPS)

5	Realizacja Indywidualnych Programów Wychodzenia z Bezdomności	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób zwalnianych z Aresztu Śledczego/Zakładu Karnego deklarujących bezdomność- dot. osób deklarujących chęć pozostania w Koszalinie (Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej) - Liczba realizowanych zamian lokali mieszkalnych (ZBM) - Liczba osób biorących udział w Programie odpracowania zadłużenia z tytułu czynszów oraz innych opłat za używanie lokalu wchodzącego w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miasta Koszalin (ZBM) - Liczba lokali socjalnych (ZBM) - Liczba lokali komunalnych (ZBM) - Liczba osób bezdomnych zaangażowanych w prace na rzecz społeczności lokalnych (MOPS, NGO) - Liczba spotkań ze specjalistami (TPBA) 	
6	Realizacja działań ostonowych we współpracy z Policją, Strażą Miejską, Strażą Ochrony Kolei i innymi podmiotami		
7	Opracowanie „Miejskiego Programu Wychodzenia i Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2016-2020”		
8	Stworzenie systemu mieszkalnictwa wspieranego dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych, bezdomnych		
9	Rozbudowa programu pozwalającego na redukcję zadłużenia w opłatach związanych z użytkowaniem lokali mieszkalnych (m.in. poprzez zamiany lokali, program odpracowania zadłużenia, windykacja terenowa)		
10	Rozwijanie bazy mieszkań socjalnych i komunalnych (w tym modernizacje budynków pozwalających na przebudowę lokali o dużej powierzchni na mniejsze)		
11	Wzmacnianie pozytywnego wizerunku osoby bezdomnej		
1.3.	Cel operacyjny 3. Zapewnienie możliwie pełnego dostępu do świadczeń wspierających rodzinę		
	DZIAŁANIA		
1	Wyplacanie świadczeń rodzinnych		<ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób korzystających z zasiłku rodzinnego (MOPS) - Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i potrzeby ochrony macierzyństwa (MOPS) - Liczba osób korzystających ze świadczeń finansowych na kształcenie i rehabilitację osób niepełnosprawnych (MOPS)
2	Wyplacanie świadczeń z pomocy społecznej		
3	Pomoc o charakterze socjalnym dla uczniów		

4	Świadczenia z funduszu alimentacyjnego	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób korzystających ze świadczeń finansowych na podjęcie nauki poza miejscem zamieszkania (MOPS) - Liczba osób korzystających ze świadczeń finansowych na rozpoczęcie roku szkolnego (MOPS) - Liczba osób korzystających z programu dożywiania w szkołach (MOPS) - Kwota wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego (MOPS) - Liczba uczniów, którym przyznano stypendium szkolne (UM Koszalin)
1.4.	Cel operacyjny 4. Wzmacnianie pozytywnego wizerunku rodziny z dzieckiem	
	DZIAŁANIA	
1	Wypłacanie gminnej jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka	- Liczba osób korzystających z gminnej jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka (MOPS)
2	Realizacja Programu „Koszalińska Karta Dużej Rodziny” i „Karta Dużej Rodziny”	- Liczba rodzin korzystających z Programu „Koszalińska Karta Dużej Rodziny” i „Karta Dużej Rodziny” (UM Koszalin)
3	Dofinansowanie do letniego wypoczynku dzieci i młodzieży	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba partnerów Programu „Koszalińska Karta Dużej Rodziny” i „Karta Dużej Rodziny” (UM Koszalin) - Liczba osób korzystających z dofinansowania do letniego wypoczynku dzieci i młodzieży (MOPS)
1.5.	Cel operacyjny 5. Tworzenie optymalnych warunków rozwoju kompetencji rodzicielskich i zaspokajania potrzeb dziecka pozbawionego opieki rodziców	
	DZIAŁANIA	
1	Wsparcie rodzin asystenturą rodziny oraz pracą socjalną	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny oraz pracą socjalną (MOPS) - Liczba osób, które ukończyły działania podnoszące kompetencje rodzicielskie (m.in. MOPS, MPP-P)
2	Realizacja działań podnoszących kompetencje rodzicielskie, w tym „Szkoła dla rodzica”	- Liczba kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej (MOPS)
3	Profilaktyka kryzysów występujących w funkcjonowaniu rodziny, w tym rozwój poradnictwa specjalistycznego	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób skierowanych na szkolenia dla rodzin zastępczych (MOPS) - Liczba szkoleń/warsztatów skierowanych do rodzin zastępczych (MOPS)
4	Propagowanie i rozwijanie rodzinnej opieki zastępczej – pozyskiwanie i szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób usamodzielnianych korzystających ze świadczeń pieniężnych (MOPS) - Liczba lokali socjalnych i komunalnych dla usamodzielnianych wychowanków rodzin zastępczych oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych (ZBM)

5	Rozwijanie kompetencji utworzonych rodzin zastępczych	- Liczba zarejestrowanych „Niebieskich Kart” (MOPS, Policja, oświata, MKRPA, służby ochrony zdrowia)
6	Dofinansowanie do letniego wypoczynku dzieci i młodzieży pozostających w pieczy zastępczej	- Liczba osób biorących udział w szkoleniach dla pracowników zaangażowanych w tworzenia systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (MOPS)
7	Pomoc materialna na ekonomiczne usamodzielnienie i kontynuowanie nauki	- Liczba zgłoszeń dot. podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie (MOPS, Policja, oświata, służby ochrony zdrowia, MKRPA)
8	Zabezpieczenie z zasobów miasta lokali socjalnych i komunalnych dla usamodzielnianych wychowanków rodzin zastępczych oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych	- Liczba osób doznających przemocy i stosujących przemoc z podziałem na płeć (MOPS) - Liczba osób przebywających w Areszcie Śledczym/Zakładzie Karnym w Koszalinie, które wzięły udział w programach profilaktycznych dla sprawców przemocy (Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej)
9	Opracowanie „Miejskiego Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2016-2018”	- Liczba osób biorących udział w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc w rodzinie (MOPS)
10	Opracowanie „Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016-2020”	
11	Podejmowanie działań interwencyjnych w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty”	
12	Realizacja Programu Korekcyjno-Edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie	
13	Realizacja działań profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	
14	Współpraca służb i instytucji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	
15	Wypracowanie standardów systemu wspierania dla rodzin, w których występuje niepełnosprawność, choroba przewlekła lub kryzys psychiczny	

1.6.	Cel operacyjny 6. Kompleksowe wspieranie dzieci i rodzin celem odbudowy więzi wewnątrzrodzinnych i przywrócenia właściwego funkcjonowania w społeczeństwie	
	DZIAŁANIA	
1	Organizowanie indywidualnych zajęć dla dzieci (reeducacyjnych, korekcyjno-kompensacyjnych)	- Liczba uczestników szkoleń skierowanych do specjalistów pracujących z rodzinami niewydolnymi wychowawczo (MOPS)
2	Prowadzenie grup socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży	- Liczba uczestników grup terapeutycznych dla dzieci i młodzieży (MOPS) - Liczba dzieci korzystających z indywidualnych zajęć reeducacyjnych, korekcyjno – kompensacyjnych w MPP-P (MPP-P)
3	Wdrażanie programów profilaktycznych w szkołach i przedszkolach (warsztaty psychologiczne, grupy samopomocowe, zajęcia wyrównawcze)	- Liczba dzieci korzystających z zajęć socjoterapeutycznych w MPP-P (MPP-P) - Liczba dzieci korzystających z terapii metodą TRE w MPP-P (MPP-P)
4	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez pedagogów, pracowników socjalnych oraz terapeutów zajmujących się rodzinami niewydolnymi wychowawczo	- Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w programach profilaktycznych realizowanych w szkołach i przedszkolach przez pracowników MPP-P (MPP-P) - Liczba pedagogów szkolnych uczestniczących w zajęciach grupy wsparcia i superwizji w MPP-P (MPP-P)
5	Utworzenie grup terapeutycznych, programów profilaktycznych oraz rozwijanie współpracy z kuratorami zawodowymi	
2.	CEL STRATEGICZNY 2. ZWIĘKSZENIE POCZUCIA BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO	
2.1.	Cel operacyjny 1. Przeciwdziałanie patologiom społecznym	
	DZIAŁANIA	
1	Doprowadzanie osób nietrzeźwych do miejsca zamieszkania lub Ośrodka Terapii i Opieki nad Nietrzeźwymi	- Liczba osób nietrzeźwych doprowadzanych do OTiON (Straż Miejska) - Liczba podjętych interwencji w związku z zakazem spożywania alkoholu (Straż Miejska, Policja)
2	Egzekwowanie zakazu spożywania alkoholu w miejscach objętych zakazem	- Liczba kontroli miejsc sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych (Straż Miejska, Biuro Pełnomocnika ds. Uzależnień, Biuro Działalności Gospodarczej)
3	Kontrola miejsc sprzedaży napojów alkoholowych oraz wyrobów z tytoniu	- Liczba kontroli terenu szkół i okolic (Straż Miejska) - Uruchomienie bezpłatnej infolinii (telefon zaufania) dla dzieci, młodzieży i rodzin w sytuacjach kryzysowych działająca w ramach „Dyżuru otwartych drzwi” (Caritas)
4	Prewencyjne kontrole terenu szkół i okolic (nikotynizm młodzieży)	

5	Organizacja bezpłatnej infolinii (telefon zaufania) dla dzieci, młodzieży i rodzin w sytuacjach kryzysowych w ramach „Dyżuru otwartych drzwi”	
2.2.	Cel operacyjny 2. Podniesienie skuteczności działania i współdziałania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo	
	DZIAŁANIA	- Liczba wspólnych patroli służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo (Straż Miejska, Policja) - Liczba patroli w miejscach zagrożonych występowaniem patologii (Straż Miejska)
1	Wspólne patrole służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo	
2	Zwiększanie ilości patroli prewencyjnych w miejscach występowania zagrożeń patologiami	
2.3.	Cel operacyjny 3. Rozbudowa systemu monitoringu w przestrzeni publicznej	
	DZIAŁANIA	
1	Typowanie miejsc zagrożonych przestępczością pod kątem rozbudowy systemu	- Liczba wytypowanych miejsc skutkujących koniecznością montażu instalacji monitoringu (Policja)
2	Współpraca Policji ze Strażą Miejską w Koszalinie, podział kompetencji – podpisanie porozumienia	- Liczba podjętych interwencji zleconych przez obsługę monitoringu (Policja) - Liczba ujawnionych zdarzeń przestępczych przy wykorzystaniu systemu monitoringu (Policja)
3	Promowanie rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo przestrzeni publicznej poprzez aranżowanie bezpiecznej architektury	- Liczba zrewitalizowanych, bądź nowo powstałych bezpiecznych architektonicznie miejsc (Policja)
4	Pozyskanie środków na zapewnienie całodobowej obsługi systemu z uwzględnieniem stażystów	
2.4.	Cel operacyjny 4. Realizacja działań edukacyjnych, profilaktycznych i prewencyjnych	
	DZIAŁANIA	- Liczba osób uczestniczących w spotkaniach, pogadankach, konkursach i warsztatach (Policja) - Liczba spotkań w ramach programów profilaktycznych (edukacyjnych) prowadzonych na terenie jednostki penitencjarnej skierowanych do młodzieży (Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej)
1	Tworzenie i realizacja nowych programów profilaktycznych	
2	Wdrażanie programów poprzez organizowanie spotkań z ich adresatami	

3	Debata jako forma komunikowania się ze społeczeństwem	- Liczba zorganizowanych spotkań ze skazanymi w szkołach w ramach programu profilaktycznego (Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej) - Liczba podmiotów uczestniczących w szkoleniach (Policja)
4	Podejmowanie działań represyjnych/akcyjnych wobec chronionych i niechronionych użytkowników dróg	- Liczba podmiotów prowadzących działania (Policja) - Liczba zrealizowanych programów (Policja)
5	Publikacja w mediach oraz na stronach internetowych informacji o podjętych działaniach podmiotów uczestniczących w realizacji celu	- Liczba nowych programów (Policja) - Liczba przeprowadzonych debat (Policja) - Liczba akcji ukierunkowanych na bezpieczeństwo w ruchu drogowym (Policja)
6	Realizacja Programów Readaptacji Społecznej i Zawodowej, ułatwiających powrót i właściwe funkcjonowanie w społeczeństwie po zakończeniu kary pozbawienia wolności	- Liczba osób, uczestniczących w Programach Readaptacji Społecznej i Zawodowej, ułatwiających powrót i właściwe funkcjonowanie w społeczeństwie po zakończeniu kary pozbawienia wolności (Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej) - Liczba dzieci korzystających z oferty placówek wsparcia dziennego (Biuro Pełnomocnika ds. Uzależnień)
7	Zabezpieczenie dzieciom opieki po zajęciach szkolnych	- Liczba dzieci i młodzieży korzystających z oferty na spędzanie czasu wolnego w okresie wolnym od zajęć szkolnych (Biuro Pełnomocnika ds. Uzależnień)
8	Organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży w okresie wolnym od nauki w ramach „Akcji Lato” i „Akcji Zima”	- Liczba instytucji i organizacji, które występują z ofertą spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży w okresie wolnym od zajęć szkolnych (Biuro Pełnomocnika ds. Uzależnień)
3.	CEL STRATEGICZNY 3. ZWIĘKSZENIE AKTYWNOŚCI I INTEGRACJA SPOŁECZNA SENIORÓW	
3.1.	Cel operacyjny 1. Przeciwdziałanie izolacji i wykluczeniu społecznemu seniorów	
	DZIAŁANIA	
1	Diagnozowanie sytuacji demograficznej miasta oraz zmieniających się potrzeb seniorów	- Liczba uczestników programów/projektów aktywizujących seniorów (MOPS) - Liczba osób korzystających z oferty NGO aktywizujących seniorów (UM Koszalin)
2	Stworzenie długofalowej polityki senioralnej miasta – opracowanie i wdrożenie miejskiego programu na rzecz seniorów	- Liczba wydanych „Kart Seniora” (UM Koszalin) - Liczba wyprodukowanych i przekazanych osobom starszym informatorów o dostępnych formach pomocy dla seniorów (UM Koszalin, MOPS)
3	Realizacja programów i projektów aktywizujących seniorów i budujących pozytywny wizerunek osób starszych wśród społeczności lokalnej	

4	Wzmacnianie więzi i solidarności międzypokoleniowej	
5	Utworzenie i realizacja „Karty Seniora”	
6	Promowanie i rozwój oferty edukacyjnej, kulturalnej i rozrywkowej dla koszalińskich seniorów	
7	Współpraca organizacji pozarządowych i instytucji działającymi na rzecz seniorów	
8	Wspieranie tworzenia i funkcjonowania lokalnych grup wsparcia	
9	Opracowanie i rozpowszechnianie informatorów o dostępnych formach pomocy dla seniorów	
10	Wsparcie seniorów asystenturą osób starszych	
3.2. Cel operacyjny 2. Poszerzenie i poprawa świadczonych usług dla osób starszych		
DZIAŁANIA		
1	Rozwijanie oferty wsparcia seniorów w ich środowisku zamieszkania m.in. poprzez podwyższanie standardu usług z zakresu opieki i ochrony zdrowia i zwiększenie ich dostępności	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób starszych objętych opieką w ramach usług opiekuńczych (MOPS, DPS) - Liczba uczestników szkoleń skierowanych do pracowników usług opiekuńczych (DPS) - Liczba osób, u których wdrożono system Teleopieki (DPS) - Liczba seniorów korzystających z poradnictwa specjalistycznego (NGO) - Liczba utworzonych placówek (UM Koszalin i organizacje pozarządowe) - Liczba seniorów uczestniczących w bezpłatnych badaniach profilaktycznych (UM Koszalin, ZOZ)
2	Rozwój współpracy kadr pomocy społecznej z pielęgniarzkami środowiskowymi	
3	Rozwój i tworzenie placówek dziennego pobytu dla osób starszych	
4	Wdrożenie systemu Teleopieki dla osób starszych	
5	Dążenie do zwiększenia liczby miejsc w zakładach pielęgnacyjnych dla osób wymagających opieki	
6	Dążenie do utworzenia placówki dla osób z otępieniem starczym i chorobą Alzheimera	
7	Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego dla osób starszych i ich rodzin	

8	Organizowanie pomocy psychologicznej dla osób starszych i ich rodzin	
9	Realizowanie programów profilaktyki zdrowotnej i bezpłatnych badań dla osób starszych	
4.	CEL STRATEGICZNY 4. POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	
4.1.	Cel operacyjny 1. Podnoszenie świadomości społecznej na temat osób niepełnosprawnych	
	DZIAŁANIA	
1	Systematyczne diagnozowanie sytuacji osób niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> - Diagnoza i terapia dzieci w ramach Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka w MPP-P. Ilość przeprowadzonych diagnoz i wydanych opinii lub orzeczeń, ilość zajęć terapeutycznych (MPP-P) - Ilość wydanych orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego - dostosowanie warunków i metod pracy w systemie edukacji do potrzeb dzieci niepełnosprawnych (MPP-P) - Ilość wydawanych informatorów, broszur, ulotek (UM Koszalin)
2	Realizacja Miejskiego Programu Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych	
3	Rozwijanie i aktualizowanie informatorów o miejskiej ofercie wsparcia dla osób niepełnosprawnych	
4	Upowszechnianie informacji o prawach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych oraz dostępnych formach pomocy za pośrednictwem Internetu i mediów lokalnych (m.in. uruchomienie punktu informacyjnego dla osób niepełnosprawnych)	
4.2.	Cel operacyjny 2. Tworzenie dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej możliwości kształcenia na równi z pełnosprawnymi rówieśnikami na wszystkich poziomach nauczania	
	DZIAŁANIA	
1	Tworzenie oddziałów i klas integracyjnych na każdym etapie nauczania oraz zagwarantowanie ciągłości kształcenia integracyjnego.	<ul style="list-style-type: none"> - Ilość badań diagnostycznych dzieci, które powinny przebywać w przedszkolach lub szkołach integracyjnych, oddziałach lub klasach na terenie Koszalina (MPP-P) - Ilość dzieci korzystających z zajęć rewalidacyjnych w MPP-P z uwzględnieniem ich niepełnosprawności (MPP-P) - Ilość placówek oświatowych, w których są grupy/klasy integracyjne/specjalne w stosunku do ogólnej ich ilości (Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych)
2	Zapewnienie zajęć rewalidacyjnych w zależności od rodzaju niepełnosprawności (korekcyjne, logopedyczne, orientacji przestrzennej, nauki języka migowego)	

3	Dostosowanie pod względem architektonicznym placówek edukacyjnych	- Ilość grup/klas integracyjnych/specjalnych prowadzonych przez Miasto i inne podmioty w stosunku do ogólnej ich ilości (Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych)
4	Prowadzenie dowozu młodzieży niepełnosprawnej oraz zakup nowych pojazdów do ich przewozu	- Liczba dzieci i młodzieży niepełnosprawnej ucząca się w placówkach oświatowych prowadzonych przez Miasto i inne podmioty w stosunku do ogólnej ich liczby (Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych) - Liczba dzieci i młodzieży ucząca się w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych poza Koszalinem (UM Koszalin, Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych)
4.3	Cel operacyjny 3. Aktywizacja społeczno-zawodowa osób niepełnosprawnych	
	DZIAŁANIA	
1	Tworzenie i realizacja projektów i programów dotyczących rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, ich rodzin i środowiska	- Ilość realizowanych projektów/programów (Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych, MOPS, PUP, organizacje pozarządowe) - Liczba beneficjentów projektów i programów (Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych, MOPS, PUP, organizacje pozarządowe)
2	Wsparcie osób niepełnosprawnych asystenturą osób niepełnosprawnych i asystenturą rodziny	- Ilość organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnością (Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych) - Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem asystenta osoby niepełnosprawnej, asystenta rodziny oraz asystenta ucznia niepełnosprawnego (UM Koszalin, MOPS)
3	Współpraca placówek publicznych i organizacji pozarządowych z pracodawcami/przedsiębiorcami w zakresie otwierania osobom niepełnosprawnym możliwości pracy dostosowanej do ich potrzeb psychofizycznych	- Liczba osób, którym przyznano dofinansowanie na udział w turnusach rehabilitacyjnych (MOPS) - Liczba osób, którym przyznano dofinansowanie na zakup sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych (MOPS)
4	Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w rehabilitacji społecznej	- Liczba osób, którym przyznano dofinansowanie na likwidację barier architektonicznych, komunikowanie się i technicznych (MOPS) - Liczba osób, którym przyznano dofinansowanie w ramach rehabilitacji zawodowej (Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych)
5	Podnoszenie jakości i dostępności usług opiekuńczych	- Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w formie usług opiekuńczych, w tym m.in. w oparciu o mieszkalnictwo wspierane (DPS)

4.4.	Cel operacyjny 4. Tworzenie przestrzeni bez barier i dostosowanie technologiczne transportu miejskiego do potrzeb osób niepełnosprawnych	
	DZIAŁANIA	
1	Budowa i remont obiektów użyteczności publicznej i przestrzeni w pełni dostosowanych do potrzeb osób z różnym rodzajem niepełnosprawności	- Ilość wybudowanych/dostosowanych budynków, mieszkań, miejsc postojowych dla osób niepełnosprawnych (Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych) - Ilość zakupionych autobusów komunikacji miejskiej i busów dostosowanych do przewozu osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności (Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych)
2	Sukcesywna wymiana taboru komunikacji publicznej i zakup busów dostosowanych do potrzeb osób z różnym rodzajem niepełnosprawności	
5.	CEL STRATEGICZNY 5. PROFILAKTYKA PROZDROWOTNA I ZWIĘKSZENIE DOSTĘPU DO SPECJALISTYCZNEJ OPIEKI MEDYCZNEJ	
5.1.	Cel operacyjny 1. Poszerzenie i poprawa świadczonych usług opieki medycznej, w tym w szczególności dla osób starszych, niepełnosprawnych, uzależnionych, będących w kryzysie psychicznym	
	DZIAŁANIA	
1	Budowa międzyinstytucjonalnych koalicji służących rozwiązywaniu kwestii uzależnień	- Udział pracownika MPP-P w budowaniu koalicji na terenie Koszalina (MPP-P) - Liczba utworzonych środowiskowych domów samopomocy (UM Koszalin, organizacje pozarządowe)
2	Dążenie do poprawy dostępu do opieki psychiatrycznej	
3	Rozwój ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi	
4	Rozbudowa zakładu pielęgnacyjno-opiekuńczego	
5	Zwiększenie skuteczności i dostępności leczenia oraz terapii osobom uzależnionym i współuzależnionym oraz wzmacnianie efektów leczenia	
5.2.	Cel operacyjny 2. Profilaktyka zdrowia i promocja zdrowego stylu życia	
	DZIAŁANIA	
1	Przeciwdziałanie przemocy domowej i zaniedbaniom towarzyszącym uzależnieniom	- Ilość rodzin korzystających z indywidualnego wsparcia , pomocy i psychoedukacji w MPP-P (MPP-P, Biuro Pełnomocnika ds. Uzależnień) - Ilość uczniów biorących udział w programach profilaktycznych realizowanych przez MPP-P (MPP-P, Biuro Pełnomocnika ds. Uzależnień) - Liczba bezpłatnych programów profilaktycznych (UM Koszalin, ZOZ, SZGiChP) - Liczba osób, które skorzystały z działania „Biała sobota” (SZGiChP)
2	Wdrożenie stosownych form profilaktyki uzależnień kierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży	
3	Realizowanie programów profilaktyki zdrowotnej i bezpłatnych badań dla osób starszych	

4	Organizacja działania profilaktycznego pn. „Biała sobota”	
5	Edukacja rodzin w zakresie zasad higieny, zdrowego żywienia i zdrowego trybu życia	
5.3.	Cel operacyjny 3. Zapobieganie powstawaniu nowych problemów w obszarze uzależnień	
	KIERUNKI DZIAŁANIA	
1	Systematyczna diagnoza problemu uzależnień	- Procent abstynentów wśród niepełnoletniej młodzieży (Biuro Pełnomocnika ds. Uzależnień)
2	Zmiana struktury spożycia napojów alkoholowych	
3	Dążenie do zmiany zachowań i postaw mieszkańców w sytuacjach związanych z alkoholem i narkotykami	- Liczba młodzieży, rodziców i nauczycieli uczestniczących w szkolnych i pozaszkolnych (środowiskowych) programach profilaktycznych (Biuro Pełnomocnika ds. Uzależnień)
4	Budowanie skutecznych form kontroli prawnej i społecznej nad szkodliwymi formami postępowania osób nadużywających środków psychoaktywnych	- Liczba szkół i innych placówek oświatowo-wychowawczych, w których prowadzone są programy profilaktyczne (Biuro Pełnomocnika ds. Uzależnień) - Liczba placówek terapeutycznych prowadzących terapię dla młodzieży zagrożonej uzależnieniem (Biuro Pełnomocnika ds. Uzależnień)
5	Opracowanie i wdrażanie miejskich programów dotyczących problemu uzależnień	
6.	CEL STRATEGICZNY 6. PROMOCJA ZATRUDNIENIA, REINTEGRACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW KOSZALINA	
6.1.	Cel operacyjny 1. Budowa systemu wsparcia oraz rozwijanie form pomocy na rzecz osób bezrobotnych	
	DZIAŁANIA	
1	Realizacja programów i projektów na rzecz aktywizacji osób bezrobotnych	- Liczba osób objętych wsparciem w ramach programów i projektów na rzecz aktywizacji osób bezrobotnych (PUP, MOPS, Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej) - Liczba osób objętych wsparciem w ramach programów i projektów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego (PUP, MOPS, Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej)
2	Realizacja programów i projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych	- Liczba osób (w tym osoby skazane), które podjęły zatrudnienie po ukończeniu programu/projektu (Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej)
3	Wsparcie osób bezrobotnych w wejściu lub powrocie na rynek pracy	- Liczba osób, które skorzystały z usług poradnictwa zawodowego (PUP) - Liczba osób, które otrzymały wsparcie w podnoszeniu kwalifikacji (PUP)

4	Wspieranie działań związanych z utworzeniem Centrum Integracji Społecznej	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób, które uzyskały wsparcie w podjęciu działalności gospodarczej (PUP) - Liczba osób, które podjęły aktywizację w ramach wsparcia finansowego PUP (PUP) - Liczba osób, które uzyskały wsparcie towarzyszące (PUP) - Liczba kontaktów doradców klienta z bezrobotnymi (PUP) - Liczba inicjatywy podejmowanych przez PUP mających na celu realizację standardów obsługi klienta (PUP)
6.2.	Cel operacyjny 2. Wspieranie lokalnego rynku pracy	
	DZIAŁANIA	
1	Wspieranie przedsiębiorców i pracodawców w tworzeniu nowych miejsc pracy oraz pozyskiwanie pracowników	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba przyjętych do realizacji ofert pracy (PUP) - Liczba zorganizowanych giełd pracy (PUP) - Liczba wydanych skierowań (PUP)
2	Współpraca z innymi instytucjami i podmiotami działającymi na lokalnym rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach wsparcia finansowego przedsiębiorców i pracodawców (PUP) - Liczba kontaktów doradców klienta z przedsiębiorcami i pracodawcami (PUP)
3	Tworzenie na terenie miasta i gminy dogodnych warunków dla potencjalnych inwestorów, mogących stworzyć nowe miejsca pracy	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba inicjatyw podejmowanych przez PUP mających na celu realizację standardów obsługi przedsiębiorców i pracodawców (PUP) - Liczba targów, w których uczestniczył PUP (PUP) - Liczba inicjatyw realizowanych wspólnie z samorządami lokalnymi (PUP)
4	Wspieranie osób niepełnosprawnych w wejściu lub powrocie na rynek pracy	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba podejmowanych inicjatyw w celu wspólnej realizacji programów i projektów na rzecz aktywizacji zawodowej (PUP) - Liczba inicjatyw mających na celu realizację standardów działania Powiatowego Urzędu Pracy (PUP)
5	Zwiększanie zdolności mieszkańców do zatrudnienia	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób niepełnosprawnych, które skorzystały z usług poradnictwa zawodowego

6	Promocja wśród mieszkańców postaw przedsiębiorczych	<p>(PUP)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały wsparcie w podnoszeniu kwalifikacji (PUP) - Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały wsparcie w podjęciu działalności gospodarczej (PUP) - Liczba osób niepełnosprawnych, które podjęły aktywizację w ramach wsparcia finansowego PUP (PUP) - Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały wsparcie towarzyszące (PUP) - Liczba kontaktów doradców klienta z osobami niepełnosprawnymi (PUP) - Wskaźnik zatrudnienia (liczony wg wzory: liczba pracujących mieszkańców miasta/liczba mieszkańców miasta w wieku produkcyjnym *100%) – źródło: GUS (Pełnomocnik ds. Inwestorów Kluczowych i Zatrudnienia) - Liczba firm powstałych w Podstrefie Koszalin SSE (Pełnomocnik ds. Inwestorów Kluczowych i Zatrudnienia) - Liczba osób uczestniczących w przedsięwzięciach z zakresu rozwoju przedsiębiorczości realizowanych przez Miasto Koszalin i instytucje podległe (Pełnomocnik ds. Inwestorów Kluczowych i Zatrudnienia) - Liczba podpisanych porozumień/umów/listów intencyjnych o współpracy pomiędzy przedsiębiorcami a szkołami (Pełnomocnik ds. Inwestorów Kluczowych i Zatrudnienia) - Liczba osób, które skorzystały z różnych form aktywizacji zawodowej (PUP, Pełnomocnik ds. Inwestorów Kluczowych i Zatrudnienia) - Liczba wspólnych inicjatyw instytucji działających w obszarze lokalnego rynku zatrudnienia (PUP, Pełnomocnik ds. Inwestorów Kluczowych i Zatrudnienia) - Liczba stanowisk pracy utworzonych dla osób niepełnosprawnych w ramach wsparcia PFRON (Pełnomocnik ds. Inwestorów Kluczowych i Zatrudnienia)
7.	CEL STRATEGICZNY 7. TWORZENIE DOGODNYCH WARUNKÓW DO ROZWOJU DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH I ROZWOJU WOLONTARIATU	
7.1.	Cel operacyjny 1. Zwiększanie aktywności społecznej obywateli poprzez inicjowanie wolontariatu na terenie miasta	
	DZIAŁANIA	

1	Rozwijanie nowych form pomocy społecznej, samopomocy i wolontariatu	- Liczba osób uczestniczących w szkoleniach dla wolontariuszy, w tym seniorzy (UM Koszalin, Koszalińskie Centrum Wolontariatu) - Liczba seniorów objętych pomocą sąsiedzka (DPS, MOPS) - Liczba akcji wolontarystycznych zorganizowanych na terenie Miasta (UM Koszalin, Koszalińskie Centrum Wolontariatu)
2	Propagowanie idei samopomocy, wolontariatu i obywatelskiego uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej	
3	Organizacja i promowanie wolontariatu osób starszych oraz pomocy sąsiedzkiej	
4	Organizacja stałej grupy wolontariuszy do pracy z osobami niepełnosprawnymi oraz monitoring i pośrednictwo wolontariatu	
7.2.	Cel operacyjny 2. Zwiększenie współpracy samorządu oraz organizacji pozarządowych z branży społecznej	
	DZIAŁANIA	
1	Zwiększenie współpracy finansowej związanej ze zlecaniem zadań publicznych do realizacji organizacjom pozarządowym z branży społecznej	- Wysokość kwoty przeznaczanej na realizację zadań publicznych ze sfery społecznej w kolejnych latach (UM Koszalin) - Liczba umów wieloletnich z organizacjami z branży społecznej (UM Koszalin) - Liczba zadań powierzonych organizacjom z branży społecznej (UM Koszalin) - Liczba wspólnych zespołów międzysektorowych dot. branży społecznej (UM Koszalin, MOPS Koszalin) - Wyniki corocznej oceny współpracy samorządu i organizacji metodą Lokalnego Indeksu Jakości Współpracy (UM Koszalin, Pracownia Pozarządowa)
2	Zwiększenie stabilności we współpracy finansowej z organizacjami z branży społecznej – większa liczba umów wieloletnich oraz częste stosowanie powierzenia jako formy realizacji zadań publicznych	
3	Kontynuacja i wzmocnienie tworzenia wspólnych zespołów międzysektorowych dot. branży społecznej	
4	Coroczna analiza współpracy na linii samorząd – organizacje pozarządowe	
7.3.	Cel operacyjny 3. Zwiększenie współpracy branżowej i międzybranżowej pomiędzy organizacjami ze sfery społecznej	
	DZIAŁANIA	
1	Organizacja spotkań branżowych organizacji z branży społecznej	- Liczba spotkań branżowych (UM Koszalin, organizacje realizujące zadania publiczne dotyczące wspierania organizacji pozarządowych)

2	Organizacja wydarzeń i akcji integrujących organizacje pozarządowe	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba wydarzeń i akcji integrujących organizacje (np. Festiwal Organizacji, Koszaliński Dzień Organizacji, akcja „Zostawiam 1% w Koszalinie) (UM Koszalin, Pracownia Pozarządowa) - Wysokość środków przeznaczanych na wsparcie integracji organizacji (UM Koszalin)
7.4. Cel operacyjny 4. Zwiększenie poziomu profesjonalizacji i promocji organizacji pozarządowych z branży społecznej		
DZIAŁANIA		
1	Budowanie stabilnego systemu wsparcia organizacji pozarządowych	<ul style="list-style-type: none"> - Wysokość środków finansowych przeznaczonych na wsparcie instytucjonalne organizacji pozarządowych z branży społecznej (UM Koszalin)
2	Promocja działań organizacji pozarządowych z branży społecznej i wzmacnianie ich wizerunku	
3	Zwiększenie dostępu do informacji o działalności organizacji pozarządowych na terenie miasta działających w branży społecznej	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba spotkań, szkoleń doradztwa kierowanego do organizacji z branży społecznej (UM Koszalin, organizacje realizujące zadania publiczne z zakresu wsparcia sektora pozarządowego, Pracownia Pozarządowa) - Liczba udzielonych patronatów wydarzeniom organizacji z branży społecznej (UM Koszalin) - Liczba akcji promujących organizacje pozarządowe (UM Koszalin, Pracownia Pozarządowa, organizacje realizujące zadania publiczne z zakresu wsparcia sektora pozarządowego) - Aktualna baza organizacji pozarządowych z wyszczególnieniem branży społecznej (UM Koszalin, Pracownia Pozarządowa)
8. CEL STRATEGICZNY 8. WZROST DOSTĘPNOŚCI I JAKOŚCI EDUKACJI, KULTURY, REKREACJI, SPORTU I TURYSTYKI		
8.1. Cel operacyjny 1. Wspieranie działań mających na celu utrzymanie wysokiej jakości edukacji		
DZIAŁANIA		
1	Organizowanie zajęć pozalekcyjnych dla uczniów	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba zrealizowanych godzin zajęć pozalekcyjnych (UM Koszalin)
2	Organizowanie zajęć przygotowujących uczniów do egzaminów zewnętrznych	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba szkół realizujących program (UM Koszalin) - Liczba zrealizowanych godzin zajęć przygotowujących do egzaminów zewnętrznych w szkole (UM Koszalin)
3	Przyznawanie Nagród Prezydenta Miasta dla uczniów za szczególne osiągnięcia	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba uczniów, którym przyznano Nagrodę Prezydenta Miasta za szczególne Osiągnięcia (UM Koszalin) - Łączna kwota przyznanych nagród (UM Koszalin)

8.2.	Cel operacyjny 2. Zwiększenie dostępności do edukacji	
	DZIAŁANIA	- Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli (UM Koszalin) - Liczba etatów w świetlicach (UM Koszalin) - Liczba dzieci objętych opieką świetlicową (UM Koszalin)
1	Organizacja miejsc w przedszkolach miejskich	
2	Zwiększenie dostępności do opieki świetlicowej	
3	Rozwój oferty organizacji pozarządowych z branży edukacji	
8.3.	Cel operacyjny 3. Zwiększenie dostępności do kultury, rekreacji, sportu i turystyki	
	DZIAŁANIA	
1	Rozwój oferty instytucji kultury i organizacji pozarządowych z branży kultury, rekreacji, sportu i turystyki	- Wysokość środków finansowych przeznaczonych na zadania publiczne realizowane z branż kultury, rekreacji, sportu i turystyki przez organizacje pozarządowe i instytucje kultury (UM Koszalin)
2	Zwiększenie dostępności udziału mieszkańców (w tym zagrożonych wykluczeniem społecznym) w wydarzeniach oraz zwiększenie dostępności do informacji o ofercie kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i turystycznej Gminy Miasta Koszalin	- Liczba wydarzeń z branży kultury, rekreacji, sportu i turystyki (UM Koszalin) - Liczba zorganizowanych wydarzeń/akcji/eventów itp. skierowanych do rodzin i osób z grup ekonomicznie i socjalnie najuboższych (CK 105) - Liczba uczestników imprez (CK 105, UM Koszalin)

2. Źródła finansowania

Podstawowe źródła finansowania działań wskazanych w ramach aktualizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2016-2020” stanowią:

- środki finansowe z budżetu centralnego;
- środki finansowe samorządowe;
- środki finansowe pozyskane z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej (UE), w szczególności: z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR);
- sponsorzy;
- udział własny beneficjentów;
- inne.

IV. Realizacja Strategii

1. System wdrażania Strategii

Proces wdrażania jest wieloaspektowym przedsięwzięciem, które wymaga przygotowania informacyjnego oraz stałej komunikacji z otoczeniem, opierającej się na pozyskiwaniu obiektywnej informacji o jego przebiegu, skutkach i publicznym odbiorze.

Aby „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2016 – 2020” mogła być uznana za skuteczną winna być logistycznie wdrażana w otoczenie. Szczególnie istotny jest wcześniejszy podział prac, z uwzględnieniem wyznaczenia podmiotu na miejsce Koordynatora, który będzie pracował nad komunikacją i motywacją. W celu wdrażania i monitorowania Strategii powołany zostanie Zespół do Spraw Wdrażania, Monitoringu i Ewaluacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2016-2020”.

Podstawowe założenia:

- 1) Organem nadzorującym realizację Strategii będzie Gmina Miasto Koszalin;
- 2) Koordynatorem Strategii będzie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koszalinie, który przy współpracy z Zespołem do Spraw Wdrażania, Monitoringu i Ewaluacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2016-2020”, będzie dokonywał corocznego sprawozdania z realizacji poszczególnych celów z rozbiciem na działania i osiągnięte wskaźniki.

Do zadań Zespołu należeć będzie:

- a) wyznaczenie przewodniczącego oraz liderów odpowiedzialnych za realizację poszczególnych celów, działań i wskaźników określonych w Strategii;
- b) dokonywanie raz w roku oceny poziomu wdrażania poszczególnych celów, działań i wskaźników, w oparciu o sporządzane przez liderów karty monitorowania;
- c) wypracowanie opinii i wniosków do rocznych sprawozdań z realizacji Strategii;
- d) modyfikacja celów, działań i wskaźników określonych w Strategii, w przypadku istotnych zmian społecznych;
- e) przedstawianie Prezydentowi Miasta i Radzie Miejskiej raz w roku informacji i oceny poziomu wdrażania poszczególnych celów i działań.

Do zadań liderów należeć będzie także monitoring działań realizowanych w ramach poszczególnych instytucji/organizacji, a także przygotowywanie na kartach monitorowania corocznego sprawozdania w formie tabelarycznej oraz opisowej i przedkładanie do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie wersji papierowej oraz elektronicznej, w terminie do końca pierwszego kwartału, po wskazanym okresie sprawozdawczym.

Zespół do Spraw Wdrażania, Monitoringu i Ewaluacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Miasta Koszalin na lata 2016-2020” będzie zbierał się przynajmniej raz w roku, celem oceny poziomu wdrażania poszczególnych celów, działań i wskaźników. Po każdym posiedzeniu przewodniczący Zespołu sporządzać będzie protokół zawierający wnioski dotyczące dalszego wdrażania Strategii.

Wdrażanie Strategii będzie polegało na realizacji sformułowanych w niej celów strategicznych, operacyjnych, a także działań za pośrednictwem programów operacyjnych, zarówno kontynuowanych jak i nowych. Istotnym elementem procesu wdrażania Strategii jest jej upowszechnianie poprzez przekazywanie informacji na temat najważniejszych

jej elementów jak również zabezpieczenie jej realizacji pod względem finansowym, w tym także pozyskiwanie zewnętrznego wsparcia finansowego.

Kolejnym elementem niezbędnym do wdrażania podstawowych założeń Strategii jest identyfikacja oraz społeczna akceptacja mieszkańców z wypracowanymi celami. Elementy te umożliwiają władzy lokalnej na przejście z poziomu administrowania do poziomu zarządzania polityką społeczną. Udział lokalnej społeczności w określaniu potrzeb, problemów, celów i działań, podejmowanych na okoliczność uaktualniania i wdrażania Strategii jest zatem niezbędny. Każda Strategia powinna charakteryzować się elastycznością na etapie jej wdrażania, a cele i działania w niej zawarte powinny być stale monitorowane

i weryfikowane, z uwzględnieniem szybko zmieniającego się otoczenia zewnętrznego oraz zasobów gminy i potrzeb jej mieszkańców. Wprowadzanie zmian w zapisach Strategii jest nie tylko możliwe – w niektórych sytuacjach wręcz konieczne. Najczęściej, ze względu na zmieniające się uwarunkowania, zarówno wewnątrz gminy, jak i w jej otoczeniu, modyfikacjom poddajemy zapisy w części operacyjnej.

2. Monitoring i ewaluacja Strategii

„Aktualizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2016 – 2020” jest dokumentem o charakterze otwartym, w związku z czym powinna dynamicznie reagować na pojawiające się wyzwania wynikające z nowych uwarunkowań wewnętrznych oraz zewnętrznych. Monitoring i ewaluacja pozwalają ocenić stopień realizacji Strategii oraz dokonać jej ewentualnej aktualizacji.

Na poziomie Strategii monitoring prowadzony będzie w celu zapewnienia prawidłowości, ciągłości i efektywności realizacji Strategii. Bieżący monitoring pozwoli wykryć potencjalne zagrożenia, co może prowadzić do modyfikacji planowanych do realizacji działań lub podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację. Monitoring realizacji założeń Strategii prowadzony będzie z wykorzystaniem analizy wskaźników przypisanych do celów operacyjnych, składającej się z kilku etapów, takich jak: zbieranie danych i informacji, analiza danych i informacji, przygotowanie sprawozdania z realizacji Strategii. Analiza wskaźnikowa prowadzona będzie corocznie. Zakres czasowy analizy obejmował będzie zmiany w stosunku do roku bazowego (2015 roku, jeżeli możliwe będzie pozyskanie danych) i roku ostatniego badania (dynamika).

Obok prowadzonego cyklicznie monitoringu procesu realizacji Strategii, w 2018 roku oraz w 2020 roku Strategia podlegać będzie procesowi ewaluacji. Celem ewaluacji, w odróżnieniu od monitoringu jest usprawnienie danego projektu/ programu/instytucji/organizacji. Projekt ewaluacji musi opierać się na założeniach dotyczących związków pomiędzy prowadzonymi działaniami a ich efektami. Najczęściej spotykanymi kryteriami ewaluacyjnymi są⁹⁰:

- trafność - Ocenia adekwatność planowanych celów interwencji i metod jej wdrażania do problemów i wyzwań społeczno-ekonomicznych, które zostały zidentyfikowane w diagnozie. Analiza tego kryterium jest prowadzona przed rozpoczęciem i w pierwszych fazach wdrażania interwencji.;

90

Red. S. Bienias, P. Strzęboszewski, E. Opalka, *Ewaluacja. Poradnik dla pracowników administracji publicznej.*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego 2012, s.

- skuteczność – Ocenia stopień realizacji zakładanych celów (czy osiągnięto to, co zaplanowano), skuteczność użytych metod, instytucji oraz wpływ czynników zewnętrznych na ostateczne efekty.;
- efektywność – Ocenia relację między nakładami, kosztami zasobami (finansowymi, ludzkimi, administracyjnymi) a osiągniętymi efektami interwencji.;
- użyteczność – Ocenia całość rzeczywistych efektów wywołanych przez interwencję (zarówno tych planowanych, jak i nieplanowanych, tzw. ubocznych), odnosząc je do wyzwań społeczno-ekonomicznych (często już zmienionych w czasie). W odróżnieniu od kryterium trafności ocena użyteczności jest prowadzona po zamknięciu interwencji lub w jej końcowej fazie wdrażania.;
- trwałość – Ocenia ciągłość efektów (przede wszystkim pozytywnych) danej interwencji w perspektywie średnio i długookresowej (a więc po zakończeniu interwencji).

Ewaluacja ma na celu podnoszenie jakości prowadzonych działań poprzez zwiększenie ich skuteczności, adekwatności, efektywności, użyteczności oraz trwałości. Wyniki poprawnie przeprowadzonego procesu ewaluacji pozwalają zaproponować rozwiązania umożliwiające skuteczniejsze przewyciężanie i minimalizowanie problemów społecznych.

Celem prawidłowej realizacji w/w działań planuje się powołać Zespół ds. Wdrażania, Monitoringu oraz Ewaluacji Strategii.

V. Spis rysunków i tabel

1. Spis rysunków

Rys. 1. Procedura badawcza diagnozy sfery społecznej Koszalina	10
Rys. 2. Liczba ludności Koszalina w wybranych latach	13
Rys. 3. Dynamika wzrostu/spadku liczby ludności w Koszalinie w wybranych latach na tle wybranych jednostek terytorialnych	14
Rys. 4. Dynamika spadku/wzrostu liczby ludności w roku 2020, 2030 i 2040 na podstawie prognoz GUS (2014=100)	15
Rys. 5. Urodzenia na 1000 ludności w wybranych latach	15
Rys. 6. Zgony na 1000 ludności w wybranych latach	16
Rys. 7. Dynamika wzrostu liczby ludności powyżej 70 roku życia.....	17
Rys. 8. Dynamika wzrostu liczby ludności powyżej 85 roku życia.....	17
Rys. 9. Struktura ludności wg wieku w roku 2014	18
Rys. 10. Wskaźniki obciążenia demograficznego w 2014 roku.....	18
Rys. 11. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Koszalinie na tle Polski i województwa w latach 2010-2013	21
Rys. 12. Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2011-2014.....	22
Rys. 13. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w wieku 24 lat i mniej oraz 25-34 lata w Koszalinie w latach 2011-2014.....	23
Rys. 14. Ludność Koszalina w wieku 15-24 lata w latach 2011-2014.....	25
Rys. 15. Udziały bezrobotnych kobiet wg wykształcenia w ogólnej liczbie zarejestrowanych z tym samym wykształceniem w latach 2011-2014	32
Rys. 16. Struktura rodzin zamieszkujących Koszalin wg liczby posiadanych dzieci w 2011 i 2002 roku.....	34
Rys. 17. Struktura ludności Koszalina wg głównego źródła utrzymania w 2011 i 2002 roku (ogólna liczba mieszkańców = 100)	36
Rys. 18. Struktura mieszkań zamieszkałych w Koszalinie według powierzchni użytkowej w 2011 i 2002 roku	38
Rys. 19. Struktura własnościowa koszalińskich zasobów mieszkaniowych w 2011 roku	39
Rys. 20. Dostęp mieszkańców do ochrony zdrowia w Koszalinie w roku 2011.....	42
Rys. 21. Zgony na 10 tysięcy ludności wg płci w latach 2011-2014 na terenie Koszalina	43
Rys. 22. Struktura przyczyn zgonów w Koszalinie w latach 2011-2013 na tle Polski i województwa zachodniopomorskiego	44
Rys. 23. Działalność kulturalna na terenie Koszalina w latach 2011-2014.....	48
Rys. 24. Główne źródła finansowania organizacji pozarządowych z branży społecznej w 2013 roku.....	52
Rys. 25. Beneficjenci pomocy społecznej w Koszalinie w latach 2011-2014.....	54
Rys. 26. Udziały osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców Koszalina w latach 2011-2014	55
Rys. 27. Liczba zarejestrowanych niepełnosprawnych bezrobotnych w latach 2011-2014 w Koszalinie	58
Rys. 28. Beneficjenci pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w latach 2011-2014	59
Rys. 29. Udział rodzin objętych wsparciem z tytułu niepełnosprawności w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy MOPS w Koszalinie w latach 2011-2014.....	59
Rys. 30. Podział środków PFRON na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej w latach 2011-2014	60

Rys. 31. Podział środków PFRON na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej w latach 2011-2014	61
Rys. 32. Liczba mieszkańców Koszalina przekraczających 70 i 85 roku życia w latach 2011-2014	62
Rys. 33. Liczba „Niebieskich Kart” zarejestrowanych w Koszalinie w latach 2011-2014	64
Rys. 34. Wsparcie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie dla rodzin dotkniętych problemem alkoholowym w latach 2011-2014	66
Rys. 35. Struktura (w %) źródeł finansowania zadań MOPS w Koszalinie w 2014 roku	71
Rys. 36. Struktura wydatków MOPS w Koszalinie w roku 2014.....	72
Rys. 37. Struktura zatrudnienia wg rodzajów stanowisk w koszalińskim MOPS w roku 2014	73
Rys. 38. Struktura zatrudnienia (w%) w koszalińskim MOPS wg wykształcenia w 2014 r.	73
Rys. 39. Średnia ważona uzyskanych ocen warunków życia w Koszalinie (skala <2;2>).....	75
Rys. 40. Nasilenie występowania negatywnych zjawisk w Koszalinie (skala <0;1>).....	76
Rys. 41. Działania konieczne dla rozwiązania problemów społecznych w Koszalinie (% odpowiedzi)	77
Rys. 42. Liczba instytucji, z pomocy których korzystają Koszalinianie (liczba osób)	77
Rys. 43. Wskaźnik korzystania z pomocy instytucji Koszalina (skala<0;3>).....	78
Rys. 44. Występowanie negatywnych zjawisk w Koszalinie w opinii badanych (%).....	79
Rys. 45. Ważność rozwiązania obserwowanych w Koszalinie problemów	79
Rys. 46. Ocena zasobów instytucji (%)	80
Rys. 47. Negatywne zjawiska w koszalińskich szkołach (liczba szkół)	81
Rys. 48. Łączna liczba zgłoszonych przypadków	82
Rys. 49. Występowanie negatywnych zjawisk z uwzględnieniem poziomu nauczania	83

2. Spis tabel

Tabela 1. Skład Zespołu ds. aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miasto Koszalin na lata 2016-2020.....	6
Tabela 2. Poziom przedsiębiorczości mieszkańców Koszalina w 2014 roku na tle wybranych Jednostek	12
Tabela 3. Liczba ludności wg prognoz GUS.....	14
Tabela 4. Aktywność ekonomiczna ludności w 2011 roku	19
Tabela 5. Pracujący w Koszalinie wg sekcji w latach 2011-2013	20
Tabela 6. Bezrobotni zarejestrowani w latach 2011-2014	22
Tabela 7. Udział bezrobotnych w wieku 24 lat i mniej oraz 25-34 lata w ogólnej liczbie zarejestrowanych w latach 2011-2014 (w%).....	24
Tabela 8. Skala bezrobocia ludzi w wieku 55 lat i więcej w Koszalinie w latach 2011-2014 na tle wybranych obszarów	26
Tabela 9. Udziały osób pozostających bez pracy 3 m-ce i mniej oraz 3-6 miesięcy w ogólnej liczbie zarejestrowanych w latach 2011-2014	27
Tabela 10. Udziały osób pozostających bez pracy od 1 do 2 lat oraz powyżej 24 miesięcy w ogólnej liczbie zarejestrowanych w latach 2011-2014	29
Tabela 11. Struktura bezrobotnych wg poziomu wykształcenia w latach 2011-2014.....	31
Tabela 12. Rodziny wg typów zamieszkujące Koszalin wg wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2011 i 2002 roku	33
Tabela 13. Podstawowe wskaźniki warunków mieszkaniowych w Koszalinie i województwie zachodniopomorskim w roku 2002 i 2011.....	40
Tabela 14. Zasoby mieszkań komunalnych w Koszalinie w latach 2011-2014	41
Tabela 15. Zgony mieszkańców Koszalina – podstawowe wskaźniki w latach 2011-2014	42
Tabela 16. Odsetek ludności z wyższym oraz średnim (i policealnym) wykształceniem w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej w wybranych latach	46
Tabela 17. Podstawowe wskaźniki opisujące bazę noclegową Koszalina na tle innych jednostek terytorialnych.....	49
Tabela 18. Liczba klubów sportowych wraz liczbą osób ćwiczących w klubach w Koszalinie na tle innych jednostek terytorialnych.....	50
Tabela 19. Wydane orzeczenia dla osób powyżej 16 roku życia przez Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Koszalinie w latach 2011 - 2014.....	57
Tabela 20. Instytucje wszczynające procedurę „Niebieskiej Karty” w Koszalinie w latach 2011-2014	65
Tabela 21. Liczba beneficjentów pomocy MOPS w Koszalinie z tytułu przemocy w rodzinie ..	65
Tabela 22. Liczba dzieci przebywających poza rodzinami biologicznymi w Koszalinie w latach 2011-2014	68
Tabela 23. Sprawy o wgląd w sytuację rodziny zgłaszane przez szkoły do sądu (%)	83
Tabela 24. Analiza SWOT sfery społecznej Koszalina.....	84
Tabela 25. Założenia strategiczne – cele strategii.....	88
Tabela 26. Cele strategiczne, operacyjne, działania i wskaźniki realizacji	91

VI. Załączniki

1. Załącznik nr 1. Wyniki badania opinii mieszkańców

autor dr Ewa Kasperska
Politechnika Koszalińska
Wydział Nauk Ekonomicznych

Badania na potrzeby aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miasto Koszalin

CZĘŚĆ I. Mieszkańcy

I. Metodologia badania

Czas i miejsce badania: Koszalin maj – sierpień 2015

Rodzaj źródeł informacji: pierwotne (zewnętrzne, krajowe)

Metoda badania źródeł pierwotnych – sondaż diagnostyczny - ankieta wśród mieszkańców miasta

Szacowana próba dla populacji 108 600 mieszkańców – 400 respondentów

Metoda i technika badawcza:

- ankieta bezpośrednia – dystrybucja wśród odwiedzających instytucje Koszalina, związane z pomocą społeczną (ustalona liczba kwestionariuszy do rozprowadzenia w poszczególnych miejscach)
- ankieta internetowa – publikacja ankiety na stronie miasta Koszalin – www.obywatelski.koszalin.pl

Narzędzie badawcze: kwestionariusz papierowy (PAPI) oraz umieszczony na stronie internetowej www.obywatelski.koszalin.pl (CAWI)

Budowa kwestionariusza:

- 8 pytań, w tym 4 merytoryczne (związane z tematem badania) i 4 metryczkowe,
- pytania merytoryczne zamknięte, dające możliwość wyboru odpowiedzi zawartych w skali pozycyjnej (5, 3 i 4 stopniowej), jedno pytanie nominalne (typu *tak – nie*), dwa pytania o charakterze filtrującym (3 i 4-te),
- pytania metryczkowe dotyczące płci, wieku, wykształcenia i aktywności zawodowej badanych, ujęte w skali nominalnej i stosunkowej, alternatywne.

Liczba zebranych kwestionariuszy – 478 (w tym ze strony internetowej 8 kwestionariuszy)

Liczba kwestionariuszy zaakceptowanych do analizy – 475

II. Charakterystyka zebranej próby

1. Płeć badanych

Wśród przebadanych osób wyraźnie dominują kobiety, które stanowią ponad 2/3 respondentów (tabela 1.).

Tabela 1. Płeć badanych

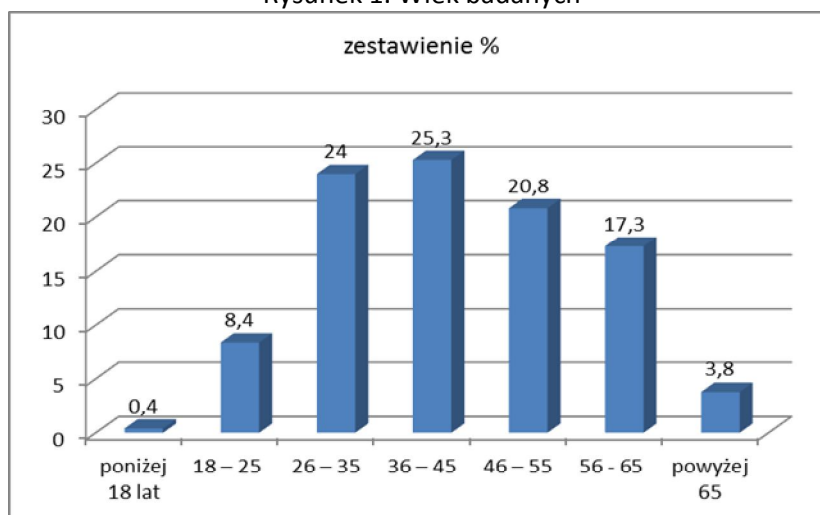
	osoby	%
kobieta	325	68
mężczyzna	150	32
RAZEM	475	100

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

2. Wiek badanych

Interesariuszami instytucji związanych z pomocą społeczną w Koszalinie, którzy wzięli udział w badaniu, są w przytłaczającej większości osoby w wieku 26 – 65 lat, stanowiąc 87,4% przebadanych osób. (rys. 1.).

Rysunek 1. Wiek badanych

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

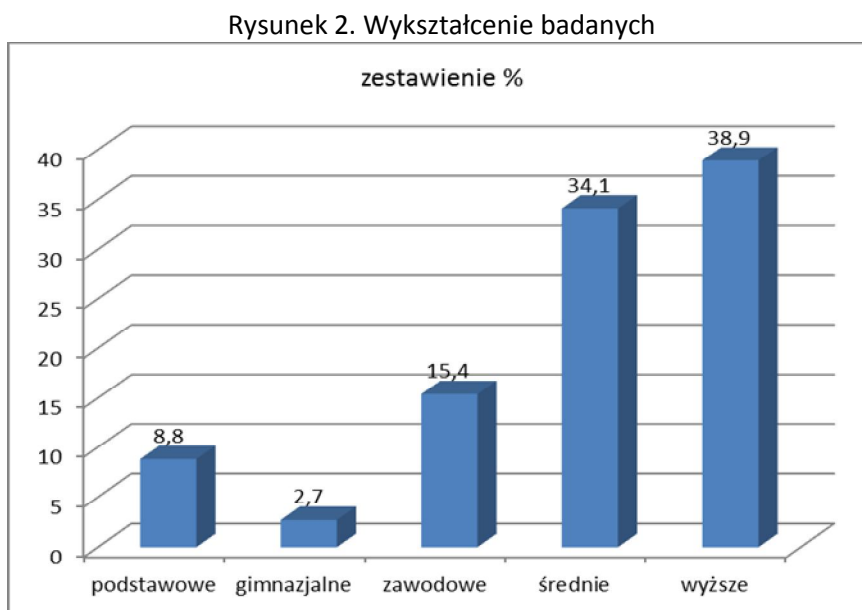
Tabela 2. Wiek badanych

	osoby	%
poniżej 18 lat	2	0,4
18 – 25	40	8,4
26 – 35	114	24,0
36 – 45	120	25,3
46 – 55	99	20,8
56 – 65	82	17,3
powyżej 65	18	3,8
RAZEM	475	100,0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

3. Wykształcenie badanych

Zaskoczeniem jest fakt, że najliczniejsze grono respondentów stanowią osoby z wykształceniem wyższym lub średnim. Nie należy jednak traktować tego jako wyznacznik dominującego wykształcenia wśród tej grupy badanej, a raczej interpretować przypuszczeniem, iż osoby słabiej wykształcone mogły obawiać się, że nie podołają wypełnieniu kwestionariusza.

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Tabela 3. Wykształcenie badanych

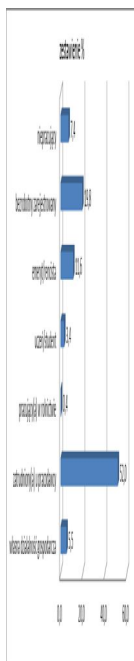
	osoby	%
podstawowe	42	8,8
gimnazjalne	13	2,7
zawodowe	73	15,4
średnie	162	34,1
wyższe	185	38,9
RAZEM	475	99,9

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

4. Aktywność zawodowa

Najliczniejsze grono respondentów (ponad połowa) to osoby pracujące, zatrudnione u pracodawcy. Drugą, pod względem liczebności, grupę stanowią zarejestrowani bezrobotni (co 5 badany).

Rysunek 3. Aktywność zawodowa badanych

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Tabela 4. Aktywność zawodowa badanych

	osoby	%
własna działalność gospodarcza	26	5,5
zatrudniony(a) u pracodawcy	247	52,0
pracujący(a) w rolnictwie	2	0,4
uczeń/student	16	3,4
emeryt/rencista	55	11,6
bezrobotny zarejestrowany	94	19,8
niepracujący	35	7,4
RAZEM	475	100,1

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

II. Wyniki badań

1. Jak Pan(i) ocenia warunki życia w Koszalinie?

Poddając pod ocenę warunki życia w Koszalinie zastosowano skalę porządkową, 5-stopniową o odpowiedziach:

- bardzo dobrze
- dobrze
- trudno powiedzieć
- raczej źle
- źle.

Odpowiedziom tym przyznano wagi, odpowiednio +2, +1, 0, -1, -2. Wartość „0” oznaczała opinię neutralną (brak zdania), nie mającą wpływu na uzyskaną ocenę. Pozostałe odpowiedzi

posłużyły do wyliczenia średniej ważonej uzyskanych opinii (suma opinii/liczba opinii), odzwierciedlającej natężenie poglądów Koszalinian na temat poszczególnych aspektów życia w mieście. Ocena każdego czynnika zawiera się w przedziale <-2; +2>, gdzie wartość -2 odzwierciedla możliwą do uzyskania najniższą negatywną ocenę czynnika, zaś wartość +2, możliwą najwyższą ocenę pozytywną.

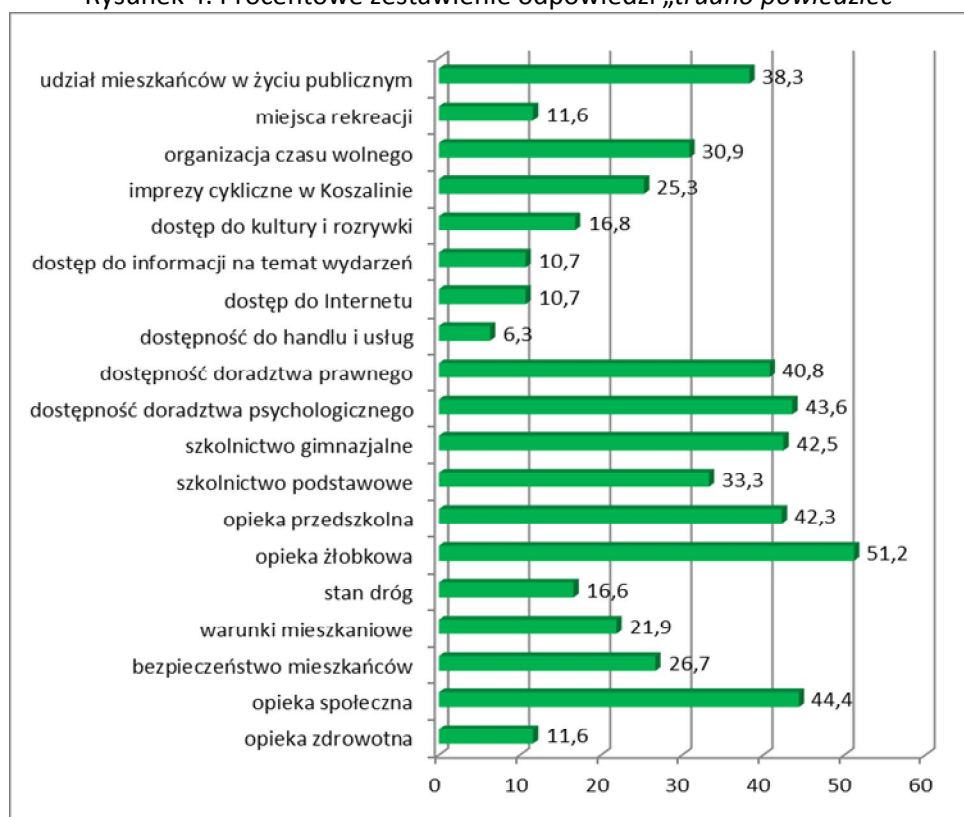
Odpowiedź „trudno powiedzieć” stanowi natomiast wskaźnik znajomości wśród mieszkańców sytuacji w mieście i tak, jak się okazuje, ponad połowa badanych nie podejmuje się ocenić opieki żłobkowej w mieście, a ponad 40% trudno zająć stanowisko wobec (rys. 4.):

- opieki społecznej,
- dostępności doradztwa psychologicznego,
- szkolnictwa gimnazjalnego,
- opieki przedszkolnej,
- dostępności doradztwa prawnego.

Najwięcej opinii oceniających uzyskały natomiast:

- dostępność do handlu i usług (93,8% opinii),
- dostęp do Internetu (89,3%),
- dostęp do informacji na temat wydarzeń w Koszalinie (89,3%),
- miejsca rekreacji (plac zabaw, szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, boiska sportowe) (88,4%),
- opieka zdrowotna (88,4%).

Rysunek 4. Procentowe zestawienie odpowiedzi „trudno powiedzieć”

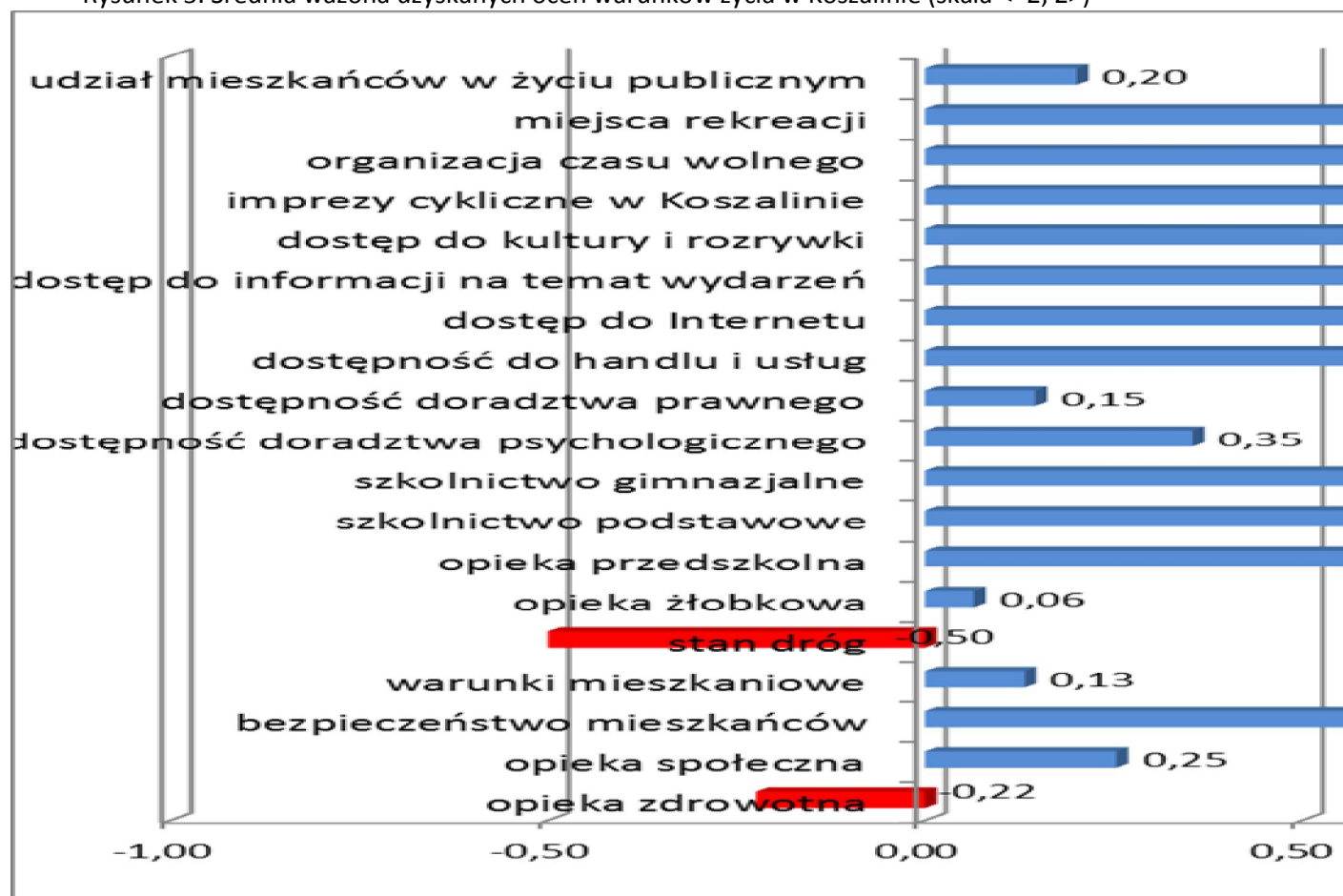
Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Żaden z poddanych pod ocenę czynników nie uzyskał wartości skrajnej, a najwyższa pozytywna uzyskana nota to 1,31 dla „dostępność handlu i usług”. Jest to zarazem opinia

najbardziej reprezentatywna, bo będąca wynikiem największej liczby ocen. Na drugim miejscu plasuje się „dostępność do interentu” z oceną 1,13, a następnie „szkolnictwo podstawowe” – 0,93, „dostęp do informacji na temat wydarzeń w Koszalinie” – 0,92 i „miejsca rekreacji (plac zabaw, szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, boiska sportowe)” – 0,91.

Dwa spośród wymienionych czynników uzyskały ocenę ujemną. „Stan dróg” oceniono na –0,50, natomiast „opiekę zdrowotną” na –0,22. Wokół zera oscylują odpowiedzi „opieka żłobkowa”, „warunki mieszkaniowe i „dostępność doradztwa prawnego”, co oznacza, że na taką ocenę złożyły się rozbieżne odpowiedzi mieszkańców, a opinie pozytywne i negatywne, po uwzględnieniu ich natężenia, są niemal w równowadze (rys. 5). Szczegółowe zestawienie opinii dla każdego z czynników prezentuje tabela 5.

Rysunek 5. Średnia ważona uzyskanych ocen warunków życia w Koszalinie (skala <-2; 2>)

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Tabela 5. Ocena warunków życia w Koszalinie

Jak badany ocenia warunki życia w Koszalinie:		bardzo dobrze		raczej dobrze		trudno powiedzieć		raczej źle		źle	
		os.	%	os.	%	os.	%	os.	%	os.	%
1.	opieka zdrowotna	20	4,2	16 7	35, 2	55	11, 6	16 5	34, 7	68	14, 3
2.	opieka społeczna	31	6,5	13 7	28, 8	21 1	44, 4	60	12, 6	36	7,6
3.	bezpieczeństwo mieszkańców	36	7,6	25 1	52, 8	12 7	26, 7	48	10, 1	13	2,7
4.	warunki mieszkaniowe	30	6,3	18 5	38, 9	10 4	21, 9	11 6	24, 4	40	8,4
5.	stan dróg	7	1,5	13 5	28, 4	79	16, 6	16 1	33, 9	93	19, 6
6.	opieka żłobkowa	19	4,0	11 3	23, 8	24 3	51, 2	64	13, 5	36	7,6
7.	opieka przedszkolna	38	8,0	17 5	36, 8	20 1	42, 3	44	9,3	17	3,6
8.	szkolnictwo podstawowe	48	10,1	23 8	50, 1	15 8	33, 3	24	5,1	7	1,5
9.	szkolnictwo gimnazjalne	33	6,9	20 0	42, 1	20 2	42, 5	26	5,5	14	2,9
10.	dostępność doradztwa psychologicznego	22	4,6	16 1	33, 9	20 7	43, 6	60	12, 6	25	5,3
11.	dostępność doradztwa prawnego	29	6,1	13 5	28, 4	19 4	40, 8	82	17, 3	35	7,4
12.	dostępność do handlu i usług	18 8	39, 6	23 3	49, 1	30	6,3	20	4,2	4	0,8
13.	dostęp do Internetu	14 9	31, 4	23 3	49, 1	51	10, 7	33	6,9	9	1,9
14.	dostęp do informacji na temat wydarzeń w Koszalinie	10 0	21, 1	26 5	55, 8	51	10, 7	45	9,5	14	2,9
15.	dostęp do kultury i rozrywki	81	17, 1	25 5	53, 7	80	16, 8	44	9,3	15	3,2
16.	imprezy cykliczne w Koszalinie	61	12, 8	20 8	43, 8	12 0	25, 3	69	14, 5	17	3,6
17.	organizacja czasu wolnego (koła zainteresowań, klubu sportowe itp.)	54	11, 4	19 5	41, 1	14 7	30, 9	57	12, 0	22	4,6
18.	miejsca rekreacji (plac zabaw, szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, boiska sportowe)	81	17, 1	28 5	60, 0	55	11, 6	44	9,3	10	2,1
19.	udział mieszkańców w życiu publicznym Koszalina	12	2,5	16 7	35, 2	18 2	38, 3	96	20, 2	18	3,8

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

2. Czy w codziennym życiu styka się Pan(i) z poniższymi zjawiskami?

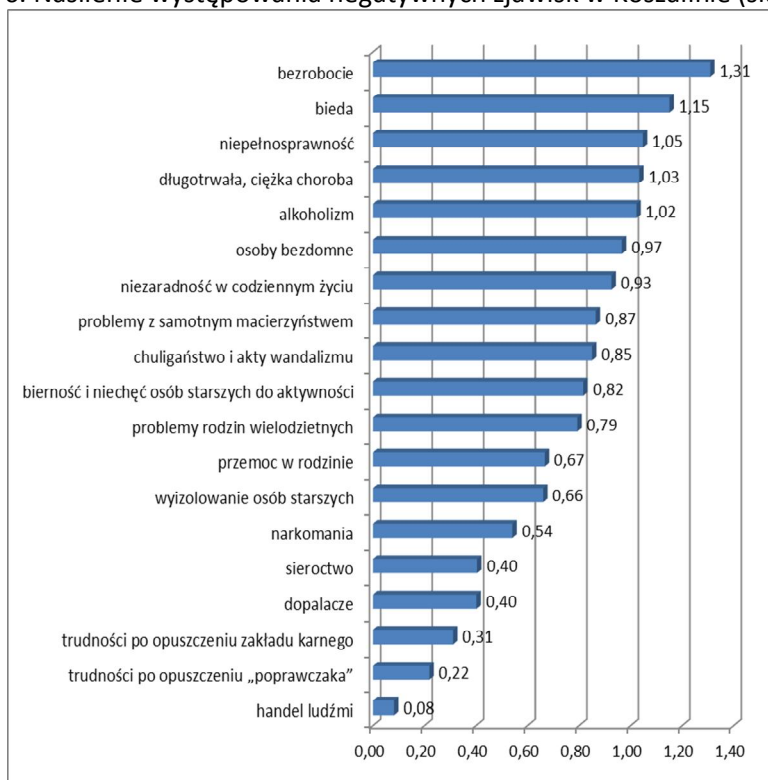
Oceniając występowanie negatywnych zjawisk w Koszalinie zastosowano skalę 3-stopniową stwierdzającą:

1. brak zjawiska w opinii badanych,
2. ich styczność ze zjawiskiem,

3. występowanie zjawiska w najbliższym otoczeniu badanego.

Powyższym odpowiedziom przyznano wagi o wartościach, odpowiednio, 0, 1, 2. Posłużyły one do wyznaczenia nasilenia negatywnych zjawisk w mieście w opiniach respondentów. Możliwe do uzyskania noty zawierają się w przedziale <0;2>. Zdecydowanie najwyższe wskazanie otrzymało zjawisko bezrobocia – 1,31, następnie bieda – 1,15, niepełnosprawność – 1,05, długotrwała, ciężka choroba – 1,03 i alkoholizm – 1,02. Pozostałe zjawiska uzyskały noty poniżej wartości 1,00. Zdecydowanie najmniej styczności mają badani ze zjawiskami „handlu ludźmi” – 0,08, „problemami po opuszczeniu poprawczaka” – 0,22 i „problemami po opuszczeniu zakładu karnego” – 0,31. Stosunkowo niski jest też wskaźnik dla „dopalaczy” i „sieroctwa”, po 0,40 (rys. 6). Wymienione zjawiska to te, dla których największy odsetek osób wskazywał na brak styczności z nimi (tabela 6.).

Rysunek 6. Nasilenie występowania negatywnych zjawisk w Koszalinie (skala <0;1>)

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Tabela 6. Nasilenie występowania negatywnych zjawisk w Koszalinie

Czy badany w codziennym życiu styka się z problemami:		nie		tak, miałem(am) z nimi styczność		mam z nimi do czynienia w najbliższym otoczeniu	
		os.	%	os.	%	os.	%
1.	osoby bezdomne	99	20,8	293	61,7	83	17,5
2.	bieda	58	12,2	287	60,4	130	27,4
3.	bezrobocie	32	6,7	264	55,6	179	37,7
4.	alkoholizm	103	21,7	258	54,3	114	24,0
5.	narkomania	267	56,2	159	33,5	49	10,3

6.	dopalacze	315	66,3	129	27,2	31	6,5
7.	przemoc w rodzinie	221	46,5	191	40,2	63	13,3
8.	chuligaństwo i akty wandalizmu	140	29,5	266	56,0	69	14,5
9.	trudności po opuszczeniu zakładu karnego	354	74,5	94	19,8	27	5,7
10.	trudności po opuszczeniu „poprawczaka”	393	82,7	60	12,6	22	4,6
11.	niezaradność w codziennym życiu	125	26,3	260	54,7	90	18,9
12.	problemy rodzin wielodzietnych	173	36,4	227	47,8	75	15,8
13.	problemy z samotnym macierzyństwem	151	31,8	237	49,9	87	18,3
14.	sieroctwo	316	66,5	126	26,5	33	6,9
15.	niepełnosprawność	116	24,4	220	46,3	139	29,3
16.	długotrwała, ciężka choroba	120	25,3	219	46,1	136	28,6
17.	bierność i niechęć osób starszych do aktywności	182	38,3	198	41,7	95	20,0
18.	wyzolowanie osób starszych	238	50,1	160	33,7	77	16,2
18.	handel ludźmi	444	93,5	23	4,8	8	1,7

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań

3. Jakie działania wg Pana(i), powinny zostać podjęte w celu rozwiązania najważniejszych problemów społecznych Koszalina?

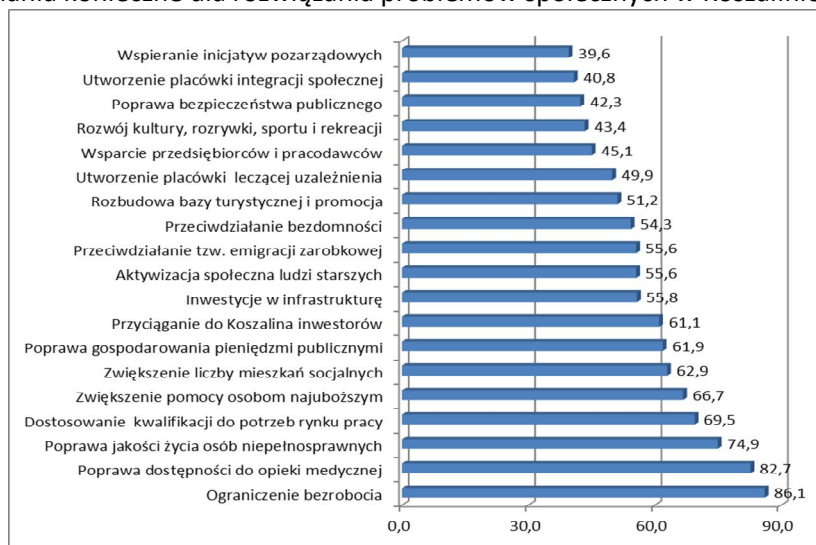
Zaledwie 7 osób, czyli 1,5% badanych uważa, że w Koszalinie nie ma potrzeby podejmowania jakichkolwiek działań w celu rozwiązania problemów społecznych. Wśród osób, które widzą konieczność podejmowania działań w celu rozwiązania najważniejszych problemów społecznych w mieście, w zasadzie każdy z wymienionych przykładów uznany został za ważny, bowiem najrzadziej wskazywane działanie zyskało poparcie niemal 40% respondentów. Wśród najczęściej wymienianych natomiast, konsekwentnie do wcześniejszych opinii ankiety, podawano „Ograniczenie bezrobocia, poprawa rynku pracy” – 86,1% respondentów. Wysoki procent odpowiedzi uzyskała też „Poprawa dostępności do opieki medycznej” – 82,7%, a następnie „Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych” – 74,9% i kolejny postulat związany z ograniczeniem bezrobocia – „Pomoc absolwentom oraz osobom poszukującym pracy w dostosowaniu ich kwalifikacji do potrzeb rynku pracy” – 69,5% (rys. 7. i tabela 7.).

Wśród odpowiedzi „inne” pojawiały się różne wypowiedzi. Część z nich, dotycząca problemów społecznych, z pewnością zasługuje na uwagę w pracy nad strategią. Poniżej przedstawiono wszystkie uwagi zamieszczone w kwestionariuszach w pytaniu 3:

- całodobowa placówka opiekuńczo – wychowawcza,
- przeciwdziałanie marnotrawieniu publicznych pieniędzy,
- rozwój pieczy zastępczej,
- walka z negatywnymi skutkami bezrobocia,
- objęcie opieką dzieci niepełnosprawne ruchowo i intelektualnie (szkolnictwo, świetlica, kolonie, półkolonie, place zabaw, ścieżki zdrowia),
- pomoc dla osób uzależnionych od hazardu,
- przeciwdziałanie wyprzedawaniu pasa nadmorskiego zagranicznym inwestorom,
- wspieranie inicjatyw grup mieszkańców,
- wymiana dyrekcji i kierownictwa MOPS,

- tworzenie nowych miejsc pracy,
- otwarcie zakładu pracy chronionej dla uczestników terapii zajęciowej,
- dotowanie biura porad prawnych,
- rozwój form wsparcia dla rodzin, dzieci, młodzieży w postaci świetlic, gdzie będą programy wychowawcze dla rodziców oraz dzieci, młodzieży oraz rozwój całodobowej opieki placówkowej dla wymagającej młodzieży,
- liceum dostosowane dla osób na wózkach,
- działania pomagające wyjść z bezdomności,
- aktywizacja społeczna,
- wsparcie finansowe dla koszalińskich klubów sportowych odnoszących sukcesy,
- zadbanie o zabytki Koszalina,
- dostępność żłobków i przedszkoli,
- rozwój infrastruktury kolejowej i zwiększenie połączeń PKP i PKS z innymi miejscowościami, zwłaszcza woj. pomorskiego,
- nie zabierajcie dzieciom niepełnosprawnym opieki rodziny, poprzez zabieranie świadczeń pielęgnacyjnych,
- ścieżki i infrastruktura rowerowa,
- poprawa systemu szkolnictwa, wspieranie uczniów mniej zdolnych. Podejście indywidualne do ucznia. Zmniejszenie rywalizacji między uczniami i szkołami, tzw. „wyścig szczurów”,
- poprawa dróg osiedlowych, ławeczki przy chodnikach do odpoczynku osób starszych i niepełnosprawnych, ubikacje publiczne, sekundniki przy sygnalizacji świetlnej.

Rysunek 7. Działania konieczne dla rozwiązania problemów społecznych w Koszalinie

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Tabela 8. Działania konieczne dla rozwiązania problemów społecznych w Koszalinie

Liczba i odsetek respondentów spośród badanych, którzy wskazali poszczególne działania		os.	%
ŻADNE		7	1,5
1.	Poprawa dostępności do opieki medycznej	393	82,7
2.	Poprawa gospodarowania pieniędzmi publicznymi	294	61,9

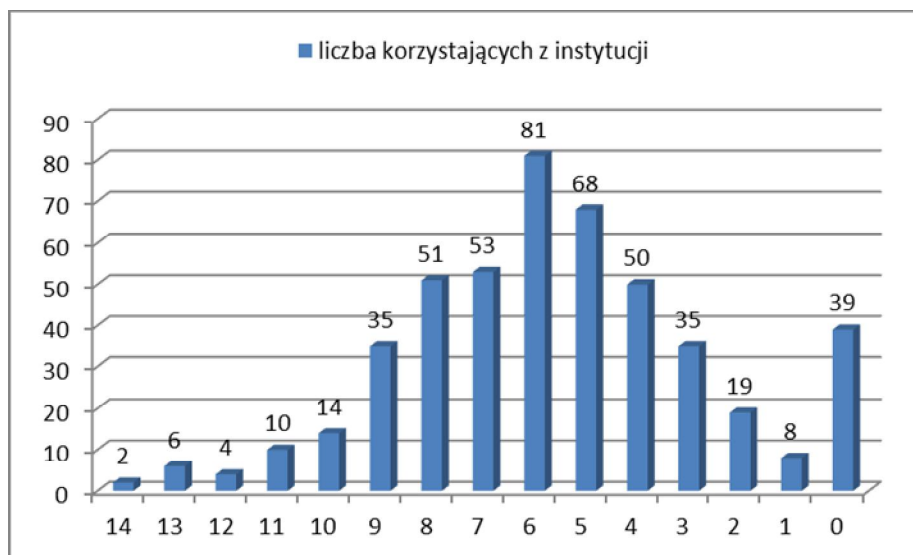
3.	Rozwój kultury, rozrywki, sportu i rekreacji	206	43,4
4.	Zwiększenie pomocy osobom najuboższym (finansowej lub rzeczowej)	317	66,7
5.	Poprawa bezpieczeństwa poprzez usprawnienie działania policji i straży miejskiej	201	42,3
6.	Ograniczenie bezrobocia, poprawa rynku pracy	409	86,1
7.	Wsparcie przedsiębiorców i pracodawców (doradztwo, szkolenia itp.)	214	45,1
8.	Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych (mieszkania chronione, zniesienie barier architektonicznych)	356	74,9
9.	Zwiększenie liczby mieszkań socjalnych /komunalnych	299	62,9
10.	Utworzenie placówki integracji społecznej w celu minimalizowania zjawiska wykluczenia społecznego	194	40,8
11.	Przeciwdziałanie bezdomności – poszerzanie istniejącej oferty wsparcia	258	54,3
12.	Utworzenie placówki leczącej uzależnienie od alkoholu i substancji psychoaktywnych (narkotyków, dopalaczy)	237	49,9
13.	Inwestycje w infrastrukturę (drogi, wodociągi, kanalizacja itp.)	265	55,8
14.	Aktywizacja społeczna ludzi starszych (organizacja Domów Seniora, Dziennych Domów Pomocy itp.)	264	55,6
15.	Pomoc absolwentom oraz osobom poszukującym pracy w dostosowaniu ich kwalifikacji do potrzeb rynku pracy (kursy, szkolenia itp.)	330	69,5
16.	Przeciwdziałanie tzw. emigracji zarobkowej	264	55,6
17.	Rozbudowa bazy turystycznej w Koszalinie i promocja regionu	243	51,2
18.	Działania mające na celu przyciąganie do Koszalina inwestorów (krajowych i zagranicznych)	290	61,1
19.	Wspieranie inicjatyw pozarządowych (fundacji, stowarzyszeń)	188	39,6
20.	Inne	26	5,7

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

4. Czy korzysta Pan(i) z pomocy niżej wymienionych instytucji?

39 badanych respondentów (8%) nie korzysta z pomocy żadnej z wymienionych w kwestionariuszu instytucji. Pozostałe osoby korzystały z pomocy przynajmniej jednej z nich, przy czym największa liczba osób – 81, do interesariusze 6-ciu instytucji. Szczegółowy rozkład osób korzystających z określonej liczby instytucji przedstawia rys. 8.

Rysunek 8. Liczba instytucji, z pomocy których korzystają Koszalinianie

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Chcąc zbadać nasilenie korzystania z pomocy instytucji Koszalina zastosowano 4-stopniową skalę, obrazującą, jak często badani odwiedzają w poszukiwaniu pomocy wymienione w kwestionariuszu instytucje:

- regularnie i często,
- od czasu do czasu,
- doraźnie,
- wcale.

Skala ta posłużyła do wyznaczenia wskaźnika korzystania z pomocy instytucji. Kategoriom skali nadano wagi (odpowiednio od 3 – regularnie i często do 0 - wcale), a następnie wyliczono średnią ważoną, której wynik zawiera się w przedziale <0;3>. Zestawienie wyników zaprezentowano na rys. 9.

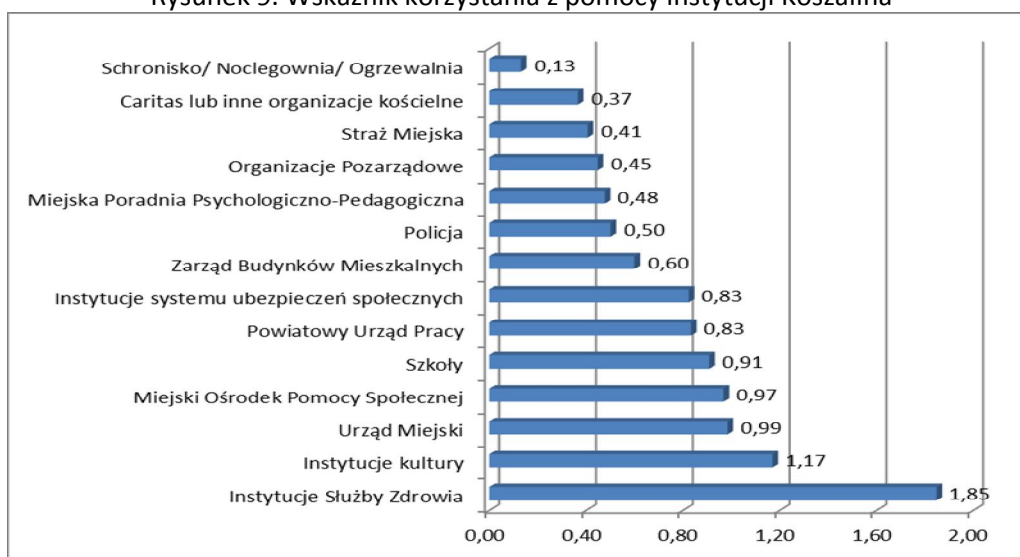
Najwyższy, odbiegający poziomem od pozostałych, wskaźnik odwiedzin uzyskały instytucje służby zdrowia - 1,85. Notują one przytłaczającą przewagę korzystających z pomocy (86,3%) i jest to zarazem wysoki wskaźnik odwiedzin w tych placówkach (31,6% korzysta regularnie i często, a 35,8% od czasu do czasu).

Ponad połowa Koszalinian nie korzysta z pomocy takich instytucji, jak:

- Powiatowy Urząd Pracy
- Miejska Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
- Policja
- Straż Miejska
- Zarząd Budynków Mieszkalnych
- Caritas lub inne organizacje kościelne
- Schronisko dla bezdomnych/ Noclegownia/ Ogrzewalnia
- Organizacje Pozarządowe
- Szkoły,

przy czym największy odsetek niekorzystających ma schronisko dla bezdomnych/ noclegownia/ ogrzewalnia – 86,3% oraz Caritas lub inne organizacje kościelne – 71,6%. Szczegółowe zestawienie częstotliwości korzystania z pomocy koszalińskich instytucji prezentuje tabela 9.

Rysunek 9. Wskaźnik korzystania z pomocy instytucji Koszalina

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Tabela 9. Poziom korzystania z pomocy instytucji Koszalina

		liczba osób				%			
NIEKORZYSTAJĄCY		39				8			
KORZYSTAJĄCY (N=475)*		436				92			
* procent korzystających z pomocy poszczególnych instytucji wyliczono w stosunku do ogółu badanych		regularnie		od czasu do czasu		doraźnie		wcale	
		często							
		os.	%	os.	%	os.	%	os.	%
1.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	103	21,7	55	11,6	41	8,6	237	49,9
2.	Urząd Miejski	14	2,9	129	27,2	168	35,4	125	26,3
3.	Powiatowy Urząd Pracy	76	16,0	53	11,2	62	13,1	245	51,6
4.	Miejska Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	25	5,3	51	10,7	50	10,5	310	65,3
5.	Policja	10	2,1	35	7,4	138	29,1	253	53,3
6.	Straż Miejska	11	2,3	26	5,5	108	22,7	291	61,3
7.	Instytucje Służby Zdrowia	150	31,6	170	35,8	88	18,5	28	5,9
8.	Zarząd Budynków Mieszkalnych	34	7,2	61	12,8	61	12,8	280	58,9
9.	Caritas lub inne organizacje kościelne	24	5,1	30	6,3	42	8,8	340	71,6

10.	Schronisko dla bezdomnych/ Noclegownia/ Ogrzewalnia	16	3,4	4	0,8	6	1,3	41 0	86, 3
11.	Organizacje Pozarządowe	33	6,9	27	5,7	60	12, 6	31 6	66, 5
12.	Instytucje kultury	48	10, 1	16 2	34, 1	88	18, 5	13 8	29, 1
13.	Instytucje systemu ubezpieczeń społecznych	48	10, 1	74	15, 6	10 0	21, 1	21 4	45, 1
14.	Szkoły	10 8	22, 7	38	8,0	32	6,7	25 8	54, 3
15.	inne	12	2,5	2	0,4	2	0,4	0	0,0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Wśród odpowiedzi „inne” zanotowano 10 instytucji. Charakter części z nich budzi wątpliwości, czy badany miał na myśli pomoc o charakterze społecznym. Szczegółowe zestawienie odpowiedzi prezentuje tabela 10.

Tabela 10. Korzystanie z pomocy innych instytucji w mieście

Inne		liczba wskazań		
		regularnie i często	od czasu do czasu	doraźne
1.	Miejski Ośrodek Adaptacji Społecznej	2		
2.	PCK	1	1	
3.	Żłobek/przedszkole	4		
4.	Szpital			1
5.	Straż pożarna			1
6.	Poradnia prawna	1		
7.	Warsztaty terapii zajęciowej	2		
8.	Prywatne gabinety lekarskie	1		
9.	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci	1		
10.	Hala Widowiskowo - Sportowa	1		

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

2. Załącznik nr 2. Wyniki badania opinii przedstawicieli instytucji

autor dr Ewa Kasperska
Politechnika Koszalińska
Wydział Nauk Ekonomicznych

Badania na potrzeby aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miasto Koszalin

CZĘŚĆ II. INSTYTUCJE I ORGANIZACJE

I. Metodologia badania

Czas i miejsce badania: Koszalin maj – sierpień 2015
Rodzaj źródeł informacji: pierwotne (zewnątrzne, krajowe)

Metoda badania źródeł pierwotnych – sondaż diagnostyczny - ankieta wśród przedstawicieli instytucji i organizacji Koszalina

Badanie wyczerpujące – do udziału w ankiecie zaproszono przedstawicieli wszystkich instytucji i organizacji w mieście, które zostały zdiagnozowane (przez MOPS Koszalin), jako związane ze świadczeniem pomocy mieszkańcom.

Metoda i technika badawcza:

– ankieta bezpośrednia – dystrybucja wśród instytucji i organizacji Koszalina, związanych z pomocą społeczną

Narzędzie badawcze: kwestionariusz papierowy (PAPI)

Budowa kwestionariusza:

– 8 pytań, w tym 5 merytorycznych (związanych z tematem badania) i 3 metryczkowe,

– pytania merytoryczne zamknięte, dające możliwość wyboru odpowiedzi zawartych w skali nominalnej (typu *tak – nie*), pozycyjnej 2 i 5-stopniowej, jedno pytanie o charakterze filtrującym (4-te),

– pytania metryczkowe dotyczące płci i stażu pracy w instytucji/organizacji osoby wypełniającej ankietę oraz określające rodzaj reprezentowanej jednostki, ujęte w skali nominalnej i stosunkowej, alternatywne.

Liczba zebranych kwestionariuszy – 36

Liczba kwestionariuszy zaakceptowanych do analizy – 36

II. Charakterystyka zebranej próby

1. Płeć badanych

Wśród osób wypełniających kwestionariusz przeznaczony dla instytucji/organizacji wyraźnie dominują kobiety, które stanowią 89% respondentów (tabela .1).

Tabela 1. Płeć badanych

	osoby
kobieta	32
mężczyzna	4
RAZEM	36

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

2. Staż pracy badanych

Zdecydowana większość osób wypełniających kwestionariusz w imieniu instytucji to pracownicy ze stażem dłuższym, niż 10 lat. Znacząco wpływa to na wiarygodność uzyskanych wyników, bo na temat badania wypowiadały się osoby doświadczone, mające z poruszonymi problemami do czynienia przez wiele lat.

Tabela 2. Staż pracy w instytucji/organizacji

	osoby	%
do 1 roku	5	14
1 – 3 lat	2	6
3 – 5 lat	5	14
6 – 10 lat	5	14
powyżej 10 lat	19	53
	36	100

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

3. Reprezentowane instytucje/organizacje

Do badania zostały zaproszone wszystkie koszalińskie instytucje i organizacje z listy zawartej w poniższej tabeli, którą uzupełniono o liczbę zebranych kwestionariuszy z poszczególnych ośrodków. Kilka kwestionariuszy zebranych wśród instytucji państwowych pochodzi z dystrybucji ankiety w różnych referatach/wydziałach (MOPS, Urząd Miejski, szpital).

Tabela 3. Reprezentowana instytucja/organizacja

	Reprezentowana instytucja/organizacja	
1.	Agencja zatrudnienia	1
2.	Wojewódzki / Powiatowy Urząd Pracy	1
3.	Instytucja kultury	1
4.	Dom Pomocy Społecznej	0
5.	Dzienny Dom Pomocy	0
6.	Fundacja	1
7.	Stowarzyszenie	3
8.	Grupa nieformalna	1
9.	Pracodawcy, przedsiębiorcy	0
10.	Ochotniczy Hufiec Pracy	0
11.	Ośrodek Szkolno-Wychowawczy	0
12.	Ośrodek interwencji kryzysowej	0
13.	Środowiskowy Dom Samopomocy	1
14.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	6
15.	Ośrodek opiekuńczy (dla dzieci, osób starszych)	0
16.	Miejska Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna	1
17.	Placówka specjalistycznego poradnictwa (np. rodzinnego)	0

18.	Policja	1	
19.	Straż miejska	1	
20.	Więziennictwo	0	
21.	Przychodnia opieki zdrowotnej	0	
22.	Szpital	3	
23.	Przychodnia specjalistyczna	0	
24.	ZUS	1	
25.	KRUS	1	
26.	Świetlica socjoterapeutyczna	0	
27.	Schronisko młodzieżowe	0	
28.	Spółdzielnia socjalna	0	
29.	Żłobek	0	
30.	Przedszkole	2	
31.	Szkoła	1	
32.	Ośrodek sportu i rekreacji	0	
33.	Organizacja kościelna (lub innych związków wyznaniowych)	1	
34.	Schronisko dla osób bezdomnych/Noclegownia	0	
35.	Inne	Urząd Miejski	4
		Sąd Rejonowy	1
		MOAS	1
		ZBM	1
		RAZEM	7

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

III. Wyniki badań

1. Czy dostrzega Pani/Pan w Koszalinie niżej wymienione problemy społeczne?

Zdecydowanie największy problem Koszalina, który dostrzegają niemal wszyscy badani (35 osób), to bezrobocie (rys. 1). Inne, również bardzo rozpowszechnione problemy to alkoholizm, ubóstwo i niepełnosprawność. Znaczna większość, bo $\frac{3}{4}$ i więcej badanych obserwuje też:

- przemoc w rodzinie,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- długotrwałą lub ciężką chorobę,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Z uwagi na znikomą ilość opinii można mówić o braku handlu ludźmi oraz trudnościach w integracji cudzoziemców. Należy jednak zauważyć, że żadne z wymienionych negatywnych zjawisk nie zostało pominięte przez badanych (tabela 4). Wymienili oni ponadto dwa własne przykłady:

- brak mieszkań,
- brak placówek dla niepełnosprawnych dzieci i młodzieży na czas wakacji, ferii, żadnych propozycji kolonii.

Rysunek 1. Występowanie negatywnych zjawisk w Koszalinie w opinii badanych (%)

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Tabela 4. Wskazania dla poszczególnych zjawisk obserwowanych w Koszalinie

		tak	%
1.	Bezdomność	27	75,0
2.	Ubóstwo	31	86,1
3.	Bezrobocie	35	97,2
4.	Alkoholizm	32	88,9
5.	Narkomania,	16	44,4
6.	„Dopalacze”	18	50,0
7.	Sieroctwo	10	27,8
8.	Niewystarczająca ilość rodzin zastępczych	16	44,4
9.	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego	26	72,2
10.	Niepełnosprawność	29	80,6
11.	Długotrwała lub ciężka choroba	26	72,2
12.	Bierność i niechęć osób starszych do aktywności	16	44,4
1	Wyizolowanie osób starszych	16	44,4

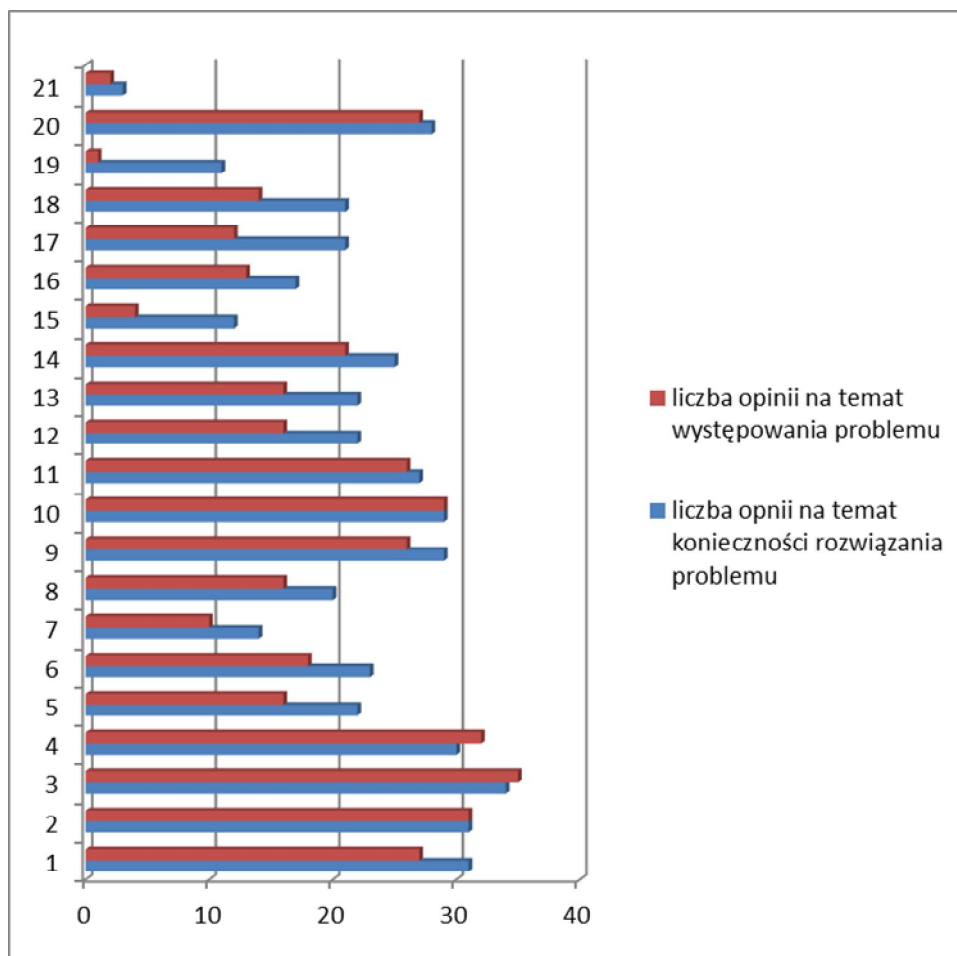
3.			
1 4.	Niewystarczająca pomoc dla osób z problemami psychicznymi	21	58,3
1 5.	Trudności w integracji cudzoziemców	4	11,1
1 6.	Braki w ochronie macierzyństwa lub wielodzietności	13	36,1
1 7.	Brak wsparcia w zdarzeniach losowych lub sytuacjach kryzysowych	12	33,3
1 8.	Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	14	38,9
1 9.	Handel ludźmi	1	2,8
2 0.	Przemoc w rodzinie	27	75,0
	Inne (jakie?)	2	5,6
2 1.	brak mieszkań	1	
	brak placówek dla niepełnosprawnych dzieci i młodzieży na czas wakacji, ferii, żadnych propozycji kolonii	1	

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

2. Jak ważne są w Koszalinie do rozwiązania wymienione wyżej problemy społeczne?

W drugim pytaniu poproszono respondentów o określenie, jak ważne do rozwiązania są ich zdaniem problemy zaznaczone przez nich w pytaniu pierwszym. Jak się okazuje polecenie to sprawiło badanym dużą trudność, bowiem żaden z problemów (za wyjątkiem niepełnosprawności) nie uzyskał jednakowej liczby wskazań w pytaniu 1 i 2. Zwykle więcej odpowiedzi zanotowano w przypadku określenia wagi rozwiązania problemu (pyt. 2.), niż samego jego występowania (pyt. 1.), co oznacza, że były osoby, które nie dostrzegły w Koszalinie określonych problemów, jednak wypowiedziały się na temat wagi ich rozwiązania. Odwrotna sytuacja miała miejsce w przypadku alkoholizmu i bezrobocia (rys. 2.). Co ciekawe, najwięcej dodatkowych opinii, mimo wcześniejszego nie dostrzegania problemu zanotowano dla zjawisk „handel ludźmi” i „trudności w integracji cudzoziemców”.

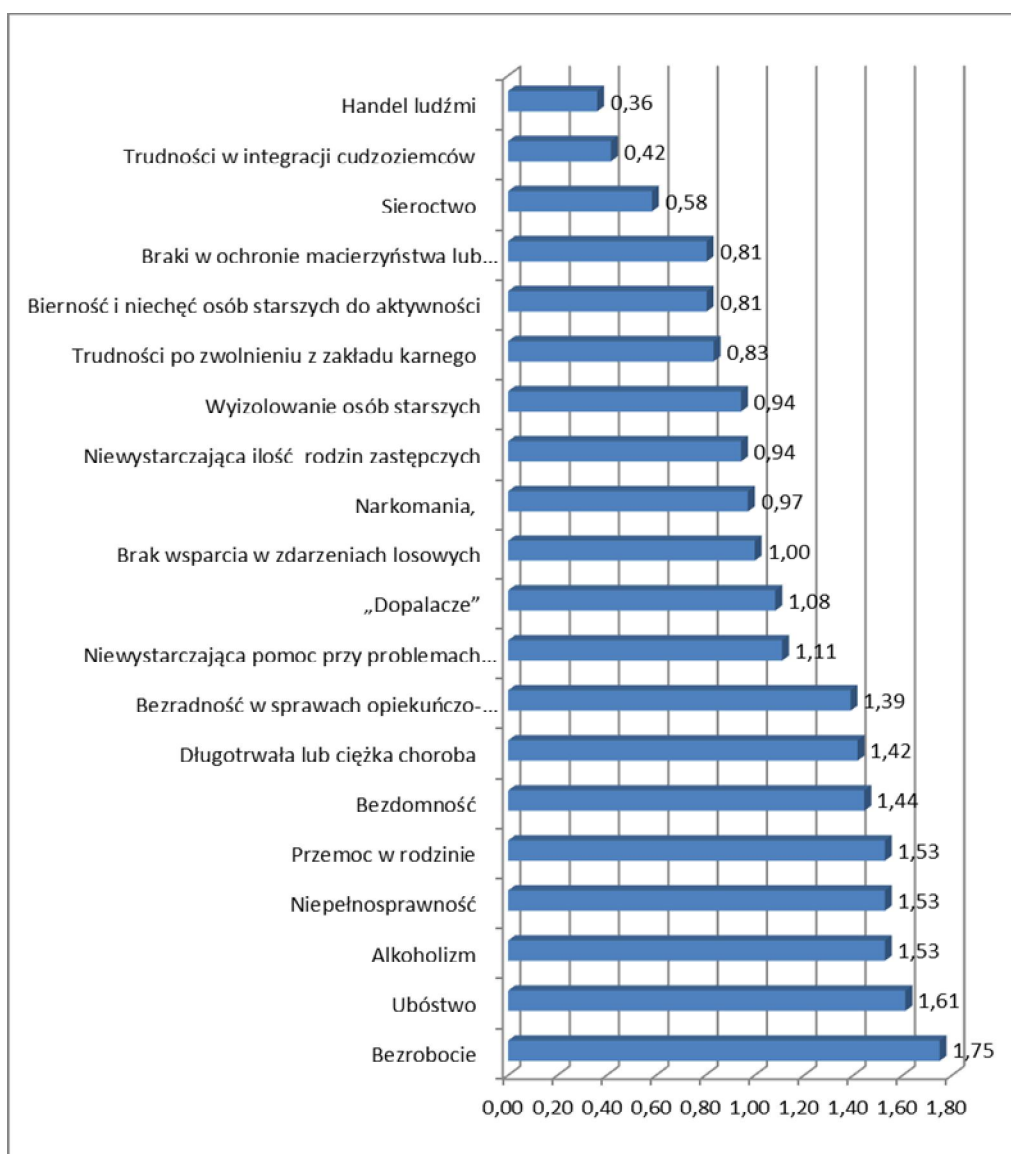
Rysunek 2. Zestawienie liczby odpowiedzi dla pytań 1 i 2

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Oceniając wagę problemów do rozwiązania zastosowano skalę porządkową: „bardzo ważne” i „dość ważne”. Jednocześnie, polecenie pytania nakazywało respondentom zaznaczenie wagi tylko tych problemów, których występowanie obserwują w mieście. Nie zawarto możliwości odpowiedzi „nie ważne” (tj. rozwiązanie danego problemu), a funkcję tę spełniało niezaznaczenie problemu w pytaniu. Do oceny wagi rozwiązania problemów posłużono się średnią ważoną, przydzielając odpowiedzi „bardzo ważne” 2 pkt., odpowiedzi „dość ważne” 1 pkt., a brakowi zaznaczenia danego problemu 0 pkt. Stąd ocena wagi każdego ze zjawisk zawiera się w przedziale $<0;2>$. Pierwsze miejsce z lokatą 1,75 (jak w pytaniu pierwszym) zajęło bezrobocie, a na drugim i trzecim miejscu znalazły się (w kolejności odwrotnej niż poprzednio) ubóstwo – 1,61 i alkoholizm wspólnie z niepełnosprawnością 1,53. Ponownie, tak, jak najrzadziej dostrzegane, tak i najmniej istotne do rozwiązania są problemy związane z handlem ludźmi i integracją cudzoziemców (rys. 3). Szczegółowe zestawienie wybieranych problemów i ich wagi zawarto w tabeli 5.

Rysunek 3. Ważność rozwiązania obserwowanych w Koszalinie problemów

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Tabela 5. Ważność problemów do rozwiązania w Koszalinie

Procent odpowiedzi wyliczono przyjmując za podstawę liczbę osób oceniających wagę problemu(A + B)		bardzo ważne		dość ważne	
		A. odp.	B. %	C. odp.	D. %
1.	Bezdomność	21	67,7	10	32,3
2.	Ubóstwo	27	87,1	4	12,9
3.	Bezrobocie	29	85,3	5	14,7
4.	Alkoholizm	25	83,3	5	16,7
5.	Narkomania,	13	59,1	9	40,9
6.	„Dopalacze”	16	69,6	7	30,4
7.	Sieroctwo	7	50,0	7	50,0
8.	Niewystarczająca ilość rodzin zastępczych	14	70,0	6	30,0
9.	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w	21	72,4	8	27,6

	prowadzeniu gospodarstwa domowego				
10.	Niepełnosprawność	26	89,7	3	10,3
11.	Długotrwała lub ciężka choroba	24	88,9	3	11,1
12.	Bierność i niechęć osób starszych do aktywności	7	31,8	15	68,2
13.	Wyizolowanie osób starszych	12	54,5	10	45,5
14.	Niewystarczająca pomoc dla osób z problemami psychicznymi	15	60,0	10	40,0
15.	Trudności w integracji cudzoziemców	3	25,0	9	75,0
16.	Braki w ochronie macierzyństwa lub wielodzietności	12	70,6	5	29,4
17.	Brak wsparcia w zdarzeniach losowych lub sytuacjach kryzysowych	15	71,4	6	28,6
18.	Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	9	42,9	12	57,1
19.	Handel ludźmi	2	18,2	9	81,8
20.	Przemoc w rodzinie	27	96,4	1	3,6
21.	Inne	3	100,0	0	0,0
	brak mieszkań	1			
	więcej wsparcia dzieciom	1			
	zabezpieczenie ferii i wakacji dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej	1			

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

3. Proszę określić, jakie są zasoby instytucji/organizacji, w której Pani/Pan pracuje

Ponad połowa badanych dobrze ocenia zasoby ludzkie i materialne instytucji/organizacji, w której pracuje. Najślabiej wypadła ocena zasobów finansowych – 44% uważa je za niewystarczające (tabela 5).

Tabela 6. Ocena zasobów organizacji/instytucji

	Niewystarczające		Dostateczne		Dobre		Bardzo dobre		Nie mam zdania	
	odp.	%	odp.	%	odp.	%	odp.	%	odp.	%
Zasoby ludzkie (kadrowe)	7	19,4	7	19,4	16	44,4	4	11,1	2	5,6
Zasoby finansowe (budżet na realizowane zadania)	16	44,4	6	16,7	10	27,8	1	2,8	3	8,3
Zasoby materialne (wyposażenie, budynek, sprzęt)	6	16,7	8	22,2	16	44,4	4	11,1	2	5,6

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

4. Czy Pana(i) instytucja/organizacja, poza zadaniami podstawowymi (obligatoryjnymi), w celu rozwiązywania problemów społecznych, realizuje obecnie także zadania dodatkowe (fakultatywne)?

21 badanych osób na tak zadane pytanie odpowiedziało twierdząco, pozostałe 15 zaprzeczyło. Osoby, które przyznały, że ich instytucje realizują zadania dodatkowe otrzymały polecenia przejścia do metryczki. Te, które zaprzeczyły, poproszone zostały o odpowiedź na kolejne, piąte pytanie, zarazem ostatnie pytanie merytoryczne w kwestionariuszu.

5. Czy Pana(i) zdaniem takie zadania powinny być realizowane w ramach Pana(i) instytucji/organizacji?

W pytaniu tym 5 osób stwierdziło, że dodatkowe zadania nie powinny być realizowane w ramach ich instytucji/organizacji. Pozostałe 10 przyznało, że tak, wskazując na ich charakter w następującej liczbie:

- programy z zewnętrznych źródeł finansowych – 7 osób,
- projekty lokalne – 5 osób,
- działania partnerskie – 5 osób,
- współpraca w zespołach – 3 osoby.

Badani zaznaczali w tym pytaniu wszystkie propozycje działań, które ich zdaniem powinny być realizowane. Jedna z osób zaznaczyła wszystkie 4, nikt z badanych natomiast nie wpisał własnej propozycji w przeznaczony do tego celu rubryce.

3. Załącznik nr 3. Wyniki badania opinii przedstawicieli szkół

autor dr Ewa Kasperska
Politechnika Koszalińska
Wydział Nauk Ekonomicznych

Badania na potrzeby aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miasto Koszalin

CZĘŚĆ III. SZKOŁY

I. Metodologia badania

Czas i miejsce badania: Koszalin maj – czerwiec 2015

Rodzaj źródeł informacji: pierwotne (zewnętrzne, krajowe)

Metoda badania źródeł pierwotnych – sondaż diagnostyczny - ankieta wśród pedagogów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych Koszalina.

Badanie wyczerpujące – do udziału w ankiecie zaproszono pedagogów wszystkich szkół w mieście.

Metoda i technika badawcza:

- ankieta bezpośrednia – dystrybucja wśród szkół za pośrednictwem Wydziału Edukacji Urzędu Miejskiego oraz MOPS. Badanie miało charakter anonimowy.

Narzędzie badawcze: kwestionariusz papierowy (PAPI)

Budowa kwestionariusza:

- 6 pytań, w tym 3 merytoryczne (związane z tematem badania) i 3 metryczkowe,
- pytania merytoryczne zamknięte i otwarte, dające możliwość wyboru odpowiedzi zawartych w skali nominalnej (typu *tak – nie*) oraz wpisania własnej odpowiedzi,
- pytania metryczkowe dotyczące płci i stażu pracy w szkole osoby wypełniającej ankietę oraz określające poziom reprezentowanej szkoły, ujęte w skali nominalnej i stosunkowej, alternatywne.

Liczba zebranych kwestionariuszy – 31

Liczba kwestionariuszy zaakceptowanych do analizy – 31

II. Charakterystyka zebranej próby

4. Płeć badanych

Wśród pedagogów wypełniających kwestionariusz w imieniu szkoły zdecydowanie dominują kobiety, ankietę wypełnił tylko jeden mężczyzna (tabela .1).

Tabela 1. Płeć badanych

	osoby
kobieta	30
mężczyzna	1
RAZEM	36

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

5. Staż pracy badanych

Zdecydowana większość osób wypełniających kwestionariusz to pedagodzy ze stażem dłuższym, niż 10 lat.

Tabela 2. Staż pracy pedagoga

	osoby	%
do 1 roku	0	0
1 – 3 lat	0	0
3 – 5 lat	0	0
6 – 10 lat	5	16
powyżej 10 lat	26	84
		10

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

6. Reprezentowane szkoły

Do badania zostały zaproszone wszystkie koszalińskie szkoły, a kwestionariusze były dystrybuowane za pośrednictwem Wydziału Edukacji Urzędu Miasta.

Tabela 3. Reprezentowany poziom nauczania

	szkoły	odp.	%
1.	szkoła podstawowa	14	45
2.	gimnazjum	9	29
3.	szkoła ponadgimnazjalna	8	26
4.	szkoła specjalna (różnego szczebla)	0	0
Razem		31	100

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

III. Wyniki badań

1. Czy zaobserwowaliście Państwo wśród uczniów swojej szkoły poniższe problemy?

Analiza obserwowanych w szkołach problemów przysporzyła pewnych trudności, bowiem część pedagogów nie zastosowała się do wytycznych ankiety podając, zamiast orientacyjnej liczby przypadków zanotowanych w obecnym roku szkolnym, informacje typu:

- około ...,
- więcej niż ...,
- zdarza się,
- kilka sytuacji,
- %.

Nie zostały one uwzględnione w uśrednionych wynikach, ale odnotowano je jako zjawisko występujące w danej szkole.

Zdecydowanie najczęstszy problem w szkołach to niktynizm, którego nie zgłosiły jedynie dwie szkoły podstawowe. Na drugim miejscu z wskazaniem w 27-ciu szkołach znalazła się cyberprzemoc, a w 25-ciu uzależnienie od komputera i niemoc wychowawcza rodziców wobec dzieci stwarzających problemy.

Duża część problemów (14) notowana jest przez więcej niż połowę szkół. Najrzadziej zauważalne są natomiast zjawiska:

- nierozstrzygnięta kwestia niepełnosprawności dziecka,
- trudności w integracji cudzoziemców,
- bezdomność,
- brak wsparcia w zdarzeniach losowych.

W odpowiedzi „inne”, w przypadku dwóch szkół (średniej i podstawowej) podano również:

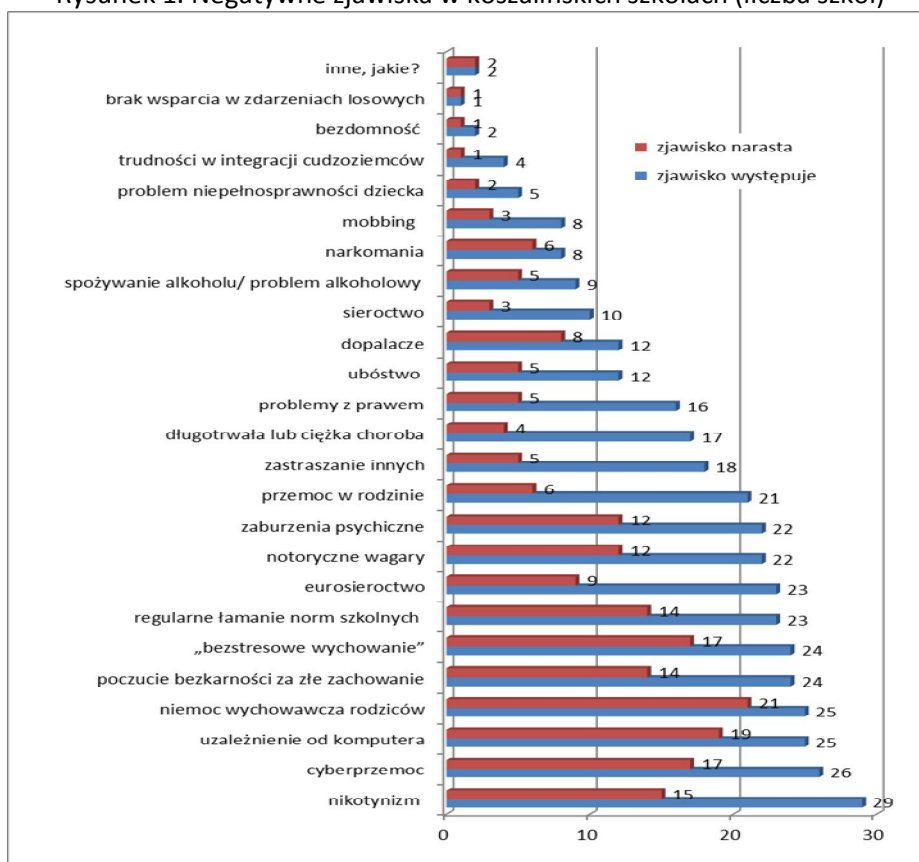
- zaburzone więzi rodzinne, uczniowie nie mogą liczyć na wsparcie rodziny,
- problemy w nauce,
- korzystanie z niewłaściwych treści z pomocą telefonu komórkowego.

Analizując opinie pedagogów na temat tego, czy wskazane przez nich problemy narastają w ostatnich latach stwierdzono, że zjawiska występujące najczęściej, najsilniej też zdaniem pedagogów, narastają. Największa liczba pedagogów obserwuje narastanie zjawiska niemocy wychowawczej rodziców wobec dzieci stwarzających problemy. Na 25 obserwujących ten problem szkół, w aż 21 panuje takie przekonanie. Drugie miejsce uzyskało uzależnienie od komputera (19 szkół), a następnie cyberprzemoc i brak wyniesionych z domu, wyuczonych zachowań społecznych (po 17 szkół).

Najmniej opinii na temat narastania negatywnego zjawiska w stosunku do liczby szkół stwierdzających jego występowanie dotyczy długotrwałej i ciężkiej choroby oraz trudności z integracją cudzoziemców (rys. 1).

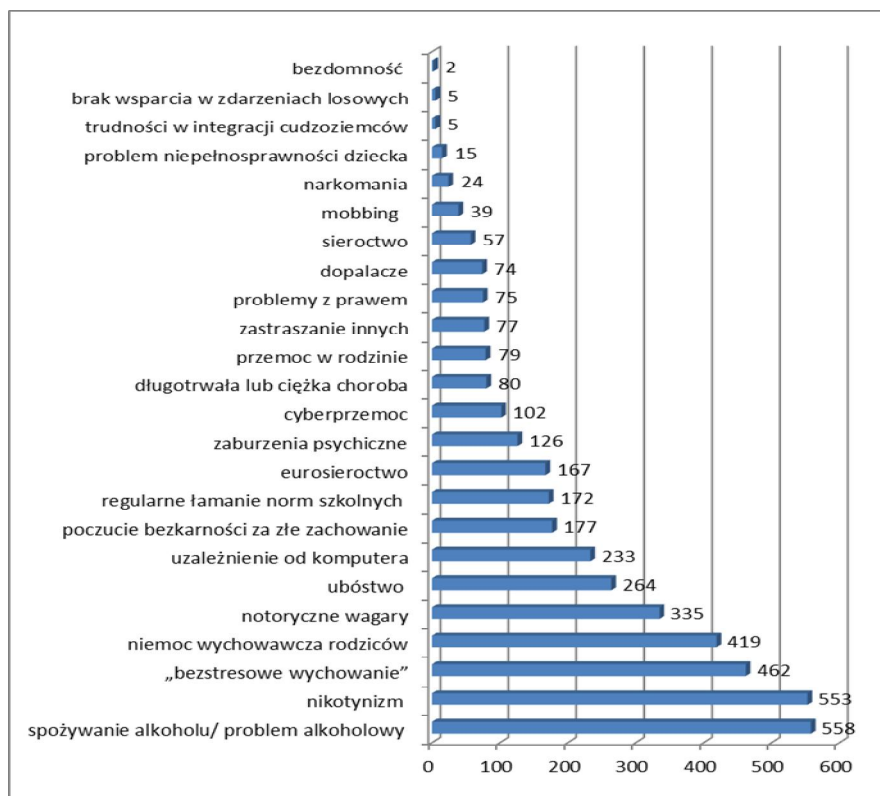
Osobny problem poddany badaniu stanowi liczba zanotowanych w szkołach negatywnych zjawisk (rys. 2.). Lista największej ilości problemów kształtuje się nieco inaczej, niż lista szkół obserwujących podane problemy. Zdecydowanie najwięcej wskazań zanotowano dla problemu spożywanie alkoholu/ problem alkoholowy – 558. Niewiele mniej – 553, dla niktynizmu. Kolejne miejsca to brak wyniesionych z domu, wyuczonych zachowań społecznych (tzw. „beztresowe wychowanie”) – 462 i niemoc wychowawcza rodziców – 419. Spójna z poprzednim wykazem jest lista negatywnych zjawisk zamykających tabelę. Pojedyncze zjawiska zaobserwowano dla bezdomności (2), trudności w integracji cudzoziemców (5) i braku wsparcia w zdarzeniach losowych (5).

Rysunek 1. Negatywne zjawiska w koszalińskich szkołach (liczba szkół)

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Rysunek 2. Łączna liczba zgłoszonych przypadków

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Tabela 4. Wskazania dla negatywnych zjawisk obserwowanych w koszańskich szkołach

zjawisko	liczba szkół		łączna ilość zdarzeń
	występuje	narasta	
1. bezdomność	2	1	2
2. ubóstwo	12	5	264
3. spożywanie alkoholu/ problem alkoholowy	9	5	558
4. nikotynizm	29	15	553
5. narkomania	8	6	24
6. dopalacze	12	8	74
7. mobbing	8	3	39
8. cyberprzemoc	26	17	102
9. uzależnienie od komputera	25	19	233
10. notoryczne wagary	22	12	335
11. regularne łamanie norm szkolnych	23	14	172
12. zastraszanie innych	18	5	77
13. poczucie bezkarności za złe zachowanie	24	14	177
14. problemy z prawem (np. kradzieże, wybryki chuligańskie itp.)	16	5	75
15. zaburzenia psychiczne/problemy ze zdrowiem psychicznym	22	12	126

5.				
1 6.	długotrwała lub ciężka choroba	17	4	80
1 7.	nierozstrzygnięta kwestia niepełnosprawności dziecka	5	2	15
1 8.	brak wsparcia w zdarzeniach losowych	1	1	5
1 9.	trudności w integracji cudzoziemców	4	1	5
2 0.	sieroctwo	10	3	57
2 1.	eurosieroctwo	23	9	167
2 2.	niemoc wychowawcza rodziców wobec dzieci stwarzających problemy	25	21	419
2 3.	przemoc w rodzinie	21	6	79
2 4.	brak wyniesionych z domu, wyuczonych zachowań społecznych (tzw. „beztresowe wychowanie”)	24	17	462
2 5.	inne, jakie?	3	3	228
	zaburzone więzi rodzinne, uczniowie nie mogą liczyć na wsparcie rodziny	1	1	153
	problemy w nauce	1	1	70
	korzystanie z niewłaściwych treści z pomocą telefonu komórkowego	1	1	5

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Analizując występowanie zjawisk na poszczególnych szczeblach nauczania (tabela 5), zestawiono liczbę szkół zgłaszających istnienie problemu z liczbą szkół danego poziomu (podstawowe – 14 szkół, gimnazjalne – 9 szkół, ponadgimnazjalne – 8 szkół). Na tej podstawie stwierdzono, że powszechne problemy w szkołach podstawowych, odbiegające poziomem nasilenia od pozostałych szczebli to przede wszystkim:

- niemoc wychowawcza rodziców wobec dzieci stwarzających problemy,
- regularne łamanie norm szkolnych,
- poczucie bezkarności za złe zachowanie,
- brak wyniesionych z domu, wyuczonych zachowań społecznych (tzw. „beztresowe wychowanie”),
- przemoc w rodzinie.

Szkoły gimnazjalne borykają się głównie z cyberprzemocą i nikotynizmem, ale też (odbiegając poziomem od pozostałych szczebli) z notorycznymi wagarami i dopalaczami.

W szkołach ponadgimnazjalnych również dominuje nikotynizm i cyberprzemoc, ale też silniej, niż na innych szczeblach, eurosieroctwo, zaburzenia psychiczne i problemy z prawem (rys. 3.).

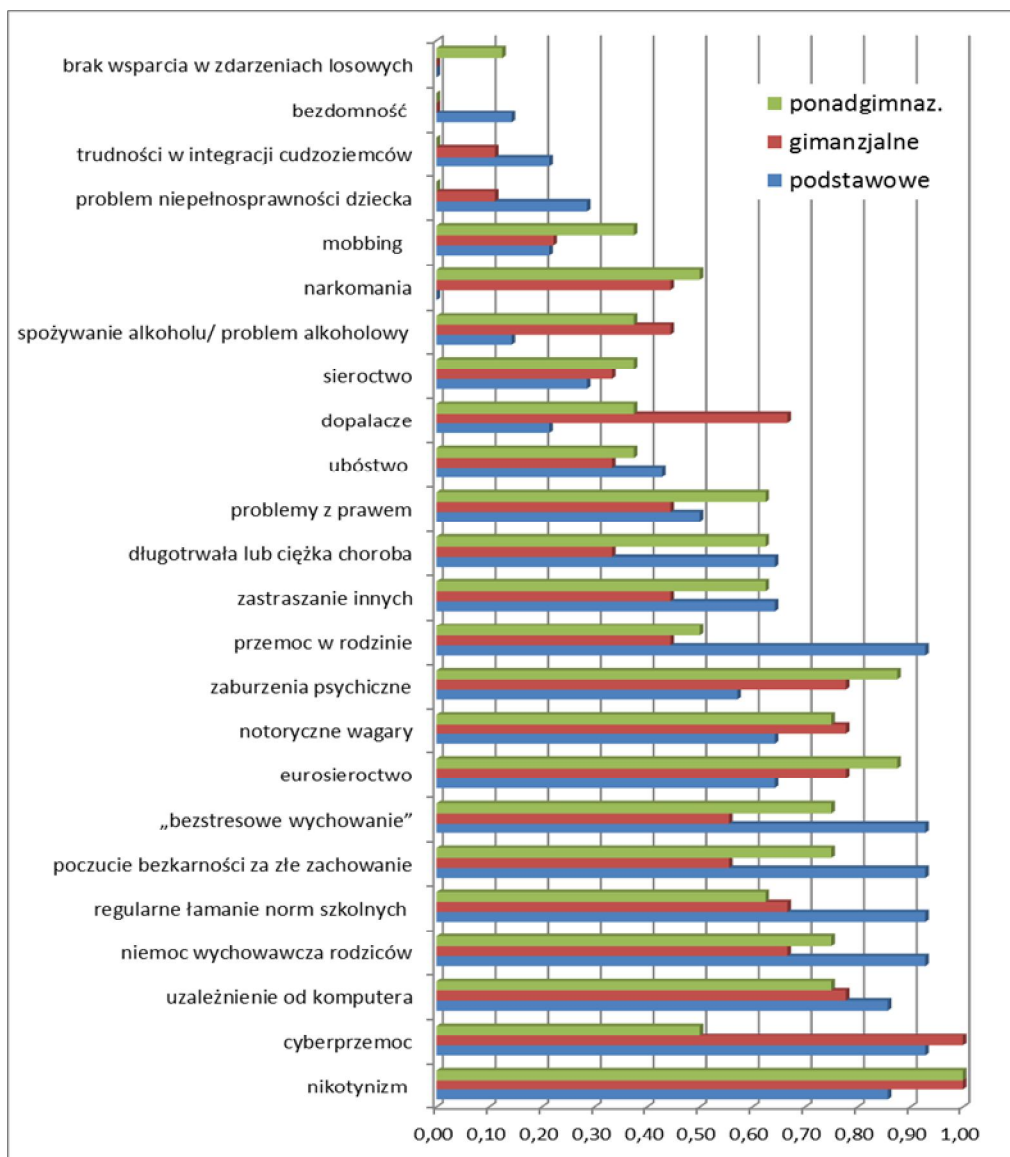
Tabela 5. Występowanie negatywnych zjawisk w szkołach różnego szczebla

zjawisko	szkoły			razem
	podsta- -wowe	gimna- -zjalne	ponad- -gim.	

1.	bezdomność	2	0	0	2
2.	ubóstwo	6	3	3	12
3.	spożywanie alkoholu/ problem alkoholowy	2	4	3	9
4.	nikotynizm	12	9	8	29
5.	narkomania	0	4	4	8
6.	dopalacze	3	6	3	12
7.	mobbing	3	2	3	8
8.	cyberprzemoc	13	9	4	26
9.	uzależnienie od komputera	12	7	6	25
10.	notoryczne wagary	9	7	6	22
11.	regularne łamanie norm szkolnych	13	6	5	24
12.	zastraszanie innych	9	4	5	18
13.	poczucie bezkarności za złe zachowanie	13	5	6	24
14.	problemy z prawem (np. kradzieże, wybryki chuligańskie itp.)	7	4	5	16
15.	zaburzenia psychiczne/problemy ze zdrowiem psychicznym	8	7	7	22
16.	długotrwała lub ciężka choroba	9	3	5	17
17.	nierozstrzygnięta kwestia niepełnosprawności dziecka	4	1	0	5
18.	brak wsparcia w zdarzeniach losowych	0	0	1	1
19.	trudności w integracji cudzoziemców	3	1	0	4
20.	sieroctwo	4	3	3	10
21.	eurosieroctwo	9	7	7	23
22.	niemoc wychowawcza rodziców wobec dzieci stwarzających problemy	13	6	6	25
23.	przemoc w rodzinie	13	4	4	21
24.	brak wyniesionych z domu, wyuczonych zachowań społecznych (tzw. „bezsresowe wychowanie”)	13	5	6	24

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Rysunek 3. Występowanie negatywnych zjawisk z uwzględnieniem poziomu nauczania

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

2. Czy w ostatnich latach kierujecie Państwo do sądu większą liczbę spraw o wgląd w sytuację rodziny?

Blisko połowa szkół kieruje do sądu, zdaniem pedagogów, większą liczbę spraw o wgląd w sytuację rodziny, jednak również spora ich liczba (39%) stwierdza, że tak nie jest. Najgorsza sytuacja panuje w tym względzie w szkołach podstawowych – 8 na 14 szkół obserwuje wzrost liczby spraw. Najlepiej jest w szkołach ponadgimnazjalnych. Tylko 2 na 8 szkół przyznają, że liczba spraw wzrosła (tabela 6).

Tabela 6. Liczba szkół zgłaszających do sądu sprawy o wgląd w sytuację rodziny

	szkoły	%	podstawowe	gimnazjalne	ponadgim.
tak	14	45,2	8	4	2
nie	12	38,7	3	4	5
trudno powiedzieć	5	16,1	3	1	1
	31	100,0	14	9	8

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

3. Czy chcielibyście Państwo zwrócić uwagę na jakieś zagadnienia nie poruszone w powyższych pytaniach?

W pytaniu 3, o charakterze otwartym znalazło się 7 wypowiedzi. W szkole podstawowej stwierdzono, że problemem jest pozostawienie dzieci bez odpowiedniej do ich wieku opieki. Dzieci przychodzą do szkoły nieprzygotowane, rodzice nie zaglądają do książek, zeszytów, brak kontaktu z nauczycielem, wymagają samodzielności od dziecka niespełna 10-cioletniego. W szkole ponadgimnazjalnej zwrócono uwagę na fakt, iż zwiększa się liczba osób, które przed ukończeniem szkoły opuszczają dom rodzinny. Problemem jest także przedwczesna ciąża i macierzyństwo. Jeden z pedagogów w szerszej wypowiedzi wskazuje na apatię młodzieży, niechęć do działania i angażowania się, ubogi zakres zainteresowań. Na wszystkich szczeblach edukacji skarżono się też na rosnące nadużywanie przez uczniów telefonów komórkowych, zbyt łatwą dostępność do internetu (w tym „przyklejanie się” uczniów do miejsc w szkole gdzie jest zasięg sieci wifi), nieumiejętność życia bez multimediów, zmiany w zachowaniu polegające na przenoszeniu kontaktów rówieśniczych i swojej aktywności do sieci.